

Bonifacij de Leua

diui ordinis Minorum Fratrum viri clarissimi Francieq; Ministri.

*Scripta Joh. Adam. Bredfeldy
Eberbachio-
tani.*

Viatice Excursiões

ad Reuerēdi in chřsto patris & dñi. Domini Johānis Gozthon: insignis Fauriciē. ecclesie graciosissimi Presulis: ac Comitis venustissimi instātiā nuper de nōnullis hoīm vicijs sparsim edite. Veluti.

¶ De Ingratitudine

¶ De Superbia.

¶ De Ira

¶ De Inuidia.

¶ De Odio

¶ De Detractione.

¶ De Periuio

¶ De Auaricia.

¶ De Gula.

¶ De Luxuria.

¶ De Pigricia seu accidia.

¶ De neglectu reipublice.

¶ De Fallitatibus hoīm.

¶ De Tristitia.

liber raris.

Mundatur Parisius in vico diui Jacobi: sub lilio aureo a Johanne Paruo.

Reuerendo domino Johanni
Gozton Episcopo ecclesie laurici. & comiti loci
eiusdem. Blasius de Varda humillimus eiusde
dientulus. Felicitatem.

Merito presul dignissime. ac mi-
chi semper cūprimis obseruande. Reuerendū
patrem Bonifacium Francie Ministrum pre-
clare sue religionis specimen eximium/sum-
mo tibi iunctum amoris vinculo/semper ma-
gnifacere consueuisti. Contrauero quo ipse ti-
bi amoris munere respondeat. manifesto iam
testimonio omnibus palam est. Quem enim libellum frugifera
tua admonitione diuinitus tibi (vt creditur) inspirata edendum
assumpserat: ea certe grauitate stiloq; absoluit/vt Tulliana ab of-
ficina prodiisse crederes. Aurea namq; dicendi vena secundam
diuini eloqui grauitatem plane cōmonstrauit. nec iniuria siquis
dem hic de virtutum splendore aduersus immundam spurcamq;
viciōi labem agere potest: qui hoc sedulo corrigens/opimo vir-
tutum pabulo degeneres animos indefessus reficere contendit.
Illud vero non solum habere se gaudet: verū operationibus eius-
dem occupatur continuus. Ipse enim generoso virtutum stipatus
presidio. perinde ac equus troianus aluo omnem insignem grecie
miliciam. virtutes omnes animo complectēs/quid rectum obli-
quumve fuerit facile diiudicat. Felicem certe quiuis patrem hūc
deuotissimum haud iniuria existimauerit. qui virtutis guberna-
culo ductus labyrintheos errores filo sapiētie moderatur. Felix
ipsius certe est animus. qui in se omnia nichilo egens possidet.
Quare ni gnatonicam mihi adulatōem iponi subuerer/ neue
tantum me in campum exponendum inermen comperissem. pos-
sem vel plurima suarum virtutū premia dedamare. sed opus vel
Atlanticis impar viribus absolutum vndiquaq; exposulat ora-
torem. Libellum igitur tuo nomini dicatum pater ipse Reueren-
dus (qui me ob singularem suam erga te affectionem fauore per
magne complectitur) mihi/ vt nactus nunciorum oportunitatē.
R. d. tunc mitterem scripto tradidit. Ego vero multum diuq; me-
cum pensitans: indignum admodum fore iudicauī. si libellos pur-
pureo amictu vestiri dignissimus. nudus impexisset tuam subiret
presentiam. Excitauit me preterea vt in publicum tuis auspiciis

prodiret multorum preiussa utilitas. Non eni dubitabam si multorum ad manus hic libellus perueniret/ non modicam eundem illis frugem allaturum. Quare luculentionibus litterarum formulis ipsum (vt cernere est) imprimendum procuravi. Accipe itaq; presulum optime libellum ex animo tum diuino: tum tui amantissimo genitum. & honestum eidem tua ampla in bibliotheca locum vt optime meretur assigna. Tibi autem vt sit charissimus nō materia solū que vtile fert cōmodum: sed & anim⁹ dedicantis facile excitabit spero. Vale presulum lumen splendidicum. Ex literario emporio Parisiano. Quarto Idus Marcias.

C Blasii de Varda
Ad libellum Hexastichon.

Si queras vbi sis tibi comperturus alumnū.
Egrediens patrio parue libelle solo
Germanas vltra quando conscenderis alpes
Pannoniam versus te manet altus honos
Iauria defendet preses Goztonus amabit
Arx tibi pro clipeo, pro duce presul erit.

C Nicolai Bonespei Campani
Treceñ. Blasio de Varda optimarum litterarum
amatori precipuo. Hexastichon.

Ede grauem Blasii sale tinctum (queso) libellum:
Nec benedicta diu tanta latere sinas.
Quid doctrina cauis prodest abstrusa latebris?
Sub modioq; ardens ipsa lucerna rudi?
Te duce sit toto liber hic vulgatus in orbe:
Quo nihil vtilius, commodiusq; putes.

Eiusdem. N. Bonespei. C. Fratri Iohanni Girardo
minorum ordinis Alemāno. Distichon.

Hoc opus edatur frater Gerarde precamur.
Impediāsq; bonum tempus in omne caue. Et Vale.

C Eiusdem. N. Ad libellum. Distichon.
I Pete Laurinos audenti fronte penates
Expetit aduentus Iauria leta tuos.

Ad Reuerendissimum christia
ne religionis decus atq; pannoniū fidus. Dominū
Iohānem gozthon dignissimum lauriefis ecclesie
prelulem atq; comitem inclitissimum.

Mat. v.

Et de ac-
cu. quali-
ter et qñ.
Et de vo-
to. magne
Claudia
nus.

Ouidius

i. q. i. vili-
simus.
p. xxx.

Esai. xl.
Ecclia sti
ci. xliij.

Vulgatissima est Christi nostri
sententia (meritissime presul) non posse iugo
sui in monte positam abscondi ciuitatem.
Quecunq; enī editiore in loco condita sunt edi-
ficia: pretereuntium in se facile oculos alliciunt.
(Spectabilia siquidem suapte sunt natura). Ad
hanc profecto comparationem quiq; accedunt
excellentiore constituti dignitate principes & prelati. quos emi-
nens prelationis locus palam quales fuerint aperto reddidit capo.
Ad illos etenī vniuersa populi multitudo (veluti ad eum cui de-
beat cōformari exemplar) intentos habere oculos solet. ac si ad si-
gnum stabile sagittam quisq; iaciat. Illinc igitur mores facile tra-
hant quibus vitam componāt suam. Quoniam quod a prelati-
s agit: in exemplum facile a subditis sumitur. quia componitur
orbis regis ad exemplar. q̄obrem officium maxime viciosi princi-
pes populo / & prelati ecclesie dei. Nihil (inquit Augustinus) ma-
gis nocet in ecclesia dei: q̄ q̄ indigni assumuntur ad regimen ani-
marum. Subditi enī licere sibi quodcumq; in prelato viderint opi-
nantur. Quod deuit reges: cur mihi turpe putem? Ouidianam
hanc pleriq; obseruant sententiam: vt nequaq; abstinendum existi-
ment operibus que viderint a maioribus fieri. Quocirca precelle-
re scientia & sanctitate oportet eos qui dignitate & honore precel-
lunt. In sublimi autem positus quisq; stultus / confusibilior intuen-
tibus redditur. Non igitur sunt honori viciosis atq; insipientibus
dignitates: que veluti accensum lumen se deferentis maculas pas-
tes faciunt. Virtus vero dignitati addita: clariore fulget decoris lu-
mine. Tu autem (dignissime antistes) excelsum prelationis decē-
tissime ascendisti montem. ex quo (velut astrum quodlibet luci-
dissimum) sapientie omnis fulgentissimos emittis radios: quibus
atram ignorantie vallem subditorum illustras. Candorem prete-
rea mundissime atq; integerrime spargis vite. Nec modo castita-
tis sed & humilitatis ea prestat insignia populis: quibus felicem
valeant referre salutis palmam. Frigida vero tue plebis (si que sue

rint) constricta peccatis corda/ caritatis calore (siue feruens e for-
nace deuotionis prodeat oratio: siue zelo viuaci salutifera exeat
exhortatio) facile resoluis atq; inflammas. Itaq; purgâdo vite exē-
plo: illuminando scientie documento: & ardore christi caritatis in-
flammando subiectum tibi populum/ plenissime hierarchicū exer-
ces officiū. Felix quippe inter ceteras Pannonie dioceces Iauriciē.
tua: que talem actantum meruit habere rectorem. O vtinam
tuos (pater grauissime) sequeretur pleriq; alii mores: quos tue pa-
res reuerētie dignitas collocauit. Quibus si te ipsum velis (presul
ornatissime) comparare: supra humanum facile extolleris modū:
nec clarissima humilitatis (qua mirum in modum ornaris) virtus:
a loco dimouere proprio pedem vetet. Sed non est virtuosorum
& eorum qui nobiles fouent animos conditio: sese ad viciosos atq;
imperitos metiri. quoniam non quo te pescant a bene ceptis sed
quo proficiant a bene iam factis querunt. Si quando igitur ad infi-
pientiam viciq; ceterorum conuerteris animus: scito hos omnes
pari tecum virtute & scientia debuisse certare. Sed quid ad humi-
litate te inuito: qua maximum inter gallos (dum parios tua des-
corares illustri presentia) nomen precipue reportasti? Miraban-
tur haud abs re iūctam auctoritati grauissime modestiam & mo-
destie grauitatem. & q̄ nil vnq̄ leuiter aut arroganter dixeris: ni-
hilq; indignum sancto egeris viro. Cum vero frequenter nostris
in cenobio deuotissime sacra mysteria celebrares: exemplum pro-
fecto admirande sanctitudinis fratribus omnibus reliquisti. Q̄ ve-
ro per te ipsum ad me veniens aliquid tue. d. reuerendissime que-
sieris/ mea exili penna minoreq; industria/ de viciis quibusdam
edisseri: conceptam bonitatis tue atq; humilitatis in immensum
prope auxit opinionem. Et licet innumeris vndiq; negociis (exi-
gente officio) conuolutus: vix recipiēdis nature necessitatibus ac-
commodatum tempus inueniam: nihilomin⁹ inter cōtinuos mee
solicitudinis discursus/ dum huc illucq; transferor absq; vlla requie
frustatim pauca que his annexa conspicias tue. d. reuerendissime
dedicauī. Mirareris forsitā inter epulas quandoq; (& quidem fre-
quētius) me sumpta carta dictasse. Reliqua vero aut post hospicii
mutabilis ingressum/ cibum expectans. aut ante lecti positionem
conscripti. Si deinceps ocium q̄tulū me inq; dabitur. de virtutibus
tue. d. reuerendissime opusculum/ eadem qua de viciis forma/ con-
ficiam. Sed tanta me premit publicorum moles negotiorū: tum
religionis vrgente funiculo: tum adiecta principum (que ad pa-
cem tendit) commissio: vt vix quicq; pacato efficere auiro pos-

sim. Indulgentiam plusq[ue] gratiarum actiones opusculum exigit/
vbi si quid minus correctum senseris corrige vt optime nosti / &
post manum tuam nil deesse putabo. Suscipe igitur pientissime
pater animum quo librare opera decet. Exiguum quidem opus
est. sed si iuncto affectu ponderetur: maximum profecto reputabi-
tur. En vocor ad alia. Vale presulum decus: & dignum tuis me
orationibus & gratia effice. Parisius mense Febuario. die. 15.
Quo nouus nouo nomine Rex Franciscus christianissim⁹ ciuita-
tem incredibili triumpho ingressus est. 1515.

E. D. L. Reu^{er}endissime.

HVMILIS ORATOR
FRATER BONIFACIUS.

Nicolaus Bonaspes Puteanus
Treceñ. Humillimus Parisiorū Interpres & Doctor
Reuerendo patri Bonifacio Cereñ. profundissimo sa-
cre pagine geminiq[ue] iuris doctori. ordinis Francisci-
genum Minoritarū Frācie Ministro dignissimo. &
Regularis obseruatīe vbiūlibet zelantissimo p[ro]motori.

Francigeno lepidum quid mittis ab orbe volumen:
Doctor inextinctos interhabende patres?
Latrantis forsan trepidas fera scommata vulgi
Vis tua vel soli facta patere viro?
Abst[ra]ctus opus passim manifesta fruger redundans
Pannonios adeat non rediturus agros
Gloria viuenti tibi sit licet ipsa molesta
Vtilitas cleri est anteferenda tamen
Q[uod] bonus hoc dederit de varda blafius arte
Calcographa: magno dignus honore venit.
Noluit vt propriis thesaurus abesset ab oris
Gratia cui in cunctos est referenda dies.

Ingratitudinem eorum quod maxime qui pregnatissima a domino susceperunt beneficia considerans: impatiente quidem. sed tamen equo corripiam animo. Neque enim aliud quodcumque versatur inter homines vicium quo magis piorum irimitur animus: & in quod iustius diuine humaneque succenseant mentes. Ingratitudo si-

quidem veluti mare quoddam omnium in se recipit fluxus peccatorum: unde scaturiginem accipere. ad eundem quo progrediuntur loca flumina redeunt. **E** Luciferum quippe viarum dei principium. Ingratitudo primum turpissimo sedauit vicio. Hinc elatus equalitate factoris inani superbie ambitu concupiuit. Oportebat autem dignas eius creatori potius gratias non iniuriam exhibere. quoniam piniquam est illinc oriri venena peccatorum: unde gratiarum debuit effluxisse dulcedo. Prohibent equissime leges illinc occasionem nasci iniuriarum: unde iura nascuntur: Summe igitur arcis illius mirabile signaculum lucifer perfectus decore & plenius scientia creatus a domino. Quoditiora gratiarum susceperat munera: eo humiliora debuerat rependere factori vota: igitur in abyssum iuste horrendo decidit precipitio: quem grauissima omnis depressit ingratitude. Cuiusquidem calus testimonium affert veritas dicens. Videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem. Licet Esai. quoque ac Apo. accedere possit explicatio.

Ecclesi. i.

A

Job. xli.

Esa. xlii.

L. vii. vi. l.

memierit.

Ezech.

xxvii.

Luc. x.

Esa. xlii.

Apoc. xii.

B

Adam prothoparentem quem creatura

rum aliarum dominatu ac scientia incomparabili reddiderat creator illustrem: e loco deliciarum sola expulit ingratitude. Hinc exules cuncti vallem hanc miserie gementes incolimus / quo facile exemplo monemur ingratitude plerosque propriis a sedibus populos exturbatos / atque optimis a terris ad exterarum emigrasse nationes quod speculari veraci licet in scrutinio scripturarum. **C**hananeorum enim ammorreorumque patria feracior nulla: qua pulsi partibus suis gigantei quondam illi fuere coloni / quos quidem non israelitica manus distentis arcibus gladiisue strictis eiecit: sed ipse dominus in quem detestanda peccatores ingratitude obiciebant: quod bene David cecinit. **I**pos postremo iudeos chananeorum expulsores eadem e patria (diuino super eorum ingratitude iudicio seniente) depullos / inque miserrimam deductos captiuitatem (que nostra usque secula tangit) aspiciamus. **Q**ua igitur abhorrendum huiusmodi incolarum regni rerum crassitudine fortunatissimisque prosperitatum saginati successibus / ingratos sese deo pre cunctis nationibus exhibere / inque

Ps. xlii.

C

De vicio

vicia defluere licentius omnia: vt pene videantur eo effrenatius velle in peccata decurrere: quo copiosius diuina norunt se dona pcepisse/malesicio beneficia compensare putates. Hoc semen neq filios sceleratos gētem peccatricem arguit Elayas. Qui dominū exaltati spreuerē: impinguatus recalcitrat equus, dicente pariter Hieremia. Impinguati & dilatati preterierunt sermones meos pessime.

Elas. f.
Deutero.
xxxij.
Hierem. v.

D
L. de libe.
ber. & con.
libe. l. ij.
L. de se.
cū. nup. l.
cū aptissi.
me.
L. de re.
uo. do. l. f.
L. de po.
stu. c. f.

C Nimirum igitur ingrati tudinē legibus damnari prodamamus. Manumissos enim seruos in pristinam redigi seruitutem ob ingratitudinem iura precipiunt. Ingratos etiam liberos maiorum hereditate priuandos. Irritam quoq in eum donationem qui donatori extiterit ingratus declarat. Ingratum pariter ecclesie (que eum erexit) clericum canones priuari beneficio mandant. **Q**ue autem xpiani maior libertas nominis quā christo largiente possidemus? sed neglectam despiciamus/in oīm infandam peccatorum seruitutem spontanea colla dedētes. Si vero eam que corporum renim ue spectat libertatem inspicimus: proculdubio nulli amplior donata est regno. Atqui plerisq in terris horrendam tyrannidis regnare manū conspicimus: vbi neq ius neq phas miseros possunt iuuare poplos: vbi vis omnia complet. crudelitas vorat infontes: premit iniustitia rectos. Nostro autem collata est libertatis hec gratia regno. vt nullus alteri dominetur iniuste: vis effugiat omīs. cēsurā rite temerarios cohibente/atq fouēte iustitia pios. **V**ereamur obsecro ne miserādam nos redigat in seruitutem pristinam/deus ingratorum rectus omniū castigatōr. Ne feroces i nos aduchat turcas tortis precinctos acinacibus & crudelib^o onustos cum arcu sagittis. domīnēturq nobis inuise nationes: veniatq barbarus hostis/qui filios filiasq patulo subdat (nullo redamante) ludibrio. Videbūt oculi vestri ad stuprum rapi virgines: & in etholia electos deduci pueros. graue exactionis iugum imponent cernicibus vestris. & vilibus quibuslibet seruitutis corpora vestra dedentur. Horum quidem exemplum facile prebent iam nimie turcis subdite gentes: que licet christiano fulgeant nomine: vilissima tamen sub turcarum degūt seruitute. vt serui siue rascii olim mirmidones multis apud Alexandrum gestis clari. boslaqui gens olim inter illiricos bellicosa/tribali quoq seuum nece parētum genus: traces huc pariter accedunt: truces atq macedones imperiosi/helespontini vero quicq nuper imperiali maiestate verendi bilancii. necnon &

Ingrati.
tudis ma.
la pene.
L.
Hierem. vi.
Elas. xij.

rudes albani: peloponesii pileis spectabiles alius. etholi iam pridē
romanoꝝ amici: inuicti animis/ lacedæmones & athenienses
philosophi: sed & thebani boetii: archadum quoq; gens indita bel
lo: armenioꝝ pariter haud minima portio: quos omēs impia
turcarum manus prochdolor in ditionem accepit. que nondum
contenta tantis limitibus: temerare ceteros infestis cursib⁹ auct.

CO regnicole nostri: deprecor grati estote deo: qui vos hacten⁹
execranda tali a seruitute protexit. Si maiorum hereditate priuā
dos censem⁹ ingratos: que vniuerso in orbe queso gens iustius
hereditate priuabitur q̄ nostra: que regno omnium opulētissimo
longe lateq; distēto veluti sinu quodā optime matris fota: pre ce
teris ingratam sese exhibet donatori? Nulla profecto in gulam
luxuriāq; proclini⁹ irruit christianorum natio. Nulla cumula
tius inuicia cadit. Templorum rarus est cultus/ & diuinorum tar
da frequentia. Squalēt veteribus altaria pānis operta: fugitq; ab
sacris aditis reuerentia omnis: ipsi sacerdotes dissolutis inorib⁹
erant. In canticum dedecusq; religio redacta: vilescit. Olim diis
cerimoniosos multa cum reuerentia atq; maiestate ritus persol
uebat: quicunq; beneficia sese persenserāt accepisse. nunc vero se
gnior est diuine maiestatis reuerentia. Siquidem maior fuit apud
veteres diuinarum rerum honorificentia q̄ penes modernos. qui
bus veritatis clarior est lux reuelata fidei orthodoxe. & qbus am
pliora sunt redemptionis collata per xpm beneficia.

Ad ingratos recte dirigitur propheticus

sermo dicens. Retribuebant michi mala pro bonis sterilitatem
anime mee. Mala siquidem ea cōtendunt largitate domino red
dere/ vt videantur ex equo de malicia sua cum illius bonitate cer
tare. Videntē siquidē peccata velle/ cum illius gratia iusta cōpē
sare mensura: satagētes ne minora sint reddita mala q̄ collata bo
na. Sed non vincit diuinam bonitatem (que immēsa est) creata

malicia. Sterilitatem vero anime reddunt diuine bonitati sue/ dū
bonā illius circa eos voluntatem siue charitatē non attendunt: &
quid fruct⁹ aut beneficii ab illius perceperint beniuolentia nō con
siderant: sterilē reputantes/ fertilissimam circa illos dei charitatē.
veluti si feracissimum quis agrum inutilem diceret/ cui⁹ fructib⁹
& pascere⁹ & viueret. Hii cernicosis quondā illis israheliticis si
miles sunt pplis q de sup donatā illis esca fastidiebāt: ac i ipm vite
datorē cōiucia murmurando iactabant: despiciētes dignū dei do
nū: et p nihilo ducētes grām largitoris. q̄s bñ rephendit. d. Obliti

L. be offi.
psec. pro.
aphu. l. q̄s
deo grās.

5

Aggei. 4.

ps. cxx.
liij.

Sap. vij. 8

Mat. xj.

ps. lxxvij.

De vicio

sunt benefactorum eius & mirabiliū que ostendit eis: & post hec male locuti sunt de deo dicentes. Nūquid poterit deus parare mē sam in deserto/propter hoc ira dei ascendit sup eos. Nihilominus pluit illis manna ad manducandū & panē celi dedit eis & mandu cauerunt & nimis saturati sunt. Post vero effusam sup eos dei lar gitatem/manū quoq; mortifere punitionis protinus experti sunt. qm̄ cum adhuc esce corū essent in ore ipsorū/ira dei ascendit super eos/& occidit pingues & electos eorū. An nō peiora merentur q nō modo beneficia cōtemnunt diuina:sed & pctā adiiciunt in mer cedem:de quib⁹ cōquerit⁹ deus. Saturauī eos & mechati sunt & in

Idere. v.

Dee. xiiij.

5

domo meretricis luxuriabatur. Et per pphetā aliū dicit. Saturā ui eos & eleuauerunt cor suum & obliui sunt mei. ¶ Verendū est igitur ne (q̄admodum iudeis) illis punitionē mortis post saturita tem imittat. Dignū qppe est penuria flagellis atq; omni seuerita te ad veritatis noticiā deducere/quos nimia rerū abundantia siue p̄sp̄eritas ad insolentiā erroremq; & vitia traxit. Hec enī est viliū atq; degenerum animorū conditio: vt insolecant prosperis & hu milientur aduersis:intumescant blandis & deprimantur acerbis. Non flectitur bñficio animus iners: nec dulcedine capitur mens rustica tumēs. locutus (inquit dñs per hic.) sum in abūdantia tua dixisti/non audiam.

Idief. xxiij

Ad grati tudinem hortamen tum.

50

¶ **N**unc itaq; dum sanitate fouemur/dum seruescimus iuuentute/dum rerū omniū copia vallamur/dum de litiis circūfundimur/dum fauorib⁹ hoīm munimur/dum p̄sp̄eris vndiq; circūplectimur:nulla nobis adest futurorū cura/nullus pa tet verbis diuinis aditus/nō auditur tonitrualis mortis met⁹/nō metuimur horrēde (licet infernales pene) non est loc⁹ correctioni/nō finis voluptatib⁹ insequendis/nō veniunt in mentē delitiis cir cūfusam terrenis celestiū desideria/ vilescit paradysus:q̄diu cor no strum voluptuosus detinet mundus:tunc aialis homo nō percipit ea que sunt spiritus dei/qm̄ stultitia est illi/nec potest intelligere. Sed cū grauis infirmitas vel senectus languida torserit miserum corpus:cū paupertas necessitates atq; verecundiā in domū adue xerit:cū foris cōtumēlie seu hoīm despectus aīm antea turgētem attigerint:cū tribulationes vndiq; iacto vallo mentē obfoderint:tunc quēpiam te vocantē exaudies:tunc hūilis ad oīa stabis:tunc auxiliū qd̄cunq; minimū audis aplecteris:tūc diuinas correctio nes libēter excipies:tūc implet⁹ confusione faciē dñi q̄res:tunc hor ror mortis p̄xime & infernaliū metus tormentorum induratum

1. Cor. ij.

50. lxxxij.

antea cor facile penetrabit. tunc placebunt celestia: quando terrestri displicebunt.

Sic et regnicolas nostros opulencia nostra refertos: prosperitate turgidos: inflatos honoribus: & omni luxu prauitate distentos. non attingit nunc correctorius sermo: non terret clamorosa predicatio: non capit veritatis disciplina: non reuocat a peccatis futurorum denunciatio malorum. Ingrati omnia spernunt. omnia continentur impii: que ad remedium ne pereant adhibentur: percussiones que ad intermissionem non sunt minime sentit populus induratus: nec conuertitur ad percutientem se Pharaoniam sequitur pertinacia habiturus similem cum eo ruinam. Sed venient ab altissimo immisere tam crebro sagitte: que lorica perfodiant obstinationis: sagittas enim suas ardentibus effecit. quas cum mittet dissipabit impio. Mittet (inquit) sagittas suas & dissipabit eos fulgura multiplicata & conturbabit eos. Sagittas autem dicit se completurum in eis. Nunc fulgura sparsim raras iacit: belorum videlicet tumultus non permanentes. Sed quia hiis non terremur (dante metuentibus se per talia domino significatione ut fugiant a facie arcus.) multiplicabit copulando tonitruum atque fulgura donec expauescat cor nostrum atque moueatur de loco suo. i. ab obstinationis peruersitate. Cumque exustas conspexerimus vrbes: dirutasque domos: squalentes tribulis agros: in acervos lapidum redacta (que nunc miramur edificia) ploratus pupillorum & viduarum stridentes exaudierimus voces. Cum rapi ad stuprum virgines & violentum clamores excipiemus: tunc tunc mutatam domini manum intelligetis: in fletum cantus & leticia in dolorem mutabitur. dices mulier cum Iob. Versa est in luctum cithara mea: & organum meum in vocem fletum. Idque pronunciare videtur Esa. dicens. Continuit sonitus tympanorum: quiescit dulcedo cithare: opulencia in penuria: gloria in confusione conuolabit dicente domino. Gloriarum in ignominiam commutabo: tunc nutriti in croceis amplectentur stercorea. Tunc erit pro suauitate fetor: pro baltheo fomiculus: pro dulci vestimento cilicium: & pro crispanti crine caluicium. Hec omnia pariet ingratitude: quod dicit a beato Bernardo. videris videris fœtem mic. Cognoscamus igitur diuina circa nos beneficia: antequam irruant super nos maleficiorum nostrorum merita supplicia: & conuertamur a peccatis: proficientes in bonis: gratias agentes deo: qui est benedictus in secula.

Sequitur de Superbia.

Mostras
tes sagittas
B

Esa. ix.

Ps. vij.
Ps. xvij.

Deutero.
xxxij.

Ps. lix.
Ps. xvij.
Job. xxx
vii.

It

Job. xxx.
Esa. xxiij

Osce. iij.
Tren. iij.

Esa. iij.

De vicio

Eccl. x.

21

Initium peccati superbia dicitur.

Angelicum enim fuit primum & capitale peccatum ab eaq; deriuari cetera dicuntur peccata. Primum enim oportet esse a quo cetera deriuantur. Primum est igitur peccatorum omnium superbia/naturali quidem primitate/quonia antecellit natura inuidiam/auaricia/ceteraq; omnia peccata.

Demum precellit origine/quoniam ante omnia ortum/ceteris prestat originem. Postremo vero dignitate quadam (prout in viciis esse dignitas potest.) Pareat enim superbie peccata cetera/quasi domine. Si quis inuidiam primatum in angelo tenuisse contendat:& preire superbiam grauitate quonia amoris defectu primo videatur omne peccatum committi. (Ex ea enim parte quis peccat quia minus diligit)& quod rectius

De pe. bl.
ij. Caritas
est ut mihi
videtur.

25

caritati viciu opponitur sit grauius: tanquam aduersans virtuti que sit dignior. Aduertat oportere primum se dignum honore quemlibet estimare cui postremo inuideat conspiciens in alio esse honorem qui sibi desit/vt cum de inuidia disseram amplius explicabo. Demum non opponi simpliciter totali & semper recta oppositione deo inuidiam veluti superbiam. Non enim exaitit a se inuidus oino totale iugum legis diuine/quoniam & forsitan parebit multis eius preceptis: volens furto seu adulterio aut homicidio abstinere. Superbus vero vniuersaliter omne simul conplectendo abiicit contemnitque diuinum preceptum/cui recuset subiici. iuxta illud. Proiecisti iugum & dixisti non seruam. Nam & maiores consuevere pre ceteris frangere iugum &

Eccl. ij.

Eccl. v.

vincula abiicere. Eo enim superbus quisque est/quo maiori recusat subiici. In omni autem peccato prius est nolle subiici diuine legi quam aliud quod cumque operari. quod fit. vt in omnibus peccatis principaliter inesse superbia videatur. Volens enim furtum stuprum committere prius legi diuine subesse contempsit. In proximum pariter tendere inuidia potest: opposita solum ei cui inuidet caritati. licet etiam odiendo proximum contra diuinam agere charitatem videatur: non quidem recta sed obliqua per relationem oppositionem. Non enim quia deum odit inuidet proximo. sed quia inuidet fratri diuine contrariatur dilectioni. non obseruas mandatum eius/cuiusquid obsequatio est amoris demonstratio. dicente domino. Si me diligitis mandata mea seruate/& hec quidem diuine despectio dilectionis in quolibet peccato solius est genitrix superbie. Non enim suadet fratri inuidia deum despiciere: sed superbia. Est igitur semper opposita deo superbia/non relatione aliqua sed oppositione directa. Quapropter grauiorem obtinet inuidia maiorem.

Joh. xiiij.

Nonnulli primū angeli pctm̄ estimauere
 suūp̄ius inordinatum amorē/ eo q̄ primo sibi bonū appetierit qđ
 nō hēbat vcz diuine equalitatē excellētie. **S**ed aduertendū ne
 quāq̄ potuisse simpliciter p se talē nasci in angelo amorē. Neq̄ em̄
 si excellentiā illā non p̄mo cognouisset sibi appetisset. Cōparatio
 ne igit̄ maior/ seipm̄ extolli cupiuit. queq̄dem cupiscētia pprii
 honoris/ amor est sui. quē necessario supbia (q̄ fuit nolle subiectū
 esse) p̄cessit. Non enī equalitatē appetisset diuinā: si subiici nō fuisset
 designatus. Opportuit etiā dignum se diuine eq̄litis existi-
 masse anteq̄ cupire. Quequidē estimatio ab supbie radice p̄diit
 Nulli dubiū igit̄ primū pctōnū oīm esse supbiam.

Et quoniam celestem traxit superbia ori-
 ginem quasi ad pprios reuolās ortus. (fm̄ Hiero.) sublimiū sem-
 per mentes appetit/ vt q̄s inuenerit participes nature/ faciat cōsor-
 tes nūc. Nobilitate/ scientia/ ingenio/ forma/ robore/ celeritate/ **O**ritur su-
 dexteritate/ fauorib⁹/ honore/ potentatu/ atq̄ diuiciis/ dignitatib⁹ **perbia ex**
 atq̄ officiis/ sc̄timonia quoq̄ supbia oritur. Infimos autem nō at- **diuersis.**
 tingit ignauosq̄ homines.

Stolidum nimis est certe nobilitati/ (que
 humilitate poti⁹ honestari solet atq̄ splēdescere) superbiā iunges-
 re comitem/ q̄ p̄fecto dedecori prorsus ei sit semp & nunq̄ honori.
 Est enī excellenti supbia viro quasi macula faciem operies/ al⁹ vir-
 ginis honestissime. dicēte primatē qđā. Si tibi grā/ sapia/ formaq̄
 detur/ hec destruit oīa sola si comite. q̄obrem humilē esse q̄to ma-
 iorem decet hoīem/ ecclī documēto. Sed & si quis nobilitate sup- **Ecclī. iij.**
 bit gñis/ ortū sinēq̄ oīm contēplef hoīm/ & nihil ab hoīe differre **Job. xxx**
 intelliget hoīem/ de luto eodē formatos primū quidē oēs non ne- **ij.**
 gare hoīes pōt. Nec variū cōceptus matrū vteris modū quisq̄ ha- **Sap. vij.**
 buit preter christum. In eandem quoq̄ terrā eundē excipietes ae- **Job. xliij.**
 rem omnes decidimus/ ploratū prima oris apertione dedentes.
 Nec auro alius/ alijs argēto nutritur/ sed lacte om̄es. doloribus
 omnes demū torquentur sine delectu/ multisq̄ miseriis quisquis
 natus ex muliere est (Iob teste) repletur Ipsos quoq̄ reges aggre-
 ditur podagra/ febris/ ceteraq̄ valitūdines. nec durior ictibus te-
 lorum regia caro resistit q̄ alterius hominis/ quin mollior sem-
 per/ quia delicatior. Alexādrum persuadentem sibi diuino se pro-
 genitum sanguine canna indico ab arai missa coegit hominē se
 latere. Sciāt oportet (inquit. ps.) gentes quoniam hoīes sunt. Postre

De vicio

mo an diuersa in loca rapiuntur hominū corpora? nū in celum regia fortasse vehuntur? Certe in eandē oīm matrē est quoq; oīm re-
Eccli. xl. ditus/an fortasse mortem effugiūt nobiliores? Profecto mors ra-
Job. xxi. pit oēs vna hoies. Num quisq; priscorū supereſt nobiliū potentissi-
Iuuenas: morumq; hominū? En marcent quippe cunctorū ossa mortuorū si
lis. mul nobilium ac rusticorū. Quāobrē gloriari stēmatibus inutile
Seneca. Iuuenalis ducit ni assit (que sola verā efficit nobilitatē) virtus. &
vii. Pol. qm̄ nil aliud sit genus iactare suum q̄ aliena laudare. Nō erit attā-
 mē ideo nobilitas omnino refellēda/que dignū sibi arrogat hono-
 rem: teste philosopho. Sed nec inutiles habet stimulos. Cōpellun-
 tur em̄ sepe nobiles inclitis auorū gestis ad preclara rerū facinora
 stimulante quasi calcare latus equi antiqua nobilitatis gl̄ia aim:
 quod & Boeti⁹ annuit. Vbi vero virtuti nobilitas iungit̄/clarior
 vtraq; alterutra sit honestationis p̄ferētia/qm̄ & nobilitas virtutē
 & virt⁹ nobilitatē splēdēdit. Nulla autē est gl̄ia nobilitatis eorū:q;
 solū generis obſtrepunt antiquitatē/& senatos alto sanguine iactāt
 nullo comitatē virtutis eos insigni monumento. Quid em̄ ad me
 attinet p̄decessorū meorū magnanimitas aut militaris industria?
 Num aliorū me virt⁹ clarū efficiet? An gloriabor aliorū triūphis
 Quis tā demēs vt alienis opib⁹ egestatē collaudet suā? Quis vnq;
 alieno & remotissimo igne calefact⁹ ē? Quis alienis (nec tactis) ci-
 bis reſect⁹? Quis aliena (quā nō induit) veste decorus? Sic p̄fecto
 nō aliena sed pp̄ia pendēt hoies gloria atq; virtute clarescunt.
 ¶ Sed nec ad diuinā btitudinis gratiā seu gloriā capescendā gn̄is
 iuuat sola nobilitas: s; morū viteq; honestas gratū reddūt deiq; di-
 gnū efficiūt fuitorē. Nō multos nobiles dñm elegisse s; ignobiles
 poti⁹ atq; ifirmos dicit Paulus. Qd nō existimio nobilitatis odio
 xp̄m id fecisse/qm̄ & nobiles dñs fecit sicut & ignobiles testē scrip-
 tura. Pusillū em̄ & magnū ipse fecit. Quāobrē nec abiicit potētes
 Nam & nobiliū p̄sapiam elegit qua nāsceretur in mundū. Sed pu-
 to raros elegisse nobiles/quia respectu aliorū multitudinis/pp̄au-
 ci sunt. Et qm̄ difficilius fuerit eorū qui multa q̄q; pauca possēdissēt
 cōuersio. Non est igit̄ debita nobiliorib⁹ deneganda reuerentia:
 vt sacri tradunt canones. Est em̄ cōueniens minoris p̄dicionis ho-
 minem superiori deferre. Sed nequaq; collatiōe debiti honoris no-
 bilitati superbire nobiles decet/qm̄ eo ipso quo ceperint esse super-
 bi honorabiles mox esse desinunt. Viciū est superbia cui nō mo-
 do non sit debitus honor sed digna datur cōfusio. Est autē propriū
 atq; vere insitū nobilitati dec⁹ humilitas:& magnanimo vi-

*¶ de pre-
ben. c. ve-
nerabilis.
l. lxx. j.*

*l. ap. vi. iob
xxxvi.*

*xxiii. q. v.
regū. ff. de
a. q. plu. ar.
l. i. sed z
vicinus.
Eccli.
xxxij.*

ro mitem se subditis exhibere/sicut rebellibus fortē. Sed neq̃ aliū
de ad gloriā patet (nisi per humilitatē) via/qua nō incedit quisquis
inflatus supbia timet: ideo in sua sit p̃ceps discrimina q̃sq̃ supbus

Scientia quoq̃ superbiam suapte natu-
ragignit/dicente paulo/scientiā inflare. Cū em̃ habitu scientie po *i. Cor. viij.*

tentia intellectiua veluti p̃cioso induatur vestimēto reflectit in se
facile oculos gaudēs (veluti decore adornata mulier ornamēto) q̃
pauonis more fulgētes letatur pennas extēdere atq̃ rotato sese fa
ctu gloriabūda circūspicere. Perfici em̃ vnūq̃q̃ gloriatur/atq̃ sua
p̃fectione nimium facile gaudēs in superbiā declinat: eo q̃ difficil-
limū sit nō excedere metas iuste leticie dum maxima venit occa-
sio: ratio ve gaudēdi. Perficitur aut̃ intellectus (vt iam dixi) scien-
tie habitu/quo reflexo actu nō potest nō sibi ipsi gratulari: qd̃ ne vl-
tra modū excederet gaudiū retinuisse Iob dicit. Si vidi solē cū ful-

Iob. xxxi.

geret (inquit) & lunam incedentē clare & osculatus sum manum
meā que est iniquitas maxima apud deū. Solem tunc fulgere vi-
det/cum per actum reflexū sese scientia splendentē intellectus in-
telligit/suāq̃ manum cōplacendo deosculatur: sibi ipsi forsitā attri-
buendo/qd̃ potius diuine sit dandū gratie. Vix est igitur quisq̃ hu-
milis sciens qm̃ se scire scit: que sciētia scientie inflatū reddit spm̃

Iob. xvi.

qui qñq̃ etiam cōtra deum tumere audet. Sed qui sic inflatur desit
nit esse bonus: qm̃ primo non recognoscit a quo acceperit benefici-
um. Quid habes (inquit Paulus) quod nō acceperis? Et si accepi *i. Cor. iij.*

sti. quid gloriaris quasi nō acceperis? Nunquid (ait Elaias) gloria *Elai. x.*
bitur securis contra eum qui secat in ea? Aut erigetur virga cōtra
se tenentē? Demū si cōparatione eorū que ignoramus metiamur

Sap. xi.

paucā que scimus/erit ois nostra scientia quasi gutta roris añlucā *Sap. xi.*
nirē respectu amplissimi maris. Quāobrē ignorātes oēs sunt supbi/

I

qm̃ si/que desunt eorū sciētie/intelligerēt: neq̃q̃ quasi multa scien-
tes supbirent. Scirēt em̃ qm̃ stult⁹ sit ois homo a magnitudine dei

Idere. x.

scientie. Qui vero montē ascendunt altiorē/ampliorem contem-
plātur (quem nondū attigerint) verticem sciētie, semper finiti ad
infinitū cōparationē augēdo/ac si paruo deuectus primū flumiue
hōq̃ nūq̃ aquas viderit id estimet in mēsum: cū vero in altū vene-
rit pelag⁹/quo lōgius iter faciet infinitū magis aspiciet. Hinc pue-
ros dū primis annis operā litteris dederint/oia scire se putare con-
spiciunt. Cū vero ad pfundiora sciētiarū fuerint delati/veluti apta
ingēti abisso miratur/nec se pedē dimouisse cernūt a littore. q̃ iam
portū putauerāt attigisse. Egregie igr̃ dicit paul⁹ eos fieri stultos *Rom. i.*

De vicio

di. xxxvij
ca. ii.

qui se sapiētes dixerint. Semp em nobis restat qđ addiscam⁹. Vñ sapiens quidā cū plurib⁹ vixisset annis exercitio vacis litterario/ querebat se tunc morti addictū cū primo intellegere aliquid inchoas- set. Nā cum ad primā veritatē finaliter ois tendat sciētia: semp sui famē relinqt pcedenti/ & quo qđ ppius accedit acrius elurrit: qm̄ ve- racius gustat q̄ sit dulce lumē oculis clavis/ ardētiusq; sequit̄/ qđ eē dignum questu iudicat/ quod quia infinitum est ad plenuz haberi nunq̄ hac i vita potest. Ob quā causam gemere perfectos sui ama- tores cogit/ nilq; reputant omnino quod habent cōparatione eius quod nondū attigerint. Superesse em̄ intelligunt in infinitum ex- cedens quod habere atq; intelligere velint. Quo fit vt profiteatur se minus plerumq; scire/ qui plura q̄ qui pauca nouerunt: dicente

Sap. ix.

Prover-
bio. xxiij

i. Cor. viij

Nota.

It

Esai. xl.

puer. xvj

¶

Sap. iij.

sapiente. Difficile estimamus que in terris sunt: que in celis sunt autē quis inuestigabit? Dicit itaq; Salo. Sapientorem sibi stultū videri septem viris loquentibus sententias. Quamobrem inge- nue Paulus ammonet dicens. Si quis autem existimat se aliquid scire: nondum nouit quomodo oporteat eum scire. ¶ Puto igitur ego omnem nostram scientiam non excedere primū sciendi gra- dum/ qui est intelligere ignorantiam nostram: & esse multa (que cupiamus attingere) intelligibilia. Ideo enim dicit Esa. Dare deū scrutatores secretorum quasi nō sint/ eo qđ fm̄ Salo. Qui scrutator est maiestatis opprimitur a gloria. Non em̄ sufficit humane men- tis acies abdita veritatis prime eousq; rimari vt perueniat ad noti- ciam eius/ quid sit. q̄uis non lateat omnino qđ sit. Quali igitur scrutatores non sunt/ qui licet ratiocinētur atq; intelligant ratioci- nando qđ sint/ non tamen quid perfecte sint/ secreta illius summe ve- ritatis attingunt. Scire autem que ad humane fragilitatis attinēt directionem/ magnum aliquid (comparatione vulgaris multitu- dinis que hec ignorat) esse videtur: sed cōparatione eorū que nos ipsi plebem aliquantulum excellentes ignoramus/ quasi nihilo repu- tatur. ¶ Qui igitur scientie inflati dono superbiunt/ ignorantes primo sunt quidē ignoratiōe sue/ deinde qđ sit superbie viciū vile (quo de honestantur) ignorāt/ postremo sequaces illius fiunt qui nimia inflatus scientia crepuit inter sydera fractus. Facile autē superbien- tes atq; inflati scientia deprehēduntur aspectu primum arrogante in ceteros/ quasi per imperium aut dedignationem effuso: deinde iactantia sermonis altioris: demum ceterorum despectu quos vel asinos vocant aut suis dictis operibusve reprehensibiles ignorat qđ iudicant. Molesti certe omnibus sunt qui oēs superbe despiciūt & grauissima semp viro modesto superbi est conuersatio.

Sunt qui licet excellenti careant Scientia:

subtilitate tamen pollent ingenii/qua in superbiam extollantur. Nam inter artifices longa est differentia & ingenii & artis. & prope maior est ingeniosi hominis gloria/ q̄ scientifici/ eo q̄ innatum fit hominibus ingenii acumen. Scientia vero neq̄ innata sed acquisita ad plura quoq̄ valet atq̄ promptius est ingenium q̄ scientia. Est enī in omnibus ingeniiū vtile non autem scientia/ qm̄ tantum modo in sibi notis habet exercitiū. Limitibus siquidē sui habitus cōtinetur scientia: ingenium vero nature amplissimis extenditur terminis: nec vix habet (quo finiatur) mensurę periodū. Itaq̄ multo magis prudentes atq̄ ingeniosi (q̄ docti tantummodo viū) requiruntur apprecianturq̄. Nam que aliena didicimus eruditione nō infunt nobis (q̄ admodum a natura ingenii) q̄ obrem & quasi aliena minus parviunt voluptatis/ q̄ que proprio cōducuntur ingenio/ qm̄ aliene semper est gloria officine parta scientie doctrina. Ingenio autem prodeūtia: proprie. Nimirum igitur benedicat ps̄. dominū qui sibi tribuit intellectum. Pluresq̄ reperiuntur qui (s̄m philosophum) velint minus studiosi apparere vt plus ingeniosi videātur. Et qui pollent ingenio rudes ignauosq̄ contemnunt inq̄ scelera persepe fluunt frequētius omnia/ ad maliciam cōuertentes mentis aciem/ quam natura cōtulit ad salutem. Neq̄ enī possunt ingenio rudes maximorum adinuenire maleficiorum confictiones cōmentaq̄ celse prauitatis exquirere. viuaciū atq̄ perspicatissimorum ingeniorum sunt egregia tam bona q̄ mala facinora. Plura tamen ad malum procliuiora decurrunt/ quotquot impias in ecclesia hereses aduexere (vt arri⁹ ceteriq̄) subtilissimis atq̄ acerrimis vixere ingeniis/ quotquot in malicia reges letificant/ adulando/ mala suadendo/ proditioes/ exactiones/ lenocinia/ ceteraq̄ maleficia exercentes. Ingeniosi omnes sunt/ quotquot in dicendis causis vafri iniquitatem tueri possunt. Quotquot egregia confingere mendacia singulariaq̄ agere furta/ quiq̄ falsificare scripturas/ metalla atq̄ genus omne deceptionis norunt/ omnes ingenio predicti excellunt. Hii omnes in malicia gloriantur quasi potentes ad iniquitates perpetrandas/ iniusticiam tota die cogitantes quasi nouacula acuta faciunt dolum. Sed hos omnes in finem arguet propria malicia. Quoniam & sepe in laqueum quem parauerunt incidunt pede comprehenso. Et in insidiis suis capiuntur iniqui. Et tunc quasi fur confunduntur. Et arte pereunt propria. Sed non ad maliciam natura deusve ingenium dedit hominibus: sed ad

ff. de solu.
l. inter ar-
tifices.

25

ps̄. cxxj

m

ps̄. vij.

ps̄. li.

ps̄. ij.

ps̄. ij.

ps̄. ij.

ps̄. ij.

De vicio

Ps. cxxv. beneficentiam potius atq; artes bonas capescēdas dicente. **ps. lxx.** **Intellectum tibi dabo & insiniam te in via qua gradiaris.** Nunc

Eccl. iiii. vero sapientes multi sunt vt faciāt mala: bene autē facere nesciūt. **C**En quid pdest altum accepisse ingeniu/ excellentēue scientiā exhaustisse: si ad perniciē hec omīa cedant: Satiū est exiguo simpliciq; viuere spū & bene agere: q̄ maximā sorti aiām scientiāq; atq; peccare. Nolite ergo loqui sublimia gloriantes quoniam

1. Reg. ij. Scientiarum dñs est & ipi cogitationes preparantur. **Nullus ingenio atq; sciētia inter mortales vnq̄ venit dyabolo cōparādus: q̄ ad inferni profundum cum sua scientia demersus est.**

CForma quoq; pleriq; superbiunt: vt ipse **Lucifer** perfecti decoris. Nam fastus inest pulchris. & sequitur superbia formam (fm Oui.) Hos pauonibus cenfeo comparādos qui oculatam explicantes caudam rotare seipfos atq; circumspicere gaudēt/ quod maxime vanitatis est signū. Quid enim fugacius in homine fragiliusue forma? Momētaneum (floris more quem matutinus irrigat imber) decorem/meridian⁹ dissoluit calor. Siquidē exorto (fm Iaco.) ardēti radio sole florū perit fluitq; decor. Et qui (fm ps.) mane floruit/vespere cadēs arescit. Eobrem & alibi similē feno dixit hominē efflorescēbus (quasi agri flores) diebus eius. Sed neq; meliores semper sunt qui forma excellunt. quoniam & alba ligustra cadunt. vacinia vero nigra leguntur/quin ad vicia persepe inclinat species. eo q̄ rara sit concordia forme atq; pudicitie. Dunim est enim seruare in quo (fm quemdam) totius ppli vota suspirāt. Expetit siquidē ab oibus pulchritudo/q̄ se habentē reddit quasi signū ad sagittā/ in qd oēs distētis arcubus emittere sagittas atq; infigere cupiunt/ difficileq; est ex multis non attingere aliquem. Quāobrem ludere formosas Ouidi⁹ dixit. Iunctā enī fatuitatē pulchritudini Salo. circulū aureū eē in naribus dicit porce. In stercora siquidē ptinus infamabit dehonestabitq; circulū aureum sus. Et redimit i spē mulier stulta/ i luxuriā facile volutabit/ q̄ aut turpes sunt (& si nil minoris ad luxū hēant animi) despecte tñ a viris tuti⁹ euagant/ qbus frequēt⁹ deest corruptorq̄ volūtas. Pulchrorū attē esse aiām pulchrū sapiens quidā dixit. Nec enī caret rōne in optimis corporib⁹ optimos infidere spūs/ ab aīo enī vultus pferū formā accipit/ vñ & iudicari hominē vultu pleriq; dixerūt. Horripilatos hirsutosq; siue horribiles aspectu sepe rixosos austerosq; pspicim⁹. Alacres vō atq; explicatovultu hoies vt plimū iocūdos atq; placidos expimur. Exultimo

Eze. xxv
li.

10

Jaco. j.

Ps. lxxx
ix. ps. cy.

Virgi.

Ouidius
Proo. xi.

Ps.

Des fre-
queter sa-
na in cor-
pore sano.

em̄ in contracto corpore contractum quoq; esse spiritum / qui libēs
 neq; habeat (q̄admodum in plano) discursus atq; operationes ve
 luti recto currens alueo riuus celer⁹ liberiusq; placido se diffundit
 illapſu q̄ qui tortuoſo (huc atq; illuc cōtracto) vortice fluit. Nō est
 igitur nature vicium q̄ in luxum defluant ſpecioſe ſed arbitrii: qđ
 pluribus inflectitur occaſionibus ad malū q̄ earum que ſollicitato
 ribus egen^r. Frequentibus em̄ machinari ictib⁹ etiam ſolidiſſime
 deiiciūtur turres / caſtra / meniaq; famoſiſſimarum vrbiū ad quas
 oppugnandas volentius declinant principes. Vetusſiſſimi vero
 debileſq; (radicib⁹ inuoluti) ingnobilium oppidorum muri (nullo
 impellente ſiue quatiēte corroſos lateres) per mu'ta ſecula inta-
 cti durant. Non tamen defectu artis firmiſſima illa cornuere me-
 nia aut bonitate operis hec debilia diutius erecta māſere. Sed q̄a
 ad quatiendū illa ſpecies vel opulētia vrbiſ inuitauit / ignobili-
 tas vero alterius repulit a demoliendi animo hoſtem. Nō igitur
 ſuperbie ſed timoris occaſionem affert corporis pulchritudo : que
 continuo in periculo verſatur / & muta prouocat ſepe hoſtem / nō
 extraneū modo ſed & domeſticum quēlibet / qui cuſtos eſſe de-
 buiſſet. Eſt aliud annexum ſuperbienti ſpecie malum q̄ bonā au-
 ferat gratiā / ſine qua eſt omne decus inſipidus & omnis forma in-
 grata. Plus em̄ valere bonam gratiam ſine ſpecie q̄ ſpeciem ſine
 gratia videm⁹. Laudabilioreſ certe ſunt que gratia bona q̄ pul-
 chritudine pollent femine. Ad eaſ ſiquidem frequentior eſt acceſ-
 ſus hominū. ¶ Quāobrem proficere ad caſtitem obſeruādā
 ſepe ſolet ſuperbia: que ruditate ſua reiicit ſollicitatores: dedigna-
 turq; commune hominū fedus & carnale commerciū (licet violen-
 tiſ agitetur ſtimulis ab intra) tamē ne alterius poteſtati ſubdatur
 abhorret & ſpernit. Sunt em̄ nonnulle altioris animi femine que
 licet carnis copulam maximo appetant deſiderio tamen non niſi
 electiſſimo ſeſe (quem dignum iudicauerint) amatori prostituēt
 Non ſic ille que confidentes ſua pulchritudine pedes omni tranſ-
 eunti diuidunt. Solent em̄ eſſe taleſ mollioris animi que facile oī
 buſ ſeiſpaſ preſtant. Illud maxime ſuperbienti ex forma eſt me-
 morādum q̄ cito putreſcet miſera caro quam vermes operiēt. Et
 nimia fetens putredine non modo ab intuitu oculos hominū / ſed
 & nares auertēt ab odoratu / de cadaueribus eorum (inquit Eſa.)
 aſcendet fetor.

Sunt qui nec nobilitate generis nec inge Eze. xvi.
xxiii.
 mo: nec ſcientia: nec ſpecie glorientur: ſed maximo corporis robo

De vicio

Re superbiunt: vt quidā crassioris ingenii (qui vt plurimū pstant vi-
Amos. vi. rib⁹) in fortitudine cornua sumpsisse gloriātur. Hii plerūq; rustici
Esa. liij. sunt quorū ad oppressiōes aliorū prompte sunt man⁹. Armis aut
ferendis onerib⁹ apti atq; accomodati inertes aio & omni gl'iosa
debiles virtute/vires corporis miserimis exercent officiis. Inue-
niuntur tñ qui virtutē habeant animi annexā robori: & sicut, viri-
bus/sic ingenio ac sciētia pstant. Raros tñ utraq; peditos virtute
natura pducit. Vnde philosophus ingeniosos dixit molles carne
Bene. vi. & robustos minus prudētie habere: nam & gigātes illi a seculo vi-
Bar. iij. ri famosi. et bella scientes non inuenerunt prudentie viam. Qm̄
Sap. xij. traducti temeritate. contra deum erigere temptauerunt colla lus-
Job. xv. perba. Ignorantes quoniam pugnare. contra deum non sit facile.
Eccl. xlvj. Et eousq; demētie progressi sunt vt lateritiam erigere turrim (q̄
Bene. xj. in celū progredierentur) imprudētissimi tēptauerint. Quos primū
quidē diluuiō: demū idiomatum diuisionib⁹ dissipauit (qui depo-
Hiere. ix. nere supbos suevit) deus. Itaq; suadet non gloriari fortē in fortitu-
dine neq; sapientē in scientia sua/ sed in diuina potius agnitione.
¶ Nam Goliā cōfidentē virib⁹ suis puerulus humilis dauid adhi-
bita strauit morte. Et alii plurimi nimīū cōfisi virib⁹ turpiter perie-
i. Re. xviij. ra sunt. Vt Salōn vtroq; priuat⁹ lumine: dū se (vt psumebat) eripere a la-
Judi. xvj. queis neq; ignominiose interiit. **¶** Hercules orbis terror atq; mi-
raculū nature quoddā insolitū aconito tincte ei⁹ (quē sagitta infe-
cerat cētauri) camisie/vxoris inscie doli zelotipia/in rogū despe-
rat⁹ acfurens sese p̄cipitē dedit. **¶** Antheus maior ceteris robore
vni⁹ herculis fortiore interiit manu. **¶** Hector troiane stirpis de-
cus & specimē belligere artis feri achillis cruētō decidit gladio. Se-
Amos. ij. uus postmodū achilles ip̄e dolosa ict⁹ sagitta dep̄iit. **¶** Og basan
rex quercui fortitudine similis israelitico bello deiect⁹ est. **¶** For-
i. Mac. ix. tissimus ille machabeorū dux inclit⁹ iudas post gl'iosos victoriariū
triūphos tandē fortiorib⁹ armis extinct⁹ est. **¶** In fortē fortis im-
pingēs vtriusq; mortē brut⁹ cū tarqnio dedit. sic Hiere. quoq; dicit
Idic. xlvj. Fortis ipegit in fortē & ambo perierūt. Fortiū enī virorū sepe bre-
uior est vita & inglori⁹ finis/qd̄ Alexandri Cesaris Pōpei Goliā
atq; multorū aliorū pbatū exēplo. Et siquidē fortitudinis roboris
ve corporalis est aliqua laus: laudabiliores maioriq; gl'ia digni erūt
elephantes/boues/eq/leones/vr̄si/& alia quedā seuissima bruta q̄
cuiusuis fortissimi excedūt hoīs robur. Modica certe aut nulla est
S gl'ia eorū q̄ hoī cum brutis sunt cōmunia. **¶** Fortitudinis aut ai di-
Animi for- gnissima est gl'ia: q̄ sepe in debilib⁹ robore reperit. Perraro vi-
tudo di- debis nobilissimi ai viros robore p̄ditos: qm̄ vix ad vtraq; suas ex
gnissima

edit man⁹ operatrix natura fortitudines. dicite scriptura. Arcus
forti⁹ superatus est / & infirmi accincti sunt robore. Nā & in acer
rimis bellorum congressibus. Robustiores quandoq; terga primo
vertunt. Vbi debiliores virib⁹ animo pugnant inuicto. Animis
perfecto non viribus hoies estimadi sunt qm̄ & animorū nō viriū
gloriose sunt victorie. Melior certe est sapiēs viro forti & / plus sa
piētia q̄ vires appreciatur Salo. sentētia. Plura enī atq; mirabilio
ra fiunt arte q̄ viribus. Ad modicum valent vires artis compara
tione. Non enī viribus sed arte ponderosi in altum vehuntur lapi
des aut turres eriguntur / sed & senescentes aut egritud ine corre
pti cito nutabunt viri fortissimi. Que autem mentis est fortitudo
vsq; in sepulchrum comitatur inuicta hominem. Nec robore quis
q̄ salutem adipiscitur eternam: aut mortem effugit vltimam. Nō
saluabitur fortis in fortitudine sua: quin fortioribus fortior instat
ex fortioribus maleficiis cruciatio. Decet enim potentes potēter
pati tormenta. Non enim fragilium humeris graue imponitur re
cte aut iuste onus: sed eorum qui fortes ferendis oneribus gra
uioribus inueniuntur. Cum dyabolo hec erit pugna peccatorum
potentium: cuius non erunt pares potestati: qui cūq; terreni ho
mines.

i. Reg. ij.

ibie. xlvj.

Eccles. ix.
Sap. vi.

Eccles. xl.

Amos. ij.

Sap. vi.

Job. pc.

Agilitate aliqui superbiunt animo qui

π

dem plusq; corpore leues: choreis dediti ac lufibus. Et hū plerūq;
mimorum gesticulationibus oblectantur: turpi membrorum sele
gestu dehonestantes: velut Hipochides qui dissolutione membro
rum in gesticulando quasi partem amisit vxorem. Nō est semp tu
tum bellicis in congressibus agilibus fidere: qm̄ sepe ad fugā so
lent esse q̄ ad conflictū proniores. Hii enī plus pedibus q̄ manibus
fidunt. Quāobrē probus (re quidē & noīe) Romanorū imperator
cum in foro iulii fudisset acta ingenti cede aduersarios & ex preda
hostiū quasi singulare munus quidam velocissimum obtulisset illi
equum / qui cētum vna die miliaria transmitteret / rennuit accipe
re / dicens id esse fugacium non pugnacium munus. Qz autem dis
cit Salo. Vidisti virum velocem ante reges stabit. De prompti
tudine exequendi imperata intelligit non velocitate fugiendi q̄ ad
modum & alibi consulit. In omnibus operibus tuis esto velox / ne
q; enī fuerit vnq; laudata segnicies. Non aut disconuenit qm̄ velo
ces etiam feroces esse: nō enī officit quod natura bene contulit vir
tuofo. Nā & agilitate & robore bñ vtī qui virtute p̄diti sunt glorio
se possunt. Nā & fortitudo que patriam tuetur plena est iusticia.

Hipochi
des.

Idoc re
fert hero
dorus.

Probus.

Prover.
xxij.

Eccles. xxxj

xxij. q. iij.
c. fortis
do.

De vicio

Et agilitas que periculum euitat/ aut iustum confert patrie pmo-
dum: dignam obtinet laudē. In perniciem sepe ducit agilitas: cū
vel glorie causa/ saltationibus aut cursibus adducit egritudines:
vel mēbra leduntur improvide: vel cum ausu temerario quis atti-
git qđ fatius fuisset declinare a sahelis exēplo/ qui celeritate capis
ij. Reg. ij. par/ fugacissimis abner nimia insequens velocitate fugientis ha-
sta confossus interiit. Parue autem est durationis agilitas: qđ post
trigesimū tertium etatis annū declinare incipit/ robur vero diutur-
niore manet cum homie mora: ad quinquagesimum enī vsq; qui-
tum procedit annū. Stultum est autem agilitate gloriari hoīem:
qua simiis: canibus: capreis. leporibus quoq; timidissimis (quibꝫ
persepe fugaces viri assimilantur) aliis quoq; feris exceduntur.
Quis vnq; hominū cerui velocitatem adequauit aut leporis? fu-
giat ea gloria que pecorum ferarūq; maior est qđ hoīm. Et quideꝫ
si velocitate quis mortē omnino posset effugere: haud stulta eēt
gloriatio. Sed tūc pfecto peribit (Amos teste) fuga a veloce: nō
fugiet (inquit) velox nec saluari se putet fortī. Aut si robur & agi-
litas gratū redderēt deo hoīem: vtilis eēt gloriatio. Sed vt ait. ps.
Amos. ij. Non in fortitudine equi voluntatem habebit/ neq; in tibiis viri
beneplacitū erit ei. Sed in hiis qđ sperant super mīa eius.

Sunt alij qui nō viribus nec eximia cor-
poris agilitate sed dexteritate & abilitate quadā superbiūt. vt eq-
tatores: gladiatores: hastilifores: & luctatores optimi: qui nō vi-
ribus nec oīno agilitate sed dexteritate vtuntur. Et hos quidem
robustis in artibus atq; agilibus preponēdos censeo: quoniā plus
ad ingenium appropinquat hmōi dexteritas qđ corporis vires aut
agilitas: nam & robustissimorum sepe victores existunt. Sepe vi-
di exigui corporis & modicarum viriū homines hastiludio & lu-
cta barris quoq; ingētis molis viros exuperare/ neq; velocissimis
posse in barrarum ludo prehendi/ qui dexteritate intorsionibusq;
vterentur. Sed ea est dexteritas maxime salubris qua quis vicia
peccataq; vel euitat/ vel sternit/ & deo gratū reddit hoīem.

Fauoribus alij gloziantur principum p-
litorum aliorūq; potentum: quibus posse damna inferre ceteris
atq; opprimere humiliores ventoso sepe strepunt sermone: igno-
rantes qđ mutabile sit hoīm (& presertim principum) genus. qđ fre-
quēter quos ampliore sunt affectu proscanti/ acriore postmodum
odio detestantur. Quāobré maledictū qui in hoīe pfinderet Hiere.
acclamauit. Apud Dauid fuit dilectissimus & inclitꝫ milicie dux
iob. cxiij.

Ioab/ quē postea (facinoribus audacter cōmissis) detestatus est. ij. Reg. ij.
 Anthioco carissimus & diuinis pene honoribus dignus est habi-
 tus hannibal: penus quem postremo maliuolorum susurria despi-
 cabilem reddiderunt. Amam assuero regi vnus erat predilectissi-
 mus princeps & cunctis horrenda venerabilis auctoritate/ qui to-
 tius haustum fauor(ab rege pleno videbatur gurgite sorbuisse &
 nihilominus vnus contēptibilis mardochei vnusq; semie sum-
 motus est accusatione & in altissimam (quam mardocheo para-
 uerat) vice patibuli trabem suspensus interiit. Sunt innumera va-
 rietatis fauonum exempla/ quibus nunq̃ quisq; sapiens filius est.
 Melius (inquit ps.) est in dño confidere q̃ in principis: in quibus
 non est salus. Beatus vir (inquit Hier.) qui confidit in domino:
 qm̃ & cor regum in manu domini est. Existimo in necessitatibus
 ad illius bonū sepe principum fauorem declinare qui diuinū pro-
 meruit. Nam & papam pauperculo francisco (summi voluntate
 regis) fauorem dedisse beniuolum legimus. Vt enim placeat in
 conspectu principis verba: diuini est muneri. vt in Iudith & He-
 ster cognoscimus. Nam & Thobie grām in conspectu salmana- Tho. j.
 zar regis assyriorum deus ob sua dedit benemerita. Beatus tamē
 qui fauore principis ad ceterorum vitur cōmoditatem. vt vnus
 gratia plurimos sibi aggreget amicos. Qui vero ad aliorum in-
 cōmodum beniuolentia vtuntur principis: aliorum oim semp &
 ipsius quoq; principis quandoq; grām amittunt. valet enim ad cu-
 stodiendam principis gratiam multorū amicitia: qm̃ velut impo-
 sita sepe ligna ignem nutriunt: sic addita multorū frequentia: bo-
 nitatis in viro existentis: testimonia/ principis amorem in eo fo-
 uent. Econuerso non est tam solidi quisq; princeps animi/ vt non
 vertat in dubium eius viri probitatem/ quā multi dilacerant atq;
 incusant. Est autem notandum q̃ sepe deus confundit eos qui ho- ps. liij.
 minibus placent.

Chonoribus pleriq; inflati (quasi vēto di-
 stenti) superbiunt. Hos pasci vento Osee dicit. Sunt enim simi- Osee. vij.
 les tenui contextum serico aut filo lacinie. que vt ventum excepe-
 rit extenditur atq; turget. Quam michi similitudinem picarda-
 rum romanarumq; atq; maurarum falie seu pallia contulerunt.
 Sed nec vana est similitudinis ratio. qm̃ durante quidem vēto in-
 flata turget falia/ que flatu cessante plicata sine ordie cadit. Que
 quidem similitudo in nauium quoq; velis accipitur. Siquidem
 flante propicio velum vēto tendit/ decurritq; placido super equo:
 b

De vicio

ra lapsu navis exultante naudero. Cessante vero fit calma tuncq;
 immobilis pigritans manet plano mari detenta/ q; si forsitan ad-
 uersis impellatur flatibus detracto subitis velo manibus huc atq;
 illuc diuertens/ vix salutis attingit portum. Sic flante hominum
 laude in gloriam superbus extēdit animum: qua cessante: decidit
 & si aduersa honori acciderit confusio siue de honestatio: sepe de-
 mergitur. **¶** Tranfit enim vento (moti pulueris more) mundanus
 honor/ qui dum late per aeravolat nil nisi oculorum inducit obfu-
 scationem & vertigine ad momentum raptus subito concuiescit.
 Sic opinione hominū ad tempus quidem in honorem homo eri-
 gitur/ quo ne futuros aspiciat casus obcecatur. Neq; enim qui su-
 pra opinionem hominū altissimis honoribus extollūtur proprie
 infirmitatis memoriam retinent/ quoniam multo magis id esse
 quod opinione suadetur adulantium & qd honorabilis pretendit
 auctoritas: q̄ q; vere sunt credunt/ deficiente per exinanitionem
 quandam in eis veritatis atq; iusti iudicii spiritu. **¶** Solent enim
 qui subito leuantur in altum (fortiore aeris collisione) pene fieri
 exanimes & immemores esse sui/ quin maxima fiat in eis spiri-
 tum deperditio. Sic qui altissimas attingunt honorum gloriā
 fragilitatis proprie seu pristine conditionis obliuiscuntur: donec
 ad mentem violenta reducat necessitas/ & ad proprium (vnde ex
 surrexerāt) locū/ reditus amissa depositaq; (q̄ insanierāt) glia ve-
 ritatis daram restituat noticiā. veluti si regia (miserrimus antea
 quisq; amiciaf veste) non iam pristine memor miserie sed pretēs
 se vestimēto glie ad regios euocabit honores aim/ desinetq; amo-
 do quale fuerit antea oblectū nūc regio corp⁹ ornatu memorare.
 Sed si falerato exuatur (quo ceperat abalienari a mente) appa-
 ratu/ mox denudatus ad pristinā reuocabit aim pditionem/ solitāq;
 agnoscat adustā solibus cūte. **¶** Fabulosum illud Esopi pauonū
 penis corui falso fulgētis postmodū x̄o denudati coruinā retinuis-
 se naturā haud incōuenienter accedit. **¶** Alexandri quoq; diuū res-
 putantis se natum progenie: plaga dolorem instruens/ agnoscere
 atq; fateri hominem esse coegit. **¶** Facile est ac frequentissime ac-
 cidit cōmutari gloriam subito in ignominiam. Est enim brevis
 admodum & frequēter impiorum laus. Quos cedris adequatos
 libani paulo antea/ in transitu viderat locum nō inuenisse rediēs
 eorum dixit/ quoniā quem dies vidit veniēs superbum: hunc dies
 vidit fugiens iacētem (ait sene.) **¶** Dari perfarū regis vltimi q
 amplissimo terrarum dñatu gloriabūdus ab Alexandro deuict⁹
 turpem ingloriāq; sortit⁹ est mortem Hānubalis quoq; & scipio is

¶ Dec. xliij.

¶

¶

¶ Dec. liij.
 Job. xij.
 Job. xxx
 vi.

¶

plurimorumq; aliorum id facile probatur exemplo. Que enim ex hominum voluntate pendet gloria/mutabilitati eidem subiacet/qua facile mentes eorum mutant. Non enim stabile quicquam esse edificium potest quod instabili mobiliq; innititur fundamento. Quod Christus dominus sapiens quoque testatur. Quasi tutum est igitur eo gloriam/quod alieno pendet in nobis ambitio & quod sui recessu grauius infert detrimentum/quam accessu dulcedulerit oblectamentum. Siquidem maior est ammissi honoris tristitia/quam asciti gratia. Quoniam quo gradus altior fuerit necesse est ut grauior casus subsequatur. Quamobrem tolluntur plerique in altum ut casu grauiore ruant. Item Clau. Non tamen reprobare honorem (qui diuiciis omnibus ac vite si liceat) aliquo in casu preponere oportet. Est enim quo nil maius offerre deo possumus & quod virtuti premium debeat. Quamobrem honorem expetit solus quisque magnanimus/non quidem ambitu quodam effreni: sed digna virtute (atque modestie iusta mensura (qua refellit superbie vicium) quod & in expectando sine ordine honorem & in immoderate illius estimatione consistit. Non est enim iniusta vituperabilis gloria sed tumens ea spiritus. Erit igitur ab superbia animus liber/qui nec indebitum sibi ambit seu arrogat honorem/nec immoderate (habito iuste) vituitur. Affectus etenim inordinatus ubique vicium facit. Honore autem superbiētes dignam a deo confusionem patientur.

Potentatu nonnulli atque opibus gloriantur. Humilioresque (confissi diuiciis) opprimere audet. Quod lege sanctissima inhibetur. Hos in iniquitate potentes arguit psalmus. Quoniam primum quidem in diuiciis suis confideutes corruiunt. Demum vilissimo glorie genere superbiunt qui diuiciis gloriantur. Est enim intimior homini nobilitas generis robur scientia & agilitas quam diuicie/quibus & honor preficitur opinione philosophi atque legum. Non enim diuiciis estimandi sunt homines sed virtutibus. Quid enim profunt (ait Salomon) diuicie stulto cum non possit sapientiam emergere. Sepe contingit fatuos homines inter diuicias nasci quas solertissimi frustra parentes acquisierint/quod Salomon maximè querebatur. Iactantia vero diuiciarum: perditionis eam quædam est causa. Siquidem inani seductus gloria Ezechias iudeorum rex thesaurum quem legatis Nabuchodo. superbiens ostendit amisit. Allicit enim animos uisa voluptas & ad predam patens thesaurus inuitas. Quanta vero sit amissarum tristitia opum referat Cresus lydorum rex opulentissimus: quem Xenophon (hanc ceterorum more adulatium) amplitudine opum beatificauit: quin future tristitia calamitatis ex illis nasci opibus dixit. Nil tam molesto ferre animo

mat. viij. 2
Sap. iij.

elij. vi. c.
descam.

Claudius
nus.

.j. Ethl.
E

elij. vi. de
licie.
xl. di. mul
ti.
ps. xlvij.

ff. off. pff.
l. illicitas.
ps. ij.
ps. xij.

L. de insti
2 subst. l.
rephendē
da. puer.
xviij.

Eccles. ij.

Esa. xxx
vij.

Cresus ly
dorum rex.

B

De vicio

vt pauperies / quā diuitie p̄cesserūt. Et est illa profecto acutissima
cōfusio / quā pepit amissa precedēs gloria. Q̄ verecundū hominī q̄
paulo ante pompaticis sese ostētabat ornatibus nunc misero tegi
fortasse palliolo: & qui longa sequaciū cauda resonare cogebat
miro strepitu / quascunq; lato gressu perambulabat vias: nunc soli
tudine comitatus quasi noctua occultos querit incessus / & leni pas
su furatur hominū visus / nec explicare contextam demisso birro p̄
sumit frontē: vt agnoscatur ille quondā opulētus fuisse: quem repē
te contriuit deus. ¶ Sed fortasse diuitiis hand inaniter esset glo
riandū si vel morteredimi diuites possent vel prodessest extremo

Job. xxx.

ps. xlvij

Job. xxi.

Ecclesi. xi.

puer. x.

Ecce. vij.

Sopho. i.

ps. xlvij

Amos. vi.

in iudicio seruati thesauri. Nihil aūthomū efficiunt: qm̄ moritur
eque diues ac pauper. Felix ac miser gloriosam fouens sedem &
coronam ferens aureā ac despicibilis opertus lino crudo. Nec im
pietatis proderunt thesauri in iudicio: neq; aurum vel argentum
liberare poterit ab inferno animas. Quod foras velut inutile pro
iicietur. Qm̄ ex eo non dabit homo placationem anime sue. Vc
igitur opulētis qui ponipam sequuntur.

Dignitatibus atq; officijs etiam superbi

ib

re homines solent / ponere inflatos tumidosq; vult⁹ vt minores ex
terreant fm̄ Senecā. gloriabundi suam exaltantes potentiam: il
lius sequentes austerum fremitum / qui christo dicebat. Anne
scis quia potestem habeo dimittere & crucifigere te: cuius auda
ciam dñs digno repressit respōso dicēs. Nō haberes in me potesta
tem vllam nisi tibi datum esset desuper. Omnis em̄ potestas a deo
est. Arguet igitur mirū in modū dñs eos qb⁹ potestātē in ceteros
dedit nisi iuste iudicauerint & modeste auctoritate vsi fuerint. Et
quidē durissimū in hiis qui presunt fiet iudicium / concessa exiguo
mia. Non est igitur superbiendū hiis qui seuiore vniuersorū dñi
obligāt iudicio / corā q̄ vniuersi iudices p̄ prias trutinabūt causas

Job. xviij

Rom. xliij.

Sap. vi.

Ecclesi. v.

L. de iu. l.

rem nō no

vam.

3

Sanctimonia vero (que inanīs omnino
est / nonnulli superbiunt. Non em̄ superbire sanctitas pōt: sed que
sanctitatis specē habent / in superbā sepe extollunt aīm vt sobrie
tas / solitudo / summa paupies / abstinentia / ieiunium: lōga orandi con
suetudo: vilis habitatio: singularis ceremoniarū observatio: squa
lida facies / & exesa mēbra: q̄ oīa si ad superbā referātur inutilia oī
no atq; hypocritia fiunt. Nō em̄ refert quacūq; ex causa qs̄ insaniat
Eadem est animi superbia que despectibili & que magnifico ex
apparatu confurgit. In ipsis quoq; sordibus latere superbiam Au
gustinus dicit. Quequidē eo periculosior quo subtilior est. Hos ei

ex oslos deo sacre testantur vbiq littere. hypocritam dicit Esa. esse
neq. Et christus maxime contra eos semper inuexit/monumētis
dealbatis ac lupis rapacibus ouiu tectis vellere modo sepulchris
eos comparando. Hos Aug. reprobatur dicens. Nolo habere hypo
critas. Hui sub sanctitatis specie quedā faciunt & dicūt: que oculos
diuine maiestatis offendunt.

Esa. iij.

ij. q. ij.
In cle. de
here. c. ad
nostrum.

Quāprimū igitur superbit quisq virtute
definit esse virtus/qm non stat cum virtute superbia/que vicium
est pessimū. Hoc maxime mirandū est q etiam ex humilitate sur
git superbia/quasi ex aqua ignis oriatur vel ex igne aqua. Sed cer
te nō est illa vera humilitas q superbiā gignit. ficta est & suo pnci
pio nomen supbie accipit/qm non ex aio pdeunt illa humilitatis
signa/neq vt humilis vere sit. sed vt gloriam sibi asciscat ex vocis
sue membroru humiliatōe. Quāobrem dicitur q est qui nequi
ter se humiliat. Sunt enim qui humilitate gloriam qrant/quā fa
ctu atq ostentatione nō pnt habere. Non enī multis cōtingit ap
to mundi tramite inuenire maximā gloriam: sed occultis plerq
meatibus honores exhauriūt amplissimos. In religiones quippe
& ecclesiasticas dignitates plures euecti sunt/qui si mundaliū se
cuti fuissent vias: ignobiles oīno fuissent. Colore itaq humilitat/
gloriam adepti sunt: que nihilomin⁹ illis dignissime accedit/qui
hanc non sic quesierunt.

Ex hūil
tate qnq
supbia sur
git.

Eccl. xij.

Sunt autem superborum signa presump
ptio/iactantia/arrogantia/cōminationes/aliorum despectus/in
iurie/indecēs fastus. vel singularis conuersatio/insuetus habitus
iudicij/temerarium/in ceteros difficilis cōicatio/facilia impro
peria/circūspectio austerā et sine modestia mores/audacia sermo
nis & inobedientia circa maiores.

2

Presumunt enim superbi qd vel non pnt
vel non debent. Non enim vires metiuntur suas: sed licet infirmi
tatis proprie noticiam habeant animū sequuntur effrenem/quo
videri volūt esse atq posse quod nō sunt nec possunt. Obnoxii au
tem sunt legibus imparia viribus attemptātes. Et hui plerūq in
extremas decidūt cōfusiones velut q presumūt ignorantes misce
re inter doctos colloquia capti sepe verbo indisciplinato cōfundū
tur. Ideo monet sapi. Ecclesi. dicēs. Si est tibi sēsus: rīde. si nō ta
ce/ ne capiaris verbo & confundaris. Presumētes quoq virib⁹ qd
nequeant sepius in perniciem cadunt vt Azarias & Iosephus q
dum suas vires gloriosis illis machabeorum ducibus cupiūt ade
re.

25

ff. ad. l. ac
qui. idem
tur.

Eccl. v.

i. mach. v.

De vicio

quare turpi pereunt confusione. Presumētes etiam quādoq; pedibus trāsmittere fossam: decidētes i mediū aquis sepe immergūt. Presumētes posse vltra modū vigilias atq; ieiunia celebrare frequēter in insanīā cōuertunt: presumētes multam se nactos sanctitudinem/in turpia frequenter peccata cadunt. Quequidem tunc pessima est presumptio/si suis viribus vel continentiam (quā deus dat) Vel aliud sanctitatis munus attribuit. Nam petrus apostolorum princeps: dum sua nimis constantia gloriatur/in confusibile negationis viciū corruit. Qui stat (ait aplūs) videat ne cadat. Memēto (inquit ecclīasticus) quoniā oēs in corruptione sumus. Quis enī in hoc corpusculo posit⁹ (ait Ambrosius) debeat sibi quicq; vendicare de meritis. quorum iter vite occulta demonū infestatio velut latronum obsidet multitudo &c. non enī in fortitudine sua roborabit vir. Ego (inquit ps. dixi) in abundātia mea nō mouebor in eternum sed auertisti faciem tuam a me/ & fact⁹ sum conturbatus.

Sap. viij.

1. Cor. x.

Ecclī. v.

1. Regū. ij.

Ps. cxix.

R

Iactantia vero alia est verborum: alia fastus: siue vestib⁹: siue cōiuiis: siue alio apparatu cōsistat.

Prover. xxvj.

puer. vii.

Prover. xxvj.

xxvj.

Verborum quidem iactantia omnis fastuitatē habet. qm̄ primū quidē laus i ore pprio fordescit. Laudet te (inquit Salo.) alien⁹ & nō labia tua. Sapientē nunq; decet suas verbis vtutes glorię sue pducere. qui nec patienter in p̄sentia laudem alieno ab ore suscipit: openb⁹ quidē laudē accipit. Iurgia q̄q; (teste Salo.) cōcitāt iactabundus/qm̄ vix absq; aliorū se depressiōe cōmendat. Sed & suapte natura iactatio ois odiosa est.

Q

In vestibus autem ea est vituperabilis iactantia q̄ vel modū excedit in sumptu/vel curiositatē arguit in apparatu. Modū quidē excedit q nō statui suo congruentia ferūt indumēta/cupientes adequari maioribus. Neq; enī aurea vestis vicio est regi quēadmodū ignobili. Sicut enī dignitate/sic & apparetia differre hoīes puenit: qm̄ digniores quosq; dignior apparatus ondit/quibus plerūq; multo magis s̄m vestes q̄ s̄m vtutes honor impenditur & attribuit reuerentia. Qd arguere videt beat⁹ Iacobus: sed non est indecens dignioribus honor. sed iniustus fauor: quoniam non est atterendus pauper. fauore diuitis. dicēdo domino. Nō accipies personam: nec despicias pauperem. vt honores vultum potentis. Vbi vero nulla pauperis intercedit iniuria honorare potentem p̄sertim eminentē dignitate dignum est. Quicunq; autem dignitatem vestibus ostendat: honorem sibi ar

Jaco. ij.

rogat dignitatis/ & cōferri honorem dignitati debitum sibi vide-
tur appetere. Quem facile ab hominibus cōsequitur eo q̄ prima
facie talem hominem qualem indicant vestes iudicant. Quo fit
vt indigni sepe magnorum honores assequantur.

¶ Est igitur improbanda eorum temeritas seu iactantia/ qui di-
gniorum sibi arrogant apparentiam/ quod hodierno tempore cō-
mune est omnib⁹ vicium. Nihil enim a mercatore nobilis/ a no-
bile princeps/ a principe/ rex in vestibus differt. ¶ Est autē pec-
catum animā grauans excessiua status iactantia: que & pauperie
sepe post dorsum adducit. Nam vxorū quoq; pompa viri diuicias
exhauriunt funduntq;. In hastiludiis vero aut iocis seu armorum
apparatibus nonnulli vestium iactantiam redditui ostentant vē-
ditione. Inter quos tanta reperitur quidam fortitudine predicti
vt & agros/ molendina/ domosq; humer⁹ ferāt. Alii vero plus de-
bitis onerantur q̄ vestibus. eo q̄ debeāt quecumq; humeris gerūt.

¶ Nimia quoq; preciositas modū excedit: que maxime clericis
& monachis interdicitur. Nam omīs vestium iactantia a sacra re-
ligione dicitur aliena. Qui autem domos incolunt regias molli-
bus indui possunt: quibus tñ modestia est necessaria. Nō enim li-
cet effrenem vestiū luxuriam curialibus agere. Episcopis & hu-
milis debet esse suppellex & victus pauper. Quā quidē regulam
episcopi moderni sub pedibus abiecerunt: quibus nihil satis est ia-
ctantie ingrediētibus pōpatice domū dei. Nihilo duci ē hōdie la-
nea vestis (licet preciosa) sericis atq; aurotextis omīa fulgēt. fru-
stra inhibet ap̄lus mulieribus vestem preciosam. Liberiore au-
tem sunt qui vilioribus induūtur, qm̄ non abstineant lessu/ macu-
lationis vestium timore: qui & preciosa induūtur veste. seruitu-
tem nascuntur ne libere ea vtantur: eo q̄ maior sit preciosarū cu-
ra quibus non licet quemadmodū vilibus abuti.

¶ Curiositas vero pariter iactantiam ar-
guit: que vel in superfluitate: vel noua consistit adinventione: vel
in superba quadam compositiōe atq; delatione. ¶ Primo igitur
culpanda est siue latitudinis: siue lōgitudinis nimia superfluitas.
vt in caudis & manicis. Inutilis est enim caudarum superfluitas
muliebris indumēti: quibus defluentes in humū pānos verrēdis
terunt vicis: ancillis laborē auferentes scopāde domus. Dignā ta-
men qn̄q; recipiunt sui fastus punitionem: cum vel luto grauā-
tur maculate vestes. vel collectis per varia loca pulicibus: acutos
patiuntur morsus: quorum impatiētia sepius cura/ natesq; con-
b iiii

ff. de infu.
l. itē apud
§. si quis
§. gines. x
de sen. ex.
co. li. vi. si
iudet. §.
idem esse.

p

In cle. de
sta. mo. c. j
§. statut⁹
xxj. q. iij.
ois. ma. xj
xij. di. ep̄s

Amos. vj.

i. Thī. ij.

Q

Mulierū
vanitas
notatur.

De vicio

fricare coguntur. Estatis vero tēpore sequētibz moleste sunt car-
de/quia paruerē in ora transmittūt/& pedes impediūt ambulātū
Est autē satis admiranda mulierū fatuitas qua terrā potius q̄ pe-
ctus censeant operire dignū. Denudant siquidē nonnullē pectora:
eo quo terrā vestiūt panno/quē sati⁹ esset abscindere caudis & ad-
dere māmīs. Manicis vero latis ea (vt putō) vtūtūr rōne: vt am-
pliozem (quo turgeant) ventum trahant: quasi nō satis sit eis ab in-
tra superbie vento turgere: nisi etiam a foris accepto vestes inflen-
tur. Concipiunt em̄ libenter infestas textis turgentib⁹ auras: & sic
infra forisq̄ vento pascuntur inani. Superfluitatibus vestium ale-
mani nequaq̄ (veluti galli & itali) gloriāntur: quibus ad corporis
mensuram strictissima sufficit vestis coaptata. Alio nihilomin⁹
irretiuntur vicio/quia disciunt quecūq̄ ferunt indumēta. quos
& galli & itali cetereq̄ nationes moderno tempore imitātūr. No-
lunt aliis esse aptas vībus quas semel deposuerunt vestes. Non
recipit autem ecclesia dissolutos & fractos vestibus que parsumo-
niam laudat.

Delet. vij.
R

xlj. di. c. p.
simoniam

S

In nouarum quoq̄ factionū curiositas
arguitur vestimentorū: qua pre ceteris nationibus reprehensibi-
les sunt galli: quibus annui sunt vestīū mores/nunc angustis/nūc
amplis/nunc longis/nunc breuibz/nūc succinctis/nūc demissis
nunc aptis/nūc oīno clausis vtūtūr vestib⁹ & oīm aliarū nationū
furari modos aliq̄ ex pte letant. Quos & ceterē postea natiōes fa-
cile imitātūr. Quib⁹ hec est haud minima iactura q̄ in annū tm̄-
modō vestes vni⁹ modi (succedēte alio nouo) cōducant q̄ (si eadez
diu staret) maneries multorū sufficerēt annorū vestitū honestare.

Sopho. j.

Sap. xiiij

R

xlj. di. quis
quis.

Hos peregrina indutos veste visitaturū se dñs repromittit. Pro-
uehit autē ad horum insaniam artificum eximia diligētia qua no-
ui aliquid semper afferre satagunt. **S**uperstitione aut intempe-
rantia notatur quisquis morem non sequitur patrie in vestitū. Et
puto primos nouarum rei ū inuētores non carere peccato: vbi dis-
solutio aut aliud noxium p̄tinetur. Vsitatū vero iam modū sequē-
tes (nisi abs dissolutio faciat peccatum) non putō peccare.

U

Est etiam delationis arguēda curiositas
nimia/psertim q̄ ad superbiam cooperat⁹ augendā. Possunt ei eq̄
preciosis aliq̄ humiliter/alii vero ad supbiam vtī. Et ex gestu faci-
le deprehēdūt: q̄ vult in vestitū ḡhari. Qd sapi. inibet. Sunt em̄ q̄
p̄ciosam humiliter & modeste veste deferāt statui cōuenientē. Et
sunt qui ad superbā ornāmēta moniliū suorū satagunt coaptare q̄

Eccū. xj.

Eze. vij.

dñs ea de causa se illis (que cōposito incedūt gradu) ablaturū dicit. **Eccl. iij.**
 Quod superbie genus hester imposito capiti diademate detesta- **Ier. xiiij.**
 batur asserens nō superbie neq; ostētationis gratia se id imposuissē
 se capiti regio: sed obediētie dignitatis causa. Potest igit̃ humilis
 esse q; preciosissimis exteri⁹ fulget: & superbi⁹ q; vilissimis fortasse
 squalet: put nōnulli reperiuntur hipocrite tristes: q; dānōssimam
 fouēt in suis sordibus (Augustino teste) superbiā. Nō em̃ facit ha- **Eccl. de sta.**
 bit⁹ monachū sed p̃fessio & regularis vita. Humilitas est que di- **mona.**
 gnūm religione deo hominē reddit ac mentis puritas amicū regi **p̃uer. xxi.**
 facit. Ille siquidē verus est religiosus cui mundus omnino mortu⁹
 est: licet nō ipse mundo: qui carnis concupiscētias cum xp̃o in cru- **Abich. ij.**
 ce cōfixit: qui patiētie limitib⁹ cōtinetur / q; nil de seipso p̃sumēs hu- **Eccl. v.**
 miliationē seruat in medio sui: q; neminē quīs peccatorē ipse despi- **I. Cor. iij.**
 cit / neminē temerarie iudicat. In neminē exandescens verbo vel
 opere seuit. amplexu vere charitatis omnes amplo dulci⁹ sinu fo-
 uet. Opinione cōtemnit inanē mundi / diuinis afflatibus tēpus oē
 qd̃ potest impēdit / ad nihil nisi dei appropinquationē adhesionēq;
 aspirat / obediētie prōptissimū se exhibet / humilitatis operib⁹ letā-
 ter vacat / nihil ad ostētationē / oīa vero ad dei laudem facit.

En conuiuioꝝ quoq; luxuria frequen- **ꝥ**
 tior est iactātia q̃ voracitas. Magis em̃ ad gloriā fiunt splendida cō-
 uiuiā q̃ ad gulam. qm̃ talibus multorū laudes accedunt / sic assuero **Eccl. iij.**
 pleriq; comparari appetunt / conuiuia sine ordine & sine modo ad
 gloriā celebrantes. Quam prodigā luxuriā Lucanus in. iiii. lib. **Lucanus**
 egregie increpat dicēs. O prodiga luxuries numq; paruo contenta
 apparatu & quesitorum terra pelagoq; ciborū. Ambitiosa famies
 & laute gloria mēse. Discite q̃ paruo liceat conducere vitam. Hoc
 quidē cōmune est studentibus atq; doctorib⁹ p̃sertim theologis vi-
 cium & plerisq; aliis / quo saltem pauperes excipiuntur & auari.

En edificijs etiā immoderatis reperitur **ꝥ**
 iactātia: veluti in tectorū deuratione superuacuaq; artis ingenio
 sitate. Quid ei prosunt fantastice quedā sculpte aut depicte parie-
 tibus imagines / & subtilius adinuenta quedā opera nisi vt super- **Eccl. iij.**
 biam fastumq; ostentent? Quem dñs per Hier. acri reprehendit **Ier. xxi.**
 increpatione / dicēs euz qui talia erigit edificiā breuiter regnaturū
 Quoquidē vicio prelati fere oēs ecclesie irretiuntur qui palatia im- **Z**
 periali digna cōstruūt maiestate / nō aduertētes neq; ad memoriā
 reuocantes pauperē xp̃m / quē sequi debent in arto crucis patib⁹
 lo vitā finisse. Sed eorū cordibus oblimoni datus est: neq; em̃ eius **Ps. xxx.**

De vicio

memores sunt: qui cōtraria sue faciunt vocationis. Sed gaudeant qui speciosis distendunt curas palaciis erigendis/ donec eiiciantur saltem morte cogente/ sed eorū pfecto maior est gloria q paupere licet tugurio foueant/ amplissima tñ celorū palacia pmerent/ qb⁹ non casure vel abolende fixe manēt stellari rerūve imagines/ sed que perpetuā habeāt & semp eandem pulchritudinem.

¶ Que vero in quorum siue mularū carru carumq; est iactantia/ reprehensibilior videf in viris ecclesiasticis. Nec excusat dignitas fastū/ qm̄ & si in rebus que ad diuinū spectāt cultum/ (veluti calicibus casulis & similib⁹ laudabilis habeatur curiositas. In aliis tamē que ad propriam spectant personā ornamenti omnino indecens reperitur. Quam hodierno tempore immoderatā nimis arguere nullus digne satis presumit/ qm̄ fulmina facile euocabit e celo. Eo em̄ superbie atq; potentatu deuenerē/ vt libere queamq; velint licere arbitrentur/ nec sit fas reprehedere imo nec peccatū existimare quamcūq; immoderatissimam ostentauerint arrogantia. Irremissibile peccatum est arguisse prelatorū opera. Sed mirum est nō aiaduertere hoies abusum/ vt eorum qui humilitatis colore xpiq; humilis gratia inundatū superāt in oī iactantia fastum. Irrepsit autē hec pestis primū sub titulo sanctitatis. So lent em̄ q ciuitates proditorie capiunt paulatim/ sensimq; vel muros transgredi/ vel portas humiliter ingredi. At vbi fortiores (q sunt ingressi) fuerint/ mox arma nudant/ altisq; vocibus & tubis victoriam proclamant. Sic hypocrite primū humilitatē fingētes atq; sanctitudinem/ amorē ad se populorū principumq; attraxerūt aceruatim in eos dona iactantium donec auctis opibus firmissimo solidati sunt edificio/ diuiciis maximis quasi muris vallati tutissimis tunc despiciētes quicquid antea poterat afferre timorē atq; humilitatē cogere fictam sublati cornib⁹ & omni depulsa sanctitudinis reuerentia/ haud secus q equi effrenes in superbiā/ luxuriam/ auariciam/ & vicia oīa defluerunt/ regnantq; nunc superbe/ qui prius humilitate sola gloriari videbantur.

¶ Arrogātia nec minus superbie ramus di- cit̄/ qua q vititur indoct⁹ vocat̄. Abhoiatio est autē dño oīs arrogās. Est autē arrogās q honorē sibi usurpat indebitū/ aut q alteri debeat vt q verbis se impudētē effentint: rerū p alios bene gestari sibi gloriam vedicantes. Et q digniorū loca usurpare non erubescunt. qd Salomō phibet dicēs. Ne steteris in loco magnorū. Arrogātie illud est viciū/ quo aliena glorie plena opa qs sibi attribuit: sicut ille

Ecclasti-
cor fast⁹
reprehēdi
tur.

&

De hypo-
critis.

puer. xxi.
puer. xvi.
A

puer. xxi

qui virgilii media sibi carmi a ausus est arrogare/que nihilomin⁹
cōplere solus virgilius potuit. Fuerūt aut. iiii. Sic vos nō vobis ni
dificatis aues. Mellificatis apes. Vellera fertis oues. Fertis ara-
tra boues. Numero quoq; arrogantū ascribitur / qui cetibus sese
maiorum temerarie ingerit/aut audacter verbum in conspectu di-
gniorum profert: quicq; oculos eleuat minaces: quā quidē oculorū
extollentiā sibi auferri ecclesiasticus postulat. & ps. se habuisse ne-
gat dicens. Non est exaltatū cor meum / neq; elati sunt oculi mei.
Et talibus quidē gestis atq; actibus fatius esse homo deprehendi-
tur atq; sepius humiliatur/ qm humiliat deus omnem superbum.
Et oculos (inquit/ superborū humiliabis. quod esa. quoq; cōfirmat
Siquidem omnē arrogantē humiliat deus.

Virgilius

Eccl. xxiij

Mal.

lxxxviii.

ps. xviij.

Esa. ij.

Job. xl.

Temeritas vero audacē dicit illicite rei

attemptationē que nulli dubiū superbie est germinatio: in quam
qui maiorū decreta audēt infringere incidunt: ideo temerarius in
bullis pape ausus interdicatur. Temerarii sunt qui cōtumelias ma-
ioribus inferre audēt/ qui periculū alicuius rei haud licite audacter
faciunt: vt primi sedicionū cōmotores/ & aperta subeuntes pericu-
la sine causa iusta. Sed caue (inquit Salo.) ne temere quicq; loqris.
Caue multo magis ne facias: quia si verbum est malum/ peius fa-
ctum esse oportet. **E**st quoq; superbie indicium facile minas in-
ferre/ que vidētur ad iactantiam pertinere. Volunt em̄ superbi ab
hominib⁹ timeri/ atq; multa posse existimari: ideo potentia fauo-
res vē impudenter iactant suos: quibus ad nihilū redigere aut ma-
xima inferre damna posse videri volunt. Et hii quidem minaces
minus sepe animi ad ea que lato clamitant ore exequenda repe-
riuntur habere. **E**to em̄ lingua verbisq; audaciores: tanto factis &
manibus debiliores atq; timidiore inueniuntur. Effundūt em̄ om-
nem verbis iram/ qua destitute manus debilitantur. adiunat enim
ira manus (ouidio teste) Plus itaq; taciturni q̄ clamorosi minaces
timendi sunt/ eo q̄ omnem reseruant manibus iram: quam mina-
ces ore vomunt superbo. Nunq̄ em̄ virtute preditus homo minax
aut iactabundus erit. Operibus em̄ non verbis gloriam committit
suam. Hos igitur minaces iactabundosq; viros catellis calcaneos
insequentibus hoīm/ frequenti latratu similes esse constat: qui li-
cet maximam ostentēt iram / paruo pedis ictu facile repelluntur.
Solidi autem vir animi nō minas sed facta pensat: nec verbis ter-
ret: sed operibus nocet. Ad nihilum em̄ mine valent / nisi ad acie-
dos in iram aliorum animos. Quāobrem inter superbos semper

B

Eccles. v.

C

De vicio

Proo. xi. esse iurgia testatur Salo. quoniam viam dicit armis & gladiis plenā. Contumeliis enim & minis prouocantur lites. Est enim superbie comes contumelia: qua prudens quisque grauatur.

Ecclesi. viij.
D **Superborum cōmunis est cōditio despicere alios/ eo quod se cunctis preferat.** Est enim primus superbie gradus/de seipso multum presumere/plurimumque se magnificare/queque dem cogitatio stulti dicitur esse peccatum. Stultus enim est qui propria se subleuat estimatione/quod est proxime signum ruine/quoniam ante ruinam (secundum Salo.) exaltatur cor. Ideo psalmista dicit. Domine non est exaltatum cor meum.

E **Secundus superbie gradus est seipsum** aliis preferre in quo despectus proximi primo consistit/qui per ecclesiasticum extollentia dicitur oculorum/quam longe ab se fieri postulat. Et psalmista. Non elatos habuisse oculos post negatam similitudinem cor dis exaltationem dicit. Est enim primum exaltationis intrinsece signum extollentia oculorum/qua ceteris preesse quis vult videri. Subditos enim omnes appetit atque estimat sibi esse quisque superbibus.

5 **Tertius superbie gradus est alios contemneret** quod grauioris est vicii quam vel magna de se credere vel ceteris se preferre. Vult enim superbus aliorum detrahere honori/ut suum augeat. Quilibet augmentum nullum ex virtute recipiat/aliterius tamen diminutione maior per comparisonem ad minorem videtur. Quapropter omnibus superbis aliorum letatur depressio: nequo maior ipse videatur. Hinc facile in contumelias prorumpit quibus ipse dignior est. Eo enim est quisque contemptibilis quo ceteros spernit/sicut honorantis est honor.

De cōtūmelio.
6 **Est autem lata earum que ex superbia et** que ex ira proferuntur contumeliarum differentia. Leniores enim sunt que ex ira/quoniam in ea despectio nulla cadit. Neque enim despicitur qui dignus ira iudicatur. Igitur nec pueris nec indignis omnino irascitur quisquis alto viuunt animo. Nec est aliud grauior contemptus quam indigni reputare hominem ira. Ex hoc vidi feminas maxime in virum quandam excandescere quod indignas quibus irasceretur aiebat. Quapropter qui ex iracundia contumeliā infert excusabilior est quam qui ex superbia. Et quidem minoris est culpe quod maiori vomitur impetu. In eum quoque qui ab irato iniuriam recipit/minor demonstratur contemptus/eo quod sit dignus ira.

Despectus vero aut est in maiores aut in
 equales vel minores. Despiciuntur aut maiores minorum irreue-
 rentia. Est enim debita maioribus reuerentia quam qui non exhi-
 buerit regnum dei non possidebit. Grauius aut peccat qui vel ge-
 stu aut verbo vel facto confert maiori irreuerentiam. xxij. q. v. regum.

Verbo prelatus despicitur subditi contra
 dictione aut contumelia seu detractio. Superbus enim subditus est
 qui in faciem prelato contradicere presumit / quem non excusat Pau-
 li exemplum / quod Petro in faciem contradixit / quia illic necessaria videbatur
 causa. Sunt autem nonnulli contra prelatos contradictionis habentes spiritum

Gestu vero prelatus despicitur quacunq;
 membrorum irreuerentia subditi coram eo patenter exhibita. Non autem
 pati contemptum sui iudex seu prelatus debet. Et presertim contume-
 liam prelati inferre superbissimi est signum hominis. Est enim honoran-
 dus qualiscumque prelatus fuerit / eo quod vices dei gerat. Omnis enim
 potestas a deo est. Qui igitur prelatum spernit deum spernit. Con-
 positum itaque ac monigeratum conuenit omnem esse subditum in con-
 spectu prelati. Sunt autem correctione digni dissolutiones in presen-
 tia illius exercites quem venerari tenentur. Igitur dissolutio quilibet
 in presentia prelati (ob reuerentiam) cauenda est. Sed sunt quod ad amo-
 rem referant dissolutos mores atque ioculationes in prelati presentia /
 quod eo distat ab amore / quo amor omnis verus nunquam reuerentia caret. ff. de offi. p. l. obf. i. de. ij. Rom. xiiij.

Opere vero despicitur prelatus quando
 contrarium suo fit precepto / aut note voluntati quod ad iobedienciam videtur
 pertinere. Est autem dignum eos qui paternis iussionibus existunt inobe-
 dientes grauioribus subicere disciplinis / & seuerioribus vindictis ple-
 ctore / eo quod nihil videtur obediencia posse humilibus si rebellibus atque
 superbis contumacia non obesset. Inobediencia siquidem & luciferum e celo
 & parites primos e loco deliciarum eiecit. iobediencia omnium est transgres-
 sionum origo / quoniam ea sola est: qua leges mandataque omnia preterimus. In
 omni enim hominum statu dantes est inobediencia qua milites pereunt sepe
 nolentes imperatoris mandata obseruare. Nihil enim plus bello va-
 let quam obediencia: & noxius nihil inobediencia. Quis tam superbus est
 homo qui si christi meditetur obedienciam (qua crucis mortem voluntarie
 tulit) non libenter humiliatus obediat? Et quid mirum si homo ho-
 mini subiicitur atque obediat: postquam deus ipse hominibus obediencia presta-
 re dignatus est? Legitur enim christus fuisse parentibus obediens
 & non modo parentibus sed & pylato atque cesari. xxij. q. iij. c. iustit. est ff. de po. stu. c. j. psal. ij. xi. q. iij. qd murum. Luc. ij.

De vicio

¶ **Equales vero despiciit superbi⁹ quos sub-**
mittere oēs cupit nec patitur socios. Nulla enī cū superbis esse so-
cietas potest/ eo q̄ subditos volunt oēs habere: inferioribus autēz
omnino associari dedignantur: quibus nec verba interrogati red-
dunt/ nisi forte conuiciis plena. Appropinquare nullo pacto sibi eos
permittunt arbitantes se illorū fedari consorcio: cum tñ xps inter
peccatores & pauperes humilē habuerit cōuersationis gratiā. Vi-
di nōnullos eo dementie prolapsos/ vt pauperiores quosdā approx-
imātes indignabunde repulerint dicētes pauperi. Num te decet
mihi appropinquare? Hinc abi rustice nec mihi omnino approxi-
mare presumas. Hos existimo pellendos a pauperis & abiecti xpi
confortio/ qui paruulos ad se venire iubet.

Elia. pe.

2ba. p. viij

¶ Singularitas quoq; signum est superbie

¶

sive vestibus sive morib⁹ aut nouo viuendi modo seu verbis infue-
tis exerceatur. Nā a cōmuni hoīm more alienus: aut superbiā aut
stulticiā habet annexā. Ideo vulgari dicitur puerbio. Si fueris ro-
me romano uiuito more. Que autē contra mores hominū fiunt
(cum quibus uiuitur) supsticiosa sunt. Augustini sentētia. di. viii.
q̄ cōtra mores. xli. quisquis Quo nōnulli sanctitatis cupiētes ma-
iore gloriā attingere: vicio capiuntur. Non enī alia ex causa singu-
lariter induūtur aut viuunt: nisi vt a cōi hoīm discernātur vita. Et
ab hoībus admirētur eo q̄ nō sint admirabilia (licet optima) q̄ cōi
ter fiunt. Inſueta vero facile oīm in se oculos cōuertunt. Nūq̄ igit̃
humilē putes deuantē a cōmuni vita religiosum licet exterius au-
steritate fulgeat plurima. **¶** Si quis aut ob singularitatē nōnullos
velit sanctissimos viros veluti beatū Franciscum ceterosq; religio-
nū inuētores notare superbia: p̄sideret decere religiosos ab secula-
riū habitu morib⁹ discretos esse. Nā & clericorū ab laicorū vita
debet esse discreta. Nō enī vniformiter oēs viuere hoīes possunt
eo q̄ diuersi sint hominū status: quibus diuersi cōueniant mores
ritusq;. Quāobrem singularitatis effugiunt notam: qui suo conue-
nientes itatui differentes alteri mores obseruant. Neq; enī singu-
laris est iudex longa veste inter populares indutus: aut sacerdotes
inter comatos attonsus. Ille vero singularitate notatur qui statui
suo discōuenientes differētesq; suis cum tribulibus habet mores.

bl. iij. sta-
rumus.

¶

ff. de. offi.
p. i. obser-
uandum.

¶ Singularis etiam dici potest ad quē diffi-
cilis patet aditus q̄ facilis esse debet. Nā & iudex in adeundo faci-
lem se debet exhibere dūmodo cōtemni se nō patiat̃. Non tñ sup-
bia illi notātur qui plurib⁹ occupati difficilē ad se prebent accessus

Nō em̄ fieri potest vt cōmunis (qui multa tractat) omnib⁹ habeatur. Impudētie illis ascribit q sine modestia seu leui ex causa p̄latū siue p̄sūm negociis virū quēlibet importune adeunt. Impediūt em̄ suis causulis meliora quedā opera, deinde negociis implicitū frustra hominē molestāt / qui siue repellat importunos arguetur feritatis / siue prebeat aurē tedio cause incōueniētis afficiatur.

¶ Qui vero longa delectatur aduenientius

expectatione siue vt grauitatē fingāt siue hoies despiciāt sup̄borū ascribūtur numero / quib⁹ cōnectitur q rudes offerūt adēntib⁹ aspectū & aspa verba. Pauperū liquidē cōgregationi affabile se redde re ecclia stic⁹ docet. Acquit em̄ hoīz gratiā q benigno recipit hoies vultu & dulci satur eloquio. Vir em̄ prudēs amabile se facit in verbis ecclia stico teste. Supb⁹ hō & dure loquēs a se hoies pellit / odio susq; oibus est. Sunt nōnulli leonū more rugientiū superbas cū austeritate voces verba q dātes / terribili replēs domū sonitu / & veluti fere quedā terrore fugātes hoies quos aggredi sermone verēatur: q sanctius est mitē se exhibere hoīem hoī / exemplo xpī: q corde mitis & verbo humilis fuit. Ad se em̄ paruulos venire iubebat quos quisq; superbus abhorret.

¶ Temere quoq; alios superbi iudicant que

cūq; viderint in malā partē cōuertēdo / qd mali est animi signum

Qui em̄ bonaz fouet aīam / bona de aliis oīa iudicat. Stultus vero

quoscuq; viderit similes sibi stultos estimat & maliuolā gestans

mētē in malū oīa vertit. Sicut diuersa est apum aranearūq; natura

Apes em̄ ex oibus q gustauerint mel: araneæ vero venenū cōficiūt

Increpat autē pau. alienorū iudices operū q venturū asserit oīm

iudicē / cui cācta plena luce patebunt. Nocet autē semp ei q temere

iudicat licet nō semp ei q iudicat iudiciū temerariū & p̄serti ecclē

sticos temere viros iudicare malū est. Est autē temerariū iudiciū

qd debita caret iurisdictione vel qd sufficiētib⁹ nō induciē p̄bationi

b⁹. Supbi vero audacter oīa iudicat audacterq; loquunt: qm̄ nullo

corripit timore superb⁹ diuino. Hoc temerariū viciū iudicii pleriq;

seuiores viri atq; deuoti capiuntur qb⁹ pleriq; in cōspectu eterni

iudicis publicani p̄ponuntur & meretrices christo teste.

¶ Supb⁹ hō nulli ē amicabilis nllī grat⁹ eo

q oēs despiciat & itolerabiles hēat mores. Māsuēt⁹ vero sup hoīz

diligētiā. Nā & mitia aīalia vt agniculi & auicule ḡrosa sūt. Su

pba hō & seuā (vt leones & feroces tauri) nō amorē s̄ timorē pari

unt hoibus. Sed & sibi ip̄s graues existunt superbi / aīz continuo

vexēt timore ani mi dolēatq; maxime ledi: & cupitos nō assequi

Eccl. iij.

Eccl. x.

puer. xv.

Bath. xj.

Ba. xviij

Iudican-

tiū temer-

tas.

Eccl. x.

Sapiē. j.

R

j. Cor. iij.

xj. q. iij. tes

merariū. x

xj. q. iij. ab

st. j. q. j.

m̄ti secu.

Ecclia stic

ci. xxij.

S

Eccl. iij.

T

De vicio

hones. Accidit autem illis frequenter irreuerentiam pati vel contumeliam / qua incredibili afficiuntur tristitia. Sunt igitur ipsi sibi grauiore tenebre.

U **P**unitur autem super oia peccata a deo superbia qua eiectus est lucifer ab empireo celo. Neque enim in domo dei potest habitare superbus. Ibi enim ceciderunt qui operati sunt superbiam / expulsi sunt nec potuerunt stare. Si igitur qui celestes sunt natura & celum incolebant prima creati luce ob superbiam in abyssum deiecti sunt: quomodo putamus terrestres viros in imo positos cum superbia scandere celos posse? Grauis est superbia que ad ima trahat semper / deorsum enim tendunt grauius. Introibunt igitur superbi in inferiora terre tradentur in manus gladii partes vulpium erunt.

Abiciamus itaque pondus grauissimum superbie quo liberi ad celestia valeamus ascendere gloriosa regna humillimi / exemplo christi atque virtute gratiaque / qui est benedictus in secula. Amen.

Sequitur de Fracundie vicio.

Scdatum passionib⁹ animum

qui passiones velit maturo perurgare ingenio
atq; iusto corripere iudicio: necesse est. Inter q̄s
nulla magis inimica est rationi q̄ ira/que sui ha
bet excitatiuam causam: veluti materialem le
sionem: siue corporis: siue honoris aut fortuna
rum. siue aduersans aliquid proprie voluntati.

B

His enim ventis exagitatum humane mentis mare: in procello
sis exurgit fluctus/ & tumens tonansq; spumantes collidit ferue
scente impetu vndas. Et quis est homo qui dominetur potestati
maris/ & motum mitiget fluctuum eius? Solum xpm legimus
impio verbi reddidisse tranquillū atq; solido calasse vestigio ma
re. Quoniam cum malediceretur nō maledicebat: & cum patere:
tur/ non cōminabatur. Nec puto heroicū inter mortales vllum
talem haberi/ vel p̄stinis vixisse seculis: qui passionū vere dñs ex
titerit suarū (& presertim ire) preter xpm.

p̄ss. lxxv
viiij.

i. p̄ss. ij.

Nunc igitur ego qui non internis modo

fed & externis continuis passionibus agor/ concitātibus nunc ad
hec/ nunc ad illa negociis pene innumeris animū: ita vt vix de
componende ocium penne: quomodo tuis potero presul dignissi
me votis (edisserendo de quibus postulas viciis) satisfacere? Mo
mentanea quidem sunt & furtim rapta/ que tue potero reuerētie
prestare scribendi ocia. q̄obrem excursions potius q̄ enudeatio
nes (quas petis) viciorum/ dominationi tue dedicabo. Tu vero
(prout es sanct⁹ ac mitis) accipies pro litterarum angustia/ meū
in te affectum amplissimū. & quodcumq; deerit/ veluti cursorio/ se
peq; intermisso operi indulgebis.

Aetoris
excursatio**Ascensum sanguinis feruidum circa cor**

aliqui: alii vero vindicte appetitum. & aliter aliterq; iram diffinie
re. quam puto nil aliud esse/ q̄ subitum animi motum ob aduer
sam causam/ quem fellis tinctio comitetur. Propter quod amarū
esse omnē q̄ irascitur oportet. Licet philosophus. in secūdo iracū
donum genere amaros cōstituat: in primo autem acutos & in ter
tio graues. Nulla tamen vnq̄ fuerit absq; amaritudine ira. cui po
test illud trenorum conuenire. Subuersum est cor meū in memet
ipsa: quoniam amaritudine plena sum. Subuertit enim cor homi
nis ira: dum a sua sede pacatam exturbat mentē/ & quasi subuer
sa pacis sede concitat in furorem. Que autem ex virtute confur
git ira longe est a furore. Nam seruat iustitie ordinem. cui q̄tum

B

iiij. Ethy.

c. v.

Treni. ij.

C

De vicio

quare & vbi oporteat irascendo. Et que talis est ira: persepe bonorum fuit causa & in pluribus est necessaria. veluti corrigentibus bonasq; artes instruentibus/qui nihil admodum profunt/ nisi videantur in delinquentes irasci. Seueritatem enim qui presidet habet necessariam vt timeatur. Hoc modo iratū quandoq; legimus christum. dum flagello auaros expulit sacro a templo negociatores. Et presertim contra superbos est irascendum dicēte deo Iob. Disperge superbos in furore tuo & respiciens omnē arrogantem humilia. Sed hanc large iram sumimus. que zelus rectius dicetur prout subsequente probatur scripture testimonio. vbi dicit me mores fuisse discipulos psalmiste dicētis. Zelus domus tue comedit me. ¶ Confundūtur tamen sepe termini. vt (apud homerū) immitte virtutem furori: & virtutem furore erige. Nam omnino non irasci vituperabile est/ nec esse mansuetum qui nunq; sed cū qui non nisi iuste irascatur. insensibilis enī est oīno expers virtutis. Quamobrē habere mansuetudinem (que virtus est) potest minime. ¶ Sauli debita precepto diuino nō exercendi in amalechitis iram: superuenit regni reprobatio. Fines vero digna in formicantem excandescens ira/ diuine in populum vltionis iram placavit. ¶ Contra hely tepente iusta in filiorum suorum correctione (quam exercuisse debuit) ira. & suam filiorumq; turpem promeruit mortem. ¶ Irasci igitur virtuose homo potest. quomodo & deus irascens inimicis suis dicitur. In vicia enim non in homines deus irascitur/ que cum in homine nō fuerint nequaq; punit. Non est autem ira dei putanda quasi hominis/ animi perturbatio/ sed solus/ cum tranquillitate iudicii. demonstratus iustitie iudicantis effectus (cū tranquillitate enim iudicat deus.) Quāobrem & māfuetos dirigere in iudicio dicitur. quoniam nullo ducuntur ire impetu. sed libera ratione iudiciū dictant. ¶ Licet autem in omnia fit vicia moderate irascendum: in que nō irasci peccatum est: grauius tamen peccatum est in eas que cōmittuntur in deum offensas retinere frena ire vindicis peccatorum. quoniam (Gregorio teste) si ea de quibus deus vehementer irascitur viciis differimus: proculdubio iracūdiam eius contra nos puocamus. Non possunt igitur esse laudabiles qui subditorū delictis indulgēt/ nec mouent dignis ire sit. nullis ad maleficioꝝ debitā correctionē.

Seruandus est tamen in irascēdo mod⁹ ne plusq; exigat delicti ratio excādescat in iram. Sunt em̄ pleriq; qui viri boni esse dicunt/ cōspecto errore peccantis/ iracūdiē fere

na laxantes. nec locū nec modum obseruantes debite punitionis/
 plagas ad peccatum haud iuste metientes: zelo id ascribentes ius-
 titie/quod turpe habet i se viciū furoris. ¶ Irasci quidē scriptu-
 ra suadet/sed peccare nō finit dicēte ps. Irascimini & nolite peccare.
 Similes legibus esse tullius que delicta puniūt dicit q non ipe-
 tu sed equitate ducunt. Tobrem excādescere aduersus delinquē-
 tes lex iudicem vetat. Placati conuenit omīno esse eū/qui profer-
 re iudiciū velit: qm iratus nunq limites obseruabit iustitie iudicā-
 do. ¶ Huic sententie cōueniunt verba Grego. In. c. illa preposito-
 rum. xi. q. iiii. Moderatiū igitur animi motū ad corripiendos ma-
 los hoim mores. seu delicta iuste vindicāda improprie iram dici-
 mus: proprie vero zelū vocamus. dicēte ps. Zelauit super iniquos
 quo quidē zelo tabescit vindicare nō valens iustus dicēte ps. Ta-
 bescere me fecit zelus meus. vindicādi iuste modesteq malum.
 Hic zelus quandoq tamen imitandi dicit affectum. vt in ps. Nō
 zelaueris faciētes iniquitatē. Et illd. Non zeles gl'iam & opes pctō-
 ris/qm ignoras q sit futura illi? subuersio. Est igit zelus modera-
 ta ira: & zel? sine modestia pariter pfluuit in iram. fm sciam ergo
 habēdus est zel? ¶ Sciētia em frenū est quo iuste recteq zeli fer-
 uor vbiq regit: qua sine labitur in viciū stus. Non frena aio pmit-
 te calenti. ait Statius. Da spaciū: tenuēq morā. Est eni veluti fre-
 nesi capta mulier/cathenis ira ptinēda: ne foras exeat. q si qm ma-
 num effugerit custodientis/& p'fusibiles exercebit insanie actus/
 & nunq absq dāno remeabit domū. Feret eni secū signa stultitie/
 & vera plagasq aie. quas furoris tpe nequaq sentiet. Post effusam
 vero insanā dum se quieti cōmiserit/interna mox dāna p'sentiet.
 Horū mihi testis sit quisq post lites ad consciām rediit.

ps. iij.

ff. de offi.
ps. i. obser-
uandum.
ff. q. iij. il-
la p'posito-
rum.ps. lxxij.
ps. cxiij.ps. xxx
vi.
Eccl. iij.Ro. x.
f

Statius.

Prover.
xxij.

B

¶ Iudiciis hec ira laudabilis atq mode-
 rata maxime erit necessaria. eo q vlisci cōueniat maleficia. que
 non nisi delictis irascendo debite puniri possunt. Et ne in punien-
 do/iudicando ve rectam excedat iustitie normam/liberos esse ab
 omni perturbatione mētis expediat. Quamobrem festinātiā
 iudiciis interdunt leges sacratissime. Iubentq plena cum deli-
 beratione causam dicere nō cursim aut cum impetu quodam sen-
 tentias pronunciare. eo q oporteat iudicātem cuncta rimari. Tē-
 pore autem indigent qui maturius agere aliquid volunt. ne preci-
 pitent consilia/ordinem ve corrumpāt. feruēscēte vero iracundie
 motu: impossibile est lucidā speculari veritatē. vt clare possit verū
 intelligi/impediente ira animum/ne possit discernere inter eas

ff. de dā.
infec. l. i. ff.
finita. §. ff.
foute. xxx
q. v. iudis-
cantem.
l. di. pōde
ret.

De vicio

(quibus involuitur) tenebras mixtū iniusto iustis: ac si turbida in tempestate celus intueri neqat nubib⁹ atris obductū donec ois ab cesserit obscur⁹ (oculos ipediēs) turbo. & restituta lucis placcide grā. sereno infixas celo conscantes videat stellas. ¶ Ad indignationem caligare oculos Iob dicit/obscurariq; oculos ne videant. Psal mista insinuat Quod Greg. v. mo. suo more rignatico egregie deducit. exponens illud Iob. v. sultum interficit iracūdia. dicens.

Iob. xviij.
ps. lxxvij
Grego. in
mora.

¶ Quāta sit iracūdie culpa pēfare possum⁹ p quā patiētia pditur et quid quo ve ordine sit agendum omnino nesciatur. quia nimirū intelligentie lumen ira subtrahit cum mentē permouendo confūdīt. ¶ Per iram iusticia relinquatur. quia dū perturbata mens/iudicium sine ratione exasperat: omne quod furor suggerit: rectū putat. ¶ Per iram lux veritatis amittitur. quia cum ira cōfusions tenebras incutit: huic deus radiū sue cognitionis abscondit. ¶ Per iram sancti spiritus splendor excutitur: qui super quietum quiescere dicitur. quia cum ira quietem menti subtrahit: suam scōs spiritui habitationem claudit: cū recessione/animus vacuus ad apertā insaniam ducitur/et vsq; ad superficiem ab intimo cogitationū diffipatur. Quotiēns vero animi motus sub māsuētudinis virtute restringimus: ad similitudinem cōditoris redire conamur. Nam cū tranquillitatem mētis ira diuerberat: dilaniatam quodāmodo scīfam qui perturbat: vt sibi metipsi non cōgruat: ac vim intime similitudinis amittat. Quāta ergo sit iracūdie culpa pensēm⁹: p quāz dum mansuetudo amittitur: superne imaginis similitudo viciat⁹.

Isa. lyij.

3

¶ Expectanda est donec redeat ad seipsum

animus/iudicis determinatio. aut iam late forsitan tpe impetus executio sentencie differenda: quo ad iudicis ira tepuerit. Multa enim p̄cipiunt irati principes: que postea quieti oderint: qm̄ (vt dicitur in. c. pena illorum. xxiii. q. v.) trāfactis motibus animorū qui recentioribus factis solent turbulētius excitari/egregie luculenta bonitas apparebit. ¶ Quāobrem Theodosius imperator. qui militis inter populi thessaloniceñ. seditionē occisi dolore ira; accensus nimia: trucidari sine delectu iusserat populares penitentia ductus differri in tricesimum diem amodo principis sententiam edixit. xi. q. iii. cum capud thessalonicam. concor. l. si vindicare. C. de pe. l. si vni appellasse. Nonnulli igitur sapientes ab seruorum cōtinuere manus castigatione propter iram: vt de charilao legitur Enecarez te inquit seruo: nisi irascere.

xxij. q. v.
pena.

Theodo-
sius.

xi. q. iij. c.
spud. l. v
pe. l. si vni
dicari.
Charila⁹.

Et nō modo intellectus ad veritatem intelligendam obfuscatione ira iudiciis est noxia. sed etiā affect⁹ deordinatione: quoniam sicut obtenebrat intellectū/sic & affectū deformat. In excessum semp non autē defectum pene infligende. Quapropter beati Iacobi snia est. iram viri nō operari iustitiam dei. **S**uadet autē ira penam sine modo infligere prohibēte domino: ne vltra delicti mensurā sit plagarū modus. Cauendū (inquit Cicero.) ne maior sit pena q̄ culpa. Non enī debet vltra progredi pena: q̄ reperiat delictū. Turpe pfecto/vltra q̄ fas sit in personam seuire/aut sine causa. q̄obrem in vxorem discipulosq̄ modica permittit ex lege castigatio. Seruū autem in veritate opantem ledere vetat ecclīasticus. Peccat scdo: quia nō ex caritate mouetur ad puniendū. cum ex caritate tñ agendū sit nō ex furore.

Iratum autem quēlibet ad alterius punitionem nunq̄ trahit amor/ sed furor. nō correctionis desideriu: sed appetit⁹ atq̄ delectatio inferendi suppliciu. Etiam ad maius peccatum extendit ira manus. cum ad crimen penam ve ducit innocentes/ quod sepe fieri dicitur. in. c. ira. xi. q. iii. quod esse iustitie dei contrarium pbat auctoritas dicēs. Infonem & iustū non condemnabis. Sed impetu multi morte dānati sunt innocētes: vt ipi qui christi occasiōe lactātes interfecti ab herode sunt pueri: & pleriq̄ alii. **A**h quātos irati principes in necem infonnes dedere? Cuius rei exemplum sufficit captarū vi vrbium seu a crudelitas. vbi paruuli virginēs & quiq̄ innocētes ad necem stupra q̄ rapiūtur/ quorum apud homies impossibilis est malorū satisfactio. De his psalmista querimoniā deo infert dicēs. Viduam & aduenam interfecerunt & pupillos occiderunt: quorū vltio sanguinis ingreditur diuine conspectum iustitie. q̄ difficilis erit igitur bellatorū principum salus. **C**oncludimus premis laudabilem esse irā virtutisq̄ dignam nomine/ qua moderate vicia corrigunt/ plectū turq̄ diuina siue humana violantes iura/ & ad bonas artes honestosq̄ vite mores capefcendos coaptātur deducūtq̄ hoies.

Molestā est atq̄ vituperio digna que iustitie corrūpit ordinem ira. Est enī se habenti primū quidem infesta: postea in ceteros oīno grauis. Est aut passio fellea que secum pati nequeat leticiam/ que vita est hominis ecclīastico teste. Iocunditas (inquit) cordis est hominis vita. Et Salo. dicit q̄ anim⁹ gaudens etatem floridam facit & spiritus tristis exsiccat ossa. Cū igitur leticiam expellat ira: tristitiamq̄ adducat: eo molestā esse

Iacobi. 4.
Deu. xxiij
Cicero.
et o his q̄
hūa ma.
p. c. q̄sūt
ff. ad. l. ac.
l. s. r. i. q̄s
S. si m. g.
Ecclī. vij.
xij. q. ij.
fraterni-
tas.

ik

et. q. iij. ira
Leui. xix.

l

ps. cxiij.

ps. lxx
vij.

ms

Ira posses
lou. i. uo
no
cet.
Ecclī. xxx
puer. xviij

De vicio

Job. v.

Eccles. viij

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

se habenti constat. q. vitam aufert q. nulli vnq. fuerit prudenti exo-
sa. Quāobrem interfici stultū iracūdia dicit scriptura. Stultus enī
est quisquis libens sua damna requirit. Cum autem priuari maxi-
mo bonorum oīm leticia / tristitiaq. sibi asiscere velit iracundus.
extremam proculdubio incurrit dementiā. Vñ dicit Eccles. Iram
in sinu requiescere stulti: in sinū vero prudentis & si quādoq. salie-
rit / non tamen diu requiescit / abiiciente q̄citius eam quasi carbo-
nem ignis accensum seu pestiferum serpentem viro sapiente in
quo (fm Horaciū) ira: furor brevis est. Non enī facile est spiritum
ad iracundiam pronū (veluti colerico) continere / vt Salomonis
est sententia dicentis. Spiritū ad irascēdum facilem: sustinere q̄s
poterit? & idem. Ira non habet misericordiam nec erumpens fur-
ror: & impetū cōcitati spirit⁹ ferre quis poterit? ¶ Naturalis est
indinatio facile irasci colericis / q̄obrem nec peccant vbi preter ius-
diciū rōnis p̄surgit in eis ira: nec volūtas accedit ad eam delibera-
ta: qm̄ non est in hominis ptāte cohibere spiritum. Eccs. viii.

Eccles. viij

Gre. due

sum fere.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

Boetii.

¶ Monet nichilominus Eccles ne sis velox
ad irascēdum: quia ira in sinu stulti requiescit. Duabus seris indu-
sam tenet sapiens iracūdiam. ¶ Prima / ne leui causa ab intra cō-
surgat intestinā cōmouens seditionē sine causa. Veluti ciues con-
spectis circa menia hyrundinibus ad arma decurrant precipites.
quasi visis armatis in circuitu hostibus (quod leuitatis est maxi-
me) sic vituperio digni sunt: qui minimis aut inconuenientibus
mouētur ad iram occasionibus. ¶ Secūda sera quasi in suburbio
clausam prudētes irā tenent / ne foris (licet int⁹ turbata ciuitate)
seditionem fortasse cōmouerit: nō valente ciuitatis dñā / ratione /
quietare aut reprimere cōmotionem / apertis portis in cāpum pu-
gnatura cū visis aubus inaniter proficiat / aut si cum iustis hostib⁹
congregiatur / incōposito agmine decurrēs / dānum furoris atq. in
temperantie patiat. Quāobrem Salo. dicit fatuū statim indica-
re iram / & impatientē operari stulticiā. ¶ Est igitur fm Greg. il-
la prepositorū sollicitudo vtilis: illa cautela laudabilis: in qua toti
ratio agit: & furor nihil sibi vendicat. Restrīgēda est sub rōne po-
testas: nec quid agendū priusq. concitata ad tranquillitatem mēs
redeat. Nam p̄motionis tempore omne qd fecerit iustum putat.
Vbi glo. dicit iudicē debere inducias dare cum offenditur. Nam
fm Virg. ii. eney. furor iraq. mentem precipitant. quem sequitur
Gual. in Alex. lib. v. dicēs. Comes indiuisa furoris precipites ca-
pit ira gradus. & fellea torquet lumina: contēnitq. humiles ratio.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

puer. xij.

nis habenas. ¶ Ideo in sacerdotibus maxime furorem canones reprehendūt. ¶ In principibus autem periculosior est ira: quo pl⁹ habent potestatis ad nocendum. Maxime igitur peccant principes ad nocendum principes: qui vite neq⁹ in homines potestatem habent. dicente Salomone. Sicut fremitus leonis sic regis ira. qui prouocat eū: peccat in aiam suam. Sed heu: quia fm Oui. Imperat heu populis: qui tumide non imperat ire. possidet & vicijs regno minora suis. Videndū est igitur ne nos superet ira. Nō enim possumus oīno facere quin surgat ira: sed ne rationem superet elaborandum est. & si vsq⁹ ad secundam peruenerit barram ira foras in clamores erumpendo atq⁹ iniurias: saltim intra tertiam contineatur ne videlicet cui noceat. Ideo dicitur. Non te superet ira vt aliquem opprimas.

rlv. di. in principio.

Pro. xix. Oui. lib. epi. Job. xxxvi.

Job. xxxvi. vi.

¶ Est igitur se habenti molesta ira: quia leticiam eiiciat ac gignat tristitiā. Deinde quia obtenebrat mentē dicente ps. Conturbatus est in ira oculus meus / id est intellectus. aia mea. id est affectus / & venter meus. i. actio facta. Tertio quia in pcpitium ducit. Item quia intellect⁹ mentē affligit. Aia ei cū vētre turbat. Anxius est (inqt) spūs meus i me turbati est cor meum. ¶ Ira eni sepe vsq⁹ adeo mouet sanguinē aggregatq⁹ circa cor: vt infirmitatē pariat / nō mō aie sed & corporis. Recurrit eni ad cor sanguis tpe ire / quo fit vt palleāt plerūq⁹ qui irascunt^r vehementi colera. vt decor omīs abscedat faciei / tremātq⁹ destituta calore mēbra. De qua sic loquit^r Prudentius. Ira tumens spumanti feruida ritu. Sanguinea torquet suffuso lumina felle. Et Greg. ire sue stimulis accēsum cor palpitāt: corpus tremīt: lingua se pēdit facies ignescit: exasperant^r oculi: & nequaq⁹ recognoscuntur noti. ore quidē clamorē format: sed intus quid loquat^r sensus ignorat. Itaq⁹ ab arrepticijs iste longe est qui sue actionis cōsciū non est. ergo ceci miserece furoris (ait Philephus) ¶ Horum enim mi sereni Boe. monet. quorum mentes improbitas omni languore atrocior vrget. Nam (fm quendam) immoderata ira insaniam gignit. Et similitudinem ponit Philephus dicens. Vt vas seruatum fuenit acetum. Corripisse diu. sic iracundia pectus deprauat seruata nimis. ¶ Ferale igitur est non humanum iracūdiam diu mente seruare. dicēte Oui. Candida pax homines: trux decet iraseras. Ora tument ira: nigrescunt sanguine vene. Nec si alia careant punitioe satis suo furore puniuntur. ff. ad. l. pō. de par. l. pe. in li. ff. de offi. pfi. l. diuus.

ps. xxx. R.

ps. xxx. ps. cxliij.

Prudentius. Grego. v. moral.

Boetius.

Philephus.

Quidius

ff. ad. l. pō. de par. l. pe.

De bicio

Ira viri
ceteris no
cet.

Eccl. xxij
et ysa. lvi
bio. xxvj
puer. xvj.

Acerbior
pectoris
ira.
Gregor.
Similitu
do bō.

Molestam vero alijs iram & aspectus ip
se turbulentus: et damorosa cum iniuriis minimis verba: et danosi
sepe effectus reddunt: quod obrem super pondus salis & arene ac plumbi
bi/grauiorem stulti iram dicit ecclesiasticus. Quod horridus sepe pre
stant aspectum irati/qui tempore quietis delectabiles visu sunt. Vi
tam enim dicit Salomō afferre hilaritatem vultus regis: cuius demē
tia quasi imber serotinus nec amicis ipsis tolerabilis est irati con
templatio. Quam ob causam deserti ab omnibus sepe soli reman
nent sola comitati feritate/qua ceteri propius/ac si monstrialis ru
giret fera/timent accedere. Nam licet nichil ad extra pferant aut
motus cōtineant corporis: ipsa tamen turbati vultus obscuritas: & in
ternū pandit irascentis supplicium/& assistentibus effugibilem ter
ribilitate sua vultum reddit. Et quidē periculosior sepe illa est ira:
que clauso pectore custoditur. Prope est enim ut odius gignat festu
ca in trabem mutata: sicut Greg. dicentem. Tunc festuca in trabem
vertitur cum ira in odium cōmutatur. Est enim clausa stomacho
ira quasi coopertus inflammata domo ignis. qui quo min⁹ habet
evaporationis/plus roboris accipit/acriusq; circūposita vrit:& de
mum in maiorem se flammā diffundit: longiusq; damna sue virtu
tis emittit. Et hoc quidem pessimum est iracundorum genus. Mi
nus enim qui apertam subitamq; iram euomūt/q̄ qui inclusam diu
tenent pectore nocent: eo q̄ velocius pertranseat/neq; tantum ha
beat impetus coaceruati q̄ ea que veluti aqua diu detēta copiosius
cōficiat gurgitem: subito autem dimissa debilius cursum agit.

Irascido
rur diuer
sas.
A

Sunt qui facile concipiāt iram: citoq; re
mittant. Et hii quidem pardonum leonūq; prope imitantur natu
rā. Pardus enim nisi tertio saltu siue aggressu attigerit predā: q̄scit.
nec ultra sequitur. Sic qui subitam exercent iram: nobilitate ani
mi quadam/post primos furoris egressus quiescere a vindicandi
solent desiderio. Qui vero faciles ad concipiendam/deponen
dam vero tardi sunt iram/caninā retinent cōditionem. Est enim nō
nullorum canum natura: ut nunq̄ cepte semel percussione obliui
scantur: nec a latratu seu tacito cessent percussoris morsu. Non
nulli vero tardi⁹ aliq̄to (& non nisi accepta iniuria) concitātur: cō
citati vero non quiescunt / nisi vindicauerint. Et hii quidem na
turalem videntur hominis sequi inclinationē: qm̄ naturale sit om
nibus nocentem odire: atq; vindictam ex illato damno expetere.
Inveniuntur & alii qui nō nisi maximis occasionibus in iram

diam excitantur / sed exciti nunq̄ sedantur nec vlla possunt vltio-
ne placari. Hi lapidibus exanimis molis qui multa cum vlietia mo-
uentur a monte (& post motū precipites in ruinam / quecumq̄ con-
tigerint conquassando decurrentes donec ad infimum quietis de-
ueniant locum horrendo fragore deiiciūt / cōparantur. Prouerbiū
iactatur in tales. Non euigiles dormientē canē quia te mordebit.

Contumeliam quoq̄ hominib⁹ iram iniurie Iniurie
ira p̄cūq̄
et contra
irā contu-
meliam.
faciunt: que concitatorum ore proferuntur. Solent enī execrabiles
nō modo in homines sed & in ipsum creatorem omniū sanctosq̄
eius irati proferre contumelias: que piis auribus grauem ingerant
tinnitum. Quasnam enī possunt maiores horribilioresq̄ in deum
virginēq̄ mariam ac sanctos quoslibet blasphemias iniiciūt: qua-
rum minor leuiorq̄ sit diuinas xpī carnes frustatim discindere lin-
gua / preciosum sanguinē corporisq̄ membra singula tonitruali vo-
ce nominātes. Immemores q̄ grauis pena maneat eos qui sangui-
nem testamēti pollutū duxerint: quo exitere sanctificati. **Ne** De blas-
phemia. J.
et totum.
gationes post hec addunt impias virtutis diuine. Ipsū quoq̄ deū
& quicquid in eo partis habere christian⁹ potest abnegātes despi-
ciunt. Postremo in eius despectū facturos se / facta ve quedā opera
dicunt: ad vltimū deo regi⁹ maledicunt suo. Hebr. x.
P
Esa. viij.

Puniri autem in deum blasphemias sa- In auctē.
vt nō lux.
xxij. q. iij
qñ vult.
Leuiti.
xxij.
cre mandant cōstitutiones in auctē. vt non lux. contra naturam.
coll. vi § si enī. Quod & Nabugodonosor dicitur (licet infidelis)
fecisse. Mori enī debet qui nomē dñi maledixerit. Abominabi-
lis non erubescit blasphemantiū ira / intactam virginē gloriosam
dei genitricem pudibundis aggredi verbis / aut illius sacra nomi-
nando genitalia / aut meretricis infamiā ingerendo. Qd blasphe-
miarum genus maxime apud italos gallosq̄ viget. **Hispani** ve-
ro dei vtuntur displicentia dicentes Pese a dios. O digna bullien-
te repleti ora plumbo: que in deum talia conuicia iactant. Inuenti
sunt qui nec ab imaginibus sacris manus continuerint violentas
irati: ex quibus miraculosus dicitur cruor emanasse. **Quid** igitur
mirū in mortale homines contumelias inferre iratos / qui nec
immortalem verētur deū / ifandis laceſcere verbis? Existimo aut
irato prolatum animo verbum debere (sm christi sententiam) pu-
niri gehenna si contra caritatem / non autem ioco vel officio / dicit
fratri suo Raka. Non est enī putandum quālibet ioco aut officio
vel leuitate quadam animi prolatam iniuriam debere gehēna pu-

De vicio

niri: sed ea que irato & contra caritatem inferitur animo despicienda fratris causa. Tunc enim factori exprobare videtur suo. Salomonis puer. xliij sententia/ quod presertim fit cum corporales naturalesve defectus exprobrantur. Neque enim culpa sui defectum quis patitur nature. Ipsa. xci. se enim dominus (teste ps.) fecit nos & non ipsi nos.

¶ Non est autem penitus idem iniuriā / contumeliā / maledictumque inferre. Est enim iniuria proprie quodcumque contra ius fit. ut lex dicit. ff. ad. l. acq. l. sed & si quecumque. Et tunc quod de confundi cum contumelia terminus potest / quoniam iniuste contumelia ingeritur homini. Nec tamen idem quod contumelia erit iniuria: quoniam contumelia rem ipsam: iniuria vero causam contumelie iniustam respiciet.

¶ Contumelia enim est (ut vult ea lex) aliquid prolatus in alterius obprobrium: qua suscitari lites iam supra meminimus dixisse. Dura est omni viro strenuo illata contumelia: sed molestior que ab indigno profertur. Sepe enim patimur nec omnino molestam ferimus dignorum hominum iracundiam / toleramusque conuicia per eos nobis inferri: que ab vilioribus pati neque sit possibile. Nec est (meo iudicio) tam dura perfectionis thorace munitis: vel patientie testis quisque clipeo: quem non tangere contumelie possint. Cui conuenit illud Alani. Loricam dura possunt penetrare sagitte. Et cor derisus & verba mala meum.

¶ Luvat attamen in perferendis iniuriis premium esse patientia: qua saltim primos ictus deuimus aut facilius sustinemus: perseverantes vero contumelie sagittas vix ad ultimum illesus quispiam ferre potest. Nam & ictuum frequentia nimio soluta calore mollescent arma: facileque gladio perforantur iam tabefacta: que in principio durissima reiciebant missa tela. Igitur prouocare rixas iracundum dicit Salo. Quoniam secundum

Ouidium. Asperitas odium: seuque bella mouet: & ideo bonum est loquacem ne profluat in contumelias frenare equorum more mor-

¶ Prouerbio. xxvi. Ibidem. re igitur iracundos e domo in qua pace quis appetat / reor optimum esse remedium. dicente Salo. Euice derisorem & exibat cum eo iurgium cessabuntque cause & contumelie. Vbi vero impossibilis est iracundorum fuga: taciturnitate utendum est. dicente Ecclesiastico.

¶ Puer. xxiij. Non litiges cum homine linguato / & non strues in igne illius ligna. Cui

¶ Lato. alludit illud Cathonis. Contra verbosos noli contendere verbis. Quod maxime conuenit furoris tempore: quia dum furor in cursu est

¶ Ouidius. (inquit Ouidius) furenti cede furori / difficiles aditus impetus omnis

habet. Quod egregie apostolus monet dicens. Non vos defende-
tes carissimi (tunc scz cum furit homo) sed date locum ire. Cedere
pugnanti (dicit Ouidi.) cedendo victor abibis. ¶ Hoc modo puto
qstione solui duarum contrarianū Salomonis sententiarū vbi nō
respondendūz & respondendū esse stulto dicit. Non est furenti re-
spondendum perseveranti vero post furorem erit respondendum.
Tutius tamen est iracundorum fugere consorcium dicente Salo.
Noli amicus esse homini iracundo: neq; ambules cum viro furio-
so. Honor est homini (fm eundem) qui separat se a contentionib⁹
oēs aut stulti miscētur cōtumeliis. Est em̄ (fm ecclesiasticā) not⁹ a
lōge potēs lingua audaci: & sensat⁹ scit se labi ab illo. Debet em̄ hō
furenti cedere: ne furorem accēdat. l. qm̄. C. de vi publica & priua.

¶ Peiores vero sequunt maledictiones atq;
imprecationes. Irati em̄ sepe in deum sanctosq; maledictiones ef-
fundūt. aliqū vero in seiplos maledictionis virtūt obprobriūz. Nā
maledictum in quēpiam prolatum: quasi in altum proiectus lapis
superueniet. Nam & dum maledicit impius diabolū maledicit
animā suam. Quāobrem nec michael diabolo maledicere ausus
est. xxiii. q. iii. si igitur. quod sumitur. zach. iii. ¶ Malediciunt etiā
diei qua in terram prodierunt in quorū persona videtur locutus eē
Iob & Hiere. Malediciunt etiā filii parentibus qui eos genuerunt
& parentes quoq; (nō inaniter) sepe filiis. Eradicat em̄ fundamen-
ta maledictio matris. Eo em̄ quo in filiorum corpora potestate ha-
bent parētes: maledictio esse efficax potest. Nam & viciari corpo-
ra infortuniaq; multa / maledictionis parentum causa / filiis accide-
re possunt: quin & raptum a demone filium imprecante matre di-
ctum est. In ceteros etiam irati execrandas immittūt maledictio-
nis imprecationes. ¶ Gallorum mos est febres quartas pestemq;
aut anthonianū ignē sepius imprecari. Germanorū vero centum
millia pestiferarū plagarū vel febres. ¶ Italonū vero infinite sunt
imprecationū species / cancrū veneti / sanguinis fluxū longob. rdi /
pestē tusci / lepram (q̄ lazari fuit infirmitas) alii / nonnulli etiā sancti
francisci malū (qđ est ~~carere pecunia~~) imprecātur. Sed & asinis / bo-
bus & equis inauditas addunt imprecationes: ita vt existimē ma-
ledictam omnē terrā in opere suo. Hec sunt expauescēde cōcitato-
rū hoīm voces. hec execrabilia verba. hii nefandi sermones quib⁹
ante tēpus se diabolo donant: terramq; maledictionibus implent:
ita vt vix benedictioni pateat locus.

¶ Nec sufficit linguas explicare maledictis s

Roth. xij.

Gudius.

L

Prover-

bio. xxvj.

puer. xxij

puer. xx.

Eccli. xxj

L. de vi

pu. 7 pu. l.

quonā.

D

Prover-

bio. xxvj

Eccli. xxj

xxij. q. iij

si igitur.

zach. iij.

Iob. iij. 7

Hiere. xv

Eccli. iij.

E

Gene. iij.

De vicio

L. 3. postu.
l. q. quis.

xxxvj. di.
non liceat

Lucanus
puerbio.

xxvj.
Quidius

ac probis. que legibus/ipsis causarum patronis inhibetur: sed qđ
longe dānōsius est in verbera necemq; truculentas quandoq; ma-
nus adiiciunt. Quod a sacerdote & presertim episcopo alienum
esse debet. lxxxvi. di. non liceat. & .xlvi. di. in principio dicitur. qđ nō
oportet episcopū ita esse irascibilem / & perturbati animi: vt per-
cutiat. sed (vt ait Lucanus) inuenit arma furor. quoniam non ha-
bet misericordiam ira & erumpens furor. & fortius percutit om̃is
quem stimulat ira grauis pleno impetu. Quoniā fm̃ Oui. queli-
bet infirmas adiuuat ira manus. Sed non est amor qui vsq; ad ver-
bera duret. Perit enim om̃is amicitia vbi inimica intercedunt
verbera. Nam & mitissima quelibet animalia (fm̃ philosophū.)
si ledantur prouocantur ad iram. Quāobrem repercutere quisq;
optat se percutiētem. ¶ Sic igitur ira generat rixas: rixę iniurias
iniurię minas: mine cōmotionem: cōmotio gladios inuenit / gla-
dii plagas. plage vero mortem. Certamen (inquit Ecclesiasticus)
festinatum incendit ignem: & lis festinans effundit sanguinem.
Ideo monet Oui. Iurgia precipue vino stimolata cauetō. Et ma-
nus faciles ad fera bella manus.

Ecclesi. xx
viij.

Quidius

Id

1. Reg. xij

Exerceť
vindicta
post mor-
tem.

3

¶ Multi enim crudelia exercuere in ira ho-
micidia. sicut Alexander ditum / quo infamiam sibi congregauit
maximam. Saul quoq; dauidem emissa incassum lācea tentauit
occidere. Sepe fratres & affines ac dilectos amicos / ad horam ira
mota cōsumpsit. Et licet forsitan apposite nō vsq; ad mortē addu-
cant plage hoīem: durabūt nihilominus cicatrices insigne vindic-
cādi memoriale perpetuū. hinc sanguis sanguinē querit / & mors
mortem aduocat sine fine nocentē. Sepe enī mortui nonnulli am-
pliores fecere vindictas qđ viuendo fecissent. ¶ Vnius enim ī ira
necis impie / ducis Aurelianensis. innumere sunt secute hominū
cedes. Illius enī mors / mortem alterius ducis expetiit burgundi /
qui dederat initium neci. Hinc horrenda cruētaq; bella venere. qui-
bus vastum pene cōspexerint antiquiores nostri regnum. qđ par
non habet orbe in toto / potentatu & dignitate. Occisorum opple-
uere agros cadauera passim belgicos & aquitanos. medio quoq;
regno locatos in mōte hērico. sed & vsq; mō turbida fata manēt.
¶ O o qđ seuū qđ tanta peperit vulnera vulnus? Iam qesce mucro
nec vltra furorem extēde tuum. nam horrida satis dedisti funera
nobis. O ira ferox qđ mala paris huic vlcera mundo? Aut gladius
absorbet eos: qui vulnera mortis inferūt: aut certe patibulo corpo-
ra pendent.

Accidit duos vimiaceñ. germanos nobi- Res gesta

les antea sibi inuicem carissimos: occasione melioris aut celerioris
equi alterius ipsorum cursus/alterutrū sese dementientes/arrepto
statim (prout est picardorum moris) vtrinque pugione in pectora
fixisse germana crudele ferrū:& quos vno vêtre mater genuisse le-
tabatur/eodē die mortuos deploraret vterque parens. Hec mihi re-
lata nunc nunc scribenti/terno miliario ad hoc abbatisuille oppido
vimeñ. pago accidisse probataque sunt. **Non** distant a germano Alemant
rum natura quo ad inferendas subito plagas picardi. Non aliud picardi.
quod ferrum gladiūve spectes germanā tenere manum. Ad percussio- A
nes bellaque nati videntur quotquot alemanica natio gignit: ac si ex
matris vtero procedentes secum tela ferant: quod breui in ceteras va-
gantur nationes (si domi desint) bella querentes. Nunquid igitur ale-
mani seu picardi rixantis vultum/sed manum aspicias: ad verbe-
ra quippe promiores atque propiores sunt quam verba. Quam ob cau-
sam rotundos sine acumine ferunt germani gladios/ne puncta fe-
riant. Est enim letale vulnus stochi: penetrante puncta profunde: quo
ramosus non peruenit ictus. Vtuntur itaque scindētibz non pungen-
tibus germani gladiis: quorum facies manusque videas ceteraque defor-
mata ictibus membra. Longe vero ab eorum consuetudine naturaque scz. noz:
nulli alii distat: qui proferendis quidem iniuriis fortissimi sunt:& plus manni.
quam mulus onere aliquo sese contumeliis grauari patiuntur. A mane ad
usque ad vesperam reciprocis contendentes verbis: sed manibus gladiiue
patientissime abstinēt. Quod quidem patientie genus/an plus vir-
tutis quam ignauie habeat: nescio.

Est tamen illa merito patientia laudabi- Fre. patie

lis: que vel prudentia vel christi habetur exemplo. Patientiam enim tiescutuz
exhibere aduersus omnes hominum iniurias/etiam philosophi do- opponens
cuere ad gloriam ascribentes vulgi derisus. Sed non omnis expro- dum est.
bratio populi (meo iudicio) ad gloriam pertinet. sed ea tantum que A

bona virtutis que persequitur opera. Vnde christus non simpliciter
omnes: sed eos solum qui propter nomen eius paterentur hominum
maledicta beatos esse dixit. Sola enim christi charitas formata sue Bath. v.
passionis exemplo patientiam ubique atque perpetuam administrat

Quis enim memor inter iniuriarum rabie christi modestie Esaie. li.

maledictis turbabitur hominum? Quis inter sanissima verba
patientem dominum meditabitur:& suis molestiis contristabitur?
Quis denique morientis in cruce patientiam considerabit:& in pro-
priis afflictionibus iracundiam exhibebit? **Ille** quidem innocens

De vicio

ac omnium rex gloriosissim⁹/opprobria/vulnera/mortemq̃ patitur: tu vero quicumq̃ homo es non nisi peccatis exigentibus: & digne quidem: atq̃ ab homine tibi consimili pati potes. Contemplatione igitur christi iesu iram frenemus/ vt per patientiam cum ipso tandem regnemus. Amen.

¶ Sequitur de inuidia.

Dixrendis inuidie flatibus agitata vix tumentib⁹ supereminet vndis integra nauis mea. Hec ei omni ex parte nulla pacationis cōcessa mora infestos aduersum me ventos concitat expauescendo fragore tonantes. Hinc horrida surgit ab ymis procellosa tēpestas: cōtinuis vexans impulsibus tenuēz ratem. Dumq̃ vorticibus inuoluta superbis/ac montuosis pene obrutam spumā tibus vndis vt cumq̃ tueri satago: positis popliibus & manib⁹ ad celū erectis/ diuinā tantis in periculis opem efflagito. Solū mihi hoc vnum hisce in turbinib⁹ restat effugium/frequentes ad deum offerre preces/ac spem in eo (qui nunq̃ irritam ducit positam in ipso confidentiam) renouare. ¶ Sed ecce laborantē effugiendi causa periculi me teterrima circūfuit imago tenebris in ipsis tenebrosior sese ingerens mortis obducta similitudine. Sualebat nimio pallore vultus/pestiferū vomens ore fetorem: quēcūq̃ mortifero attingebat flatu deflorabat. Ignē spirabant oculi turbidū quocūq̃ terrificus sese glomerabat aspectus. Attingebat autē vertice celū quo videbatur primeuo ortu defluxisse. Minacem in me vero conuertens intuitū densissimis horripilatā rugis cōtrahebat frontem dentibus frendens/sanguinolētis formidabilē nimis stridorē afferebat. Cūq̃ propius accessisset: aperto ingēti ore/fetulentissimū primo fumū: mox vero ardētes (quasi ex abisso prodētes) vomuit flāmas/quib⁹ pene draconis me absorbuīt more. Iamq̃ prope rubiginos in me dētes extenderat: vt voraci me traiceret flammanti immersum gutturi morſu/dū xp̃s ab alto memor licet indigni tū seruuī sui/corisco feriens crudelis bestie caput fulgure dissipauit meq̃ oī ereptū tēpestate pacatū deduxit in portū. Vbi pēna tātis pacifica gen⁹ moresq̃ & finē vltimū crudelis inuidie cēsui designat.

Inuidie
effigiata
imago.

Idere. ly.

¶

¶ Diabolico primuz genere orta est inuidia

(sapiēte quodā testāte.) Inuidia diaboli mortē in orbē terrarū introuisse. Gloria itaq; celesti se traductā origine: h̄ illic primo fuerit ab ortu ex tēplo depulsa. Neq; ei diuini placide caritati turbida misceri pōt inuidia: qm̄ id vni deo maxime cōuenit: ne cui prorsus inuideat: oīa vero q̄ fecit cōtinue diligat. qd̄ sapiens diligere eum oīa q̄ sunt & nihil horū odire testatur. Non em̄ cui possit inuidere de⁹ habet: qui cunctos in infinitā bonitate excedit & gloria. Quis em̄ similis deo esse potest? Magn⁹ em̄ & terribilis est sup̄ oēs q̄ in circuitu eius sunt: ideo oēs gentes venient & in cōspectu eius adorabunt. Qm̄ ipsius est regnū & ip̄e dñabitur gentium. Inuidere em̄ nō nisi miserorū esse potest. Ideo paruulū dicitur occidere inuidia. Qm̄ alterius glorie inuidet quam nō habet ipse. Si em̄ sua oīs eēt gloriā nequaq; inuideret vlli. Eo igitur quo caret gloriā quā alteri dolet inesse: paruulus ac miser est. De⁹ vero cū plenus sit gloriā vereq; beat⁹ nequaq; esse inuid⁹ potest. Cui quo plus hō approximat minus habet inuidie: qm̄ quo plus felicitate emerferit min⁹ habet miserie. quā seipsuz ad alterius gloriā metiā quā velut indigēs appetat sibi. Nulli ergo inuidet vir bonitate preditus. ¶ Celestis igitur natione quidē est inuidia sed nō diuina seu beata a scaturigine sumpta: quin si quā infulit in celis miseria inuidiaz gemit. Lucifer em̄ nō nisi feliciore se inuidit deo: cuius gloriā neq; poterat adequare. Origo itaq; oīs inuidie miseria est in quā postremo nō cadit inuidia. Tam vili em̄ surgit ab ortu vt nata mox eum fastidiat neq; ampli⁹ velit intueri locū vnde pducta est. A miseria siquidē pparata inuidia gloriā sibi emulā psequit⁹: quā sibi asciscere inuidus cupit vel alteri collatā gemit. Hinc oēm ab supbia nasci inuidiaz eundē sumit argumētū. Eo em̄ quo alteri accedere honorē aspiciat sibi id rat⁹ auferri vel deesse supb⁹ dolet. Neq; em̄ duorū idē esse honor potest. ¶ Superbus igitur gloriā sibi soli appetēs collatā alteri egro fert aio veluti detractā sibi. Nilq; impedit eū q̄ parē seu maiorem habet gloriā: in altero exercere inuidiā. Nā & si eandē q̄ in alio vel maiore conspiciat sibi inesse gloriā: equari tñ vel aliqua tenus assimilari non patitur sibi alium. ¶ Frequentior tñ est que ab assimilatione inuidia gignitur. Debiliore est ei doloris ratio in eo qui habet q̄ in eo qui non habet consimilem alteri gloriā: qm̄ qui habet solo respectu assimilationis dolet: qui vero non habet primum quidem hanc sibi deesse dolet. Demum inuitus excessum habentis patitur. Itaq; habens simplicem: nō habens vero duplicem dolori s habet rationem. Et licet omnis sit inuidus miser: inferior tam en est qui vacuus inuidet.

Sap. ij.

Sap. xj.

Ps. lxxxij.

Psalmo.

lxxxvij.

Ps. lxxxvj.

Ps. cxxj.

Job. v.

Esa. xliij.

L

D

De vicio

Est igitur inuidie p̄ma quidem origo ab miseria veluti ab corruptione quadam prestita generationis causa materialis/non q̄ aliquid esse miseria possit, que simplicem dicit nō existentis glorie seu felicitatis priuationem: sed quia negocians intellectus comparando priuationem habitui ponit in voluntate rationem doloris. Velle enim & nolle actus sunt voluntatis positiui. Cum autem miser quod non habet vult/ ipsa volitione sua non autem ipsa re volita torquetur: quoniā quidem illa non attingit animū/quemadmodū ip̄m quod inest habēdi desiderium. Qui etiam nult alteri quod habet bonū/odio torquetur proprio/ illius rei nolitione producto. Administratiuam vim seu animatiuam inuidie superbia confert. quandoquidem pposita menti ab intellectu miseria: impatiētiam excitat excedentis se alterius felicitatis. dum se vinci dolet atq; ab altero superari. Precellere enī alium ea sola dolet ratione/q̄ preire ip̄e cupiat. Non autem tristatur quempiam sibi preesse/qui subesse appetit. Omnis ideo humilis liber est ab inuidia. cui ois superbus obnoxius est.

Ergo inuidie fundamentum miseria nutritimū superbia/obiectum aliena gloria. Virtutes vero nō nisi quia gloriam pariunt exose inuidis existunt. Industrias (inqt Salo.) animaduerti patere hominū inuidie. Non q̄ virtutes ipse simpliciter considerate pateant inuidie: sed qm̄ gloriam pariūt: si apparuerint in homine/mox inuidiosum efficiunt. Sicut addict⁹ supplicio cum inspexerit spiculatoris gladium: nō simpliciter gladiū sed effectū eius odit. Quā obrem virtuosissimi quiq; q̄ diu obscuram ignotamve duxerint vitam nequaq; patebūt inuidie: sed producti in lucem mox turbidos excipient inuidie flatus. Nam summa petit liuor & perflant altissima venti. Circa regna atq; potentat⁹ altasq; glorias tonat inuidia. Hec me cella reclusum ignorabat. expositum vero operibus arduis protinus inuasit. Signū profecto virtuosus est hominis inuidiosus pati plurimos. Non enī humilia exercentes officia ferit inuidia. Si sicellam iunco texisset Hieronymus: liber ab inuidia fuisset. ¶ Vnicum est contra inuidiam remediū/virtutem oculare/& quecūq; ad claritudinem accedunt omittere: eo q̄ viliori semper minus inuidetur alle. glo. in l. nec qcq;. ff. de offi. p̄cō. illud Orati Inuidiā placare paras virtute relicta. Sed nequaq; inuidie causa vel agens dum seu deferendum est aliquid/quod reipu. videatur expediens & quod deceat virum bonum,& fortem. Retulere nichilominus

glo. in l.
nec qcq;
ff. de offi.
p̄cō.
¶ Varius.

pedem per plures a beneceptis inuidie metu: dum vel asperos ferre hominū nequeunt cōgressus: aut inferri grauiā sibi damna metuunt ob res egregie sumptas.

Sunt igitur plures virtutib⁹ predicti: sese

ab rebus publicis maluiolorū timore inuidiorū abstrahentes: ac si cōis viē gentiū pressurā occulto declinarent loco: taciti q̄tēq; ceterorū varios spectantes impulsus: atq; mundanū gaudētes sese tu multū euitalse. Hos Eſaias celanti se a vento & tēpestate affimilato viro. **M**agnanimi tamē ea est virtus: vt nullis reipu. gratia periculis cedat: veluti glorioſior confertissimis se pugne inferens agminibus est miles: q̄ qui formidine ictuū/pericula detrectat certaminis fugiendo. Nec tamen honore dignos qui glorie auuditate temeraria se ipsos presumptione comiciunt in opera cēleo/qm̄ ambitione precipites in casus voluntaria sine ratione serantur.

A deo Aaronis exēplo vocatū esse oportet: cui reipublice (p̄sertim diuine) cōmittitur administratiōis auctoritas. Vel saltem honesto quolibet modo seclusa prorsus ambitione conuenit gerēde reipu. occasionem sumpsisse. Huic enim ad honorem meritūq; cuncta accēdūt pericula. Cui vero temeritas ambitusve obtulit detrimentum/ad claritudinem/gloriamve nihil accedit: quin digna potius mercede muneratur imputato sibi ad culpam (& quidem iuste) sumpto periculo. Quēadmodum corbolano illi roma no accidit cēturioni qui ducatu petito rem laude dignā facturum se spōdens/cum omni exercitu penorum armis extinctus est. q̄ ob rem inuidiā qui temere sese negociis ingerūt iuste patiuntur. Qui vero legitimam gerendarū rerum nacti sunt occasionem: ad maximam corū gloriam pericula inuidias dānaq; sufferunt/& horū dari patientia fiunt.

Nam genus ortūq; & obiectum descriptū

inuidie linquo/nunc ad mores geniminaq; ipsius me conuerto. Inuidie quidē primū aspectus est lusus: gressus claudus: gestus turbulentus: motus insanus: sermo veneticus: flatus mortiferus: habitus dolosus: risus dolorosus. **A**d malū enī semp̄ aspiciat ocul⁹ inuidi. cuius (ſm̄ Oui.) nūq; recta acies. Neq; enim possunt q̄ bona sunt recto intueri oculo maluioli: qui conyariū sit oīno bonum inuidie menti. sicut egriis oculis odiosam esse lucem phibet Aug. **M**alum vero quasi cōueniens sibi lato intuetur inuidus oculo. cuius plenum est cor iniquitatis atq; malicia. **S**imilitudinē profecto haud inanē prebuit hely sacerdos dñi hoīs inuidi/lucētē non

De vicio

Bath. v. ferens aspectu lucernā. quemadmodū nequeunt inuidi bona virtuosorum opera (q̄ luci splendēti comparant) tollerare: fumosa & fetente extinctioe leto intuitu contēplantur/extinctam scilicet aliquo interueniēte maleficio famā iustorum toto suscipiūt animo. quos oīno a virtute deficere philosophus pbat. ¶ Est enī & virtutis argumentū in quocūq; & virtutes & laudabilia diligere opera. Virtuosioris autē est hominis/nō modo diligere i alio/sed & in seipso habere. Virtuosissimi & ad virtutū tendere culmē atq; in aliis profectum desiderare. Viciosi econuerso est hōis non diligere bonum. Peioris vero nec diligere in alio/nec in seipso habere. Pessimū vero nec assurgere ad & virtutē velle/ac in aliis pfectū odisse. Pessimissimus autē nouissime q̄ vsq; adeo odit bonū/vt gaudeat malo. Inconueniens inuido igitur est feliciū locus omnis: eo q̄ illic nullam habeat leticie/doloris & plurimā occasione. Itaq; nunq̄ inter beatos habere consortium inuidi possunt. Inter miseros autē conueniens est illis locus. vbi nec quo doleant bonū & quo gaudeant semper intueri possunt malū. Quāobrem paradisi gloria priuari/inferorum vero miseria ditari eos necesse est.

¶ Claudū esse inuidi gressum ideo dixi: qm̄
¶ honorem quidem sibi velit inuidus quē odiat in alio. Neq; enī ad honorē recto venit pede: qui alicubi odisse eū videt/atq; illi⁹ gaudet aliq̄ in loco puatione. Odit autē honorē in altero inuid⁹: & ne quis deesse letat. quapropter nequaq; pes ei⁹ in recta stare aut recedere pōt via. Vicio enī glām q̄rit/ac si succis pedib⁹ ad brauiū quis conef attigere. Non pōt eē honorabilis q̄ alteri⁹ dolet honore/nec predit⁹ est & virtute quā odit i altero. Non enī pōt idē sibi esse aduersum/contrariū aut oportet esse qd̄ repugnat. Nō igit̄ honor honorī/aut & virtus & virtuti vbilibet aduersari pōt. Cōsentanea enī est sibi & virtus: nec pariet suiipius inuidiā in altero. Quāobrem abundare & virtutibus opz eū qui i alio & virtutes diligit. viciis & obrutū/q̄ odiat. Digerere in p̄spectu dei ad charitatē lineā gressū p̄gat suū: quīq; inuidus est: si celi cupiat fastigium penetrare.

¶ Turbulentum habere gestū qui torquet
¶ inuidia hoiem necesse est/cū sit putredo ossiū inuidia. Nunq̄ ei afflicto quilibet morbo hilarē pōt vultū expandere/qui p̄cipiente lesione sensu/maiestatē atq; oēm faciei p̄bit alacritatē. Cor ei⁹ gaudens exhilarat facie: & in merore animi deiici⁹ sp̄s. Nō est autē torfio ventris aliq̄ maior inuidia (dicēte Oratio) Inuidia fuculos nō inuenisse tyrānos tormentū mai⁹. Assiduo enī dolore torquet

inuidus q̄ null⁹ ad cor ppi⁹ accedit (dicēte Hiere.) amarā hāc eē maliciā q̄ tangit cor. Appropinquāte enī ad cor veneno mori⁹ (secluso q̄libet remedio) aīal: sic quēcūq̄ attigerit venenata int⁹ inuidia/haud dubiū spūali īterficīt morte. sed tñ īndos aīq̄ moriānt occidit dolor: quorū corda ppius intrat gladius. Dolentis igit ac moriētis effigiē plerūq̄ inuidi gerūt (oidio teste) Pallor (inqt) in ore sedet macies in corpe toto. Et huic quidē dolori īuidie nulla melior est medicīa q̄ mors. q̄obrē īfidere pallido eq̄ beat⁹ Ioānes mortē scribit. qm̄ rabiē liuor/acerbi nulla qes placare pōt ¶ Eth: ne fili⁹ est rogu⁹ īuidie/seipm̄ nō alios p̄tinue cremās. Est ei inextingibilis (ni mors inciderit) ignis īuidie. sufflante in eo prunas fabro quē deus creauit. Nā perire nequaq̄ pōt oīno felicitas: quā q̄ odit egritudinē pati⁹ irremediabilē. Ab felicitate enī ignis nutrimētum īuidia sumit. Itaq̄ nō desinet (q̄diu supererit aliena felicitas) īuidiorum torrere iecur atq̄ maliuolā mentē affligere ppetua flāma. Est igit veluti tostus interno igne semp turbidus/gest⁹ ī: īudi hominis: cuius ignis īmortalis est.

¶ Insanum etiā dico motū īuidi: interiorē rem quidem & exteriorē. Interiorē autem eo īsanū quo vici⁹ sius mouetur. Patitur enim vt dixi continuū doloris motū, dum videt īgratos: intabescitq̄ vidēdo successus hoīm (fm̄ Oui.) quo nil profecto īsanius vt alienam videlicet felicitatē suā velit & faciat esse supplicium. Neq̄ enim par est adulteri furis ve conditio (licet iniqua) atq̄ īuidi. Furto siquidē siue adulterio quisq̄ oblectatur suo. & alienū dānum vult suū fieri cōmodum: vt fur. aut legis preuaricationē in suā cōuertit voluptatem vt adulter. Et hū quidem iustitiam ad tempus despiciunt: sed tamē lucrum aut propriam delectationem amant. īuidus vero nec sequitur iustitiam: nec sibi ex peccato comparat voluptatem. quin & iustitiam seq̄ videtur odisse. Non enī quia peccatum est aut malū: fur amabit: adulter ve opus operatur nefarium: sed quia id bonum sibi arbitrat: īuidus autē boni torque⁹ odio. & qd̄ est in altero bonū: ī se cogit esse malū. Adulter quoq̄ nō nisi amore (licet īsano) ī alterius personam cōgreditur: īuidus autem nō nisi odio cōmouetur. q̄obrem longe peior est qui odio q̄ qui amore oēs īsequi⁹. sed nec potest aliis bonus esse qui sibi est nequā. ¶ Odit enim seipm̄ īuidus: dum quē bona sibi esse possunt in mala cōuertit: sicq̄ omnino cōtra charitatem videtur ab intra moueri. maliciam vero libratim oīs animi motus ab contrarietate sumit charitatis/ eo enī peior est omnis animi motus/quo meliori digniori ve virtuti ad-

Ibid. iij.

eccl. xxvj

ps. xxxvj.

Ouidius

Apo. vi.

Claudio:

nus.

Blanus.

Esa. liij.

Esa. xxx.

Esa. vlt.

m

Ouidius

Ecc. xiiij

De vicio

¶ uersatur. ¶ Est autem oim excelsior virtutum charitas cui aduersus inuidia recta sui oppositiōe: quo fit vt insan⁹ oino fit ois inuidie mot⁹: modo naturalē simpliciter inclinatioē excipiat. Nō est em̄ viciosum imputabile ad culpā quodcūq; simpliciter natura suadet donec matura cōplectens accedat deliberatio / q̄obrem erit quideꝫ omnis ad malum declinās naturalis inclinatio vitiosa: sed nō culpabilis / eo q̄ culpam sola faciat voluntas mala. Itaq; inuidus natura quis esse potest / nec tamen culpam habens inuidie / dum prauis nature motibus non assentit.

¶ Exterior etiam motus iuidi magna semper regit insania: qm̄ non nisi ad malos mouet actus. vt oculus ad visendū / cum odio bonū. et cum gaudio malū. lingua in diffamatione litesc̄ excitandas quasi gladius acutus extenditur. Manus in sanguinem prone fundendum. Pedes vero celeres decurrūt in malum. Non nisi mala esse potest inuidi omnis operatio.

¶ Veneficum autem esse omnis inuidi sermonem psalmista dicit. Venenū aspidum asserens esse sub labiis eorum. Et hoc quidem insanabile moises testatur. Omnis em̄ inuidi sermo detractionis euomit fumū / quo sepe virtuosorum claritas offuscatur: qm̄ serenitatis aliene gloriā nunq̄ potest inuidus pati: nec secus iustorum obtenebrat lucidam famam: q̄ nubibus atris celum obtegatur. Nec ambiguū est fame denigratione occidi hominem. Omni est veneno peior diffamatio: cui nulla prorsus medela subuenitur. Habere igitur hoc propriū dicitur antiqui hostis inuidia: vt quos improborū actū ppetratioē (deo sibi resistente) deiicere nō valet: opinionē eorū falsa ad presens simulatio dilaceret. ¶ Igitur suffusam veneno inuidie ligūā describit ovidius.

¶ Ouidius. Afflatuq; suo vrbes pplosq; polluere: que quacūq; ingrediē florentia proterit arua / pestilente efficit aerem suo flatu / & omne viuens occidit: qm̄ colloqo iuidi / & bonū clarissimorū extinguit nomē hominū / & sepe bella fera parant. ¶ An nō horrēdas exegit hominum cedes romanorū & carthaginiensiuꝫ inuidia ferox? Quid cesarem pompeiumq; mouit in arma? quid tantorū necem imperatorum immaturam parauit? quid alexandro innumerisq; aliis dignitate preditis hauriendi veneni occasioneꝫ dedit? quid ciues in iurgia ducit? quid curiales in maleficia pellit? quid inter militū duces discordiam gignit? quid inter diuinos pene viros cōtrouersiam seminat? quid mulieres in aliarum detractiones adducit? qd deniq; inter vniuersos odia subministrat nisi pestilens inuidia?

¶
Inuidie
mala.

Ah quot inclusam pectore hanc bestiam (qui viri boni videtur & graues) ferunt? Ah quantos honore dignos precellentescq; viros hoc virus absorbit? Oēs viri fortes ab inuidia vulnerati deiecti demū interfecti sunt. O ineffugibile malū. O pestis vbiq; regnās O vniuersalis plaga quo a facie tua fugiam? & quo me vertam a spiritu tuo? Si ascendero in celum religionis: tu illic es. Si descendero ad infernum humane cōuersationis/ades. Si transiero ad extrema mar(negotiorum curialiū: manum tuā impones sup me. Si in tenebris habitauero solitudinis deliciat? incognitionis hominū nocte/illic bonorum lux operū noctem innoticie perlustrabit/& mox inuidia possidebit me/nec est locus vbi abscondar a calore eius donec ad celū (vnde primū cecidit inuidia) venero. Vbi nūc ois regnat charitas: nec amplius ingredi pōt inuidia.

Dolorosus est risus inuidi cui abest nisi ^S ^{Quidius} quem vili fecere dolores. Hospitis more peregrinos decipietis ridet inuidus dentium extremitate/nec nodum pterit gutturis bonis excitus rebus risus inuidi. malis vero apertum prestat cachinum. Igitur nō nisi dolentibus viris bonis inuidi ridēt: sed sapientis est sentētia/nō impunitū iri eum qui in alterius ruinam letet. Quid enī turpius viliusq; homini alienis gaudere malis? Fera ei fere compatitur: q̄to fera peior/alieno gaudēs malo rationalis homo? Non est tñ quod ex pessimorum casu surgit gaudiū improbadum: qm̄ in ^{perditione} ^{impiorū} ^{crit. laudatio.} ^{Dum enī nocentū} ^{ruina} ^{gaudemus} ^{hoīm:} ^{non} ^{ipōrum} ^{simpliciter} ^{malum/} ^{sed} ^{futurum} ^{iustorū} ^{consideramus} ^{bonū.} Digne quidē succisus impiis letamur profectu piorum: quibus ad bona opera fuerant impedimēto regnantes impii peragenda. **Nec** viciose malorum potentia tu dolemus: quo bonorū leditur maxime vita/& scelenb⁹ lata via paratur. Regnantibus quippe impiis ruinas hominum dicit Salomon aduenire. Non est igitur eadem inuidi & pii in hominum casu delectatio. Hii enim bono/ inuidi vero malo letantur. Indignabundum vero philosophus dicit dolere indigni felicitate. Felicitate igitur bonorum nō nisi inuid⁹ dolet. Indignorū ^{ho} nō inuidus sed indignabundus: impiorum vero quisq; bonus.

Dolosum inuidie habitum seu vestitum describere superest. Nunq̄ enī verax esse inuid⁹ potest: nec cordialis est in quēpiam ei⁹ amicitia. Simulatū est oē qd boni faciem p̄tendit ab inuido. quomodo enī in alterum (quā sibi non exhibet) prestabit amicitiam? Eugere igitur inuidi consorciū ingenue mo:

De vicio

Prover.
xxij.

nuit Salomon. etiam inuitatus ne cibum sumas ab eo. qm̄ in cōie-
ctoris & arioli similitudinē estimabit qd̄ ignorat. Comede inquit
& bibe dicet tibi / & mens eius non est tecū. Nec ob aliud amicitia
fingit inuidus / nisi vt noceat. Nunc blādo in errorem sermone tē-
tabit adducere. Letabiturq; falso elatum in gloriam viro: qm̄ vel
pādet (qua dehonestabitur) insipientiam. vel sequetur (qua les-
sionem dānumve sentiat) temeritatē. Cauendi ac serpentes sunt

Esa. iij.
Ecc̄i. xij.

(qui in errorem mittere tentant) adulatores. Nunc verba cōtexit
inuidus hauriendis viri secretis accōmoda. ac letis excipiet qd̄ in
conuiciū valeat publicare. ¶ Fraudulentus ac imit̄is obseruabit
os tuum: vt insidiāns latro quēcūq; rapiens transeunte in. Sic in-

Abac. j.

uidus quēcūq; proferes considerabit verba / & quasi aquila ad pre-
dam volabit suscipiens quodcūq; indigestū emiseris. quin & sim-
plici prolatum animo verbum: verū in prauum sataget sensum
applicare. similitudinē aranee tenens. que venenū ex quibuslibet
sumperit escis conficit. Contraria ap̄is natura que sumptum om-
nem in mel cibum conuertit. Sic charitatem possidens hō / cuncta
in bonū adducit: impius vero in malū oīa vertit.

Ro. viij.

¶ **¶ Jam libet occasum inuidie finemq; dice-**
re. Licet enī nō habeat finem inuidia / que ppetua saltim in infer-
no durabit / mercedē tñ quasi finem sue suscipit iniquitatis tripli-
cem. a se primū. scđo ab hominibus. tertio a deo. ¶ A seip̄o enim
inuidus mercedem accipit continui doloris & mortis anticipāte.

Pro. xv.
Ecc̄i. xxx

Tristis enī spiritus exsiccat ossa: nec durare pōt diu homo p̄tinue
tristis. A tristitia mortem festinare dicit sapiens. Quāobrem lō-
geuos esse inuidos impossibile est: qui nec breuem quidem habe-
re merentur vitam in terra. Digne igitur se habentē rodit inuidia
que non aliter q̄ cum se habente videtur posse perire. Sicut ignis
defectu combustibilis quod ipse consumit extinguitur. spiritus au-
tem hominis more ignis dicit̄ vorare hōiem. quo nullus violēt̄
inuidia ardet. Est igitur finis inuidie mors quā ipsa parat.

Esa. xxxij

¶ **Ab hominib⁹ vero finem sue capit mer-**
cedis inuidia / p̄fusione / rixas / odia / dāna. Confundit enī sepe: vel
mēdaci dephensus detractio: aut irritō cepte malicie conatu ini-
dus. Mendacem enī atq; bilinguem esse oēm oportet inuidū / in
quos pessimam cadere confusione sapiens dicit. Non est autē alia
diffamatoris mendosi confusio maior. Sepe enim falsis clarissī-
mos viros infamāt verbis / & obscura detractio seminat gra-
na / que vbi falsa fuerint deprehensa / & clariorem reddūt infama-

Ecc̄i. v.

tum / & diffamatorem infamē. Ad infamantē sepe redit infamia
vt eum cooperiat a quo in aliū iactata est. ac si proprio quis se te-
lo conficiat / quo alium necare putat (descendente super verticem
eius ppria iniquitate.) ps. vii.

¶ Inter homines inuidie finis effectualis

sunt rixe / contentionesq; (dicente Salomone.) Odium suscitāt ri-
xas: eo q; pessimis turbet verbis pacem habētes: & in ruinam ad-
ducāt ciuitates optimas: exturbetq; populos & magnatorū effo-
diat domos. Non enī potest dyabolico actus spiritu inuidus pacē
tolerare / eo q; bona sit pax & foueat charitatem cū aduersatur in-
uidia. q̄obrem ledere solam charitatem dyabolus satagit & rescī-
dere vnitatem. quem sequitur mancipiū eius oīs inuidus. Proū. x.
Eccli. xx
vii.

¶ Discordia vero atq; rixis seu bellis quibus innumera exoriantur mala
amplissime letatur: eo q; malis gaudeat nutriaturq; q̄obrem dete-
stari deum semiatores discordie testatur Salomon. Neq; ei aliud
est viciū quo propius ad dyaboli conditionem homo accedat q̄
inuidendo & discordiam seminando. Hec enī dyabolicam prope
(sicut eōtra charitatem pacēq; fouere / diuinam) sapiunt naturā.
Suxisse aspidum caput. ideo dicitur inuidus: quia quicquid mali-
cie in dyabolo est hausisse videtur / bibēs quasi aquā iniquitatem. Proū. vi.
Job. xx.
Job. xi.

¶ Inuidi hoc est gaudium. Principes in seua bella mouisse rela-
tionibus atq; adinventionib⁹ malis / quibus inuise frangant opes
patrie / opulente ruant incendio vrbes. & crudeli trucidentur gla-
dio duces famosi. captiui trahantur in vincula gloriosi senes / pere-
ant iuuenes electi sanguine fuso. dehonestentur violentis matros
ne stupris. & nobiles tradantur ludibrio virgines. squalcant dumis
nascentibus agri: & diruta cumulent acervos lapidum templa p-
phanos / tunc ridebit inuidus hostis / & tantorum se iactabit cau-
sam fuisse malorum.

¶ Odium quoq; finis seu effectus est inuete- rate inuidie (teste Gregorio.)

Tunc enim (inquit) festuca in tra-
bem vertitur: dum ira in odium permutatur. Est autem propior
ad gignendum odium inuidia q̄ ira. An vero sit inuidia sine odio
potest questio esse. Nunq̄ sine odio esse inuidia pōt q̄ formali sua
ratione boni odiū continet. quidditatiuā tamen aliam habet pro-
priam rationem inuidia ab odio. Potest enim quis alterius inui-
dere felicitati secluso persone odio. fortasse miserū diliget atq; iu-
uare gaudebit / veluti sue ptāti subiacentem. Grego. v.
mo. c. cxxj
x

¶ Est igitur inuidie quidditatiua ratio / alie-

De uicio

Yne felicitatis dolor. Odii vero/malum persone volitum. Est enim peius velle malū q̄ nolle bonum. Simplex autē inuidia tendit ad boni nolitionem. Odium vero ad volitionē mali. Finis tamen inuidie est in odium deuenire: & alios in odium adducere. Quæcumq̄ enim inuidus mala profert aut querit inter homines: odii rationem habent. ¶ Sed neq̄ ob aliud obloquitur inuidus malum de altero alteri referēs: nisi vt amicitia pacēq̄ frangat: inimicitias & odiū iungēs. Hinc potest forti⁹ premisse q̄stionis argumentum sumi: qm̄ fm̄ philosophum: per vnūquēq̄ tale & illud magis. Si igitur per inuidiam odium gignitur / ergo ipsa inuidia multo magis odium continebit. Inesse prius oportet quod transfundatur in alterum. Veritatis habet rationē vbi oimoda est transfusio. nis dependentia a transfundente. Vbi vero plura ad talem effectū cōcurrunt nō oportet vni cause vniuersum attribuere effectū. Nō em̄ potest filii optima seu pessima cōplexio soli attribui genitori/ eo q̄ alie ad eam cause cōcurrāt. Nec sequitur. Optimus est filius, ergo multo magis bonus pater.

Z ¶ Ad odium quoq̄ gignenduz in altero: nō sola quidem male loquētis intentio seu solum requirē verbū: sed etiam audientis credulitas & acceptatio: & vltra id animi in alterum inimicus motus. q̄ oia in audiente libera sunt: q̄obrem & morueri & nō moueri in odium potest: quin & prolato nulla gignendi causa odii verbo: sua sponte in odiū moueri potest. Est tñ intentio finalis oīs inuidi mala de alio referentis/ vel famā vel amicitiam extinguere/ & malā opinionē siue odium generare. Frequenter ei eterna durant inter hoīes odia: pessimorum relationib⁹ inuidorū.

¶ Damna quoq̄ finē dicunt inuidie/ eo q̄ siue litigiis inuidia exortis facultates exhauriantur: siue cedibus & maleficiis applicē opes fisco/ siue bellis ad extremā deueniāt pauperiem oēs inuidia moti. Est tñ ea inuidorū pessima conditio: vt etiam malū siue damnū velint pprium quo alteri noceant. Sicut is qui priuari vno voluit oculo vt inuidiosum duob⁹ priuaret. Perdere igitur gaudent sua vt aliena corrumpāt: nec propriū estimāt dānuz/ quo maius cōspiciunt alienum. ¶ Sed nō est ad aliorū perniciem homo natus in terra sed salutē. Homo em̄ hoī debet obsequium prestare nō maleficium: si nature velit ordinē seruare. Contra naturam estimem⁹ in terra genitos/ qui non nisi vt ceteris noceant viuūt: quos tandē male cogit natura perire: neronis atq̄ pharaonis plurimum quoq̄ aliorū exemplo: quos neq̄ terra tandē potuit

ff. de ser.
expos. l. si
seruus ea.

calcantes se tolerare. Generosos em̄ decet animos multo magis beneficicia hominibus exhibere q̄ damna.

¶ A deo autem finē inuidia habet penā eter & nam (testāte Iohāne) inuidos atq̄ veneficos extra ciuitatē glorie Apo. xxi. fieri. Neq̄vllū acū⁹ puniri in inferno peccatū estimo q̄ inuidiā. sicut nulla gloriosius in celo p̄miatur virtus q̄ charitas / cui opponitur inuidia. Cum sit diabolicum viciū inuidia / se gerentes reddit diabolū similiores culpa & pena. Licet em̄ oē peccatū habeat ad diabolū peccati inuentorē quandā conformitatē: inuidia tñ oīmodam ad eūz habet similitudinē. Propius igitur ad se applicabit inuidos quasi domesticos atq̄ familiares. Lubrici em̄ & fures atq̄ gule indulgentes & ociosi / nihil a demone horū accipere criminū / quin a propria potius natura & creatis rebus: inuidus aut a diabolo pestiferum hausit viciū (dicente Iob.) Aspidum caput suxisse eum. Job. xx.

¶ Puto igitur inter inuidos thronū ponere suū sathanā: sicut iter seraphin sedere dicitur deus. Quo igit̄ similiores diabolo sunt inuidi: eo similibus cū ipso sunt torquēdi. Sunt & innumera q̄ sequuntur ex inuidia mala penā augmentia suam: vt diffamationes / homicidia / rixe / lites atq̄ similia. Esai. vi.

¶ Est & alia dānationis ratio inuidorū qz & si nō semp dilectionis actū elicere circa proximū teneat homo: cōtrarium tñ semp elicere prohibetur. i. odium. Quotiescūq̄ igitur elicere voluit: charitatem nō odium debuit elicere: qui ergo odius semper nō charitatem elicit: semp eliciēdo peccauit / meritoq̄ dānabitur. Cui xp̄s charitatis a se ostensam improperebiam viam / qui propter nimiam in hoīes dilectionē dignatus est mortem tolerare seueram. Lōge em̄ ab inuidia fuit q̄ etiā p̄ inimicis exorauit ne perirent. & pro nobis ne paradiso secluderemur mori dignat⁹ est. Esai. liij.

¶ Ibunt igitur inuidi in ignem eternū qui paratus est diabolo & angelis eius. Qui vero charitatem digna obseruatione custodierit regnum percipiant a patre ante mundi constitutionem preparatū quo nos dignos efficiat Iesus christus. Amen. Mat. xxv.

¶ Sequitur de odio.

De vicio

Distinctius aliquid est dicendum

de odio / separatim ab inuidia. Inuenit enim quodam pfectum odiū ps. dicēte. Perfecto odio oderā illos. Hoc est odiū quo q̄ de⁹ odit odim⁹ ps. ibid⁹ dicēte. Nōne q̄ te oderūt dñe oderā & sup̄ inimicos tuos tabescebā. Odiunt enim pctōres deū & odiūtur ab eo. nō q̄ habeat de⁹ odiū rationē / q̄oī nō bon⁹ est: neq̄ enim bonū odiri sub sua ratione pōt / sicut nec malū sub sua rōne diligi. Sed odiū ab iniusto diuine effect⁹ iusticie: q̄ sibi malū infligit: sicut & diligit ab iniquo malū qd sibi bonū arbitrat⁹: ponēdo lucē tenebras & tenebras lucē. ¶ Odim⁹ igit⁹ odio pfecto deū odiētes / & quos deus odit atq̄ oē malū. Oīs enim creatura odire tenet odiētes creatorē: eo q̄ i oīs feras iuriā pctm̄ qd in deū cōmittit. Nō est fidelis seru⁹ q̄ odiētes dñm suū nō odit / aut amat. Inimici (inqt ps.) facti sunt mihi. Odiēdi sunt oēs q̄ deū vident⁹ odire: velut diuini noīs blasphematores & maledici negantes deū: & obstinati quiq̄ pctōres quos & ipse de⁹ odit (dicēte ecclastico.) Altissim⁹ odio h̄s pctōres. Quē imitās ps. dicit. Iniquos odio habui. Solēt enim fideles serui quoscūq̄ dñs odit / odire / & quos amat amare. ¶ Sed nō eo ferendū est odiū vt diuinas odio habeam⁹ creaturas. Diligit enim de⁹ oīa q̄ sunt & nihil horū q̄ fecit odit. Sunt ei oīa q̄ deus fecit diligēda q̄a valde bona. Malū autē qd nō fecit deus in creatura est odiendū / dicente ps. Iniquitatē odio habui & abhoīat⁹ sum. Odio enim sunt habēda peccata nō hoīes. Sic ei odisse parētes ac fratres & vxores instruit dñs. Odiēdi sunt si vel deo cōtrariant⁹ vel nobis in diuinis reb⁹ obsistunt: nec ipi quidē: sed q̄ in eis deo cōtraria sunt. ¶ Sed occurrīt qd dicit⁹. Sap. xiiii. Odio sunt deo ipius & impietas ei⁹. Impius dicit creaturā. Impietas vero pctm̄ in ea. vbi videtur deū odire hoīem cū ipso pctō seorsum. ¶ Hic dico intētio nem odientis ferri nō ad subiectū simpliciter / qd est esse hoīem sed ad p̄dicatū de ipso subiecto / qd est esse impium. Impietas vero dicit actum seorsum ab habitu quo q̄s est impius separatim. Alia est ei habitualis impietas qua dicit⁹ impi⁹: & alia impietas actualis qua malū ad extra cōfiscit opus. Vtraq̄ deo odibilis est impietas sed nō ratio hoīs substantifica. Qui igit⁹ diligitis dñm odite malū. Hii sūt q̄ pctā nō hoīes psequunt⁹ reformationē hoīm nō perditionē querētes: qm̄ nec deus hoīb⁹ irascit⁹ sed viciis. Precipiete tñ deo in per sonā seuire hoīs pfectum exercetur odiū. vt Deut. vi. scribit⁹. Filios nō indulsisse parētib⁹ ob zelū diuine legis. In psona enim tunc seuitur pctā habētes: q̄ si nō haberēt nō seuiret⁹ in eis. ¶ Facile autē

ps. cxxxvii.

Eccli. xij.

Esa. v.

L. s. here. l. mant. c. deos. p. cxxxviii.

Eccli. xij. ps. cxxxvii.

Sap. xj. Beil. j.

lxxxv. di. odio. Lu. xiiij. B Sap. xiiij.

ps. rcvi. de pe. di. j.

c. q̄obiē. Deu. vi.

L

pandit an pfectum sit odiū in hoīe: qm̄ q̄ sic odit/ primū quidē q̄tū
sua interest id aget vt pctōr esse desinat q̄ malus est. Corripies ve-
ro nō ad intermitionē aut excādescēs castigabit: sed cū mīa & lenita-
te/ nil p̄ter cōuersionē in multa querēs. Demū si emendatū viderit
amplissimo cōplectet aīo dicēs. Hic pierat & nūc inuēt⁹ est. Qui
verō zeli colore iūquū obtegit odiū nec ad fratris laborabit emēda-
tiōnē nec charitatē seu modestiā in corrigēdo seruabit/ neq̄ cōuer-
sum a p̄preciabif estimās amicitia dignū/ qn̄ desperatū potius ab-
iiciet: aut impropērās crudeliter fustigabit/ nec postremo suscipiet
penitentē. Qui aut nō hoīem sed pctm̄ in hoīe odit: mīam cū seue-
ritate miscbit & atq̄ iusticia custodiet charitatē: maiore in aīo ex
cōpassione penā senties q̄ pctōri p̄ iusticiā exterius infligēs: qm̄ cō-
passionē habet vera iusticia: falsā vero dedignationē. Nō est enī in-
ferenda vindicta amore ipsi⁹ vindicte sed zelo iusticie nō vt odiū
exerceat sed prauitas corrigan. ¶ Nihil igit fiat nocēdi cupidita-
te/ sed oīa cōsulendi charitate/ nihil imaniter/ nihil inhumaniter/
plectēdo & ignoscēdo. Hoc solum bene agif vt vita hoīm corriga-
tur. Nā hoc ipsi p̄statur qui corrigitur/ vt gehenne ignib⁹ nō tradat

Sunt aut nōnulli persequentes implaca-
bili odio viciosos/ acerrimis eos ubiq̄ infectātes opprobriis crude-
libus/ (si cōtingat) aiaduersionibus puniētes/ delectati aliorū penis
quorū debuerāt potius cōpati culpis. Hii zelū furorē vindicādi vo-
luptatē/ iusticie rigorē/ hominis odiū/ pcti detestationem (exosa
nimis deo cōmutatione) cōfigūt. Et psepe sola pctōrū atq̄ deliquē-
tiū aliorū p̄secutione seu exprobratione seuera (nil habētes ipi bo-
nitatis) sancti ac iusti videri volūt: & debitā sibi eterne vite arbitra-
tur mercedē/ ac si aliorū maleficiis glām sibi putēt (absq̄ p̄pria bo-
nitate) parari. ¶ Nō aut sufficit ad bonitatē aliorū detestari vicia
turpē vevitā reprehēdere/ p̄seq pctōres/ aut penis delinquētes onc-
rare: ni p̄pria intercedat iusticia q̄ nūq̄ recta & vera in quoq̄ (seclu-
sa charitate) pōt haberi. Sed ea ducūt infania multi vt gloriē i de-
linquētiū vltionē appellari terribiles & maxime seueritatē (nomē
hīc: ac si ad glām crudelitas spectet/ & impietas munere f honore
¶ Est aut aliud quod pium dicif odium/ quale dñs ex euange-
lio suadet: patris matris fratrum sororū vxoris ac etiā proprie
aīe/ q̄ velit ei⁹ esse discipul⁹. qd̄ quidē p̄pria odiū rationē h̄z mīme/
q̄ mali est volitio. Neq̄ enī velle hīs (quos maxime natura lexq̄
diligēdos p̄cipit) malū/ iusticie habere ratiōnē pōt. q̄obrē nec xps
qui vera per se est iusticia: & qui legis abundare iusticiā monuit
atq̄ iniustos iustificat: tale suafit odiū/ quin & inimicos iussit ama-

Lu. xv.

xlv. bl. 7a

xxij. q. iij.
c. vi.

xxij. q. v.
prodest.
xij. q. ij.
fraterni-
tas.

D

Lu. xij.

E

1. Cor. i.
2. Th. v.
Rom. v.

De vicio

re: priuatione sola inordinati amoris odium noiabitur qđ suadet dñs. non aut posicione voluntatis aliqua qđ sit ordinate dilectioni contraria: & hoc quidē necessariū. qm̄ appreciabilior dei sit amicitia oī prorsus creaturarum grā. Nunq̄ enī sic p̄rem matrēve. p̄pin quīve aliū licebit diligere. vt eorū grā id fiat qđ de⁹ offendat. Presponit enī creatoris amor parentū oīm qđ p̄pinq̄rū dilectioni/ eo qđ maiora de⁹ qđ parētes ptulerit bñficia: sitq̄ in eo in infinitum excedens dilectionis rō: qm̄ sūme bonus. Itaq̄ dum p̄pings mala suadentibus ne deum offendam⁹ nō acquiescim⁹/ odire quodāmodo eos (amoris inordinati defectu) videmur: quoniā non vsq̄ adeo diligimus. vt qđ velint iniustum: faciamus.

Priuatione quoq̄ liciti amoris odiū p̄iū denoiatur/ quodq̄dem p̄siliorū xpī atq̄ illius imitatione superrogatoria qñq̄ in p̄pinquos exhibetur. Nulla enī lege precipit parētes ceterosq̄ p̄pinquos deserere/ qui pot⁹ fouere atq̄ nutrire. Si quis igitur tract⁹ ampliore xpī dilectiōe hos deserit vt p̄pius illi adheareat (veluti q̄ religionē inuitis p̄pings ingreditur) odiū in illos pium exercet dicēte Hieron. Solum pietatis genus i hoc casu esse crudelem. Existimo tñ vbi vrgēte necessitate parentū periclitē vita (nullo patēte aliēo subsidio) debere filiū p̄stare obsequiū. Ab p̄pings redimi aīam suā p̄s. preca⁹ deū: eo qđ fortiore detineat nexu cupientē ad deū puenire. Q̄ plures ei p̄ceptū religionis spiritū amore sepius affiniū suppressere. nō attendētes vbum p̄s. dicentis. Obluiscere pplm̄ tuū & domū p̄ris tui/ & tūc paup̄is rex de corē tuū. Vix ei pōt p̄fectus eē inter affines atq̄ mūdānos pueris tuis decor: tingēte sepi⁹ nimie adhesionis macula vultū. Quis enī lotis pedibus lutosam puadet imaculat⁹ viā? Licet enī fulgeant (Iob teste) velut mūdissime man⁹: tñ sordib⁹ intingent⁹ qđ tractabunt sordes. qđ tetigerit picē inq̄nabitur ab ea. Ne igit̄ semel lotos maculet aīa pedes lutū effugiat ne ifigat i eo necesse ē. Quāobrē inter cognatos & notos xpī q̄rentes nō inueniūt. ¶ Sic abrahā iussit egredi de⁹ e terra & cognatiōe sua. Itaq̄ nos patrie fines & dulciā linquim⁹ arua: nos patriā fugim⁹. Neq̄ enī est p̄pheta acceptus in patria sua (xpō teste.) Et si acceptus hoibus fortasse nō deo: & si deo forsitan nō hoibus/ nec fortassis vtrīsq̄. Vnū est. liberiorē ad res diuinas esse animū extra notos habitātis. impeditiorem v̄o impliciti p̄ximorū curis.

Est tertium genus odij puersum atq̄ ini
p̄s. xxiij. quū dicente p̄s. Odio iniquo oderūt me. qđ sit cū quis hoīem odit

Dierony.

p̄s. liij.

p̄s. xliij.

Iob. ix.

Eccl. xij.

Luce. v.

p̄s. lxxij.

Luce. ij.

Gen. xij.

Virgil.

Luce. iij.

cui velit malū/vel onz bonū qdamq; illud est odit (dicēte michea) **Michea.**
 Odio habetis bonū & diligitis malū. Vel cū diuine odif effect? **ij.**
 iusticie dicēte dño. Od erūt me & patrem meū. **¶** Refert aut qb? **Job. xv.**
 ex causis odiū generef hois/ aut maleficio siue iniuria/aut dāno il
 lato: siue iusto quopiā ope cōtra voluntatē facto/ siue nulla itēcedē
 te ex parte odiosi causa. Quod em suscepto iniuste dāno vel iniu- **Leui. xix.**
 ria gignif odiū minoris est culpe: qm licet diuino phibeaf pcepto
 naturali tñ impetu suades. Non est aut seipso viciosum qd aiq; na-
 tura in hoie gignit. Ledi vero se nō patif natura cū ledētis amore
 Q nāobrem & bruta qlibet se nocētes insequūtur odio. Superare
 aut virtute ai/ naturā/ legis gratia/ haud facile est. Erit ergo maxi-
 ma dignū glia opus inimicos diligere: aut saltem nō odire. Nō ei
 esse amic? pōt q bona nostra tollit. difficileq; est nō eū odire cū quo
 bellū sit g erendū. Repetendari aut rerū grā iustū indicitur bellū. **xxij. q. ij.**
¶ Vix igitur vel bellavel lites agere sedulo possunt odio hoies: q **ca. j.**
 brutis longe altius cor nacti sunt. Hanc ob causam puto xpm sua-
 sisse ei q velit ablato pallio litigare/ dare & tunica: ne videlicet pre-
 ciosiorē tunica charitatē litigando amittat. **¶** Non tñ rerū repetē
 dari vlla lege phibetur (odio sedulo.) ius. qd eni suū est vel tueri
 vel repetere absq; alteri? iniuria seu vlciscēdi desiderio qsq; pōt. **Deutero.**
 dictam aut sibi de? oino reseruatā hoibus interdicit. Qui aut vin- **xxij.**
 dicari vult a dño inueniet vindictā. **¶** Sed quis est tā moderati ai **Ecclesiasti.**
 vt nō in tuendo seu repetēdo (qd iure potest) nō plabatur in aduer- **ci. xxvij.**
 sari iniuste nocētis odiū? Estimo autem iniuste inferētis dānum
 (quo odiū cōcitatur) q odientis ob eā causam peccatū grauū: eo q
 primum quidē iniuste nocēdo peccet: scdo q occasione prebuerit
 odiētis pctō. Sed nō ideo a culpa odiēs excusabit quacūq; ex causa
 cōceptum rancorē abicere hoī. necesse est. mitissimi Iesu exēplo: q
 pendens in cruce patris indulgentiā crucifixoribus suis pcatū est.
¶ Fortius autē cōpingitur odiū iniuriaruz **Eccl. xxi.**
 iiectione: qm leditur maximū externorū bonorū honor. vixq; res-
 tineri animus pōt/ ne non iniuriātis in odiū profluat (eo q grauet
 contumelia sapientē.) Et quidē tanto acrius pūgit contumelia cor **Eccl. xxi.**
 qto id nobiliss. Non aut sentiūt iniurias degeneres animi: quib?
 id sunt qd calcar asino/ qm (teste philosopho) vilis ac degeneris est **iiij. Ethic.**
 animi iniuriantem ferre. Sed iniuriis quoq; conceptū odiūz depo-
 nere/ (salua tñ si velis honoris purgatione) necesse est: si xpi cupias
 gratiam pmereri. Dñs quidē facit iudiciū iniuriam patientibus. **1. Th. c. xlv.**
 Durissimam ingenuo est aio non vindicare iniuriam: qm etiā sa- **Eccl. viij.**
 pientem cōturbat calumnia. Plaga ei lingue cōminuit ossa. id est **eccl. xxvij.**

De vicio

Dece. v.
pñ. .xxv.

xxij. q. ij.
ca. j.

¶

virtutes hois solidissimas: q̄obrem fractum iudicio. i. ratione dicit effrain dum cōtumeliā patitur. Peruenit ei iniuria vsq̄ ad intima cordis: & penetrant interiora ventris. p. xviii. Igit̄ cōtumeliā nec fortis nec ingenu^s pati potest (fm sen.) ¶ Opinor ego q̄ nulla est animi violentia maior q̄ iniuriam remittere: & ab eius vidicta ob christi gratiam abstinere. Nam & ob vindicandas iniurias iustuz mouetur bellum. O bone iesu q̄ta pati animum cogis?

¶ Lesione etiam corporis conceptū odiū re-primere virtutis est maxime. Nam & vermiculi nitūtur contra se premētes insurgere: qm̄ vitam omne aīal tueri appetat: q̄obrem semel lesi fuso sanguine nōnulli hoies: nunq̄ nisi fuso sanguine inimici/odia linquent: aut si quēpiam alti generis occidi qm̄q̄ cōtingerit: non quiescet furis excitā generatio/nec antiquissimo senesceat tempore ceptum odiū/donec multiplex vindicta sequatur. Hac pestē liberi sunt germani/qui nisi subitam exegerint vindictam quiescunt: & immediate post acceptas plagas facta pace combibunt.

¶

Sap. ij.

puer. ix.

Phocion
¶

¶ Aliquando vero concipitur odium opere aliquo iusticie contra voluntatem hois facto vel temptato/ & hoc peioris est nature: quia nulla odiosi culpa sed odientis concipitur. Quomodo impij oēs odio eos habent qui contraria suis moribus agunt. Presertim si ad eorū correptionē attingant: vt fur accusantem iudicantēve se odit. Hoc modo veritas est/que odium parit. Si enī denforem argueris odiet te. Cōmune hāc ob causam est discipulorū odium in magistros: seruorū malorum in dños: filiorū indisciplinatorum in parentes: filiarū dissolutarum in corripiētes matres siue rectrices: subditorū discolorū in corrigentes prelatos. Nec putandus est idoneus ad regimen: qui nullius odium subditi comparauit. Remisse manus est signū oībus placuisse. Impossibile est enī veritatem loquēdo atq̄ exercendo multitudinis obtinere gratiam. ¶ Q̄obrem atheniensis quidā Phocion cum p̄sente oī multitudinē concionē habuisset gratissimā: an iniquuz aliquid locutus fuisset interrogauit dicens. impossibile benevereq̄ loquentē placere oībus. Hinc maxime reformantes subditorum corruptos mores prelati atrocia subeunt odia (me teste) qm̄ difficile refilitur ab hīs que voluptate aīm detinuerunt (fm quendā) & durū semp est assueta relinquere. Hoc quidē iniustissimum est odium quia iusticie contrariatione generatur. Non debes enī attendere quod cōtrariū sit voluptati tue prelati corrigentis opus: sed quia conforme rationi. Nō enī deo te voluptatib⁹ priuat/ vt noceat/ sed tibi p̄sit.

Debueras ei hoc a te voluisse. Nō ei cōsentaneū iuste atq; puerse
volūtati tue decet plātū fieri sed iusticie veritatib; . Esto iusticie ve
ritatib; amic; . nec quicq; aduersus tue mēti efficiet plātus. Nō ei
te sed (qđ sequeris) malū plātus psequitur: quē si eā ob causam ode
ris/iusticiā deumq; odis: qn & aiām tuā: eo q iniquitatē diligas/ q
mors est aie tue. Quāobrē ait ps. Qui diligit iniquitatē odit aiā
suā. Vide igit ne odio habeas corripientē in porta. Q m q incre
pationes odit moriet. Increpat reformando plātus vicia tua quasi
medicus vulnera sanās letalia/ q si cooperta tenueris (op⁹ respuēs
medicātis) te morti adiiciēt/ necvltra sanitas te seq̃tur. Patere igi
tur vt abscondat morbus quo peris. Quid em arguit rescinditq; &
phibet abs te plātus: nisi luxuriā/ pprietatē/ dissolutionē/ cete raq;
vicia: q pfecto vulnera sunt aie pestifera atq; parantia mortē. Vt
quid medicum odis sanitatemq; tuā? Diligendi certe sunt qui nos
dignis moribus aptant.

Sap. xvj.
ps. x.
Amos. v.
puer. xv.

Prover.
bio. xxij.

Sunt autē qui gratis odio habeāt hoies

iustos/dicēte ps. Odio habuerūt me gratis. qđ quidē odiū cōplexio
num morūq; cōtrariatione pducitur. Bonos em semp odiosos esse
malis: & auctoritates & exēpla pbant innumera. Ambulās em re
cto itinere & timēs deū/ semp oditur ab eo q infami graditur via.
Detrahebāt (inqt ps.) mihi qm sequebar bonitatē: cui⁹ nobis exē
plum pbet historia sc̃i Ioseph. Oderāt em eum fratres ei⁹ eo q pl⁹
cūctis amaref a patre. Cōtraria est em bonorū vita malorū opib; .

ps. lxxvij.
puer. xliij.
ps. xxxvj.
Genes.
xxxvij.
Sapie. ij.

Et licet nec verbis aut alia quauis opatione in malos inuehant
iusti: solo tñ bone cōuersionis eos cōfundūt exēplo: q obrē absq; vl
la causa alia q bonitatis inuisi sunt hīs quorum pessimos mores
contrariis operibus reprehendunt.

Naturali etiam instinctu quodam odio

si sunt inuicē contrarie complexionis hoies (oratio teste.) Oderūt
(iquit) hilarē tristes: tristēq; iocosi. Sedatū celeres: celerē gnauiq;
remissi. Potores bibuli media de nocte faleri: oderūt porrecta ne
gantē pocula. Non est igit vsq; quaq; bonū diuersari cōtrariarūve
cōplexionū cōiungere in matrimoniū viros ac mulieres. Nūq em
cōtrariantiū a natura aiorū ppetua firmaq; pax esse pōt. Est em in
illis qđ suapte natura discordet/ etiā si nihil externe occasionis int
cedat. Erit igit iter tales refugientiū pib; diuersis cōtrariisq; ara
tri iuga bonū silitudo/ quorū pūctio nil pter cur⁹ dissolutionē religit.

Oratius.

Sepe ēt nulla odiosi culpa sz sola felicitas
grā gignit odiū grat. In qđ facile icidūt q celos fauore pncipis

a

De vicio

antecellant: vel qui reipublice administrationibus preponuntur. Nunq̃ enim (licet sanctus) multis presidens ceterorum euadet odium: qui dignitatis aut presidentie eiusdem cōcupiscunt honorem. ad inuidiam nihilominus pertinere h̃mōi multo magis videtur. Est autem pessimū qđ gratis aut boni causa gignitur odium. Malum quidē est nō diligere se diligentem: quod ad ingratitudinem pertinet: peius vero odire nō odientē: pessimū vero odire se diligentem. ¶ Vnde refert Plutarchus p̃sistratū referēti passam se suauari filiam respondisse. Si eos odiamus qui nos amāt: quid facturi sumus h̃iis qui nos oderunt? Querimoniam horū p̃s. facit dicens. p̃ eo vt me diligerēt detrahebant m̃hi. Est igitur eorum pessima cōditio qui vel beniuolos correctores vel quomolūbet beneficos suos maligno prosequunt odio gratis.

Plutar-
cus p̃si-
stratus.
p̃s. cxiij.

¶ Non est autem odiorum eadem malignitas. Quod enī placatur facile/minoris est nequicie. Et hoc quidē iracundie potius habet rōnem. Solent plerūq̃ generosi animi in appetitum vindicandi susceptas iniurias facile cōmoueri/ nec periculis quibuscunq̃ reprimi. Sed vbi offendentem penitentia duci ad humilitatem cognouerint: mox offensam remittūt/ & odia ponunt. quin & sepe in amicitiam humiliati maiorem asurgunt. Qui vero implacabilia gerunt odia/maledictionē a deo sortiuntur: maledictus furor eorum quia pertinax: & indignatio quia dura: quod irremissibile peccatum. Amos testatur dicens. Non conueriti dñm super eum qui furore vltro suū seruauerit. H̃i mulatū naturam sequuntur que calcis ictum septēnio dicunt̃ obseruare. Viliissimos certe animos gerere qui longa valeant odia sustinere necesse est. Non enī possunt referta nobilitate corda diu vindicandi appetitum seruare/quin subito leonū more vindicta explodere iniuriam volunt. Tristem enī esse animū qđ diu odium gerit oportet. Non autem patiuntur sui tedium diu generose mētes. ¶ Est enim degeneris animi tristitiam posse longeuam pati. quoniam ad iocunditatē omne cor nobile tendit: veluti ad similem sibi darditudinem. Teterima vero est tristitia q̃ clarissimis discōueniat animis. Nam conformes sibi habitus induere omnis potentia q̃rit: & habitus quidem consimiles eliciūt actus: & hos quidem inclinante natura ad conuenientiora semp obiecta promptissimos. Quamobrē viles animos tristibus/ & generosos iocūdis clarisq̃ rebus vacare suapte natura haud ambigi potest. Et si quando tristia percipere iocundas cogatur animus: veluti contraria grauissimaq̃ q̃primū poterit reiciet/ quasi cibum disconuenientem

Beñ. xliij.
Amos. ij.

S

euomat grauitus eo stomachus. preter naturam eni est/ leto ani-
mo tristia ferre.

Sunt igitur & viles atq; deo dissimiles &
exosi qui eterna gerunt atq; implacabilia odia. Indulgere enim ac
misereri proprium dei est: qui quotidianis hominū lapsibus indul-
gere letatur & pniā suscipere nostrā. Quem si imitari noluerit
homo: diuina primū se abdicabit dignitate: demum percipere de-
lictorum veniam nō valebit. quoniā nō nisi dimittentibus de⁹ di-
mittit. Dimitte (dicim⁹) nobis debita nostra: sicut & nos dimitti-
mus debitorib⁹ nostris. Nam omē debitū sermo illi nequā dimis-
sum repetiit dñs/ ob dissimilem eius in consensu gratiā. Nec mu-
nus ad aram cū cupias offerre probat/ si turbida fratrem mēs im-
pacati sub pectoris oderit antro. Oblationes quoq; taliū recipi ec-
clesia vetat. Homicidā beat⁹ Iohānes dicit eum q odiat fratrem & i
tenebris ambulare: qm lucem nō habeat charitatis. Sicut em̄ cha-
ritas lux est/ sic odium tenebras habet. Quāobrem tenebrosa est
peccatorum via qui nesciunt vbi corruant. Excoīcati sunt omnes
odium habentes nec sunt digni bonorum q in ecclesia sunt parti-
cipatione. sunt enī separati āmissa (que omnes in vnū cōgregat)
charitate. Sicut enim iungit nos deo charitas sic odium separat.
Separatos autē arescere dñs dicit. & in ignem mitti. Aridum oē
cor est: qđ christi nō irigat amor.

Sequūtur autem ex odijs innumera se-
pe maleficia/ veluti cedes cruēte/ quas italorū partialitates nimia
crudelitate spectabili quin potius horrenda/ reddūt dignas admi-
ratione. Frequēter enim in frustra viuos secant hoīes: que nō eru-
bescat inimici ferales (quasi vitulina forent) emere atq; dentibus
discerpere seuis. O miseri ciues q vos īsanīa vexat: vt simplici cō-
tentari nolitis inimicorū morte? O truces aīos: o fera corda: o im-
placabile pectus. Leonum serpentū tigrīdumq; minor est seuitia
& concordia maior. Ah vereant hoīes feralibus peiores mōstris
haberi. Odijs quoq; necesse hoīm seu singularia pcedūt homicidia
sive ferro venenove pereant. **H**acem ex caula lurida terribiles
miscent aconita nouerce. quin & seipsos in ppriam p̄cipites mor-
tem implacabili odio parci/ sese quidā dedere. dū vel optatas ī-
ferre vindictas non potuerunt: vel ne manibus inferrentur emu-
lorum timere. Veluti siphacis postea vero massinisse vxor.
Hannibal quoq; ferus ille insensu implacabiliter nomini roma-
no. ne in eorum (quos oderant) dederentur manus hausto vterq;

E
C. de nup
l. impialis

Matth.
xviij.
P. auden-
tius.
Matth. 23.
v. 33. di.
i. Joh. 14.

puer. iij.

Joh. 15.

E
Juuenat.

Quidius

De vicio

Seneca. veneno periere. ¶ Odiis etiam excitari bella (quibus immanes adduntur effectus) Seneca egregie scribit dicens. Si eterna semper odia mortales gerant/nec ceptus vnq̄ desinat ex animis furor nil relinquent arma. tū vastis ager squalabit armis. subdita tectis face. Altus sepultas obruet gentes cinis. Primam hominis cedē fecit odium ferox:& fraticidiū propagauit. ¶ Odio xpm crucifixere iudei/in cuius morte amorosa debuit oē prorsus extinctum esse odium:qm̄ iniustum facinus nullū tale vnq̄ indignius fecisse odium potuit/q̄ eum qui dignissimus erat vita & qui ob charitatem sponte mortē subibat occidisse. Postremo q̄ moriens q̄q̄ dilexerit occisores/orans/& dicēs. Pater ignosce illis quia nesciūt quid faciunt. ¶ O quis est post hac fidelis odia tenēs? An potest induratum tale aliquod homo xpianus habere cor/quod nō hiis amorosissimis euincatur verbis? Mirū certe post tantum charitatis profusiū in fidelibus animis locum esse odio relictū. Quēadmodū em̄ inundans a mōte torrens precipiti cursu omē obuiū impetus sui vehementia depellit/& quacūq̄ transierit mūdā reddit fordibus viam:sic quēcūq̄ xpi memoria passionis imensa q̄ attigerit charitas:liberū odio peruersoq̄ omni aīo atq̄ mētis deprauatione restituet. ¶ Sola hac medicina sanari pectus odii infectū veneno potest. Alias insanabile reor hoc odii venenū moyse testimoniū. Quisquis igitur infernalis morsu serpentis odiali veneno correptus est:ad xpm vertat pendentē cruce oculos fideles & continuo sanabitur. Exaltare in ligno serpentem enē deus precepit moyse:cuius solo aspectu leſi serpentū morſibus filii quōdam illi israel sanarentur.quod presentū fuisse documentū nemo ambigit fidelis. Mordemur em̄ assidua demonum tentatione & peccatorum inficimur letali veneno/quo nullum odiali pei⁹/rueremusq̄ in mortem precipites:nisi pendētis in cruce xpi benigno fidelisq̄ aspectu iuuaremur. Impossibile est enī Iesum fidei clarioꝝ mentis oculo intueri pendentem in cruce & peccandi affectum in corde retinere. Inspiciat supbus moribundū demittere caput Iesū latronibus hinc inde vallatū:populisq̄ cōfusibili obiectum nuditate/nec superbie vltro inflabit veneno. Aspiciat auarus copiosum effundere redemptionis precium sanguinē videlicet oibus apertis xpm venis/& pudebit auri fuisse tenacem. Intueatur lubricus quisquis est/confectum plagis xpm seuissimis:& penitebit voluntati operam quandoq̄ dedisse. Videat iracundus ferox mitem in cruce xpm conuicia probraq̄ patienter sustinentem/& erubescet leui verbo aut tenui se motum iniuria vltionemq̄ petisse. Consi-

Exhortatio ad xpi exemplū.

deret gule audis extrema in necessitate sitiꝑ pia fellis amarum
gustare poculum dominum. & penitebit ebrietati quādoqꝫ laxas
se frena. Huc veniat liuidus quisqꝫ & morientē nimia ex charita-
te xpm contempletur. deprecantemqꝫ suis pro inimicis obaudiat
& odisse proximum penitebit: desinetqꝫ iniurias velle rācorosus
viciari. Meditetur piger asperrimos christi p̄tinuosqꝫ labores: cui
requies nulla dabatur. Et protinus damnose reiiciet p̄pedes ocio-
sitatis: currens ad propositum sibi brauiū salutis eterne: quod no-
bis xps concedat. Amen.

Tren. vii.

¶ Sequitur de detractiōe.

Quam meos ante oculos obtre-
ctationum in me omnia cōsisto illata genera/
immensum quoddā mihi videor pelagus ena-
tare. vbi tumentibus circūquaꝫ pcellis/abfor-
beor. nec (que tēpestates postremo sequi solet)
serenitas/trāquilla ve post assiduos horridosqꝫ
motus vlla capit statio/continua me vndatim
fortuna sequente. dei vero gratia stabilis vsqꝫ adeo manet nostre
carine malus: nullo rapidorū depulsus vētorum impetuoso flatu.
dominus em̄ firmamentū est meū in quo sperans non emigrabo.
Qꝫ vero detractorum quis verba suscitet: sola facit virtus/qꝫ vicio-
sos quoslibet patitur inimicos. bonū etenī malo semper est p̄tra-
rium. sicut vite mors: & frigori calor. Iustorum & opera impiis
sunt contraria. Qꝫ obrē iniuriis eos laceessere parant. ¶ Et qm̄ im-
possibile est bona facta seu virtutes veracibus verbis persequi: ad
cōumelias: cōiucia: mēdaciaqꝫ sese cōuertunt. Neqꝫ em̄ pnt vera
dicendo virtuosos atqꝫ eorū bona opa denigrare/veluti pura tin-
ctum aqua corpus nō fedat. cenosa vero maculosum ī superficie tra-
hitur. Sic veritate deducti quicqꝫ optimi candescunt: mendaciis ve
ro populariū opiniōe vilescūt. Sed nō attigit infamia falsis p̄flata
mentē vitatis thorace munitā. sicut nec iactū lutū in veste: cando
rē inficit carnis. eo tñ grauissima est detractio & qꝫ bonorū mētes
maxime cruciet/quo reddit vulgo similem verbis virū. Neqꝫ enī

ps. xvij.

ps. lxj.

Eccl. xxx

ii.

Sap. ij.

23

De vicio

latente perspicit populū virtutē q̄ delatorū verbis opinionē habet
formatā / talē sane virūz qualē fecit opinio iudicant. ¶ Sūmā igit̃
vi. q. i. c. lū iniquitatē censuerunt sancti patres detractiōē. vbi Iohannē addu
ma. cunt testē homicide comparari detrahentē. Occidit em̃ bonā hois
opinionem detractor: & honoris vitā extinguit. que proculdubio
vi. q. i. c. 8 corporali longe preferenda est. Igitur deteriores cēsent /
teriores. stimonio. qui mores corrūpunt diripientibus alienā substantiam
vi. q. i. sunt eo q̄ multū distant morum damna a dānis rerum. Sed nec est a
plurimi. deo facilis detractoris q̄ admodū furis reparatio. Substantia enim
vbiq̄ reperit̃ eadem: honor vero cuilibet vnus est / et qui externo
nequeat compensari

¶ Diffusione parit̃ multiplicatur detractio
nis damnū: furtum vero siue homicidium vnico concludit̃ detri
mento. Nichil est em̃ quod velocius diffundat seip̃s q̄ detractoris
infamatoriū verbum. Spargitur haud secus q̄ notho densantur nu
bes in aera / vel igneus replet subito lapsus fulgur / ab alto rutilos
orbes. Et quidem / peior detractorii verbi natura q̄ fulguris. Dispa
rens enim (licet multis excursiōibus per orbes excanduerit) ful
gur: ad vltimū euanescit: detractio autē quo pl̃ se se diffuderit cre
briora atq̄ plura & fortiora fulmina mittit. Augetur enim velut
ignis flatus / & quo in plures capit / acrius vrit. Plurium quidem
efficaciora sunt verba ad generandā rei (que dicitur) opinionē In
famatoriū autem verbum in ora se plurium semp̃ ingerit vt euo
matur. Nec est aliud quo facilius capiantur corda hominū. Nam
vbi primum hec apparuerit fera pessima veluti ad spectaculūz qd̃
dam omnes confluunt / auidēq̄ suscipitur auribus vulgarium in
famie malum: quod quidem veluti pestis quedam / omnes quos
cunq̄ attigerit inficit

¶ Non igitur absurde canones prohibent
aure delatorib⁹ exhibere patentem Spinis quoq̄ sapiēs hortatur
vi. q. i. ex merito. aures sepiēdas verbo neq̄. Minus quippe dāni spine inferent auri
Eccl̃. xx bus q̄ verbū detractoris. qd̃ admissum per aures cordis penetralia
viij. pungit: hoc salomō morui simile sp̃entis dicit. Nec falso ppheta
Eccl̃. s. regius venenū aspidum sub labiis detractorū denūciat / et fel dra
Deutero. conum esse vinū eorum. Moises testatur / & venenum aspidū in
xxxij. sanabile. Nulla pfecto medicina x̃bo patur iniquo. qm̃ teste salo.
attingit interiora vētris quo nulla potest aduehi medicina: q̄obrē
Plalm̃sta ppatiēns ait. Quid def̃ tibi autq̄ apponat̃ ad linguā
dolosā. quasi dicat nō est quo tibi subuenire possis remediū vllum.

Libet quibusnam modis detractio fiat

enudeare: demum qua trahatur malignitate. postremo quas me-
reatur penas detractor edisseram. **C**Omni primū detractio la-
tente surgit ab ortu. dicente Salo. detractio in occulto fieri. Eccles. 2.
D
Non tñ a detractioe excipitur qđ inter plures qñq; profertur ad
alterius infamiā verbum. Proferendi modus plerūq; distinguit
speciem. Si quidem veluti pacato depromitur animo verbum ad
alterius infamiā (licet publice) detractioe speciem nō amittit.
Vbi vero propatule nulla modestia sed impetu quodā seu irreue-
rentia profertur: diffamationis sortitur spēm. que proculdubio eo
peior est quo maiore ipetu fertur & plus aduersat honor. **C**Nō
omnino videt abieciſſe omnē reuerentiam qui malum ad alteri⁹
infamiā tñ modeste loquitur neq; i presentia. atrocior est eni in
iuria que fit in presentē / vt lex dicit. ff. de iniuriis & libel. fa. l. p̄tor. ff. de iniu
§. fi. Dicit autē atrociozem esse loco iniuriam que in cōspectu ho-
minum fit: q̄ que in solitudine / eoq; grauior quo grauiorib⁹ perso-
nis presentibus.

Potest autem detractio ab diffamatione

differre: loco: modo: aīo. **C**Loco: qm̄ detractio semp est q̄ in oc-
culto fit. diffamatio vero q̄ in publico. **C**Modo: quia modestiā
retinere videt detractor / & eo quidē periculosior q̄ spēm boni viri
nō oīno amisit. Diffamator vero impetu se quodā effundit inſa-
nientis more / q̄ facile dephendit inimic⁹ eius quē fatagit infama-
re. Non enī obseruat modū sed effrenē ptinus aīm linguāq; in cō-
uicia soluit. **C**Blanda & veluti charitate inuoluta sepe est detra-
ctoris ofo. q̄ gñe plurimi me carpsere qui viri boni atq; religiosi
vident. Non em̄ subito vel amicorū vel eorū q̄ me antea nouerāt
aures criminib⁹ meis vel apto p̄cutiebāt acri sermone: sed circū-
tes veluti castrū explorātes qua faciliore parte aggrediā ē / lōgum
verborū agmē ordinate deducūt. donec veluti ex iprouiso sermo-
nem applicēt p̄paratū. Quē p̄mo laudib⁹ obtegūt / ei⁹ quē infama-
re ptendunt: q̄ simplici⁹ veriusq; venenata postmodū verba eorū
audiant. Grās plurimas viro collatas / & quedā inegabilia bona
opa p̄mendare ab exordio p̄gunt: sed rubiginē citius adiiciunt / q̄
bonū oē voretur opus. Idq; veluti secretū ex compassione seu cha-
ritate fingent se p̄palare / molle tñ a plurib⁹ sciri qđ vni quali ami-
co singulari denunciauerint.

CMinuendo autē vel augendo virtuti de-
trahitur hoīm. Quis enī detractioe expertem iudicet / qui bona

De vicio

In actorē
plurie de-
tractionis
notant cō-
iecte.

opera seu virtutem hominis diminuto verbo prouinciat & vultus contractione aut signo quolibet alio significat esse minora q̄ sint qui vero falsum addit homini viciū crimēve: detractor est publicus. ¶ Emulorū autē meorū vix vlla fuit in minuendis virtutib⁹ malicia/q̄nquidē adeo rare tenuēq; sunt: vt vix minui possint. Vicionum vero atq; omni criminū genere tanta me molis adiectione presserunt. vt gloriari quēā inter oēs mortales maledictorū opulentia: qua si paradisum ingredi licet p̄mio iusto. nec b̄tō quidem petro gloria me cedere autumē. Nullum certe cōuiciorū genus i me otiosum reliquere/& hoc quia officio vtī volui meo/reformationes exercēdo/& iusta q̄rendo. Antea cū eram cunctis ignotus nulli sup̄eminens: sola cella diues:& humili subiectione demissus/nullus me amabilius dicebat/null⁹ inter coetaneos celebratior scititate/adhuc viuētē me ad astra tollebant. At vbi inuīto ministeriatu mihi extitit officiū impositum cepiq; multorū errata corrigere quasi campū spinis oblitum excolere/noualiaq; reformatiōis inducere/damauit terra & maledictorū me ponth⁹ absorbuit. Et p̄fecto grauissimā oīm insequentē me censeo detractionem/tum multitudie/tum cōditione detrahentiū. Vniuersū pene orbē nūero complectunt⁹ qui griseā incolere religionē videntur. Sanctitatis aut opinionē obtinent maximā/ adeo q; vix falsa illos quis eloq; crediderit. Pars eorū obseruatīe gloriā astipulatione/quos ideo emulos patior/ quia ad vnionē ordinis ablatorū quoq; puentuū restitutionē p̄pellere perequissimū videbat⁹. Pars vero doctrina fulget que reformationis primum censurā abhorruit. Et cum partes vtreq; vnum me sibi censuerint aduersarium sp̄etis (quib⁹ antea inuicem odiis detinebantur) cōuenerunt in vnum: quasi contra cōmunem inimicum gesturi essent bellum. p sagittis & armis dentes/& vice gladii gestantes linguam acutā. Que autem ex duab⁹ mundior sibi generatio videtur acutiores loco dētium gladius habet. In personam genus patriam mores. opera/ doctrinam fortunaq; meas falsidicam exercere linguam nihil penitus intactum seu mendacio vacans in singulis relinquit⁹. ¶ Litteras etiā quasi meas turpissimis refertas verbis/ ad mulieres/ propositiones quoq; satis erroneas meo nomine cōtra pontificē maximum Iulium p̄finxere. quibus nōmodo decus sed & vitam in dispendiū adduxerunt. Id vnum tandem eos effecisse suis amplissimo in orbe terrarū diffamationibus cōsidero: q; mei apud plurimos noticiari genuerint: quos nulla vi seu occasione attingere ego ipse potuissē. Nam verbis (licet detractoris) que

15. 17.

15. 17.

ad infamiā euomunt noscendi viri/audientib⁹ auiditatem infundunt & an vera sint que dicuntur/discendi excitant appetitū. Sicq; mirabundū aspectu/ignotū alīs hoīem prestant. In quo si cōtrarii mores detractorū verbis apparuerint:mendacii coarguent.confusibiles putrido liuore probati.

CAnimo quidem ab diffamatione pōt detractio differre. Nam licet ad honor/abolitionē seu diminutionē vtriusq; tēdat intētio/diffamatio tñ aio maioris fit dāni inferēdi. Proprio enī suo terminio nil aliud videt inferre detractio q̄ ei/(q̄ inest virtuti seu bonitati) detrahēre aliqd.ac si ex cumulo qs partem adimat. Presupponit igiŕ detractio virtutē in hoīe detractionem patiente/quā cupiat detractor offuscare. Nec pprie pūciū ingere re vult detractor:sed solū virtutem gloriāq; minuire. Diffamator vero nōmodo q̄rit extinguere glīam sed etiā inferre cōtumeliā & viciū adicere/q̄ peior (haud dubiū) est: maioris etenī damni inferēdi anim⁹. maius efficit pētrū. Est aut pluris detrimētū viciū inferre q̄ virtutē minuire. Itaq; diffamator peiorē q̄ detractor aim fouet:graviusq; peccat vbiq;. Refert nihilomin⁹ diffamationē seigni⁹ efficacit⁹ ve pferre. Nā q̄ptumaciore efferationeq; vomit aio verbo:modo:signo: gestu:nutu:gravior atq; perniciosior est.

Quid autem secus pertrahat malignitatis detractio:haud facile scribi pōt/qm̄ nec certo fine nec numero malorū pcludit serpēte ī infinitū malicia:q̄ semp dilationis habet materiā. velut inextinguibilis vorās oīa ignis nūq; deficiēte pūstibili. Venenū igiŕ insanabile dicit. nōmodo respectu ei⁹/q recipit sed ei⁹ q̄q; detractiōē infigit.inexpiabile viciū cui digna deficit satisfactio. Impossibile illate reor infamie satisfactiōē. tū honor/(quē ledit) p̄ciositate/tū arcēde diffusionis/tū reuocande opinio:nis lese (inter plurimos) impossibilitate.

Non est enī aliud mortalibus concessum preciosius fama/quam impinguare ossa Salo.dicit. Idemq; diuiciis multis nomen bonū preponit. Neq; enim perseuerant/quēad modū honor/aum hoīe opes/quas (licet inuitus) moriēs alienis relinquet. Quāobrem consulit Sap. curam boni hīe nomis/eo q̄ pmaneat euanescentibus ī momento thesauris. Alia est ratio preciosiore probans opibus famam:quia nō in homine & cum homine nascuntur diuicie sed ab extra proueniūt. Honor vero ab intranea surgit virtute hoīs & eū vbiq; sequit. Igiŕ honorē eē maximiū extenorū bonorū philosoph⁹ t̄staf. Id enī maxie deo pue-

10

7

Deutero.
xxxj.

18

Pro. xv.
Prover.
xxij.
Ps. xlvij
Eccl. xli.

iiij. Ethic.
c. iij.

De vicio

Esa. xliij.

2.

26

Leonidas

J. math. ix.

Virgili.

*ff. de pecu.
l. que oia.*

ix. ethi.

c. iij.

Eccli.

xxvj.

Oratius.

2.

Virg. iij.

eneidos.

Oratius.

nit/cui maius dari pōt nihil: qđq suum veluti propriū alteri nō da
bit. Esa. teste. ¶ Nec modo diuitiis honorem censeo pferendi sed
etiā propriē vite. Eum autē dico honorē/qui nili comitetur hoīem
inglorius oīno seu tinctus maiore cōfusione vilescet. Non igit oīs
honor vite pferendus est. vt is q ex dignitate adiūcī/vel is q abla
tus neq̄ deferit oīno sine laude virum. Sunt em̄ quedā ex minori
bus viciis infamie surgētes/aut paruis adiecte factis/que nō equāt
corporeā hoīs vitam. Eam vero infamiā que maioribus ex viciis
oriūtur/eo peiorē censeo morte corpea/q mors qđē nature necessa
rium est damnū/qđ nec accidit culpa nec vitari oīno pōt: infamia
vero voluntariā assequitur culpā/& defunctū perpetuo comitatur.
Neq̄ em̄ perpetua est corporalis vita hoīs: parū igitur vel accele
rare vel differre diem vltimū iuuat: quia non refert q pluribus sed
q bonis & onustis virtute qs annis vixerit. ¶ Sanctius ideo reor
mortē obire gloriosam q ducere infamē ducere vitā. Cuius quide
Leonidas opinioni Leonidas lacedemoniorū & philopomenes acheorum
principes plurimi quoq̄ alii viri pclari fuere qui gloriosam pposue
re mortē vite ignominiose. Inter quos & ipse commendatissimus
Iudas machabeus ascribitur. fortibus em̄ viris licet honeste mori.
Hic pulchrā quesire plures per vulnera mortē. Quē igit grauat
infamia cōuenit aut mori aut se crimine purgare. q̄ obrem ferendū
lex iubet eum qui pudorem suum purgat. Cum igitur maximum
omniū externorum bonorū ledat infamator maximam secū oīm
maliciā atq̄ malignitatē trahit/qm̄ (teste philosopho) vnumqđq
tanto peius q̄to contra prestabilius. Nulla vero potest digna fieri
honoris compēsatio. q̄ obre difficilis est ifamie satisfactio/quia nō
est digna pōderatio continentis anime.

¶ Arcere vero ne diffundatur semel ex ore di

missū irreuocabile verbū/qđ plures exceperint/nō est eius qui pri
emisit facultatis. Progrediū em̄ more ventorū q suo in ortu debi
les quo plus efflauerint vires assumunt fortiores. Infamia autē dici
tur esse malū quo nō velocius vllū/parrat vicos & repleat oia pas
sim. Cui igit nesciat semel vox emissa reuerti (fm ora.) quomodo
possibilis est dāni illius cōpēsatio/cum nūq̄ cesset decurrere atq̄ se
ampliare ceptum malū. Protulisti tu verbū vni & ille alteri & alī
alteri vsq̄ in infinitū. Impossibile est autē oēs nosse atq̄ adire/qui
verbum ex te neq̄ proditum acceperunt: vt opinione purges infam
mati. Sed & vix reperitur qui saltem quib⁹ potest suā vel it indica
re maliciā/& infamati innocentia excusare. Sic Iesa manet opi

mio iusti: licet openb⁹ fulgeat gloriofis: qm difficile abstrahitur ex
ais hoim opinio que semel infederit Tullio teste. ¶ Est igitur ve- **Tullius.**
nenu alpidu infanabile diffamatio qm qui recepit (licet purgat⁹)
pura m nunq recipit opinionem pristinā / nec qui irrogauit (licet peni-
tens) dignam vnq faciet emendationē. Quis potest infamationis
maliguit atē certo iudicio terminare: vbi nec terminus nec pōdus
habetur? Hanc gradini omnē soloten⁹ messem cōparauerim dei-
cienti: aut certe igni cuncta pclari operis edificia deuoranti. Sic dif-
famatio cuncta iustorū inclita opa siue iā facta seu fienda corrūpit.

¶ **Mirum igitur beatus Jo. leonino ful-** **Epo. fr.**

tis capite equis detractores assimilat. Ex quoru ore ignis / sum⁹ /
sulphurq⁹ procedit / quib⁹ tertia hominū pars plagis occidit. **Leo.**
nino namq⁹ capite diffamatores describūtur / qm horrenda turgida
ferocia dentibus pmunt piorū famam hominū / fumoq⁹ verborū di-
sperso candorē obtenebrant virtuosarū operationū. Cacco similes **Laccus.**
inuoluenti domū caligine ceca. prospectūq⁹ oculis enpiens fm vir- **Virgil.**
giliū. Ignem vero tunc euomunt cum rixas excitant atq⁹ immor-
talitā pariunt odia. Dissimilis hic ignis est illi quem dñs demisit in
terram / caritatē ille. hic autē rancores accendit / ille diuino. hic ve-
ro dyabolico flatu nutritur. Sulphureum pariter odorem diffūdūt
qm odorem bone fame corumpunt: vt fetere videantur qui prius
optimum spargebant cunctis odorem. ¶ Hii pessimi omnium de **Psalmo.**
tractores acuire dicuntur more serpentū linguas / quibus mortife- **xxxix.**
ros figūt morsus tenere piorum fame seu pestiferos quasi scorio-
nes iniiciūt iustis aculeos. O quot predari periere viri venenatis
maluolorū linguis? Hac tabe plures q⁹ armis deiecti sunt viri glo-
riofi. ¶ Scipio ille domitor affricę atq⁹ hispaniarū victor incli-
tus: obtrectatorū vili studio romam deserens obscurā egit senectus-
tem & canos texit exilio tristi. ¶ Christus ipse nō miraculorū po-
tentia incomparabilis & amirabilis virtutibus & superexcellenti
claris doctrina / falsis tandē accusationibus vitā finiuit.

¶ **Quas igitur penas luere tēporaliter dif-**
famator debeat: sacri canones & leges egssime censuerūt. Nā de **a.**
tractoris psecutorē se dñs p ps. testat⁹ dicens. Detrahentē secreto **Ps. c.**
proximo suo hunc psequerbar / quequidē persecuti o sit: cuq⁹ statuit⁹
ante faciem ei⁹ mendaciū adinuētū / & sua iniquitate confundit⁹
quod euenturū detractori. ps testatur dicens. Os tuum abundauit **Ps. lxx.**
malitia & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem
tuum loquebaris & aduersus filiū matris tue ponebas scandalū;

De vicio

xy.q.vi.

Danl. xliij.

ff.ad.l.cor

de fal.l.i.

R

ij.q.vij.

Hec fecisti & tamen/existimasti inique q̄ ero tui similis/argua te & statutam contra faciem tuam. ¶ Canones vero infamie notam irrogant falsa inferenti xv.q.vi. ois qui. & ibidē. c. delatori. Lingua capuletur/aut cōicto caput amputetur: in foro autē conscientie diuturna iniungitur penitētia vt ibidē. c. si quis falsum. Legim⁹ autē duos falsi criminis impositores in iusanna dierum malorum senes lapidibus obrutos. ¶ Legibus quoq; sacratissimis capite puniuntur. Infamia igitur & morte dānātur. Et (qd̄ pei⁹ est) i posterū per petris ignib⁹ reseruantur peccato id exigente quod nullus theologorum negauerit esse mortale. ¶ Grauiusq; vindicatur quod in p̄latos iniectus fuerit. quorū fama quo magis est necessaria sedatur iniquius. q̄ obrem non detrahendū diis. i. prelatis prohibetur. Ideo ii.q.vii. accusatio quoq; §. iii. dicit⁹. Si detractores quorumcūq; grauius iudicantur & in perditionis laqueum vadunt: multo magis laceratores & detractores & accusatores famulorū dei damnantur & in baratruꝝ perditionis (nisi se correxerint & per eorū satisfactio nem dignam penitentiā egerint) indubitātē vadunt & vindicib⁹ flammis exuruntur. A quibus nos preseruet: qui sine fine viuūt & regnat Amen.

¶ Sequitur de periurio.

¶

Eccl̄i. xxiiij

Exo. xxx.

2 Deut. v.

Otractioni sepe periuriū annecti⁹ qñquidē falsitatis assertio/haud facile simpliciter verbo credulitatē generat. maxime videt⁹ huius necessariū iuramentū q̄ veritatis nō habet opinionē: vel qui falsum loco veri nitūtur adducere. Qui em̄ tales effecerunt seip̄os vt vix credi illis liceat: iuramentis necessario vtuntur. qui bus nec facilis est fides adhibenda/qm̄ assueti mendaciis raro etiā iuramentis appositis veritatem loquuntur. Nec peculiare aliquid iuramentū est illis veritati asseuerande: qm̄ eque mendaciis vt veritatis testimonio intermiscere illud soliti sunt. Repleri igitur iniquitate dicitur vir multū iurans. Argumentum ergo falsis assueti hoīs: assiduū est iuramentū. qd̄ non absre sacris legibus interdictur. Exo. xxx. & Deut. v. vbi diuinū assumi nomē in vanum prohibetur: quo theologorū diffinitione falsitati affirmande prohibet⁹ iuramentū. Nō autē assumi nomē dei in vanū dicunt: vbi vel neces-

fitas exigit/vel vbi etiā necessitate semota ad cōfirmandā veritatē
adiiciē iuramētū/eo q nō oīno inanis sit talis diuini nois assūptio
vbi veritas (licet nō necessaria) roborat. Habet em̄ effectū verita-
tis cōfirmationē. Plura de hac materia tractāt decretiste. xxii. q. v. xxij. q. v.

¶ Ad falsitatis vero asseuerationē cōsueue-
re iurationē apponere mendaces impii: qm̄ licet que dā falsa sint ve-
ris pbabiliora (sm̄ philosophū) nihilomin⁹ nō est eadē in falsis ap-
parētia q̄ in veris. Veritas ei ex oi parte sui eadē est semp: nec su-
spectū aliqd vllo vnq̄ tpe habet annexū. q̄ iccirco libero pferē ore
& aperto planoq̄ decurrit vbiq̄ cāpo/nō querēs extraneos appa-
tus/aut latebrofa delitescēs in vmbra/ad lucē nuda venit constan-
ti robore firma. Non flectit oculos intraneo circūfusa pudore: sed
modestam erigit frontē vbiq̄ patentē. Non circuit verba querens
sed recto gurgite vomit quicquid est honeste dicendū: quam vox
firma pandit/tremula est sepe mentientis vox. **¶ Et licet effrōtes**
nonnulli roboratā euomant falsitatis maliciā: inuolutionib⁹ attū B
versutorū verborū indigēt/quib⁹ aliqua ex parte veritatis repñta-
te obtegant imaginem falsam. Veluti si furto quis raptam vēstē
indutus (que lineamenta nequeat oīa membrorū operire) eo q p-
prio non sit apta corpori/additiones applicet panni minime cōue-
nientis facileq̄ cognoscatur neq̄ ex eodē panno petias q̄ addunē
abscisas. **¶ Iuramentis igit̄ vti necesse est quib⁹ mendaciorū ful-**
ciant impia cōmenta/modo falsitatis adhibēt testes/modo lōgin- C
qua ductis ab occasione verisimilitudinib⁹/modo blādis seducere
psuasionib⁹ auditorū aios tentāt. Vbi hec sufficere nō possunt: im-
pias addūt obtestatiōes diuina pene oīa testimoniū cogūt asserre
falsitati Sibūpis imprecationes addūt execrabiles/quib⁹ horrip-
lationē facile audiētes incurrūt. Eo min⁹ igit̄ estimo credulitatis
adhibende hoibus qui execrabiliora dictis iuramenta cōmittunt.
prave siquidē est argumentum cōscientie detestabile sacramētū

¶ Est autē triplex peierantiū differētia: licet D
piuri species vna. Peierare pleriq̄ solēt/cōmunib⁹ addētes verbis
iuramēta/quadā locutiōis assuetudine/peque falsa & vera iuratio
nib⁹ farciētes. Nō tñ cadit piuriū in veritatē attestatiōē. Reperiū
tur phodolor plurimi q nō nisi mixtis iurationib⁹ ornari verba pu-
tent sua posse. incultū vero q iuramento careat sermonē existimāt
qd̄ quidē loquēdi gen⁹ antiq̄s oīno ignotū erat. **¶ Arguet fortasse**
aliquis ignorantia id eo tempore deorum contigisse. Neq̄ em̄ ig- E
notum illis deum inuocare in testē digne poterant. Notum autē

De vicio

isa. xlvij. nobis iam licet nominare frequentius / & rerū humanarū inducere p̄spectorem. iurātes (inquit Esaias) in noīe dñi recordātur dei israel. Sed p̄tinus addit nō in v̄itate neq̄ in iustitia. Non ergo licet deū falsitatis inuocare testē quia v̄itati cōtraria est falsitas. In veritate aut̄ inuocand⁹ est de⁹. Neq̄ i iustitia recordant̄ domini qui nomē sanctū eius inutilib⁹ miscent verbis.

Veritatem igit̄ iudiciū atq̄ iustitiā iuramenti comites theologi prestant. Veritatē quidē oportet esse iuramenti notā eius rei de qua iuramentū prestat / al̄s vel si falsū putet qd̄ verū iurat / vel si falsum oīno sciens id esse verū iuret / perius est. An vero & is piurio fedet̄ q̄ falsum credēs verū iurat: determinat mgf. iij. seā. li. di. xxix. & rectius videri solū fallendi aīm maculari piurio sicut & mendacio. **R**efert autē ne culpabiliter ignoret. Sic enī piurius est. Iurare vero in creatoris aut creaturarū noīe nihil q̄ ad iuramenti differt spēm. Pereque enī q̄ falsum creaturarū ac creatoris iplorauerit testimoniū piurius est. In vtroq̄ iuramenti p̄sistere testat̄ dñs dicēs. Nolite iurare neq̄ p celū quia thronus dei est / neq̄ per terram quia scabellū pedū eius est / neq̄ per hierosolymā quia ciuitas est magni regis / neq̄ p caput tuū iurauer̄ quia nō potes vnum capillū facere album aut nigrum. Sit autem sermo vester est / non nō. qd̄ autē hīs abundatius est a malo est. **D**iffert tñ peccati grauitate in noīe creatoris peierare q̄to peius est creatorem q̄ creaturam irridere. q̄obrem in rebus maioribus iuramentum exigitur nō creaturarū sed creatoris nomine. vt. C. de transac. l. si quis maior. Infamia nihilomin⁹ cōtrahit perinde qui creaturarū in noīe periurat / eo q̄ mendacii inficiatur crimine / qd̄ summū est hoīs opprobriū. **G**rauius q̄q̄ piurium esse nihilominus potest quod in creatura fit / cum id maiore fallendi vel exquisitiore nocendi aīo fit / nō reor eo grauius esse peccati iuramentū diuini nominis lapsu quodā lingue dimissum facili nec excogitate. quēadmodū illud qd̄ ex industria fit in creatura. Sepe enī maiorem gignit fidē qd̄ seruata fit modestia iuramentum. qm̄ sanctiore videt̄ ab conscientia progredi: exenterate autem cēsentur cōscientie: iuramenta sine modestia vlla vomentes Qui modestius ideo iurāt: vt facilius fidem dictorū faciāt. graui⁹ profecto q̄ maiore al̄s adhibito iuramēto peccant.

Alia est peierantium differentia qui faciē de fidei v̄bis fallacibus cā / singularia exquisitave pponunt iuramenta / q̄ cōibus nequaq̄ verbis soleant irimiscere. peculiare nōnulli

*L. betrāf.
ac. l. si qd.*

Eccl. xx.

3

tr

sanctos aduocant baptismatis/alij gratiā irritam ducūt xpianita-
tis/alij fidē abiiciunt/alij se paradisi portione abdicant/alij diuinū
negare nomen nō erubescūt: quorūquidē negatio plusq̃ ea (q̃ petri
dicif) impietatis habet. T imēs em̃ nedū satis gnarus fidei petrus
negauit: hūi vero spontanea deū voluntatis malicia negant: quib⁹
ignorare iam que fidei sunt licet minime. Sed ideo reor illos faci-
le diuina se ab hereditate secludere: gloriosamq̃ negare portione
(testimoniū illis reddēte cōsciētia) nihil ibi se partis habituros: fa-
cilis est ei⁹ rei negatio cui⁹ nulla est negātis pars. Propter hoc inq̃
micheas. non erit tibi mittēs funiculū fortis in cetu dñi. que pfecto
pessima est oīm rabies vt hereditati p̃cioso xpī sanguine q̃s renū-
ciet cōquisite ps. dicente. Tu es qui restituēs hereditatē meā mihi. **Ps. xv.**
Merito igit⁹ penā accipit infinitā q̃ se gloria priuauit infinita dicē
te ps. Dilexit maledictionē & veniet ei: noluit benedictionē & elō
gabatur ab eo. Et nō modo priuatur benedictione impi⁹ sed male
dictione vestiri dicif. Et induit (iquit) maledictionē sicut vestimē-
tum: & intrauit sicut aqua in interiora ei⁹/ & sicut oleū in ossib⁹ ei⁹
qm̃ deserit nunq̃ quem in vltimo in hiatu tenuerit maledictio.

CAn vero periuriū cōmittatur imprecationib⁹ seu diuinarū rerū
abnegationib⁹ ambigere licet minime. Neq̃ em̃ si nō essent. ab-
garētur. qm̃ igitur sunt & asseueratione falsitatis abnegāt iurame-
ti obtinent vicem: quod falsitate venit periurium.

Certia peierātium est differentia q̃ tactis

sacrosanctis falsitati phibent testimoniū: quos nec pati pōt seu de-
bet terra. Hūi testiū falsorū accipiunt infamiā. vi. q. i. qui cūq̃ sciens
& c. infames. Heu quia pfecto reperiūtur qui iudā imitātes verita-
tem p pecunia vēdunt. **C**Plura igit⁹ & simplex testimoniū series
intimāda est Nūc vero quisq̃s testiū arbitrio subiacet/ & si sanctis-
simus fuerit in periculo grādi versaf/ nihil est em̃ qd vel fauore vel
munerib⁹ nō corumpat. Exterminādos ex terra periuros oīs vir
bonus cēsuert: perditurū dicit ps dñm oēs mendacium loquentes
qm̃ os qd mētitur occidit aiām. **C**Est autē pessimū illud menda-
ci genus quo vel fama vel fortuna seu psona ledit⁹ pximi. Quid
inter mortales esse peius potest q̃ ad cōciliādas amicitias & bonū
cōmune donatā linguā ad pnicie & infamiā piorū puertere? Nihil
vtili⁹ iter hoies versaf veritate/ nil quoq̃ mēdacio fortius nocet.
Ad quod arcendū ne in reb⁹ publicis atq̃ priuatis noceat. iusiurā-
randū antiq̃s extitit morib⁹ institutū. ex de iure iu. c. i. qm̃ sit iura-
mentum maximū litium expediendarū remedium. ff. de iure iu.

De vicio

li. quod alle. glo. in. d. c. & q̄ omnis cōtrouerſie finis eſt iuramētū
heb. vi. quod recitatur in. c. & ſi xp̄s. ex de iure iu. Summa igitur eſt
iniquitas quod veritati proteſtande conceditur ad peruerſitatem
conuertere falſitatis.

Sequitur de auaritia.

Malorum que in mundo per ho-
mines fiunt haud minimā prebet occaſionē tur-
pis auaritia / qm̄ ſiue retinēdo quod erogandū
ſiue aſcendendo qd̄ relinquendū eſt: humano ge-
neri grauiffima ſolet aſſerre detrimēta. Graui⁹
autē crimen habet iniuſta alienorū bonorū ra-
pina: q̄ detentio. qm̄ detinere quidem minus ha-
bet actualis violentie q̄ inuadere. Et quia detinent nōnulli que mi-
nime rapuerunt: qui vero rapiunt duplici crimine maculantur: ra-
pina primū: deinde detentione. ¶ Detinent em̄ pleriq̄ bona parē-
tum ſeu predeceſſorū parta rapinis: que ſi forent rapienda nequa-
q̄ attemptarent ipſi detentores. Inuenta vero difficile reddunt. Sed
non excuſat filios parentum iniquitas. Illi quidē raptorū. Hii ve-
ro detentorū ſupplicia patiētur. Duriffima eſt p̄fecto ſemel poſſeſ-
ſorum reſtitutio: quē admodum dulciter ſumptus ſemel cib⁹ euo-
mitur egre. mulieris quoq̄ doloroſa ſit hauſte dulcedis reſtitutio.
Spongiā ſiquidē premere vt qd̄ ſpōte ſuxit reſtituat neceſſe eſt:
q̄ facile attingit crumene fundū auri argētiue gratiſſimū pon-
dus: quod ſemel immiſſum / extrahere vix brachia poſſunt.

Solent qui aliena rapuerunt: reſtitutio-
nis precepta ſucceſſorib⁹ dare: imprudēter exiſtimātes velle filios
amare reſfundere: quod parentes dulciter poſſederunt. Quomodo
em̄ putas eum velle reſtituere qui nō rapuit / qn̄ tu qui rapuiſti ma-
ius crimen habēs reſtituere tua in vita (id facere potēs) abnuiſti?
Filiis tuis id oris relinquis: ipſi vero filiis ſuis & filii filiorum vſq̄
in eternum ſuccedētib⁹ eodem modo relinquēt / nemine ex hūe-
ris pondus placidū excutiente: donec ingrediantur progenies pa-

trum suorū & vsq; in eternum non videant lumen: quod maxime in vsurariis videre consueuimus. Non est aut̃ eorum quisq; voluntarius restitutor (zachei exemplo) qui quadruplum fraude captum reddebat. Impossibile vero est obtinere peccatorū veniam/ni fiat ablatorum restitutio. xiiii. q. vi. si res aliena. ex de rpto. c. ii. q̃obre damnari plurimos auaritia cogit/ eo q̃ difficillima sit huiusmodi restitutio. Putant aut̃ nonnulli sola confessione & indulgentiis ratorum obtinere indulgentiam: sed non est equum in lucro morari eum qui in integrum restituitur sicut nec in damno.

ps. xlvij
zacheus.
L
xiiij. q. vi.
c. si res.
L. d. repu.
q̃ hūi i iu.
in inte. re.
sti. l. ynica

Sunt autem alienorum detentores q̃ bona fide capta veluti credita mercimonia seu aliena seruitia nequa q̃ recompensant. In promissionib⁹ quidem vocem humiliant suā donec acceperint. In redditionis vero tempore contumelias loco mercedis inferunt. ecclesiastico teste. Ad accipienda quippe mutuum promptissimi homines reperiuntur: ad solutionē vero pigras habent manus. immo & vncas plurimi quibus nequaq̃ vis inferatur vt semel arreptum.

D
Eccl. xxij
Eccl. iij.

Nobilium cōmune est viciuz loco laudis multa debere & vix quicq; restituere: latas vestes alieno induunt ere creditas: & amplos manipulos amplioribus debitis ornant. q̃ obrem grauissimo pondere debitorum onuste vix humero sustentantur: quin ni frequenter manibus subleuentur profluat/ & ad terram continuo tendant illapsi. Hos sequitur frequens creditorū turba quā veluti sequacium vtuntur seruatorum pompa: cum tamē continuis eorum postulationibus aures induratas auertāt. Sati⁹ certe foret paucis & propriis esse contētum/ q̃ multis & alienis fastuosum. Non est em̃ nostrum quod alteri debem⁹: nec est nostra que alieno grauatur ere substantia. Nunq̃ gratus est cibus aliena porrectus pecunia/ quam postremo oporteat restituere: & iam egestum rursus cibum digere: vilissimum est.

L
D

Operariozum detinentes mercedem diuina lege damnantur/ qua prohibetur vsq; mane penes eum qui tenetur eam reddere/ morari. quod Thobias filium obseruare monebat. Hoc quidem peccatū expetere a deo vindictā beat⁹ Iacob⁹ dicit. S; sunt q̃ vix vllō vnq̃ tempore debitam seruitorib⁹ mercedē restituāt/ existimātes cōtētos debere esse ṽetris solo fructu/ & oculi

S
Tho. iij.
Iaco. v.

De vicio

lonum gratia muneratos iri. Ad tantam profecto insaniam plerique maiores dñi deuenere: vt suo honoratos seruitio/arbitrentur vltro famulantes teneri gratis obsequiū impedere.

Sed non est omnino integrū tenacibus dominis lucrum: quomā furto surripitur plus debito merces. Ad furta enim cōpelluntur seruitores irrecōpensati rerum dñi nō soluēntis: & in furando quidem nunq̄ iusta seruitur debite mercedis mensura/sed quodcumq; possunt: plena corripunt manu/quā spontanea merces debita duob⁹ impleset digitis siue trib⁹. Qui mercede decem ducatorū bene soluta contentus esset: non solutus viginti furto surreptis/conuicia dabit. Nec potest insolutorū amor seruitorum ad dñm: licet plura furentur debito: quoniam furantis nullus vnq̄ esse amor potest. quoniam nō gratia dñi lucrū furti habet seruus: quemadmodū spontaneū mercedis premiū.

Est autem illa inter ceteras detentio mercedis debite perniciosissima/que vel pauperū denegat alimoniam. vel que sudoratis debetur operibus laborantiū. Nam qui pane sudoribus empto defraudat pauperem /sanguine dicē eius pasci. & interficere dicitur qui hoc modo nō pascit. **H**ic enim irritū dei mandatum ducit qui debitum sudori denegat premiū/quoniam in sudore vultus pane vesci suo deus indixit homini. Clamāt igitur a deo vindictam singule sudoris operantium gutte/que in aures dñi sabbaoth facile ingrediuntur. **H**is detentorib⁹ impiis conueniunt ea que (Iob. xxii. & xxiii.) scribit improperatio. Fame hici siquidem panē comedunt & nudi vestimenta iccirco tollunt/ quia denegant que contulisse merito debuissent. Pereunt enī pluri premio suorum fraudati laborum/ & ad turpe cōmerciū/alē de causa vite/filias vxoresve dedunt/ quas reddita merces debita pane nutriisset honesto. Nec dubium hiis imputari peccatū quodcuq; inopiam sequitur defraudati pauperis/qui retenta mercede ad perpetranda scelera coegere. Nam propter inopiam multi deliquisse reperiuntur/quoniam omne facinus & agere & pati peccunia cogit.

Grauius quoq; peccatum esse periculosiore seu laboriosiore q̄ leniore & faciliore meritum labore premium detinere/nemo negauerit intelligens. Sunt qui vel ioculando vel ludendo vel aliis quibuscumq; lenibus obsequiis dñorum pmerētur stipendia/& sunt alii qui periculosis atq; grauib⁹ operis quibus profecto grauiore pctō atq; iniuria/digna retinetur operum

Eccl. xxiij.
liij.
lxxxvj. di.
pascē.
Gen. iij.

Iob. xxiij.

Eccl. xxiij.
viij.

3

fatissactio. Quis dubitat primā illi mercedem deberi qui dignius meruit? Sed ea est nōnullorum dominorū iustitia vt primo loco mimos & adultores: q̄ emeritorum laborū famulos recompensent. ¶ Accidit enim sepe seruis principum quod asino & simie. Nota ex emplā.
Asinus quippe licet continuis angatur onerib⁹ & maximo sit q̄ stui domo domini: verbenbus tamen assiduīs tunditur. & paleis vix raris educatur: simia vero que solet quecumq; attigerit dilacerare magno quādoq; detrimēto existens domui: delicate nutritur & mēsa lectoq; nobili delitiatur. Sic & seruis pleniq; accidit/vt q̄ vtiliores sunt dño: minus munerentur. qui vero inutiles aut damnosi/pinguioribus stipēdiis honorent. Nunq̄ videbis lusoris vel mimi aut lenonis protractam diu mercedē. quēadmodum serui si delis & in veritate opus dñi facientis.

¶ In iuste igitur detentionis alienorum bonorum occasione innumera succrescūt mala. veluti bella que hac occasione iuste indiciunt.

Quibus infinita maleficia p̄nectuntur. xxij. q. ij. c. j.
vt cedes: incendia: supra: raptus: & quicquid inter homines esse malicie potest. Lites quoq; iudicialie hinc omnes exurgūt quib⁹ opes exhauriūt & iniurie pullulant atq; odia veterasunt. Non est enim facilis litium finis. que siue iudiciū: siue causidicorum nequicia in infinitū extendūt: licet sacris legibus cohibeantur. C. de iudi. l. p̄perandum. l. rem nō nouam. et extrade dolo & cōtu. finem. & in plurib⁹ aliis canonū allegationibus. ¶ Furta quoq; hic seruorū irremuneratorū excitant⁹ / q̄ si modū nō excedāt (vbi aliē haberi qd̄ debitū est operi p̄m̄ium neq;:) fortasse p̄ctm̄ non habēt. p̄sertim si nec exēplo nec scādalo perniciofa reperiant⁹. sed vix est qui iusta limitatione contineat man⁹ cumulo iniectas amplo. C. de iudi. di. l. p̄perandum. 20
plata. p̄rudens.
cet enī infarcire crumenā turpi lucro / & grauidā furtis distendere peram. Hinc pariter maleficia concreuant ad que (vt supra dixi) compellit inopia miserorum: desperatio quoq; aut mortis illatio propria vel in detinentem premeditata: quam subsequitur alia. p̄ro. xix.
¶ Est & eorum nomen pessimū & fama infamis: qui alienis debitum operibus p̄m̄ium detinent: maledictionēq; populi habent: qua & opes minuunt inuidia plurimorum nocente: & honor oīs deticitur & amicitia fugit. Non enī amicum in quo fidat habere auarus tenaxq; pōt. qm̄ non detinētium sed largientū hoīes amici fiunt. Amici inquit sunt dona tribuētis. Sicut enī liberalib⁹ accedit honor lausq; & amor populi: sic illiberalibus atq; tenacibus confusio / maledictio / atq; odiū datur. quāobrem nihil lucri affert avara tenacitas quinimo obnuī se habentē.

De vicio

● **C**Alia est etiam tenacitas nō quidem proprie debitorum sed que honestati liberalitatique opposita sit. Est ei honestati consentaneū quādoque nō debita dare: vbi: quādo: & cui: & quomōdo: deceat. Et est omnino vituperabilis: qui nil nisi debitum dare vnq̄ velit. Nam bene merentibus decet principes nō modo debita reddere stipendia: sed etiam addere digna munera. quibus ad meliora ipsi quidem & ceteri eorum exemplo prouocentur. Nō sunt amore digni qui animorum promptitudinē affectumque seruientium / vltra debita stipendia nullo munere recognoscant. Liberalitate siquidem Alexander Cēsaris & plerique alii sibi militū animos conciliauerunt.

● **I**n amicorum etiam necessitatibus nō nichil effundere dignum est / siue mutuū dando: siue modo alio necessitatibus subueniendo. tenacitatis alius est arguendus / qui maius amici necessitatibus claudit. Et hoc quidem amicitie debitum est / sed non quod iudicio expeti possit. Quāobrem ad liberalitatem omnino pertinet amici obsequium / eo quod sola fiat voluntate. Nullus enim nisi volens esse amicis potest / nec ad amicitia cogi animū possibile est. Liber est enim amor quo amicitia iungitur / quāobrem coactus nunq̄ est amor. licet allectus quique donis aut obsequio: aut alia voluptate videatur extortus. Nam quādiu allicitur: nondū est amor / vbi vero ceperit esse amor / extortus esse definit aut coactus. Vbi autem verus est amor / deesse obsequium nō potest. eo quod amicorum idem est animus: quo illis cōmunia fiunt reliqua / tam prospera quā aduersa. Sentit enim verus amicus eadē que alter amicus. Igitur sicut suū non patitur / sic nec amici fert equo animo damnum. Subueniet ideo libens amici penurie / quisque amicus est verus.

● **I**n recipiendis quoque hospicio amicis et quibuscumque dignis viris est tenacitas abiicienda. quoniam sepe nimis rebus gloria seu confusio perpetua cōparatur.

● **I**n vestitu quoque & apparatu nimia vituperatur tenacitas. quia diuites nonnulli arguuntur / qui vel in seipsum vel in seruis aut equis pauperiem ferunt confusione dignam. Et in seruis quidē quā in seipso reprehensibilior est tenacitas. Quāturpe gloriosa induto veste pannosos post se seruos deducere? Nobis tem dedecet profecto virum equos rustico apparatu aut vili cur

ptos precio/ac si ruri forent accommodati/equitare. Honestius certe est paucos egregie ornatos habere seruos & equos: q̄ plures viles & icomptos. Vna enim sepe fibula vel zona/birro vel calceo tenacitas arguitur hominis.

In victu vero ea est detestanda tenacitas qua (fm Iuena.) seruorum ventres modio seruantur iniquo & cunis panis (fm Eccl.) in tristitia est super mensam. Nec tamen ea est laudanda prodigalitas qua omnis modestia frugalitasq̄ vi ciatur: tñ splendidū in panibus bñdicent labia hoīm. (eccl̄o teste) qm̄ illuc se transferunt hoies vbi copiosa lautaq̄ mensa paratur: egrum vero panē tenuemq̄ lagenam fugiūt assueti largo tinello. Et nulla est gloria parce viuētis: ni monachus aut religiosus haberi velit.

Est autē illa vituperabilis et insana omnino tenacitas: qua sibi quis rennuit subuenire. Hunc Salo. pauperem dicit. licet multis valletur diuiciis. Eger (inqt Catho) diues habet nummos/ sed non habet seipsum. Sunt enī plurimi aurū nūmosq̄ recondentes/nescientes vti compositis/metuentes quasi sacrum aliquid contingere. Horum pessimā esse conditionē Salo mon testat. **E**t sepe hiis accidit vt quod auare indigentes seruauant: extranei vorent. & bibant sitientes armati diuicias eius aut alieni in bonis eorū luxuriens. postremo vero relinquunt alienis diuicias suas/& sepulchra eorū dom⁹ eorū in eternū. **H**ii etenī diuicias quidē habent: sed multo magis habent ab eis/q̄ admodū in pedibus habet stuppas gallina/ quibus ne currat detinetur. aut captiuus compedes/ aut pressus graui onere (qd̄ excutere nequit) homo. Quid igitur (inquit Salomon) prodest stulto habere diuitias cum sapientiam non possit emere? Est autem omnis homo stultus qui modeste vtiliterq̄ rebus vti suis nescit: iuncta vero diuiciis sapientia vtilior est. quia diuitiis vititur sapiens ad gloriam capescendam. Substantiam enim viri vr̄bem sui robons dicit Salomon. Sapientibus itaq̄ adiutorium/stultis vero impedimentū salutis & glorie prestāt diuicie. Profunt enim ad viri redemptionem: sed captiuo nolenti sese diuiciis redimere supplicia parāt atrociora. quoniam grauius torquētur diuites captiui/donec redemptione se exemerint a vinculis. **V**idi ego ditissimos quandoq̄ captiuos innumera perpeti mala. q̄ facile modico ere sese exemis sent. Quid igitur tenaci prodest coaceruata pecunia? & viro liuido ad quid aurum?

De vicio

Est autē alia que lege diuina dānatur te-

xlviij. di. si **nacitas:** qua dare potens negat egeno elemosinam: quam egregie
cur hij. improbat Ambrosius in. c. sicut hij. *xlviij. di. &* necatores hominū
lxxxvi. di. dicit. qui pascere cum possint fame morientes abnuunt. **Mi-**
c. pascet. rum certe hominibus inesse crudelitatem feris seuiorem. Lamie
Trerh. iij. mammas lactentes catulos nudant. Homo vero auarus crudelior
 strutioni comparatur: qui fouere propria contemnit oua fabulo
 abscondita. Qui aut christum cruce pendentes aspexit omī ex
 parte corporis copiosum redemptionis nostre precium effunden-
 tem: verebitur cris aut panis esse tenax: vbi christ⁹ proprii sangui-
 nis prodigus apparebit.

Secunda species auaritie in excessu ambi-

Oratius. tus continetur: quēquidē satiare nemo vnq hominū potuit. Semp
Eccles. v. em auarus eget q nunq satis impletur pecunia. qm (fm Ambro.)
xlviij. di. nec finis vnq nec satietas adheret cupiditati. (xlviij. di. sicut hij.)
sicut. vbi glo. notabilia adducit plurima. Non sufficit auaro congrega-
Boetius. ta modo maris arene/aut celi fiderum pecunia. Boetio teste. qm
 (fm Iuue.) crescit amor nūmi qti ipsa pecunia crescit. Et fz Ara.
Iuue. stimulant rapinis addita lucra fame. qobrem male pereunt sepe
Ara. li. f. auri nimium cupidi. Crasso em dixit ille parthorum rex/ cuius ca-
Crassus. put infuso auri gurgite merserat / aurum sitiisti/ aurum bibe. Ad
 omne autē nefas facile animū inclināt auaritia qm nihil est ad qd
Virgili⁹. non mortalia pectora cogat auri sacra fames. (teste virgilio.) Hac
Brator. em pullulat omne de radice malum. Quid ei bella litelq mouet?
 Quid sicarios cogit in saltus vialq hominum necem querere?
 Quid lupanar adire virgines pudicitiaq dare matronas mouet?
 Quid lenocinia adulationesq excitat? Quid mēdacīa periuriaq
 fingit? Quid furta rapinasq parat: nisi sola auaritia? Omne homi-
 num illa genus non est violentius vllum terrarum vicium quod
 tantis cladibus eum: mundani inuoluat populi damnetq gehē-
 ne (fm prudentium.) Nihil nequius (inquit sapiens) q amare pe-
Prudē. cuniam: quoniā auarus homo venalem habet aiām/ quam sollicit
B *Eccles. x.* prompte subiicit omni vicio atq venit dyabolo ob nummum con-
Auaritie temnens facile deū. Que femina tam casta quē non pecunia cor-
mala. rumpatur? Quis iudex tā seuerus qui nō flectatur auro/ quo viola-
xiij. q. f. tur sepe iusticia. xi. q. iij. pauper. Quis tam fidelis amicus qui non
duo sunt. vicietur argento? Que ciuitas tam munita que nō pecuniis expu-
C. de epi. gnetur? Que est tam fida fidelitas/ quam non possit in proditiōē
7 cle. l. ff. quēq.

auaricia cōmutare? pecunie (inquit Eccl's) obediūt om̃ia. **C**Ni Eccl's. x. i. xli. vj.
 minum igitur Paulus malorū oīm radicem esse auariciam dixit.
 Diogenem hec etiam dixisse refert diogenes laertius sollicit. om̃
 nium esse malorū arcem cupiditatē / eo q̃ illinc nasci om̃ia solent
 frequenter maleficia. Multi enī carnis luxuria superbiq; aut ira:
 aut ceteris viciis sese precipites in maleficia dedunt: sed nō est ce
 terorum tāta oīm multitudo / q̃ta eorū qui per auariciā in dam
 nata quelibet scelera ruunt. Ex aliis viciis prodeunt (cōparatione
 huius) rari milites: ex hoc autem catenati / sine numero fluunt
 pene cuncti in damnatam abyssum.

¶ Multimode autem distenditur auaricia

in asciscendo / aut furto / aut rapina / aut deceptiōe / aut turpi lucro
 Furto nō nisi paupiores quidā exercent auariciam: accipiendo p
 pria diffinitione furtum / rei aliene occultam contrēctationē inuis
 to dño / etiam si receptatores addant quos simili leges censura dā
 nant. qm̃ absq; receptorum auxilio nō diu latere fur ipse potest. ff. de rece
pta. l. j.
 Qui opem pariter exhibent / furti actione tenētur. ff. de abigeis. l.
 in furti actione. §. ope.

¶ Suspendio laqueoq; dammantur fures:

quod videt Salomonis discōuenire sententie vbi dicit / restitutio
 ne quadrupli furem saluari ne pereat. quāquidem sniam nonnulli
 theologorū validis confirmant argumētis: presertim non videri
 equū inferre mortem ei q̃ sustentāde vitē causa / rem alienā furri
 puerit / eo q̃ necessitatis tpe / om̃ia sint cōia. Fit enī licitum vrgen
 te necessitate: qd̃ als foret illicitum. Videt similiter iniquū maio
 ri pena plecti hoiem q̃ sit illatū damnū: sed tēporale tm̃modo in
 fert dānum fur / quod nō adequat hominis vitā / preciosior est enī
 cunctis opibus vita hominis: igitur iniustā esse furis dānationem
 arguunt. **¶** Alii vero dignam iustamq; furum asserunt damna
 tionem quia turbent cōmunem hominū pacem / que vnus prepo
 nitur vite hominis. Liberi ab hac laquei sententia maiores quiq;
 sunt fures: cui minores obnoxii sūt. Neq; enim tenui funiculo ap
 pendi grauissimis onusti latrocinii hoies possunt / quemadmo
 dum leuiore nōnulli fures: qui non adeo grauibz p̃muntur onē
 ribz. Dat veniam coruis (inquit Iuena.) vexat censura colum
 bas. Quāobrem similes. aranearum telis solon dixit leges / i quas
 si quid inciderit debile retinetur. fortius vero p̃transit / tela nequaq;
 potente ingestum retinere. **¶** Sed quoniam canapeis non appē
 duntur cordis ponderosi atq; grauissimi fures / in ligno terreove

De vicio

patibulo: fortissimis constricti cathenis neca buntur viuentes in inferno perpetua atq; vltima morte. Quā psalmista esse pessimam dicit. eo q̄ vita quidem priuet omnino felici/ & vitā omnino miseram non excludat. querent (inquit beatus Iohannes) mortem & non inuenient. **C**Laborabit igitur damnatus peccator in tormentis/ & viuet adhuc in finem. Hac igitur morte puniētur in inferno magnifici fures/ qui profecto excedunt minorum facile numerum. Sunt enim plures maioribus operam dantes furtis q̄ minoribus. q̄obrem optandi fortassis essent plures parui fures: eo q̄ minorum defectu oporteat maiores implere furti officia/ ac si māgonum penuria necesse sit dños quorum stabulū adaptare.

II **C**Duplex autem est ratio maiorum furum multitudinis. Prima quidem/ quia i maiori furto sit maius lucrū. Secūda vero quia non suspendentur aut strangulentur. quemadmodum minores laqueo. Sunt enim principum domestici atq; familiares: quibus morem gerere solet dura censura. Magnos enī fures indicant magnifica repente ab hiis qui nullius videbantur momenti erecta edificia/ sumptuosi fastus/ post adeptum officiū thesaurarii aut magistratus aggregate subito opes/ empta dominia/ gloriosi apparatus/ vxorum pompe. **C**Ah pudeat vilib⁹ intendere animū furtis: vbi maiora gloriose vidētur posse exerceri. quid vite piculo panē furtipis vbi horreū tutus habere potes? Ad cumulū veni fur egregie vbi plena referas manu aurū. Quid obolos tenui ex crimena trepidus aufers. vbi latas accumulato manus thesauro inferre cum fiducia datur? Esto principum thesaurarius/ & libere latro fies: ipse te diliget/ quē furaberis.

III **C**Differt autem a furto rapina quoniam licet foras auferat raptor quēadmodum & fur: ab auferendo enim foras fur dicitur. nihilominus non in obscuro rapina fit quemadmodum omne furtum. Est grauior ideo rapina/ quoniam vim auferat & iniuriā despicabilem quam non inferat furtum. Vereri enim videtur fur dominum rei/ quam furatur. quia occulte auferat inscio domino. Raptor vero non veretur/ qui in presentia & sciente domino auferit. fur quidem dolo & arte vitur in furtipiendo. oportet enī artificiosum esse furem: raptor vero viribus & potentia. Qui igitur violenter spoliānt hominē (velut Iob dicit) nō finem sed raptorum nomē sortiuntur. Quo quidē vicio primū quidē principes/ siue pauperum vi exigentes substantiam siue bellocum metu aliena vsurpantes irretiuntur. **C**Quos propheta

p̄s. xxxij
apo. ix.

p̄s. xlvij

ff. de fur.
l. j.

Iob. xx
viij.

Quaricie.

Fo. xliiij.

Ezechiel iuste lupos nominat. Et Sophonias leones merito vocat. Salomon vero vrsi nomine censet principem avari super populum pauperem. Hos sequitur armigeri fere omnes qui raptis quasi aquila viuunt. putantes licere sibi & proprium esse armis viuere ex rapina. Rapiet armatus (inquit Iob) sed armati postea rapiet dyabolus qui fortioribus stringit vnguib⁹. Violenti q̄q̄ exactores raptorum adiunguntur numero (dicente Esa.) populū meum exactores spoliauerunt/& ad eos sermonē conuertens increpatus dicit. Rapina pauperis in domo vestra. ¶ Sanctissima autem lege prohibetur illicite exactiones. que quidem aut palā omnino violentē/aut arte quadam/exquisitiore fiunt modo/veluti si quis non quidē palam aperteq; munus exigat. sed illato maioris damni metu tacitus ad conferendum cogat/ quod cōcussio nis est crimen: qua sepe arte commissarii & militum duces vtūtur. Cōmissarii quidem res arduas & que maxima videātur posse afferre damna fingentes/aut quesita falso imponentes crimina: duces vero militum stationes/quibus maxime grauatur popul⁹ aut incendia comminantes/ad redimendam vexationem miserōs cogunt populos: quibus null⁹ est auxiliator. Quod nihilominus concussionis crimen esse impunitum non debet. nec alienum est exactoribus hoc vicium iudicibus/quibus nisi quis in ore qui piam dederit: predicant super eum bellum.

¶ **Q**uadrupli autem est raptorū civilis pe-
na Zachai exemplo/que legibus pariter confirmatur:ad duplum
vero conatus abſq; rapina reali condemnatur. An viſuariis hec
pena conueniat non facile eſt iudicandum. Raptorum nihilomi-
nus numero haud iniuriā cēſentur. quoniam non niſi compulſus
neceſſitate ſenus preſtat qui mutuum accipit. Et qui cariorem vē-
dunt indigentes annonam/ſiue rem aliam:ad raptorum accedunt
exercitum/& numerum augent. Quos per Amos dñs increpat
ingenue dicens eos omēs inopiam emptoris augere ſidū: & ſta-
teris vti dolofis:quiſquiliſq; frumenti vendere loco boni. ¶ Sa-
cris autem canonibus ecclēſiaſtica denegantur ſacramēta raptors
nisi reſtituant ſeu fidem reſtituendi faciant. Nec dubium di-
uina lege cum dyabolo raptorum p̄cipe damnari raptores quo-
niam (Auguſtino teſte) ſi in ignem qui propria non dedit ege-
nis voce mittitur eterni iudicis/vbi putas mittend⁹ eſt qui rapuit
aliena? Habetur enim ex euangelio eorum qui nō pauerunt eſu-
rientem damnatio/quam multo ampli⁹ quicuq; rapit aliena
meretur.

De bicio

Deceptionib⁹ multi auaritiā exercēt opes

**De aduo-
caris.** argētes: differt ei a furto & rapina qđ acquirif deceptione / qm̄ vis
nulla intercedat put in rapina. Nec oīo oī ex parte inuito & infcio
q̄ decipif aut penit⁹ occulte fiat: sed circūuentione qua deludif sim-
pliciu ai⁹ quo acqrendi genere aduocati & mercatores vt plurimū
vtunt^r. Aduocatori em̄ ea est plurimorū cōditio vt iniustas (quas
nouerint) causas / quasi iustas patronis pfluadeāt: vt inuolutos pro-
cessib⁹ detineāt: donec exhausta oī pecunia / paulo ante plenū com-
plicetur marsupiu / nec ante deceptos sese pauperes agnoscut: quo-
ad vltima contraria feratur sentētia. in spem semp allecti menda-
cium verbis aduocatorū cause potiunde. ¶ Non est miruz subito
ditari nōnullos qui deceptionibus vtuntur continuis. quibus diciē
**Dicere. v.
De vulpe** per Hiere. sicut decipula plena auibus sic dom⁹ eorum plene dolo.
Vulpium hī naturam imitant^r que dolo simplices transglutiant
gallinas / & insequētes qñq; canes aspersione mict⁹ ex cauda priuāt
odoratu: sic astuti deceptores postq̄ vorauerūt pauperum substan-
tiā / si forsitan a maioribus insequātur aspersione donorū aufert
iustitie sensum nec oculos tam facile cogit aspersa claudere aqua
Ecc̄l. xx benedicta qđadmodum dona excecant iudicium oculos.

Qui mercaturam exercent vix deceptioni

**ecc. xxvii
Diere. ix
P** bus carent & peccato. Solent em̄ frequentiorib⁹ vt mēdaciis qui-
bus linguam habēt edoctam. q̄obrem deo militantes negociatio-
ni se implicare apostol⁹ vetat. quod sacri confirmāt canones. ex̄ ne-
cle. vel mo. c. i. Sed & penitentib⁹ quasi illicitum interdicitur nego-
cium. de pe. di. v. falsas. quos vero reprehēdit Crisosto. sunt / qui pl⁹
**ty. lxx
vii. sunt.** (sm̄ Augu.) onerant mendaciis merces q̄ rebus. qm̄ als licita &
vtilis est mortalibus negociatio exceptis nobiliorib⁹ / quos digna
lex prohibet negociari. C. de cōmer. & mer. l. nobiliores. Nec mo-
do mendaciis decipiūt mercatores: sed etiam rebus. vile & corru-
ptum loco preciosi & integri venundātes: quib⁹ autē modis id so-
leāt facere nō mee est facultatis explicare: qm̄ nec exercitium no-
ui: neq; frequens mihi fuit cum mercatoribus conuersatio.

Ad horum accedunt numeruz adulterine

puer. xj. monete & rerū quamlibet falsi fictores: quorū omniū non semper
est vtile lucrum. eo q̄ & vitam cum lucro sepe deprehensi amittāt
nulli siquidē licet ex fraude lucruz reportare. ex̄. de offi. & po. iudi.
**Esaie.
xxxij.** dele. sane. Fraudulenti em̄ vasa pessima sunt. ¶ An vero pruden-
ter decipere inimici liceat. ex glo. in. c. in mādatis. xliii. di. haberi
potest. mihi antē gloriosius videtur publica vi aut iusta bonorum

repetitione debitum recuperare q̄ dolis & arte. Vbi autē oīno nō
proficit aperta vis & iustitia/dolis agere non erit inutile: qm̄ qui
leonis nequit: vulpis agat officiū/quod lisādrī lacedemonis extat
respōsum. Sic dicit licere subtili ingenio aurū a barbaris extorq̄re

¶ Plures tñ dolis q̄ viribus operā dant: eo

q̄ facilius sit fraudis q̄ violentie via. q̄obrem Hiere. monet dicens.

Vnusquisq; a proximo suo caueat/ quia oīs amic⁹ & frater incedit

fraudulēter & supplātare oēs querunt: qd̄ & micheas atq; ipse xp̄s

testatur. Non est tñ eadē oīm nationum conditio/ neq; ei ea est de

ceptionū frequentia inter alemanos que inter plerosq; alios. quos

ne arguar ininiurie / taceo. Sunt ei regiones aliquę que suapte natu

ra astutos gignant hoies & pre ceteris accōmodos deceptioni: sed

non oēs qui sciunt & possunt vafriacijs vtūtur: sicut nec oēs qui gla

dio accincti sunt feriunt. Et quidē laudabiliores estimo qui sciant

nec velint q̄ qui oīno nesciant decipere: qm̄ si sciant fortasse decipe

rent. In laudem fidelium hec dixerim normāonum. Affros vero

spōte vafros gignit regio: & hii quidē indulgere nesciūt nature qb⁹

nunq̄ est tutum confidere. prout bella nobis punica prestant exem

pla. Turpissimū est hoī vicium deceptio/ & que detestabilis oī sit

libero aio/ quā nec ferre possit licet ampla valletur vtilitate. Est ei

miserorū atq; vilium decipere: quod veluti infame officiūz omnis

abhominetur ingenuus.

¶ Turpi lucro aut opes auare augment adu-

latores/lenones/meretrices/mimi/homicide luci grā/& quiq; il

licitas colunt artes & nephandis vacant operib⁹: vt falsi testes &

scribe atq; inhonestarū compositores rerū. Nam turpe lucrum esse

adulationē sacri testātur canones: qui adulatorē dericiū dānant.

Sed dulcis est regum adulatio qua hereditates captātur aliene. vt

dicē in. c. nōne. xxxvii. di. Nec putes diuinitē fieri q̄ adulatiōib⁹ nō

vtatur. ¶ Est enī venenū quo principes nutriūtur adulatio/ & sal

quo cibus oīs regius condiatur/ nec sapit nisi adulationis melle re-

spargatur. Est quoq; vinum quod blande ingreditur quo soporanē

ne percussū peccatis intelligant. In nouissimo aut mordebit vt co-

luber & quasi regulus venena diffundet: qm̄ in fine amara erit po-

tio bibētib⁹ illā. Esa. xxiiii. Ve igit̄ vobis q̄ bibitis vinū in dulce-

dine. Ve dicitur ei q̄ potū dat amico fel ponens vt inebriet. Aba.

ii. ¶ Sed mirum q̄ velint principes nutrirī veneno qui ne pereāt

veneno attemptare cogunt cibos eorum qui porrigāt ore. sed pro-

fecto necantur oēs dulci veneno: quod nisi magistra ratio discernat.

2. isāder.

2. de cō

mer. 2

mer. l. ij.

Hiere. ix.

Mich. vij

2. Mar. x.

S

xlvi. di.

clericū.

xxvii. di.

nonne.

p. xxiij.

3. ope. j.

De vicio

non agnoscant. O utinam attemptionem ubiq; ratio faceret loco serui. Tunc enim non gustaretur aliquid mortem afferens. Occidunt ei laudates in peccatis animas adulatores: & oleo mortis impinguant regium caput quod prohibet oleum leticie diuina ministratum manu. Adulatoribus comminatur per ezechielem deus, eo qd consulant sub capite puluinar/quo in peccatis anime requiescant: quod egregie deducit Greg. xvi. di. sunt nonnulli. ¶ Ad infamiam vero pertinet adulatio/qua quis animas in deceptione adducit. qd obrem precipitio cadent cu deceptis deceptores: sed gloriosius est pati pro veritate supplicium qd pro adulatione recipere beneficium.

Job. vi.
ps. ix.
ps. cxl.
ps. xliij.
Eze. xij.

Esa. iij.
xj. q. iij. c.
nemo pe-
nitentium.

¶

¶ Qui vero lucri gratia exercent lenocinia infames sunt. ff. ad. l. iul. de adul. l. i. §. lenocinii. & ff. de hiis q no. in fa. l. athletas. sed q sint detestabiles qui tali funguntur officio: haud facile credi potest: qm hii animas vendunt christi sanguine comparatas. ¶ Est enim triplex lenocinantium differentia. Quorum primi sunt qui ad questum vxores filias ancillasve habet deditas stupro. vt stabularii & caupones atq; publici lenones/qui meretrices lupanari fouent/quos infamia leges publice damnant. Nec excipitur q vel vni tantummodo non aut omnibus vxorem/filiam/ancillamve stuprandam committit. Sunt em qui vel principi vel alteri opulento stupratione lucri causa vel obtinendi gra beneficii patienter in suas indulgeant: qui nihilominus apertum non admitterent omnino questum. Quod lenocinii crime etiam als honestis contingit viris. nisi hac macularetur infamia. ¶ Sunt alii qui non hoc modo questum domi habent sed venandis dediti sunt puellis/exquisitis obtinentes mediis earum colloquia/quibus bonos corumpunt facile mores: seu munera promittentes ac deferentes quibus femineum cito allicitur desiderium. Est em avarissimum feminarum genus. glo. in. l. nensennius super ver. ex contrario. ff. de nego. gest. C. de do. ante nup. l. si a sponso. l. cum veterum. ff. de do. inter vi. & vxor. l. si stipulata. siue laudes amatoris efferendo aut gratiam magnificantes siue luxuria verborum carnalium ad concupiscentiam prouocent fragiles puellarum animos. qd obrem sepius aurem spinis. Eccl. i. c. deficiat neq lingue. Colloquium em lene turpilouq; cui iussit quasi ignis exardescit. Nimirum igitur si prone in luxuriam cadant femine que libenter obscenis aurem verbis accommodant. Non est tam firmatum castitate cor: qd non facile turpilogo viciet.

Eccl. xx.
viii.
Eccl. ix.

¶ Est tertium nobile vt putant lenonum ge-

nus eorum videlicet qui vel obtinende magni viri gratie vel amicitie causa lenocinantur. Primo respectu curiales plurimi & nobis *De curialiu lenocinio.*
 les viri operā lenocinio prestant q̄ familiaritate nanciscuntur principis singularem: id astipulantes glorie quod notā habet infamie. Sed letantur talia principis nosse secreta que nō nisi fidissimis estimant amicis cōmitti: glorianturq; ad occulta cubiculi silentia quotienscunq; voluerint admitti/ceteris foribus exclusis nec appropinquare ad ostii limen audētib⁹. Horum maxima est apud principes lenonum gratia quibus vix quicq; petatum denegatur. Hiis pro infami seruitio honorabilia conferuntur officia: & pro carnis petiā/amplissima donantur munera: quibus etiā zoēs macello exposite haberi carnes possent gloriosi pfecto carnifices/ quib⁹ vna plurius est p̄ciū bestia q̄ mille vaccarū aut mutonū vel bouū p̄guissimorū.

Sunt alii qui nullius causa lucri: sed solo placendi desiderio iuuamen ad committenda prestant supra *De mulierum lenocinio.*
 quod sepe sociis viris ac mulieribus accidit. Iuuant em̄ sese inuicē socie mulieres & viri similiter/curiale aliquid existimantes mutua agunt lenocinia. Nonnulli etiam inueniuntur femine que vt secretius tutiusq; alterius femine vt lenocinio possint amatorem sui socium ei quam criminis habere consciam volunt/aptent vt mutuis obligate facinoribus fidem prebeant vtrinq; tutiorem. Et ad fortius obligationis vinculum amplioremq; secreti tutelam alter alterius presentiam in ioculationibus osculis & aliis operib⁹ nephariis que suis cum stupratoribus agunt expetere non verentur: eo fidiolem existimantes amicitiam & fidem firmiorem/quoturpissima queq; in conspectu viderint scelera mutuis vicibus perpetrari. Diffidentie vero arguunt eam que in presentiam amatoriā erubescat/honorem vero fidei tunc integre ei prestare/in cuius conspectu nihil omnino ducat verendi operis reuerendum.

Reperiuntur etiam qui sola stuprationū *De senili lenocinio.*
 libidine delectati agant lenocinia. Sunt em̄ adeo in luxuriam debaccati: vt nō modo propriis sed etiam alienis stuprationib⁹ oblectentur & virginis (per quēlibet eorū cōmercio) corruptione magno afficiantur gaudio. Cui⁹ lenocinii naturā inueterate retinent nonnulli meretrices & luxuriosi senes/qui verbis adiunāt ceteros/qd opib⁹ nequeūt ampli⁹ deficientib⁹ nature virib⁹ exercere. Solēt ei tales inueterati diēni malorū senes quascūq; viderint feminas impudicis aggredi verbis/antiquorū more equorū q̄ visis hyinniūt iumētis/ad q̄ si foret soluto dimissi vinculo/nul nisi cōmunem cum

De vicio

eis herbam depasceret/sic & impudici senes voluntate quidē sola pctm̄ cōmittunt:qd̄ in ope denegat viribus exhausta natura.

Inueniunt quādoq; qui vindicte et odij causa lenocinia prestent/ad eius quem odiunt vxorem seu filiam corrupendā. Quod quidem vindicte genus inter cetera vilissimū est.& qui tertio hōc premisso lenociniū gñe maculantur:ad auariciam nō pertinent yllomodo/nec legum incurrunt infamia: licet in conspectu dei non modo infames sed & damnati merito habeantur.

Meretricari quoq; auaricia cogit eo q mercede alliciantur meretrices ad peccandum. quarū quidem ea

Ecclesi. xxi. vi.

Eze. xvi.

puer. vi.

xxii. q.

iii. c. meretrices.

retrices.

est minor auaricia/que venale cunctis exponunt miserum corp⁹ in stercoreis aut terre modū ab oībus conculcandū. Omni trāseunt pedes turpiter diuidētes:& hee quidem scortorum nomen fortiantur:quarum quidē precium vix vn⁹ esse panis diciť. Ad quas accedere canones prohibēt.eo q venalis earū sit turpiterdo. xxxii. q.iiii. meretrices. Hee siquidem sepe ob inopiam lupanaria fouēt que si aliter miseram vitam sustentare possent/fortitan resipiscerent.vt in plerisq; earum/que penitentes dicuntur/ conspicimus.

Est autem earum maior auaricia que licet sufficientem hēant alimoniam:non lupanari publico sed domi auarā exercent luxuriam/amplioribus donate muneribus/velut anulis/cathenis/preciosis lapidibus/& fulgētibz auro monilibz sericis vestibus & numerosis admodū pecuniis. **Que autem non gratia munerū** sed vel amore complacendi vel propria concitate libidine recipiunt stupratores/meretricium nequaq; iuste nomē accipiunt etiā si muneribus quandoq; donētur:eo q non in precium ea recipiūt stupri neq; propterea stuprari se patiuntur. sed tantūmodo amoris aut memorie causa id recipiunt munus/quod sepe largius res-

Eze. xvi.

fundūt amatoribus suis.

Quidius

saria sunt munera.qm̄

(vt ait Oui.)

ipse licet venias musis comitatus homeri.

Si nihil attuleris:ibis homere foras.

Tobrem etiā antiq; & ingratos atq; turpissimos quosq; viros potiri speciosis mulieribus. iuuāte ea

(cui om̄ia obediunt pecunia) videmus/ad

quas formosi iuuenes/si pauperie premant nequaq; attingūt. Va

let enī apud meretrices pecunia plusq; forma.& plus ad amorem

facit aurum q corpus nitidū. Amoris & belli neruus est pecunia.

qua quicūq; caret desiderio priuabitur & victoria.

Itaq; immunes ab auaricia sunt q nō munerū gratia fornicantur. Vt in pluribus tñ in amoribus necesse saria sunt munera.qm̄ (vt ait Oui.) ipse licet venias musis comitatus homeri. Si nihil attuleris:ibis homere foras. Tobrem etiā antiq; & ingratos atq; turpissimos quosq; viros potiri speciosis mulieribus. iuuāte ea (cui om̄ia obediunt pecunia) videmus/ad quas formosi iuuenes/si pauperie premant nequaq; attingūt. Valet enī apud meretrices pecunia plusq; forma.& plus ad amorem facit aurum q corpus nitidū. Amoris & belli neruus est pecunia. qua quicūq; caret desiderio priuabitur & victoria.

¶ Mimos quoq; & histriones atq; sympho-
 niacos avaritia cogit quibus aliquid dare ambrosius vetat. Hii si ^{lxxxvj. di.}
 mortē ioculādo incurrāt/pauldubio dānantur: qm̄ rei illicite p̄bēt ^{donare.}
 operam. Vt qui per tensas decurrunt fumes calepodiatī/& similia
 facientes ob lucrum/quib⁹ athlete ob lucrū addunt. **¶** Et quicūq;
 ob lucrū noxios periculososq; subeunt labores: vt gladiatores atq;
 mercennarii milites:& qui spe prede castra murosq; periculo vite
 aggrediuntur. Mercatores pariter dies noctesq; in laborib⁹ absq;
 requie consumētes qui nec per noctem mente requiescunt. de qui ^{Ecclesi. ij.}
 bus Ora. Impiger extremos currit mercator ad indos Per mare ^{Otiatus.}
 per ignem per laxa pauperiem fugiens. Excessum quoq; operato-
 res corpora sine modo fatigantes. Non em̄ finit hominē lassari lu-
 crum. Nunq̄ licet hyeme congelatam (oblationibus laicorū perse-
 uerantibus) manum retrahet sacerdos auarus:sicut nec oblato de-
 nario cecus cessabit a cantu. **¶** Multos em̄ avaritia morti addicit
 anticipate laboribus excessiuis. Aduocatos cogit noctes ducere
 insomnes/iudiciq; assistere seiuero tota die non recusant/qui fm̄
 Grego. In oratione coram domino vnus hore momento lassan- ^{xlviij. vi.}
 tur. Milites quoq; & alii operatores auari: vt inique agant sine fi- ^{c. omnes.}
 ne laborant. (Hierē. ix.) qui postea dicent. Lassati sum⁹ in via iniq;
 tatis & perditionis. (Sap. v.) quorum quidē labores finaliter sine ^{Hierē. ix.}
 fructu erunt. (Sap. iij.) qm̄ post vitam presentem nequaq; mundi ^{Sap. v.}
 huius moneta valebit. Deficit em̄ in fine hominis merces mundi ^{Sap. iij.}
 debita peccatoribus: vbi tunc incipit dari iustis perhennis dei atq;
 gloriosa retributio.

¶ Pessimi autem omniuz sunt qui mercede
 hominibus mortē inferunt: vt ficarii & viarum insidiatores infe-
 sti transeuntibus: quos facilius est vitare q̄ pecunia ad occidenduz
 conductos: eo q̄ illi quidē latrocinia saltubus aut viarum angustis
 tantūmodo cōmittunt. Hii vero oī in loco nocere parati nūq̄ tutū
 relinquūt hospitium. Nec cogitant miseri q̄ preciosior sit omni au-
 ro vita hominis: quam vnus auri petie causa fundunt. **¶** Sic iu-
 das denariorum precio christum vendidit/cuius precio sanguinis
 vniuersus redimitur mundus. Ille. xxx. denariis tradidit quod vni-
 uerso sufficiens fuit mundo emēdo p̄ciū. Ad p̄ditionē benignissi-
 mi dñi seruēs deduxit avaritia iūq̄ssimū seruū q̄ exēplo nūq̄ in aua-
 ro fidere demonstratū est. Neq; em̄ pōt fidē auar⁹ seruare vbi pecu-
 nia infidelitas cōparatur. Auaro nil preter lucrū amabile/nīlq; au- ^{xlviij. vi. c.}
 ro gratius quod solis preponit luci Ambrosio teste. ^{sicut hū.}

De vicio

Auaritie
mala.

Auaritia deserunt amici: auaritia veniunt in ruinā preciosa cenobiorū edificia/depredatur deo dedicata bona/committitur symonia/venditur sacramenta/comittitur per iuria atq; adulteria/fornicationes & stupra/furta rapine atq; homicidia/proditiones & oīa mala qua quisquis capitur infelix & miser est/& honore in presenti vita priuatus/futuro iudicio reseruatur.

Sequitur de vicio gule.

B
rl. di. de
licie.

Lucanus
li. b. iij.
Boetius.

p. xij. r
ps. lviij.

Omne vicio plurimi dehonestant hoies/ac pellicani more suo se rostro iterficiunt Non aut in multa consistit comestione peccatur gule/si necessaria fuerit. Auiditas est q̄ vicū facit: nō aut rerum abundātia/si frugi dispensetur Sunt em̄ q̄ multa indigeāt esca quorū nullum est/seclusa effreni auiditate/peccatū: eo q̄ nihil ad luxuriam sumunt. Qui vero pauciorib⁹ possunt optime nutritionis habere sufficientiā/si tracti petulātia plus accipiat/haud dubie peccat: quia nō necessitati cōsulant: sed auiditati. ¶ Vnicū igitur ac principale gulositatis fundamentū est auiditas importuna. Hinc abundātia curiosaq; surgit epularū lasciuia: quā terra mariq; ciborū exquisitorū apparatu cōficiunt. Vina quoq; melle pfundū liqdo/& odorifero miscēt cinamomo. Nidores carniū placidos varie suscipiunt cōdite aromatib⁹ false. Et hii maxime vicio irretiūt gule/qui vix aliquid ore suo existimāt dignum. Vina oīa gustant nec satis optimum placet. Cibariis oībus deesse aliquid conqueruntur/nec inuenitur satiendi ventrem eorū modus. Est em̄ vterim priorum insatiabilis: qui si satiati nō fuerint murmurabūt. Iustorū vero facilis est alimonia. Non em̄ viuunt vt cōmedant sed cōmedunt vt viuant iusti hoies. Impii vero delectatiōe cibi & potus vitam existimant(epicureorum more)q̄ satius preciosulq; virtutibus atq; sanctis operibus metitur vita hominū q̄ cibo & potu & voluptatibus. ¶ Neq; em̄ secum sardanapalus(vt arbitrabat) volutates tulit moriens: qui rogo sese desperatus(arbati victoria) hāmisq; iniecit. Initium certe futuri sumpsit suplicii: quoniam crema ri perpetuo voluptuosos infallibilis afferit fides. Itaq; voluptatib⁹ finem imposuit amara mors: que initium futuris dedit tormentis

Ignominie tamen maculā non abscidit: quoniā vsq; adhuc manet sardanapalum indelebilis gule atq; turpissime voluptatis macula. ¶ Stoicorum laudabilior erat vita/ quam perfici virtutibus autumabant. Licet eo deliquerint: quo non ad finem vltimum sed ad seipsas (ignota dei gratia) virtutes refererebant. Nulla estei perfecta virtus/ quam non diuina perfecit gratia/ nec seipsas ad beatam deducere vitam virtutes possunt. Excellit em̄ eterna felicitas quācūq; potest natura ex se virtutem elicere: velut infinitū quodcūq; finitum sine vlla proportionē transcendit.

Sunt qui non auiditate ciborum apparatu superfluo delectantur: sed ad ostentationē seu amicorū gratiam. Curiosa vero ciborum dispositio (quam ad se homo refert) gulositatis nunq; caret vicio. Itaq; viri moderati maximum est indicium/ non curare quibus nutriatur escis: dūmodo vtilis sint corpori. Non em̄ oblectationis sed nutritionis causa decet ad cibum accedere. Transitu per gulam breui durat momento ciborum vini ve sapor: sola autem restat nutritio que fit alimentis in aliam conuersione. Non igitur quod sapidius sed quod vtilius: est appetēdū. Optant nihilominus quidam voluptatibus dediti homines/ exēplo illius Philoxeni cuiusdā Eryxii: grue longius habere collum/ quo morosior vini transitus delicatū afficeret gustus: quem per petuum continuūq; fieri desiderant. ac si ad cibū & potū tantūmodo non aut ad fructuosos vite labores homo sit natus.

Est itaq; in escis & potibus primum reprehēbilis auiditas importuna: deinde superflua atq; inutilis copia: que (vt dixi) plerūq; ad fastū pertinet: cuius rei gratia multi ad extremā deuenerē iopiam: ita vt qui iuuenes voluptuosos atq; croceis nutriti sunt: senes effecti caules & mucida cenei panis frusta seu glandes quasi porci letantes accipiant. Vix em̄ ditatur qui pigues diligit epulas/ & conuiuia frequenter agit. Demum arguenda est curiosa siue exquisita ciborum dispositio & sollicita vinorū discretio: que viros bonos & graues & presertim ecclesiasticos maxime dedecet.

Excessus postremo in culpa est semper: cū

plusq; exposcat necessitas vini aut cibi sumit. Qd est potatorū quorūdam imane viciū a mane vsq; ad vespērā vinū calicib⁹ equatis haurientium. Amplioreq; predictū virtute pauldubio estimat eūz qui secundiore exhausti siue vno tractu siue repletos sepe caphos.

B

C

ij. Eth.
ca. x.

Job. v.

D

Tren. iij.
Iuue.
Job. xxx
puer. xxiEsa. v.
Extra de
vi. & ho.
de. a. cra.
pula.

De vicio

Esa. v. Gloriantur liquidē vocari ad bibendū potentes. quos prophetic⁹ increpat sermo / & amarā demum fieri potionem cōminatur. **Pe-
Esa. xxiii** rire vinum alius quoq; dicit ab ore in dulcedine sumptum. Et hos
Bohe. i. rum quidē vita minuitur vino / quod moderate sumptum longe-
ecc. xxxj. uitatem simul & hilaritatem animi prestat. **C** Non impune stu-
Ps. cii. dium ebrietatis colunt hoies: verbera certe plura q̄ philosophorū
Ps. xxi. discipuli sentiunt. licet insensibiles dum vino madent ictus accipi-
ij. ant. Seiplos primo vulnerant / eo q̄ capitis continuam hēant ver-
de ple. di. tiginem: infirmitatesq; acquirant plurimas. nocet enī empta do-
iii. lore voluptas. **C** Deniq; conuiue mutua post vinū sepius verbe-
les. legi⁹ ra (quasi nihil) accipiunt. Sepulta liquidem ratio plagas nō respi-
Oratius. cit. nec mortem attēdit. hinc sepe bibulos faciales ferre cicatrices
aspicimus. **C** Non est tuta cū ebriosis conuersatio / qui sicut absq;
modo vinum: sic absq; respectu sanguinem fundūt. Iurgia igitur
vino stimula cauere sapiētum quidā edixit.

Quid⁹.

**Esa. xx
viij.**

S

**ecc. xxi
iiij.**

C Turpem sepe vomitum patiūtur nimīū repleti vino & cibus. quo pessime dehoneſtātur / ac sine honore ho- mines relinquunt. Sobrietas autē decus acquirit maximū ac sa- nitatem aīe simul & corporis retinet illibatam. **C** In multis vero elcīs infirmitatem esse dicit sapiēs. Natura enī (que minimis cō- tenta est) proculdubio superfluis aggrauatur / q̄ non modo nimie tate leditur: sed etiam diuersitate. vt medici volūt. Siquidem in- ter se pugnare varietatē non est ambiguum: nec possunt q̄ diu cer- tamen habent discōuenientes inuicem cibi / in concordia trāssun- di digestionis.

D

C Festinantiam vero (si fame procedat) nō pertinere ad gule vicium liquet. Non enī pati longas potest indu- cias venter. Quamobrē qui ad mensam famelici veniunt apposi- tum panem subito ac siue cunctatione apprehendunt. nec irrita- mentis ad appetitum indigent acūdum. Qui vero nondū prio- rum facta ciborum digestionē ad mēsam accedunt: lentas ore cō- tracto ad panem extendunt manus / appetitūq; conqueruntur ab esse. qui si biuianum aut triduanū agere ieiunium voluerint: ap- petitum haud dubie potentēq; durissimas digerere micās stoma- chum cōparabunt. **C** Abbatem dabo quendā pinguedine inuo- lutū nimia / nō sibile in exēplum. Qui receptus hospicio viator / co- mitem habuit mense ruthenū seu armis deditum / quendā ma- cimento corpore virū. Conuenientibus autē ad mensam vtrīq; & acriter cibum ruthero glutiente: dolere plurimū abbas cepit / non

**Seriosus
de quodā
abbate
exemplū**

*Seriosus
de quodā
abbate
exemplū*

equalem rutherfordo habere appetitum. Optareque se dixit mille duarum torum precio similem comparare. Sic igitur cōquerenti pinguis simo abbati appetitum deesse/comestionis tempore rutherfordo medicum se nosse respondit: qui promisso tali precio facile suo simile abbatis appetitum redderet. Spospōdit abbas precium/& armiger medicum. Mane prior viam anticipauit armiger/tectus par mis ac velata caputulo facie/graui vectum mula in biuius salutauit abbatem. Reductisque serotinis ad memoriam verbis reperisse medicum rutherfordus dixit. qui castello supra excisam posito rupē propinquo iam deduxisset loco: oportereque ad eum locum deducere reditū meum abbatem. Renuentem vero rectum deferere iter coegit armiger ad castellum dirigere viam. Quo cum iuuitus aduenisset pinguisissimus abbas: altam pedibus scalam ascendere insus est. quod (exsufflans frequenti anhelitu) vix sufficēti peregit anima. Mox vero sudoribus forsitan plenus: in latam solus (vbi nulla erat sedes) aulam immissus est. Ad altam vero testudinē seruius quidam horrendo cum apparatu ingressus: apposita (qua se in suspendium ferri abbas extimuit) scala: clauo trabi tunc ictu mallei fixo: sexto iam mense coctum pepēdit exigua fune nigerimum panem. Quo facto: sublata (reliquit baculos quosdam in aula breues) scala. Sicque nullo abbati dato recessit verbo. Itaque cū pluries huc illucque (requiem non inueniens) diuertisset dñs abbas nec sedere in terra/tum ventris nimio impeditus pondere. tum ocreis calcaribusque multum retinētibus/cōmode posset: lassus insolito abbas labore cepit esuriem pati. Sperans enim venturum ad se quempiam qui cibum afferret: ad horam usque nonam crastino expectauit. Cūque nullo escas afferente fames inualeceret: cepit erectis sursum oculis dñs abbas: appensum pio inspicere respectu panem. Cūque manibus in alto positam apprehendere non posset: acceptos baculos direxit ad micam. Sed quia dura erat nimium (pendulaque huc atque illuc obediens ictibus optatissima abbatibus dentibus mica reuoluebatur) deiici nequaquam facile poterat: sed frustatim minute quedam cadebant ictuum frequentia petiole. Quas audivo prehendebat morsus famelicus abbas. Cūque percipisset latitans alicubi rutherfordus consumptam dentibus abbatibus micam: sese proripuit in aulam: precium petens promissum: ob restitutum abbati appetitū. Cui cum abbas querelam inciuilis exponeret hospitii: nec se medicum vidisse asseueraret: petiit rutherfordus appensam sibi micam restitui. Quam postquam se abbas vorasse respondit: deberi sibi precium medico promissum rutherfordus iuste probauit.

De vicio

Neque enim (inquit) appetitum nudius tertius ego talem habui. vt lapideam pene micam sine potu deuorasssem. Solues igitur precium recepti per micam appetitus: dñe abbas.

7

xl. bi. nō
cogant.

eccl. xxx

ix.

i. thi. iij.

Quidius

2

Sap. vii.

Ro. xij.

Eia. lxi.

CAn vero ad gulam seu castrimargie viciuz referatur preciositas epularum: comedentis intentio iudicabit. Si gustus id fiat delectationis causa / proculdubio viciuz habet. si vero sanitatis recipiende aut custodiende gratia: nequaquam peccatum habet. Sed & epulis pauperum diuites vti non coguntur. Que igitur nobilibus comia & assueta sunt / rustico preciosa esse possunt. Et hac diuersitatis hominum ratione / cibus eisdem peccatum rusticus non autem nobilis contrahet. Puto etiam non peccare ciborum preciositate eum qui nihil exquirens apposita quecumque (veluti solent minores fratres) manducat & bibit. bonis enim bona dicuntur esse creata. Oemque escam apostolus cum gratiarum actione sumendam fidelibus concedit: nihil ad regnum dei consequendum conducere aut impedire cibum & potum edicens. Non tamen expedit omnibus indifferenter vti cibus / quoniam et si licent: nichilominus est virtus placidis abstinuisse bonis. **C** Et ea quidem semper est necessaria hominibus abstinentia / que superfluitatem viciuz secludit. Ea vero que licita quidem sed que non expédiant abscindit: virtutem declarat maximam. Ea vero que phibet necessaria: fatuitate plena est potius quam sanctitate. Neque enim diligit immoderatam deus abstinentiam: qui odit intemperatiam. Ad extremum enim utroque declinant partes. Diligit autem deus eum qui cum sapientia inhabitat. & qui rationabile prestat obsequium. nil raptum offerens ab corporis necessitate. Siquidem moderata omnia durant: que vero imoderate fiunt: diuturna esse non possunt.

Sequitur de luxuria.

Ben. viij
et. xx. q. i.
c. i.
Md. b. j.

3

Luxuriosissimum est viciuz luxuria / quo vniuersum pene genus humanum inficit: eo quod difficilius euitetur: quam maiorem habet pernitatis rationem. Nam licet in malum pronus homo sit ab adolescentia / & perniciosa cursu imitatrix natura viciorum: in luxuria tamen perniciosa declinat precipitio: quasi de currentium ab alto cliuo aquarum precipiti fluxu / more. Est enim intimior homini / quam ira seu passio alia / inclinatio ad

luxuria: qm̄ ira mentis tm̄modo est agitatio: luxuria vero nō mo-
do spūs sed etiā carnis impulsū habet violentissimū. Quam-
obrem & mentem & corpus cōtaminare sola inter alia vicia pos-
test. Est & alia ratio quia ira dolorem/luxuria vero voluptatem
parit. prouiores autē sumus ad delectabilia: tristitia vero nunq̄ vo-
lenti animo suscipimus: sed inuiti potius atq̄ coacti. Alia iterum
est ratio. quoniam non ad irascendum natus est homo/nisi causa
subsit que moueat iuste animū. Ad luxuriā nō videt̄ homo sua-
pte natura dedicatus. tum exigente id natura quasi debitum. tum
quia necessitate quadā inuitabili superflua nature oporteat om-
nino expellere. tum seruande speciei gratia: quam aliter seruari
impossibile est. Ad quod preceptum quoq̄ diuinum accedit/quo
mandat multiplicationem fieri hominū. Ob quam causam serua-
tas feminis dotes vt impleantur liberis ciuitates sacratissime le-
ges edicunt. Ad hoc enim natura mulieres progeniuit vt partus
ederent: cuius rei maximam habent insitam cupiditatem. q̄ob̄
ardētius est in feminis q̄ viris luxurie desiderium. Non enim tā-
ta est virorum cupiditas vt fiant patres/ quemadmodum mulie-
rum vt fiant matres. Mulier etenim virū appetit quasi materia
formam. Perficitur enī quodāmodo femina maris coniunctione:
vir autē ex se absq̄ additamento femine perfectus est/ eo q̄ nichil
habeat vniuerso in corpore quod repleti appetat: sicut femia que
partem vacuam cupit adimpleri/abhorrente natura vacuū. Hinc
est q̄ facilius se prostituunt femine q̄ decidant viri. Nam hono-
rari sese viri cōsortio sentiunt mulieres: quasi perfectibile aliquid
sua perfectione. Vir autem nequaq̄ mulieris commixtione deco-
ratur quin potius fedatur. Nichil enim perfectionis recipit a mu-
liere: vir/ quemadmodum mulier a viro recipit quo perficitur &
quod ipsa perficiat.

Uoluptuosa inter omnes est coitus dele-
ctatio. tum medullarum (que tenerrima sunt hoīs pars) per ner-
uos meatus fluxit: tum similis cōiunctiōe/ tum voluptuoso mē-
brorum oīm contactu. Et quia amoris esse videt̄ indicū. licet ad
amorem perfectū nihil attineat congressus: qm̄ sepe sui ipsius non
autem partis alterius/ amore. videlicet si explende gratia libidi-
nis fiat/ ad coitum homo defertur: que brutorum propria est na-
tura/ & hāc ob causam iuuetis cōparari hominē psalmista dicit.
Qui vero ad coitū cogēte ad vnionē corporū viuitate aiorū (vni-
ri q̄ppe amor cogit amātes) vel alteri⁹ amore partē deducunt/ a-
moris oīdunt signū in p̄gressu. quoniam amor solus non autem

Gen. f.
ff. solu.
ma. l. f.
L. de in-
dic. vidu
tol. l. ij.

B

C

p̄. xlvij

De vicio

Beet. ij.

libido prouehit ad congressum. Est enim ea vere se amantium natura: vt non modo appropinquare sed etiam inesse alter alteri velit atq; optet: ideo sicut corda sic & corpora vnita esse/ imo etiaꝝ vnum ex duobus fieri desiderant. Fiunt autem per coitum duo in carne vna: sicut amicorum vna est anima in duobus corporibus. Est autē super omnes gratissima que ex vere amicorum coniunctione surgit delectatio. Conueniunt em̃ sibi inuicem. Cum igitur vere se amantiū congressus coniunctionem animorū simul & corporum maxime cōuenientium plenissimo nexu complectatur: nihil relinquetur/ quod maiorem vel equalem hac pariat delectationem. Non est igitur mirum si reperiantur profusi in venerem homines. Nam & sanctos sepe vicit dira libido. quam sedato animo facilius est condēnare: q̃ irritata carne superare. Sicut facilius est accensam in alio q̃ in seipso flammā extinguere. quo fit vt plures habeat accusatores luxuria q̃ victores. Accusant em̃ eam plurimi qui eam sequuntur: ac si oblatrando sequatur canis petiam canis quam appetat deglutire. Nec est in quo min⁹ sit hominibus fidei seu credulitatis adhibendum. Sepe enim qui acrius clamat: dulci⁹ hanc amat.

E

Similitudo.

Prouehit autem maxime ad luxuriā approximatio conuenientis: qua sopita venus solitudine citius euigilans surgit. Sepe em̃ que solitaria friget/ apposita conuenienti societate protinus incalescit. Ac si pastui deditus equus/ quietum super gramina caput inclinans/ tacitusq; virentes conterens dentibus herbas: viso prope iumento/ mox cum odorem persenserit: de missa volantib⁹ iubis erigit colla/ arripit aures/ hynnitum emit/ tit/ atq; oblata pascendi necessitate celeri pede volat/ nec vlla vi qn supergrediatur impediri potest. Sic homines plerumq; dum ceteris vacant operibus/ quietam nullis agitatam stimulis continent venerē cui⁹ nec (operū tempore) memoriam habent: sed mox ap

Virgil⁹.

proximate focia notus intrat ossa calor/ & percipitur sensim toto pectore flamma: qua semel accensa nihil est circumquaq; securum. Exurit em̃ eque ferrum lapidesq; duros & tenues paleas ac arida ligna. Non em̃ videt quid deceat accensus luxurie furor/ nec rationis freno regitur (cuius est inimica) voluptas. Non pepercerunt aliqui calētes effreni libidine propriis pignoribus: in proprias nō nulli filias efferatam exercuere libi dinem: filii quoq; in matres seu uiētē luxuria debaccati sunt. In sororem frater inuectus est: nec est aliquod incesti genus quod non commisceat impetuosa libido.

Aure. rñ. 29. rñij.

C. de sena. consul. clau. tol. l. vnica. Nihil enim violentius ardet: se-
 uior armis est impia venus. Quoniam arma quidem externum: Quidius
Olee. iij
 luxuria vero proprium sanguinem tangit. ¶ Non sunt igitur tu-
 te quelibet affines persone (& inter quas nihil sedum natura co-
 gitare sinit) vbi oportunitas explēde libidinis adest. eo q̄ vix ap-
 proximorum actiuorū & passiuorū debite dispositōrum impe-
 diri actio potest. Sicut enī replete nubes grandine post volubiles
 tonitrus necessario tempestatem effundunt: sic vix ne defluat in
 actum plenīs catharactis intensa libido poterit contineri. Eob-
 rem furoris tēpore/ nec vetusta consideratur siue rugata cutis/ aut
 si roseo priuata colore facies antiquata palleat. Omē pratum si Sap. ij.
E. dese.
Cō. tol. l.
vnica.
 ue virens aut aridum fuerit: furēs luxuria calcāt. ¶ Capta etiam
 infelici libidine mulier/ nec serui: nec liberi: nec iuuenis: nec senis:
 nec formosi: nec turpis rationem habet. satis illi est (quo implea-
 tur) habere. Non retinent loca sacra nec prohibet verecundia sce-
 lus. Intrauit madidum nobilis regina lupanar/ nec horruit locum
 regio sueta theatro. Tam fetidum vili sensūs libidine procax. In-
 fida est omnis mulierum societas luxurioso. nec vxor filiave so-
 rorve credēda est amico qui veneri seruit. Obluionē siquidē ami-
 ci facile inducit: amice presentia. Nec diu seruare possunt hispida
 membra fidem. Sicut enim difficile continetur aqua ne solum
 defluat pendentem per alueum: sic altum tenens luxuria locum/
 vix puenienti prohiberi defluxu potest. ad propria queq̄ loca sua-
 pte natura decurrunt/ & difficile rationis freno/nature inclina-
 tio diueri potest. Nam suas secum semper omēs habet vires in-
 clinatio nature. quoniam quecumq̄ naturaliter agunt extremum
 sue potentie semper attingunt. Ratio vero si suas sibi debitas vi-
 res secum haberet omēs: proculdubio fortior esset ipsa nature in-
 clinatione. Sed vix vnq̄ ad plenum contra eam armatur. Multis
 enim impeditur atq̄ turbatur carnis allectionibus. quoniam assi-
 dua est viriūsq̄ concertatio (teste apostolo) & hāc esse miliciam
 hominis super terram Iob asseuerat. Armanti autem se contra
 voluptates rationi/ veniunt ipse carnis oblectationes e manibus
 auferre arma ridendo/ ad iocum potius inuitantes atq̄ emollien-
 tes seueritatem. ac si arma se induenti strennuo militi. blandien-
 tes iocis occurrant: importunis lusibus elegantes puelle/ que se-
 minexam dissoluāt infesto ludo thoracem. aut galeam (dum gla-
 dium cingit) asportent. vel dum galeam ponit cingulum remitte-
 tant acinacis. vel dum brachia munit: calcaria tollant e talis. Nec
 cessent donec in risu verterint hominis iram. atq̄ lassato impor-
Jauenal
Bala. v.
Iob. vi.
ij

De vicio

timiditate/proicere suadeant arma. quibus abiectis vacet iocis.& quasi ad vidictam importunitatis acceptae: arreptas deponat violentia grata:& placida verbera locis donet occultis. quibus gaudeant submisisse puelle. Hoc enim verberū genere mansuescit ira: dulcisq; elicitur amor. Sic dum seueritatem induere ratio querit/qua comprimat dissolutos carnis motus/occurrunt salientes blādicie/que nimia importunitate detrahunt seueritatem/spoliantes consilio rationem: donec ebriam voluptatibus deferant in curabile sopitam consensus.

Tollende igitur sunt delinquēdi occasiones (ff. de vlsu fruct. l. equissimum.) que per omnes hominis sensus

Hiere. ix. quasi per fenestras/mortem anime inferentes ingrediuntur.

Iob. xxxj. **P**epigisse fedus cum oculis Iob assererat/ne quicq; de virgine

Tren. iij. ne cogitaret. Depredatur enim animam oculis: quem idcirco

ij. reg. xj. auertere a femina compta necesse est. (Eccli. vi.) **V**isam ber-

Quidius sabee David sanctissimus cōcupiuit. Difficile est thaurum retine

ps. cxvij. re visa iuuetā. q̄obrem auertere oculos ne videant vanitatē timo

I

rati atq; sapientes enituntur/que fuit quorūdam grauissimorum

fuge ratio virorum. Vt enim irritamenta fugerent voluptatum/

opulentas deferuere ciuitates/patriūq; solum/& ad vastas sese lo-

ps. liij. litudines transulere ferarum potius q̄ feminarum consortiū eli-

Eze. vij. gentes. Nā ob in ciuitate visam iniquitatē psalmista fugiens elo-

gauit manens in solitudine. **F**ugiētes enī lubricā mūdi specē

ps. lvi. salutī aīe consulunt.& profecto difficillimū est nō capi versantem

inter laqueos hoīem. Laqueū (inquit psalmista) parauerunt pe-

ribus meis/& incuruauerunt aīam meam. Incuruatur enī laqueo

mundane delectationis inuoluta anima/dū celesti auersa prorsus

a desiderio: ad infima que in terris sunt conuertit affectū. Laqueus

est autem aptissimus ad capiendas hoīm animas mulier/quam

qui paripisci aīo viderit: etiā intacto capitur laqueo. Maxie igit

fugiendus est laqueus iste qui solo aspectu miseris capit aīas.

Auditus quoq; musicalium vocum: siue

instrumētorum ad venercos amores corda hominū mouet/q̄ob-

rem dicit Oui. multis vocem pro lena fuisse. Siquidem emolliūt

animos penetrantes dulcedine quadam veluti lenocinio adula-

tionis/cantus cithareq; & quecumq; musicalem habēt armoniam/

multo efficacius inhoneste prolata verba luxurie aditum parant/

corrumpunt enim bonos mores colloquia praua. quibus ne audī-

antur septas spinis aures obūcere sapiens monet. Sed nec diū ob-

eccli. vij.

puer. vj.

Mat. v.

xxxij. q. v

nec solo.

et de re

nun. nist

cū pridē

Quidius

R

h. cor. xv.

Eccli. xx

vij.

sistunt exardescētibus (ignis more) colloquiis: apposite timoris *Ecc. vi.*
 & verecundie spine. ¶ Deuorat enī spinas quaslibet ignis edax:
 dūmō sufficiēter attingat. Primū quidem virides exsiccat/are-
 factas vero facile absorbet. Nam & in spinis quoq; ignis ardescit. *ps. cxvij.*
 Sic lenocinio verborum primo virentia virtute paulatim corda
 declinant/amittuntq; obfistentem ignibus viriditatis seueritatē:
 qua paulatim absorpta/facile lignum aridum ignis absorbit. Nō
 enim subito primo verborum turpiū congressu casta decidunt
 corda: sicut nec primis ictibus armis tectus miles confoditur/ sed
 longo certamine frustatim arma cadunt incalescuntve: ita vt resi-
 stere vltra ictibus nequeant. Est enim ea armorum natura vt que
 frigida fortissimos illesa ictus accipiāt: calefacta/ minimis pene-
 trentur. Eodem modo casta ī pīcipio fortiter obfistunt corruptis
 verbis corda/ sed frequentatione tandem veluti concusse frequen-
 tibus machinarum ictibus turres prosternuntur. Non sunt igitur
 admittendi qui mala suggerunt sed primo impetu fortiter repe-
 lendi ac pestulentes quorum vel minima conuersatio inficit. Sepi *Ecc. ii. xx*
 igitur (inquit) aurem tuam spinis & linguam neq; noli audire. *viii.*
 ¶ Sed ea est mulierum natura. vt non possint se laudantes atq;
 rogantes odire. Licet casta sit mulier/ suis tamē laudibus honora-
 ri se rogatu virorum oblectatur. que dant queq; negant (inquit
 Oui.) gaudent tamen esserogate. Non potest castum habere cor *Ouidius*
 impudica libenter audiens verba mulier. Nam verba plerūq; ma-
 gis irritant animos q̄ facta.

Litteris quoq; aut picturis icallescere pl⁹

animi solent q̄ personarum presentia. quoniam litteris & picturis
 ea sepe referantur/ que in presentia dicere vel facere pudor ipse p-
 haberet. Sed & verba cito prolata transeunt: litteris vero impres-
 sa sepius relegi possunt/ atq; arcius mentibus inferūtur/ quoniam
 pacatiore & magis collecto spiritu littere q̄ verba attenduntur.
 Itaq; firmius impressa memorie species effugiata/ q̄ verbum nu-
 dum. quod nulla sui expressa representatione retinetur. Efficaci⁹
 tamen excitat repente affectum viua vox q̄ mortua lectio. Habet
 siquidem nescio quid latentis energie viua vox (Hieronymo te-
 ste) sed arcius memorie commendatur/ quod per speciem retine-
 tur. ¶ Essent igitur ardece imagines turpitudinem pūtantes &
 ad lasciuia carmina prouocantes seu orationes cedulis commē-
 date. Nam Tyberius Cesar ob eum (quem de arte amandi) li- *Tyberi⁹*
 brum inscripserat/ exilio relegauit ouidiū: cuius lecturā atq; iuue *Cesar.*
 nalis mgn̄ debachatissime promunt.

De vicio

De chore
arum ma
licia.

Crudis choreisq; haud pigre luxuria exci-
tatur: hiis ei corda licet solidissima dissoluantur: quibus bachana-
lia & quicq; corruptissimi mores inter homines prodire: saltationi-
bus corpora primū. deinde mentes incalescunt / aperiunturq; per le-
ticiam vene / quibus ebullientib⁹ calefacto sanguine fugit verecun-
dia ois atq; modestia / que non nisi sedatis dñatur ais. **I**nflāmā-
tur post hec mixti societati gratissime sensus omnes. Oculi visus
corporibus optime ad opera disposita (nempe in saltationibus nu-
dari vestibus expedit membra) subito flammā accipiant: & mu-
tuis aspectibus / quasi sagittarū ictibus corda penetrantur / placidis
simis sese vulnerib⁹ inficientes. **M**usicaliū vero sonoritate vo-
cum seu instrumentorum aures quasi lenocinio quodam implen-
tur. quibus extra seipsum (veluti sopitus dulcedine quadā anim⁹)
evanescit. Manus alterutris complexibus & suauissimis tactibus
incediā parāt. Inter hec effusa dissolutionis verba pudorē oīno fo-
ras expellunt / quo excluso in tact⁹ amplexus & oscula atq; luctatio-
nes deueniunt donec oīa fiant. Nec verecundia iam depulsa / reme-
dio esse potest: qm̄ quasi per risum & iocū impudici tractata mem-
bra carnalitatis pallio sese tegi arbitrantur / gaudētq; semine quasi
violenta seluctatione submitti & veluti resistere non posse fingen-
tes impleri misteria oīa / quib⁹ multo amplius q̄ ipsi actores oble-
tantur: sic leta dum gaudēt pectora subit arte blanda venus.

Quidius

e

Sunt & alia remotius excitācia libidinē:
ut cultus nimi⁹ seu dissolutus. Nam que auro gemisq; teguntur
corpora facilius concupiscantur. qm̄ preciosiora videntur / que ve-
luti diuinum aliquid contingere homines appetunt. Non enī esti-
matur (licet liliāno fulgeat candore) tenella cutis vilibus operta
pānis. Sepe tñ aurotextis tegitur scabiosa caro: & sub habitu nudi
delicata latet. Nihil enī ad carnem conferunt indumenta. Sola ve-
stium estimatio differentiā gignit opinionū: als eadem est huma-
norum carniū natura. precligitur tñ quod nobilius apparet. Que
vero dissolutionem pre se ferunt ornāmēta / facile prouocant nos
in libidinem. **D**ifferre igit^r a meretricib⁹ habitu virgines atq;
honestas quaslibet feminas decet / ne meretricio compe ornatu
occurrant pparate ad capiendas viroꝝ animas. Nempe mulierq;
ciosam viri animam suo capit laqueo: q̄ obrem aurū gemasq; & tor-
tos crines Ap̄ls interdicat fidelib⁹ matronis. Que igitur ancilla-
ri seu meretricia induuntur veste / haud iniuria pudicitiam habere
venalem iudicantur / eo q̄ pudoris videantur abdicasse insignia /

puer. vij

puer. vij

h. cor. xj.

gobrem legibus absoluntur / qui ancillari seu meretricio more in *ff. de iniur.*
dutarum appellauerint virginum seu matronarum pudicitiam. *lit. apud*

¶ Diuitie luxuriam iuuant acciderenter. eo qd
luxuriēt animi rebus plerūq; secūdis & in gaudiū facile dissoluantur. *Quidius*
homines opulencia. Item quia diuitiis preciosa comparatur orna- *P*
menta quibus ad libidinem animi prouocantur. Parantur quoq;
lauta diuitiis conuiuia / que plurimū ad luxuriam conducunt. Igit
comestationes precedere impudicitias apls insinuat / vtrumq; pro *Bo. xiij.*
hibens eodem contextu. Si quidem panis abundantiam sodomie
peccatum excitasse propheticus sermo declarat. Vix ei quisq; mo- *Ezechiel.*
derate vti ē opulencia. Dilatatur siquidē animus ad opum sepe me- *xvi.*
suram: & plures sese opibus q̄ virtutibus metiuntur. qm̄ non opes
animo & virtuti sed animū & virtutes diuitiis accommodant: q;
obrem scdm̄ opum amplitudinē extendunt siue coangustāt restri-
gendo animū. Itaq; precio diuitiarum suarum hui felicitate miser-
nimi merito estimantur. Neq; enī plus aut minus ipsi seiplos vale-
re arbitrantur / q̄ valeant opes quibus innituntur. Pluris tñ est vir-
tuosa hominis vita / q̄ quibuscūq; opibus valeat estimari. **¶** Sa-
piens igitur non sequitur diuitiarum effusse modus: sed se iusticie
semper limitibus continet / ne quid nimis fm̄ sapientis cuiusdā di-
cium notabile. Honestus etenī modus (inquit lex) seruandus non *ff. de d. l.*
immoderata cuiusq; luxuria subsequēda. Vtitur itaq; frugi sapiēs *se. l. si. fini*
potentatu & opulencia. *ta.*

¶ Iuuāt etiam luxuriam diuitie qm̄ donis
atq; muneribus femine capiuntur. Est enī auarissimū (vt leges di- *L. de do.*
cunt) seminarū genus. Existimo mulierū eandem esse animi que *an nup. l.*
corporis naturam / & manū que ventris / quem quidem affectuo so- *si a spon.*
fidissime impleri desiderant / sed dolenter exarant. Gaudet siquidē
femina recipiens quo impleatur: sed dolet emittens quo vacua re-
linquatur. Vix est tam constans atq; modesti animi mulier: que
vel bladiis nō subuertat aut donis. pecunie (inquit Ecclesiastes) *Eccles. x.*
obediunt omnia. **¶** Et licet indecorum sit omnibus viris grauib;
opulencia vti ad luxuriam: siue ornatur: siue conuiuuiis: siue munerib;
bus feditatem alliciant: ecclesiasticis tamen viris immane sacne-
gium est: hereditatem christi in abusus huiusmodi nepharios ef-
fundere. Sic enī stipendiis christi proditorie enutriti dyabolo fa- *De eccle*
mplantur. Non est aut̄ modernis tpibus dissolutior effusiorve in *sticor*
luxuriam q̄ ecclesiasticorum vita. Fastu siquidem omnes exupe- *exorbiā*
rant principes: comestationibus atq; conuiuuiis epicureos / videtur *ta:*
B

De vicio

non modo seruare sed excedere mores. Emendis vero feminarum carnibus nullum illis magnum est precium millenis etiam multiplicatis (si oporteat) ducatis. vni⁹ vetule carne appreciata volenti auo emunt/ nec est aliud quod promptius exoluatur debitum. Nulla hic est expectantiu pecunias mora. Alioru creditoru sepe tarda est satisfactio: lenoniu vero atq meretriciu propta semp inueniuntur.

Ocium autem ideo luxurie faces accendit

quia & fedis aditum cogitationib⁹ & operibus nephariis exercitiu parat. Na vacante primo animu oblectabiles poccupat (q sunt hoi conaturales) voluptatu cogitationes. ac si negligetia vassalli desertuz incultuq: suprem⁹ dñs colat fundu: huic subiectu cōditioni situ (que accepisti colēduz) nō colueris agru: colendi ptin⁹ ad me actio reuertet. Sic voluptates quotiescūq torpēs ratio nō exercuerit aīz veluti propriu occupat dominiu. Eo prope modo quo sede vacante capitulu celsus accipit epat⁹. Aut sicut princeps (si desit heres legitim⁹) feudatarii protin⁹ bona veluti ad se primo iure ptinētia igrēditur. ¶ Non igitur omnino ociosum diu voluptates animu permittunt: qm subito vt vacantem viderint exercitiu rationis ingreditur/ & ancillarū more/ post egressum dñe a domo/ iocis tripudiiq: vacant. Sic mentem exercitiu liberam voluptates plena detinent possessione/ & licenter fede percurrunt cogitationes omnirationis dñe metu secluso. que videtur abesse. ¶ Occupatus vero animum bonis meditationibus nequaqu attingūt voluptates/ qm non possunt simul diuerse animo inesse operationes ab eadē exerceite potentia. Neq em q admodum angelici humani spiritus cogitare simul actu plura possunt & diuersa. Volubiles em sunt hominum cogitationes que temporis indigeant successu in actus eliciendo. q obrem nec simul actu diuersa memorare aut itelligere aut diligere homo potest. Itaq occupatum scis meditationib⁹ animuz nō attingent impie. O q felix qui providens dñm semper suo in cōspectu/ meditationes quoq: suas ante illius oculos dirigit/ atq omne desiderium ante faciem illius ponit. dicens. Ante te dñe est oē desiderium meū & gemitus meus nō est absconditus. Hic em deo p̄sente verebif sedū aliqd aut impiū cogitare. sciens qm in cogitationibus impii erit interrogatio. scrutator em est deus renum cordiūq. ¶ Ociosam igit mente: peccatoru vepres facile implet quia si agrum pigri hois. quo dñs p̄ Esaia conquerit. sup humū ppli sui spinas vepresq: ascēdere q sarculo purgatos mōtes. i. virtuosos ardua meditātes viros nō attingent. Na & incultas domos aranearum telemuresq: & buffones implent: habitatq: ibi coruus in fene

De ocio
vitando.
S

z

ps. xv.
ps. xvij.
psalm.
xxxvij.

Sap. i.
die. vij.
p. xxiij.
Esa. xxxij.
Esa. vij.

stra volūtatis carnē cātans dānabile. Quapropter exercebar (in-
 gt. ps.) & scopebā spiritū meū. Qui igit̃ oia tollit faces cupidinis
 aut extinguit aut salti adurētes mīme sentit. ¶ Oia (inqt Oui.) si
 tollas perire cupidinis artes. Contēpteq̃ iacent & sine luce feces.
 Docet ei plurimā maliciā ociositas: q̃ proculdubio est oīm sentina
 viciōrum. Sicut em̃ catarrus est fons a quo oēs hoīm infirmitates
 deriuātur: sic & ocium est oīm scaturigo viciōrū. Nunq̃ igitur ocio
 vacent/ q̃ castimonīā seruare satagunt. Satiū est feminis delicat̃
 manib⁹ lapides transferre duos: q̃ ociosam in camera sedē fouere
 Nam & milites ocii vitare leges clamāt. Effeminātur siquidē &
 in veneresi arma mutant ocio vacātes. Vbiq̃ igitur vel ociosi
 milites vel ecclīastici viri aut studētes siue alii sunt ocio dediti ho
 mines: illic feminarū scito abundare corruptiones/ & oīs generis
 nepharia stupra. ¶ Ocio etiā spirituales remittunt̃ virtutes/ atq̃
 aiales intēduntur. Quo fit vt maiore impetu naturalis calor visq̃
 membronū insurgat: cui resistere nudata viribus ratio nequit. Nā
 (vt dixi) per ocium vires spūales oīno remittunt̃/ ac si principem
 milites deferant. in domo quidē sed societate carentē: qui nequeat
 ferociū repellere hostiū aggressus: sed propria in domo captum
 quocunq̃ voluerint captiuū miserūq̃ dedū cāt. ¶ Infelix est igitur
 ocio marces anim⁹/ q̃ a vincula sibi patitur voluntarie iniici. Ocio-
 sitas em̃ & voluptas vincula sunt ad miserā aias captiuandas.

¶ Ebrietas vero cibi & potus ab intra mini

strat luxurie fomitē. qm̃ luxuriā incallescere vino Salomō attestat̃
 & assueri demonstrat exemplū/ q̃ postq̃ mero incaluerat/ vasti ad se
 reginā euocauit. Noe vino ebri⁹ pudēda ludibriose nudauit. Loth
 inebriat⁹ pprias incestauit natas. Nox lucē priuat atq̃ pudorem:
 ebrietas vero pudorē simul & rationē sopit. ¶ Nec minuit pectū
 ptracta culpabilit̃ ebrietas: q̃ si fuerit absq̃ culpa sequelā excusat.
 Nec mō puocat in luxuriā ea q̃ sensus aufert atq̃ rationē ebrietas
 sed etiā q̃ nimia dicit nutrimentū sumptionē. Subtrahē (iq̃t quidā)
 ligna foco si vis extinguere flāmas: si carnis motus. oia. vina. da-
 pes. ¶ Hac ei ex causa pleriq̃ sanctorū carnē macerare ieiuniis
 & austeritate/ quorū princeps extitit ip̃e ap̃s q̃ dicebat. Castigo cor
 pus meū & i seruitutē redigo. Inerassat⁹ aut̃ facile recalcitrat equ⁹
 & seru⁹ delicate nutrit⁹ efficiē cōtumax: sic & corp⁹ opulēter enu-
 tritū in luxuriā (indomuit more pulli) erecta contra deū ceruice trā-
 sarrit. Epulis em̃ enutriti in luxuriā hoīm corda/ beat⁹ Iacob⁹ p-
 testatur. Nec mirum qm̃ ciborū abundantia/ atq̃ vini calentis incē-
 dio/ replentur ossa medulleq̃ tur gent/ que petunt egressum.

ps. lxxvj.

Ouidius

Ecclesiasti-
cl. xxxiij.

a

E f̃ vere
nū. c. nist
cū pridē.p̃uer. xx.
Ihesus. f.
Gen. ix.
Gen. xix.

p.

z

f. cor. iij.
Deuter.
xxxij.
p. xxij.
Job. xv.
p. Eccl. xix.
Iaco. v.

De vicio

¶ **C**omplexio quoque aut minuit aut prouocat audius ad luxuriam. Melancolici enim atque nimium colerici venereos haud frequenter percipiunt stimulos: quibus nec profunde seu vehementer purgentur. Melancolici siquidem frigida nimia corp⁹ compactum/calorem vix sentit effuse libidinis. Et alia est ratio. quia melancolicorum non subit corda (que leticiam semper querit cuius est amica) venus. Quamobrem non ingreditur ferales animos nec in mēstos se thoros immittit. sed peccata dum gaudent nec sunt attrita dolore. Ipsa patent blanda tunc subit arte venus. Est tertia ratio. quia sepe melancolicorum acerrima sunt ingenia/que dum studiis intensissime vacant: ad voluptates nequaquam patiuntur diuertere animum. **¶** Colericorum vero excessiuorum natura imitiss non percipit neque admittit veneris blandimenta. quamobrem non se ingerit blanda venus ferocibus animis. quoniam nil magis contrariatur amori quam plena odio feruens ira. Venus quidem dulcedine amoris/ira vero fellea furoris amaritudine plena est. Venus iocundum atque mansuetum rededit animum/quem delizioso impleat amore: ira vero indomitū facit atque incompetem deliciarum omnino. Effundere sanguinem festinant ira perciti homines/quem venus maxime amat. quoniam ex eo virtus omnis venerea fomitem sumit. Nunquam igitur veneri multum sunt homines dediti: qui fundendi sanguinis habet desiderium. Et si quando ad venereos illabantur amores: feritatem deponant necesse est: quoniam non admittit ullomodo feritatem libido/que ferrea potest domare corda. **¶** Sanguineorum natura maxime veneri apta est. tum quia iocunditatem habent innatam animis: que veneris amica est. tum quia dulcedine quadam tractabiles atque domestici sunt. tum quia sanguinis copia procliuiores aptioresque in actus venereos reperiunt. Sunt igitur excusabiliore si decidant in luxum: quemadmodum & iracundi si cito turbentur. Nullum tamen a toto natura excusat: quam ratione semper vinci (licet impetuosa) potest. Sunt tamen indifferentia/quecumque a natura mere proueniunt: neque laude: neque vituperio digna. **¶** In iuuenibus excusabilior esse luxum quam in senibus nemo sane mentis ambigit. quam in iuuenibus quidē ob sanguis feruore maius est luxurie incitamentū. Senes vero sepe procuratam exercēt venerē/que mirabili ductos infania reor. Quam primo quidē naturā debilitat. sed quia peccata grauius committunt. tertio quia non puellarum quibus miscentur gratiam habent. Sine affectu enim amoris perturbati eorum patiuntur. Non enim habent/quo iuuenilis placeat puellis/viri senes.

Senes.

*Tempus senes
milites tempus senes
liberum mor. sed.*

Frigida canicies. rugata atq; decolorata cutis. fetidus sepe or-
helitus/excreatio frequens/defluentes quādoq; per ora saliu-
gratam faciunt societatem/& postremo defecte vires nō corre-
dent ferienti iuuenularum desiderio. Non penetratur valens co-
peus hasta molli: non satiat vētrem famelicū/panis exiguus. N-
extinguit ardentē flammam: vrceolus aque. Sitim nō extingui-
sed accendit gustatus modici vini potus. Sic sepe viri senes dum
se putant facturos ingentia: flammā excitant atq; accendunt libi-
nis in iuuenca. quam nequaq; sufficienti rore possunt extinguere.
Quo fit. vt nupte senibus iuuenule remediū alibi querant/quo ac-
censa flamma per virum propriū: alienis subsidiis extinguatur.

¶ Lege mosaica reus erat/qui puteus siue cisternā quam aperue-
rat non clausisset. Merito igitur cornua crescant hiis qui defecti vi-
ribus calentes. iuuenili sanguine vxores accipiunt: q̄ stultum est
agrum assumere quem colere nequeas: aut arma ferre quibus uti
non possis: sed ea ducuntur infania multi senes: vt eadē se posse pu-
tent q̄ iuuenes potuere. aut verbis cōpensare/quod nequeunt ope-
ratione. Sed non sunt cōtente verbis femine que opera poscunt: q̄
vbi opus est facto: verba non sufficiunt.

¶ Sūt diuerse peccati luxurie species: & oēs

quidem mortale continent peccatū: est nihilomin⁹ altera grauior

alia. **¶** Simplex fornicatio (que solutorū est peccatū) iter ceteras

minoris est culpe/quā nōnulli (haud sana erecti doctrina) excipe-
re a mortali p̄sumpsere: non aduertētes mechie prohibitionē illici-
tum declarari oēm penitus coitū/qui extra legitimum fiat matri-
monium. Cuius quidē propositiōis potissimum est argumentū/
q̄ nullo alio modo coeundi licentia data a dño reperitur. Neq; em̄

quisq; dñs est membrorum suorū: vt illis (quo voluerit modo) abu-
tatur. **¶** Furtum igitur simul cum fornicatiōe committit: qui tol-

leus xpi membra iūto dño accommodat meretrici. Nec putem⁹

ad eas tantūmodo prohiberi accessum quarum venalis est turpitu-
do: sed prorsus ad oēs/que legitimo non sunt homini cōiuncte tho-

ro. q̄ obrem corinthis oēm phibet Apostolus fornicationē. & alibi

omne cuiusuis generis fornicatorem aut immundū non posse di-
uini esse regni participē protestatur. **¶** Existimo tñ leui⁹ esse pec-
catum ex amore simplici q̄ lucri gratia fornicantiū. qm̄ vili⁹ est ob-

lucrum q̄ ex affectu opus quodcunq; viciosum perficere: vnde qui

sedulo lucri affectu fornicantur: non eam (que meretricibus & me-
reticaniis debetur) infamiā assequuntur. Que vero non affectu

Exo. xxi.

5

6

ff. ad. l. ac

q. l. liber
homo.

1. cor. vi.

D

1. cor. v.

vi.

De vicio

I persone sed libidinis explende gratia fornicatur: parem cum meretricibus infamia fortuitur. Quapropter acerrimo increpatur ezechielis sermone/que infantiur libidine mulieres/& que ob infatibile explenda libidine munera suis donant stupratoribus. Cuius nature fuit imperatrix de qua Iuuenalis dicit/que iam lassata vinis nondum satiata recessit.

Estigitur fornicationis triplex incitatio dis-

R ferens: videlicet qui mutuo personarum amore:que lucris gratia:& qui explende causa libidinis fornicatur. Primi quidem ad amicitiam pertinere videntur. secundi ad auariciam. tertii vero ad effusam luxuriam. Qui primo peccant genere tanto excusabiliores existunt/quanto amicitie honestior est ratio. Peccant tamen/quia deordinatus est amor/que creatura preponit creatori. Est enim super omnem creaturam appreciandus creator. Non igitur creaturarum amore villo nunquam tempore licet homini creatorem offendere. Qui secundo peccant modo/tanto grauius offendunt quanto turpius est per auariciam quam ob amicitiam perpetrare scelus & quanto cupiditas lucris ab amicitia differt. Qui vero tertio genere peccant fornicationis/eo infamia contingunt vilior quam passionibus obedire hominem vilius est. Et fortassis qui lucris gratia fornicatur necessitate potius quam cupiditate potest adduci. Si quidem propter inopiam multi deliquerunt: quoniam omne scelus facere & pati sepe pauperes cogit. Qui vero libidine ducitur: nulla nunquam minuitur excusatione preterquam naturali: quoniam qui maiore impetu nature perurgens: profecto (ceceris paribus) leuius peccat. Non tamen (qui legem non habet) necessitas/

*Ecclesiasti-
ci. xxviiij.*

a transgressione diuinorum preceptorum excusat/ quoniam satius est mala pati quam mala facere. **S**i quis arguat cessare maliciam furti aut fornicationis adueniente necessitate (quod Salomoni) videtur de furto asseuerare vbi dicit/ non esse grandis culpe furtum esurientis implendi causa ventris patratum. simileque fornicationis ex necessitate summi argumentum posse: similitudinem quidem eadem est ratio. **D**icendum legislatoris intentione sequi oportere. quod si necessitate contineri suis legibus velit non excusat: vbi vero solutam esse vult legibus. haud dubium excusat.

X **S**ed quam velit esse solutam legibus necessitatem & quam non ipse legislator: discutere opere precium est. Que positiui sunt humani iuris leges: interpretatione habet ab ipso legislatore: vel contra ab vniuersitate si interpretatione habeat contra nota ut ea que dragestimilis est ieiunii contra interpretatione necessitatis tempore. **Q**ue vero diuina habet immediate leges auctoritate ut decalogi precepta: dispensationem quam ab eo solo recipiunt singulari reuelatione. Ut

*2. de leg.
l. si impe-
rialis.*

indeis permissa est egiptiorū ablatio bonorum. Et osee, meretricis copulatio. q̄ tñ al̄s illicita erat. ¶ Vbi vero singularis atq; expressa nō habet diuine legis interpretatio: dispēsari hoīs auctoritate nō potest. vltima nihilomin⁹ necessitate cōpulsos carere pctō naturalis ratio dicitur: dūmō peccādi oīno affectū excludat. ¶ Necessitas itaq; actum nō affectū excusat. Et est illa extrema necessitas q̄ vel resistendi im possibilitatē: vel mortis imminēs atq; p̄sentaneū cōtinet periculū que violentiā dicit insuperabilē (nulla in actu fornicandi accedente cōsensu delectatione) pctm̄ oīno seponit. Qm̄ q̄ inuitis fiunt parientib⁹/peccati rationē (q̄ a consensu sumit vires) habere nō possūt. Impossibile est ei simul & velle & inire pati. Nō nocere igitur alienā libidinē inuitis animis/ licet pollutis violenter corporib⁹ iura volunt. Si tñ post insuperabilē violentiā (qua fornicationis actui submissa est virgo) accesserit delectatio: nō excusat a peccato. Et hoc quidē videtur esse difficillimū: vt venereis implicito actibus corpore/ nō aliquāliter anim⁹ delectetur. ¶ Que vero mortis effugiende causa dicitur necessitas: voluntarium habet opus: quō merces ex naui dici s̄ sponte p̄icere qui periculū naufragii pertime scit. Licet em̄ simpliciter amittere nolit merces: nihilomin⁹ euitandi maioris dāni gratia/ cōditionaliter velle videtur. Et quidē leges tali peccantē metu excusant/ qui p̄sens & maioris mali continet periculū. Sed & sacri canones idem sentire videntur non a toto quidē sed a tanto excusari timore peccantē indicantes. ¶ Gloriosi tñ est tutiusq; mortem pati: q̄ vite deus veritatemq; relinquere. Doctrine autē veritas/ qn̄q; maioris causa dāni potest sine culpa relin qui. In cōfessione vero nominis xp̄i p̄sistere vsq; ad mortē debere fidelem sacra volumina mandāt. Erubescet em̄ euz xp̄s qui se cōfiteri coram hoīb⁹ extimescet. Hac em̄ pro veritate meli⁹ est pati suppliciū q̄ pro adulatione beneficium p̄mereri.

¶ Constantiē maximū nobis prebuere que dam tenelle virgines exemplū. q̄ fortiter mortis dāna ne polluerētur corpore aliena libidine vel fidē violarent (cōcepto metu) pertulere. Vt sacre virgines quarū gloriosam facit ecclesia memoriam fuerūt alie q̄ laudat ilī fugerunt alienā cautela libidinem. vt ille due Romilde filie memorabiles/ q̄ submissos mām̄s mortuos iā tertio die capones fetore nimio sese fingētes impletas: illi⁹ n̄ phādi regis varorum qui captam dolo earū mātē atq; castellum ficiis cum ea sponsalibus ludibrio (postq̄ recepit locuz) habuit maximo infandam libidinem effugerunt. Fuerunt & alie mortu sese sponne

Exo. xiii
Osee. i.

18

xxx q. v
c. tollera
bilis. c.
reuera.
c. ita ne.
c. de pud
c. in
sequētib⁹
z. ff. ad l.
iul. de
adul. l. ff
vroz. §. ff
q̄s plane
ff. qd me
causa.
de pe. di. j
pōt fieri.

2
Bpo. ij.
Job. xij.
xj. q. iij.
nemo p̄
nitentum.

18

De vicio

dedentes/vt inuiolatam seruarent castimoniā/vel vt violatē vin
dices pudicitie inuicti gloriam animi demonstrarent. vt lucretia
romanarum gloria feminarum.

Adulterium secūda est luxurie species. qđ

matrimonio iunctorum est peccatū. & hoc quidem tanto simpli
ci fornicatione grauius/qđo fidei habet violationem. In matrimo
nio siquidem prestatur vtriusq; fides deo teste atq; vniuersa fide
lium ecclesia. que si quotiens violatur cornua oriens infixi fron

Sec. liij. ti: plura profecto essent hominū cornua q̄ ceniorum. Abūdat enī
adulterium: feraciusq; solū habet q̄ rustic⁹ ager aut vinee dulces.
Cuiusquidem frequentie ratio est/quotidiane societatis attendia
tio: atq; publica notaq; omnibus coeundi libertas. Nouis etenim
gaudet hominū natura. & presertim feminarum/que vertibilio
ra habent frequenter ingenia. Fastidiunt enim allueta (licet opti
ma) nutrimenta/& noua (licet minus preciosa) placent. Et q̄ ves
lut furto voluptates habentur/gratiores fiunt. dulciores enī furti

puer. ix. uas aquas periculū facit. **C** Est alia que frequētissime occurrit ras
tio. q̄ iuncti matrimonio non sepe cōplexionibus moribusq; cōue
niunt. Est siquidem inter eos sepe vel etatum: vel complexionū:
vel generis/vel morum discōuenientia/que mutua minuit dis
lectionem. Et qui conueniūt hiis omībus: assiduitate tñ familia
ritatis/concipiunt aliquale fastidium. ita vt vltima sit amantium
delectatio: matrimoniū. **C** Sequela etiam prolis grauatur adul
terii scelus. quoniā sepe legitimorū hereditatem accipiunt illegi
timo nati thoro: putatiuiq; patris nutriuntur bonis. quorum diffi
cilis est satisfactio atq; difficilior iā possesse hereditatis derelictio.

Sepl. liij. **Q**uobrem ab iniquo thoro exterminari semen cōminatur scriptur
eccl. xxiij. ra. Nec altas figere radices alibi dicit. Estq; indelebile adulteri
puer. vi. publicatum semel opprobrium/quod nec potest vlla (apud homi
Isa. liij. nes) auferri pnia. ff. de ritu nup. l. palam. licet apud deum omīe des
leat peccati opprobrium penitentia. **C** Dicitur itaq; grauissimū

inter cetera peccata hiis rationibus adulterium. quod patiens in
vixore marit⁹ infamiā sortitur. ff. ad. l. iul. de adul. l. i. Sola enī adul
terii causa diuortium iure permittit⁹/quod lege mosayca lapida
tione plectebatur: nūc vero christi gratia tanti sublata est rigoris
mulctatio. liberauit enim adulteram xps/abstinētiā futuri pre
Mat. xix. cipiens amodo peccati. Ostendens gratiorem deo fore peccato
Deu. xxiij. ris cōuersionem q̄ mortem. Nec deinceps dāna infamiā (dūmo
Joh. viij. do conscius non sit criminis) adulteram tenens vxorem. Patro
S. nus est ille criminis/qui celat crimen vxoris/non obuiando pctō.
eze. xviij.

& stultus dicitur tenens adulteram: ea intentione vt peccati par-
ticeps existat.

Incesti crimen/quod inter affines cōmit-

tur grauius dicitur adulterio: vbi sanguis sanguinem tangit &
om̃ia cōmixta sunt/nec affinitatis vlla est reuerentia. Horruit se-
cundus philosophus vas vnde exierat maculare. Hic enim audi-
to a quolibet verbo: nullam esse pudicā mulierem: peregrino in-
dutus habitu ad matrem ignotus venit: auidus in ea verbū expe-
riri. quod si verificatum fuisset in matre (quam pudicissimā exi-
stimabat) de ceteris facile credendum putaret. Deducto autē vsq̃
ad concubitum negocio: nihil agentem increpuit mulier: frustra
rem petiisse quam nollet executioni mandare. Tunc ille filium se
declarās vereri se dixit vas maculare vnde exitū habuisset. Quo
mater facto confusa/dolore nimio mortem obiit subitam. Filius
vero indicens proloato penitentiā verbo: silentium vouit perpetu-
um. quod nec metu p̃sentate mortis infregit. Volens enim adria-
nus imperator viri constantiam experiri: iussit nolētem suo in cō-
spectu verbum proferre ad suppliciū duci: mandans secrete mini-
stris vt suaderent loqui capitis indulgentia. quibus si metu mortis
assentasset: capite plecterent: si vero dolosas contempnisset suasio-
nes immobilis perseverans: incolumen reducerent. Quē scripto
salutim rogans Adrianus interrogationibus responderet. Impres-
sit carte. tu quidem adriane vite necisq̃ habes in me potestatem:
sed mee vocis promende nulla tibi est potestas. Et demū scripto
ad multa illius interrogata respondit. ¶ Incestum primo filie cō-
miserunt cū patre Loth. Aman Thamar sororem oppressit pro-
priam. quo scelere a fratre Absalon vulnera accepit mortis. Igne
plectitur incesti crimen grauioris. & incestuosi quidem inter oēs
capti dicitur libidine infelici. Nam licet mosayca lege fratris du-
cere uxorem liceret suscitandi causa seminis: moderno tamen tē-
pore decreto ecclesie videtur illicitum. Propriam quoq̃ sororē du-
cere in uxorem naturalis prohibet reuerentia. Quid enim turpi⁹
q̃ sedare luxuria personas/quantum maxime tenemur honorē atq̃
verecundiam obseruare? Si quemlibet extraneum in propinquas
debachari personas aspiceres/arreptis armis mox in vindictam
animus impatiēter assurgeret. quare ergo idem tu cōmittis quod
in alio tam acriter existimas puniendum? Nexos reor veneris i-
munde cingulo quos rapit incestuosa libido. quoniā eo ducuntur
furore vt nullā sanguinis habeāt rōnem. Infamāt certe atq̃ ludib-
rio exponunt maximo. quantum debuissent famā atq̃ honorem

Eze. xxiij.
sap. xxiij.
De scdo
philoso-
pho.

T

Gen. xix.
ij. reg. xij

Deu. xxi

⚔
X

De vicio

Dicitur. v. tueri. cui vix est alius furori similis. Hii sunt equi emissarii hyu-
nientes ad proximorum affiniumque suorum uxores.

A **Sacrilega igestio peior est fornicatio / qm̄**
et de de. sacrata deo corpora prophanantur. Non enim decet dedicatas diui-
et mo. nis: aliis vñbus res quaslibet applicare / vt iura volunt. Maxima
puer. vi. pfecto fit deo iniuria: si desponsate sibi virgines violent. Nō igit̄
C. de ra- parceret zelus & furor viri quin in tpe oportuno vindictam pcti su-
ptu xgi. mat. Sed & legibus morte damnatur qui nō modo violare sed at
l. vnica. temptare prelumit virgines xpi. Hinc est q̄ clausas oportet esse
moniales nechoim admittere quorūcūq; frequentia. Mulieri vi-
rum aut murū opponas necesse est. ¶ Vituperabiles igitur sunt
que cetibus hominū se immiscēt vagantes religiose. Neq; enī

B quascūq; feminas decet cetibus hominum immisceri. ¶ Peri-
C. de pccu culosa est nōnullarum (que sororelle dicunt) inter homines quos-
ra. l. mari libet cōuersatio? Audiunt enī vident & sepe sentiunt que moue-
tus. ant velatam pallio libidinem. Que est autem tuta satis femina-
rum clausura: quā viri clauis approximans non aperiat? vix mu-
ro concludē detinentur: q̄tominus aperto campo duello poterunt
abstinere? Vident enim quibus congregari cupiant: & si verecun-
dia (ne aggrediantur) abstineant: aggredientes tamen volentis-
simo suscipient animo. Non potest esse bona discurrentium reli-
gio mulierum: animo siquidem plusq; pedibus eunt: & spiritus si-
mul cū corpore volat. ¶ An vero ad incestum vel sacrilegiū per-
tineat que inter affinitate iunctos spirituali committitur fornicas-
tio: potest questio esse. Et magis ad incestum videtur. quoniam li-
cet diuini aliquid habeat: nichilominus affinitas est potius q̄ sa-
crum. Nisi spiritualis sit simul & sacra fortassis affinitas: vt cōfess-
soris cū religiosa cōmixtio filia. sic enī & incestus & sacrilegiū pe-
petratur. Que vero inter compadres & cōmatres seu filiolas atq;
filiolas p̄mittitur / incesti solam habet rōnem. Inter prelatū xō &
subditā religiosā (sinō accesserit cōfessio sacramentalis) nō in-
cestus sed sacrilegiū (sacrarum occasione personarum) admittit̄.

C
De luxu
cū affini-
bis spūa
libus.

D

E

¶ Maius volunt canones esse spirituale q̄ camale affinitatis vi-
culum / quo sequit̄ grauius / patrē cum spūali q̄ cū carnali filia pec-
catum cōmittere. Quod licet ab argumēto auctoritat' eliciat̄: na-
turali tñ dictamini videt̄ cōtrahere. qm̄ nō accedit oimoda inter spi-
rituales quēadmodū inter camales affinitatis rō. Verū quidem
erit fortius esse spūalitatis q̄ camalitatis vinculū / eo q̄ sint spūalia
camalibus digniora: si tanta cōcurreret ad spūale / quemadmodū

ad carnale affinitatis vinculū rō. Non enī sequit̃ dignitate sacer-
dotum aut principum / efficaciorē esse oēm eorum minimā pmī-
sionem. maxia viliorum personarū. Non sufficit dignitate psonas
precellere. nisi similis quoq; sit actiū gradualis intētio. Non est ei
omīs fortissimi cuiusq; sagittarii remissus ictus: valentior omib⁹
cōpacto viribus imbecillis. Valentior quidē tunc erit / vbi collect⁹
fortior ille viribus tetenderit arcū. Sic in carnali quidē affinitate
ois cōcurrit proximitat⁹ / rō videlicet sanguis. ordinis: vniuersalis
(etiā p vniuersum mundū) cōsuetudinis: posteritatis: sequele: nu-
trimenti: cohabitationis: hereditarie transfusionis: assimilatiōis:
cognominis: mixteq; honoris & infamie vicissitudinis. in patrē si *Eccē. iij.*
lii & in filium p̃ris honor confusioq; cōuertit̃. Spūalis autē cogna-
tio: non tantā secum habet rōnum filiaque dūtaxat vel auditiōe
cōfessionis vel assistentia in baptismo cōtrahitur: sed nulla est ibi
sanguinis admixtio. nihil reale collatū: nō ordinatio psonalis. non
cōsuetudo p vniuersum (quod enī a plurib⁹ approbat̃ maiorem
habet rei efficacīā) nō posteritas aliqua generat̃: vt filii filios car-
naliter generāt. Non etiā sequūtur spūales q̃admodum carnales
filii parentes / nec alimenta corporis ab eis accipiunt / nec simul in
eadem cohabitant domo / nec hereditati succedunt / nō generant
similitudinem in eis qualibet. nō eodem censent̃ cognomine / nō
deniq; participes honoris fiūt & fortune. Et postremo mag⁹
est dare substantiam qua sit / q̃ audiuisse tātummodo ab eo quod
malum fecerit vel ablutioni astitisse baptismatis. ¶ Est nichilo-
minus ea fornicantis cum spiritali filia impietas maxima / q̃ plu-
pus efficitur ex pastore / ex direttore sicarius / ex patre proditor /
ex custode populator. Quis enim locus remedio relinquitur aia-
bus / aut que medicina morbidis esse peccatricibus auxilio potest
si per quos anime sanari debent saucientur? Ac si sordibus tincti
sordidiorē lauētur aqua. sic ab iniquis sacerdotibus egreditur pol-
lutio super vniuersam terram. ¶ Ah quotiens corrupte redeunt
que contrite ad confessionem accedunt? Plurima certe peccata cō-
mittuntur sub spiritualitatis vmbra / quoniam nonnulla sub sanc-
tatis specie dicunt & faciunt / que oculos diuine maiestatis of-
fendunt. Non est bona frequens quarundam deuotarum atq; pli-
xa confessio / qua pleriq; religiosi & sacerdotes excellenti quadam
deuotione notati libentissime detinentur. Nec audius pueri la-
cteas affectant m̃mas nutricum: q̃ hii confessiones mulierum.
Nullus gratior locus cathedra confessionis. Ibi enim possunt ple-
no pectore vomī: que alīs pudore secreta manerent.

Nota ma-
la plima
fornican-
tis cū spi-
rituali fi-
lia.

hic. xxiij

In cle. 3
here. ad
nostrum.

De vicio

I
De pctō
contra na
turam.

¶ Est alia oīz peior luxurie species que fit cōtra naturam triplici modo. Vel indebito loco (velut masculinorum concubitu) siue procurata seminis effusione: siue brutorū horrēda cōmixtione. Et hec quidem omnia horripilationēz inducunt sola peccati cogitatione/nec mihi satis virium est ad infandissimū hoc viciū pertractandū. Abhorret em̄ pudica mens tam putridum cogitare nephas: quod nec ipsos demones puto posse videre. Inficitur aer tam graui scelere fetens. **¶** Hos omnes morte damnāt sacratissime leges. Neq̄ em̄ digni sunt hominū consortio/qui naturam degenerāt hominū. Vilissimos necesse est animos foueāt qui tam turpib⁹ operam prestant. Neq̄ puto facilem dari veniam tam grādi pctō/nullum est tñ tam graue peccatū qđ gratia dei nequeat aboleri. Grauiissimas nihilomin⁹ vltione legim⁹ talia secuta crimina. Onā scelestus iniq̄ semē fundens diuina periit vltione Sodomite sulphureā igneāq̄ ruinā sensere/ciuitatib⁹ in abyssum demersis. Qui vero brutis miscentur:morte damnant⁹: infamiāq̄ hii omnes perpetuam assequuntur.

In auct.
vñd lux.
cōtra na
turam.
coll. vj.
C. de a
dul. l. cu
z vir.
Genes.
xxxvij.
De h. xix.

K

¶ Est alia petulās & insana libido: qua nec tēpus nec dispositio feminariū obseruat⁹/vt q̄ menstrui aut p̄ximi partus rationē nō habēt. Dicuntur tñ sepe lepra seu quouis alio infici morbo/q̄ menstrui tēpore concipiūtur/& hinc effici celum pestilens/plurimasq̄ incidere hoibus calamitates. q̄ob̄rē prohibit⁹z ad menstruatas accessum diuina sepius iterat lex. Qui vero p̄gnatibus & p̄sertim proximis partui cōmiscen⁹: furiosus nimis duci libidine cōproban⁹. qm̄ nec prolis causa impleto iam vtero: nec alia quauis excusabili accedūt ratione. Nec extra periculū abortus dicitur fieri cōcussio frequens. **¶** Est itaq̄ fed⁹z maritalis impetuosa inuicē agi libidiue. Neq̄ em̄ (quēadmodū vili scorto) abuti vxore licet viro. Possidere paulus monet viros in honore atq̄ sanctitudi ne vasa propria/nec ferri passionib⁹ effrenis desiderii. Nō mirent⁹ effrenes effici aliorū in cōspectu hoīz suas vxores viri. quas depofita omni pudoris verecūdia ipsi quoq̄ tractauerint. Sunt q̄ p̄sentibus extraneis & loqui turpiter & agere turpius audeāt in vxores. easq̄ penitus inuerecūdas gaudēt efficere/atq̄ publice assuefaciūt ipudicitie: quā postea q̄si rē solitā paruipendentes: in adulterio ipe mulieres exercēt. Assuetudine siquidē adeo nihili fit apud eas impudicitia: vt cōmisso vbilibet adulterio: tergētes ora dicāt. Nō suz operata mali. nō em̄ magnū aliqd̄ existimāt qđ apud viros p̄prios vilescere oīno cōspiciūt. **¶** Senat⁹ aut pudor atq̄ maritalis (q̄lis

L

1. thes. iij.

X

P. xxx.

esse inter generationis actus potest) verecundia/longeum inter
vxoatos amorem & castimonie conseruat fidelitatem. Reueren
tur eni atq; timent & diligunt eos/ qui secreta pudoris obseruant
facinora viros/ipse licet impudice mulieres. que nunq; notos ma
gnipendunt amores & veneris actus. qua supradixi rationem di
minuti esse amoris inter iunctas matrimonio personas/ eo q; no
ta sit omnibus inter eos libertas cohabitationis. Quato igitur se
cretior est eorum cubicularis conuersatio: tanto gratior familia
ris illa sit inter eos delictatio. Solent enim diuturniora atq; gra
tiora fieri/que secreta seruantur. Effusa vero quelibet cito labunt
ac si stagno retenta diu aqua/ subito fluens euanescat aperto mea
tu quo se ingerat plenus antea gurgis. sic & omnis collecta perse
uerat virtus: que dispersa facile perit.

Cuperem eas proferre luxurie detestatio

nes que illius abstinentiam hominib; prebere aliquamiter possent
Sed qm momentanea & horalis vix est mea quies: eo q; continu
erem peregrinus: nec amplior esse oti potest labor/ q; sit hospita
lis manendi necessitas: vix aliquid visu hoim aut lectione dignu
audere/ & ad perfectum deducere michi videtur possibile. Non ei
possum impetu concepti spūs cōtinuare: desertionis mox cogen
te necessitate: spūs autem mutato euanescit loco/ & noue presen
tate oculis species: preexistētium facile auferunt cogitati. Quas
propter interruptas tam viuacitate spūs/ q; temporis cōtinuatio
ne/meas oportet esse operas vniuersas. nec vacarem scripture: si
ferendi libros: quorum lectio tedium auferre impatiētis more/ &
satis vtiliter illud (licet minimū) impleat tēporis ocium/ facul
tas esset. Egyptiorum mea deterior est conditio/ quibus tridui sal
tim dantur eodem in loco moram faciēdi (si velint) inducie. Mi
chi vero nec dies: nec hora satis tuta conceditur: qui nubibus faci
le venio comparandus/ quas ventus insperato veniens quocunq;
subito pellit. Sed quoniam ferendi libros onus est graue/ cartam
morsellatis interruptisq; sentenciis adimpleo: ne tempus omīno
transeat sine opere vacuum.

Detestāda est primum carnis impudica

libido. quia mortalem habet culpam. qua peccator ad penam obli
gatur eternam. Est enim peccatum mortale/ deordinatus volun
tatis actus contra diuinam legem/ obligans ad penam eternam.
Quicunq; autem prohibitam lege diuina committit mechāam:
amore fertur in creaturam deordinato/ cuius gratia trāsgredi mā

20

21

Actorem
qualitas
excusans

Job. iiii.

Job. xxx
vij.

De vicio

datum (postponens creature deum) non erubescit. Parantur autem
psal. xix. tem derisoribus diuinam transgredientibus legem in inferno tor-
apo. xvij. menta. Et quantum quisque deliciarum gloriabundus accepit: tantum
Job. xx. illi deberi tormentorum apocalypsis docet auctoritas. In odium itaque
Eccl. iij. vertetur amor: & in amaritudinem dulcedo mutabitur atque in luctum
Eccl. ij. risus finaliter terminabitur. ¶ In presenti etiam vita proiectos
P. diuino a conspectu luxuriosos euidens probat auctoritas qua nihil
Sap. vij. inquinatum placere deo dicitur: & a contrario sumptum efficax ar-
P. io. xxj. gumentum. Si enim pudicitia deum reddit homini amicum & incor-
Sap. vi. ruptio proximum deo hominem facit: (quoniam & apud deum & apud ho-
Sap. iij. mines nota est pulchra castitatis generatio) sequitur bene impu-
I. cor. ij. dicum quemlibet exosum extraneumque deo fieri. Vnde spiritualium in-
et de cle. capaces existunt delectationum carnales (teste apostolo) homines.
coluga. quoniam spiritualibus seu diuinis vacare deliciis nemo simul & carna-
A. libus potest. Neque enim bene cithara carnis cum psalterio concordat
 diuine delectationis. Quobrem insensibiles immisionum superne
 dulcedinis omnes carne sequentes esse necesse est. tum quia indi-
 gni diuina sunt gratia: tum quia absorpta est in eis ingenii pura
 feruensque illa (que ad percipiendos diuine afflatus gratie necessaria
 est) acuties. Hebetatur enim sopiturque carnali dissolutione distentum
 ingenium: quoniam vino fortius inebriat mentem veneris oblectatio. Non
ps. xxiij. autem sentiunt exiles motus neque intelligunt arduas rationes ebrii.
Eccl. xix. Quobrem auferre cor vinum feminasque propheta attestatur. Nec modo
Dec. iij. diuinis sed etiam humanis priuantur anime operationibus luxurie dedi-
 ti homines. Nimio siquidem translati affectu/nec honori/nec persone
 nec fortunis consulere satis possunt. Nichil enim quod deceat videtur
Quidius infanti amantes. hinc est quod maiestatem non attendit amor impro-
 bus: non persone periculum/nec dana rerum considerat. omni tra-
Canf. vi. dita domus substantia nihil dedisse putabit infelix amans. nec sa-
 tis est/quodamque miserum non implet amantis desiderium. O im-
 probe amor quantum potes mortales cogere mentes. In affectibus quippe
p. lxxij. pertranscunt cordis/miseri amantes. quos reuocare vix possibile
 est. Neque enim se arguentes vocantes ve audiunt. Et si quando cor-
 repta ad horam respiscant: non permanebunt cepto in emendatio-
 nis proposito. Non enim sunt sui iuris ut donare seipsos possint.
 Eius sunt profecto potestatis cuius amore capiuntur.

A. de bda. **Corpora denique viciat frequens luxuria:**
I. modesti qua plerique siue oculorum: siue pedum: siue membrorum quorumlibet
bus. maximam accipiunt iacturam/accelerantque presertim coeacti se-
B. nio mortem. Plures vero luxurie causa periculis sese maximis

offerunt/ & incōmoda vite maxima patiuntur: siue vindicab⁹ vul
nerentur armis: siue muros transfiliendo decident: aut alium quē
nis insperatum subeant periclitationis modum. Nec defunt qui
nimio ciborum seu potus artificiosi calore dum violentam prouo
cant venerem: sanitatis & vite damnu incurrant. Sufficeret spon
taneum dimittere aque fluxum/ nec arte violare naturam. ¶ Ho
noris vero dispendium fere cunctis adduxit preclarissimis viris
iniqua venus. Alexander als indytus/ hoc vicio maculatus est
Iulius cesar indelebile cōtraxit opprobrium/ eo q oim mulierum
vir & oim virorū vxor fuisse dicatur. Hercules semie causa iniit
ardentem rogam quo crematus est. Anthonius cleopatre captus
amore/ romanum simul imperium & vitam amisit. Ipsa cleopa
tra morte anthonii desperata serpentum moribus volēs interit.
Dauid bersabelis cōcupiscentia ductus: inuictam antea perdidit
sanctitatem. Salomon hominum clarissimus perpetuam glorie
maculam imposuit sue. Sampson fortissim⁹ honore panter & vi
ta priuatus est.

ff. de aqua
plu. ar. l. i.
§. hec aut
actio.

5

28

¶ Sequitur de pigricia seu accidia.

Pigricia omnis vituperiū qui

dem semper habet annexū. mortale vero pec
catum nō semp. Lapidari lapidibus luteis pi
grum ecclesiasticus dicit. eo q semp maculosus
habeatur piger. Vilissima em sunt pigra quel
bet aialia velut asinus: bos: & porcus. & hec q
dem pigri homines nomina sortiuntur. Nunq

ecccl. xxi.

4.

2

enim pigriciam fouere anim⁹ nobilis potest. Siquidem impatiēs
est more atq ocii/ fugitq plurimū a mortui conditione. cui prope
similis est quisquis ocio inercieq vacat. Mortui siquidē nulla est
amplius sub sole operatio: cunctorum enim laborum iam quietē
accepit. Plus igitur vite habere probatur/ qui plus operis inspici
tur exercere. Nec vixisse dicendus est homo eo tempore quo ni
hil egit. Vnde & somnum esse ymaginem mortis Ouidius ait.
eo q nulla sit dormientis operatio: cuius expressam habet vacu⁹
ab opere similitudinē. Qui sic natus est vt quasi non sit/ eo q vir
tutis nullum potest signum ostendere nec preteritorum habere
spēm vllam dierum. vacuos enim habuit annos. qobrem habere
vacuitatis spēm nequaq potest. Beati vero quorum pleni sunt

ecccl. ix.

apo. xii.

Quidius

B

ecccl. xliii

Sap. v.

Iob. vii.

ps. lxxv.

De vicio

Sap. 15. dies: qm̄ eorum plena est immortalitate spes. que nunq̄ (posita in deo) hominem fallit. Redit enim cuiq̄ iustum operis premiū. Nō est autem (que vel honorē vel commodū negligit temporalem) pigritia mortalis. que tñ si animi dicat ignauia/vituperabilis est.

C Lata est pfecto differētia inter eos qui recto dictamie rationis atq̄ prudentie contemnunt ob lucra & mundi honores negociari. & eos qui defidia & torpore animi refugiant labores: quib⁹ (als cōcupita) cōquirant commoda. Non em̄ lucri sed laboris carent cupi-

C ditate. pfecto absq̄ labore oblatos honores & commoda libentis simo cōplecterentur animo. **C** An vero vituperabiliores sint qui segnitia animi & laboris timore temporalia cōtemnunt commoda/an qui nimio cupiditatis desiderio labores & pericula iordinate subeunt/ob honores & lucra capescēda: non facile iudicauerim.

xlviij. vi.
omne.

Vtrosq̄ tñ vituperio dignos ambigū non est. Peior tñ diuino in cōspectu habetur q̄ nimio ambitu labores subit extremos: ali⁹ vero nō nisi carentie cōmoditatis habet dānum. In aia aut peccatū cō-

Oratius

trahit nullū ratione p̄cisa fuge laboris. Impiger aut extremos qui currit mercator ad indos. per mare. per ignes. per saxa. pauperie fugiēs/& quicūq̄ simili deuehitur ambitu lucri vel honoris. Primū quidem inordinatū habet terrenorū desiderii: deinde peccata multa desiderio miscet. veluti mendacia fraudes & que solent inordinatum sequi vicia animū. **C** Vtrū vero sit aliqualis inter ocium/pigritiam/accidiam/segniciē/defidiam/torpore/& ignauia differētia: fortassis longiore discuteremus eloquio. sed qm̄ inutilis est eorū (que communi abusu confundūtur) terminorum disputatio:

linquam. Ocium tñ oīno discerni ab hīs omnib⁹ notissimum est. potest em̄ vigilantissimus quisq̄ anim⁹ ocium qnq̄ fouere. Est ei proprie ocium operationis quies siue cessatio. quod nihilominus qnq̄ non spiritus sed corporis/& circa publica: non autē priuata dicitur operationis cessatio. Quod nonnulli sanctū dixere ocium: quia diuinis intendat/tēporalibus derelictis. quod etiam contemplatiuam dicim⁹ vitam. & quidē actiua (q̄ negociis plena est) meliorē.

vij. q. i. i.
scriptur.

C Est igitur duplex ocij ratio: aut qz pusilla nimitate: aut quia sanctiore animi intentione opus negligitur tēporale. Primum quidē a pigritia: scdm̄ vero a sapientia habet scaturiginē. Quod autē ab inertia procedit ocij: siue spiritualiū siue temporalium fit defidia: semper inutile atq̄ probrosum est. Quod vero a sapientia sumit originē: qnq̄ tēporaliū quies est. spiritualiū vero nunq̄ habet fastidiū. Nō ei spū segnes sunt: qui propter sapiē-

E

tiam quietē desiderant/immo feruētiores aio sunt q min⁹ habent
exercitū corpālis. dūmodo virtutē omnē intendant animi ad sapiē
tiam atq; virtuosa opera. Neq; em̄ speculari diuina q curis implicā
tur plurimū possunt. Vacare dñs p̄cipit eum q velit se cōtemplari **Ps. xlv.**
nī exaltatum iter gētes. Itaq; scrutari legem possunt: vtiq; quies
ti: si mundi a strepitu libera corda vacent. **Asper.**

¶ Erit igitur alia corporis: alia vero mētis

ociositas. Ociofo etem̄ corpori potest vigilātissima insidere aīa/qd̄
puto sensum esse illius qui dicit. ego dormio & cor meū vigilat. Et
ociofo mētis pōt esse corpus laboriosum/qd̄ nec oīno ociofa mēs
exercitati esse corporis possit. Necessario em̄ versaf̄ circa operatio
nē aī⁹/q est ratio vtilitatis exercitii cuiuslibet/ quia nō pōt diuersis
mēs vacare officiis in instātī. Non em̄ capiet cōtinuis occupatum
laborib⁹ peruerse cogitationes aīm/ ac si intromissus prior hospes
peregrino adimat locū nouit adueniēti. Vna ei cogitatione reple
tur hospiciūz mētis/ nec ingrediē alia q̄ diu prior in actu est. Ocio
fa nihilomin⁹ est in exercitato mēs corpore: q̄ nihil ad vltimū opa
tur finē aspiciens/ nec oportet cōtinuū habere finis illi⁹ vltimi re
spectū. Sufficit aut̄ cepisse hac intētiōe opus: q̄ nō deficiat aut cor
rumpat̄. Si em̄ ad bonū erecta in principio. in successu corrūpatur
intētiō: iam bona esse definit. nec opus potest meritorūz audere q̄
diu mala est. Quicūq; vero solis intenti tēporalibus laborib⁹ exer
cēt corpora/ mēte ociosi sunt. Et horū quidem sine fructu sunt labo
res & inutilia opera/ qm̄ nihil ad beatā cōferunt vitā. Lassantur ni
hilomin⁹ viā perambulātes iniquitatis & perditionis & laborant
iniqua faciētes. quia difficilis est peccatorū via. q̄ lapidib⁹ dicit̄ cō
plantata: finē habens inferos & penā. **¶ Vigilantissimam aut̄ in**
ociofo habent corpe aīam/ q̄ suprema despectus sapiūt terrenis/ qui
dulcissimos xpi afflatus purgatis p̄sentunt aīs/ q̄ diuinā illumina
ti specularē abissalem essentia/ qui bonitatis illius immēse dona
puro mētis ituitu cōtēplātur/ q̄ summe illius charitatis ardorib⁹
absumentur/ quorū splendēs enatat infinitā maiestatis pelag⁹ in
telligentia: memoria figit āchoras: & carbasa tēdit desiderio ple
nā voluntas. Nunc incōprehensibilē enitiē inuestigare substantiā
nō p̄tētus itelligere creaturā argumēto q̄ sit: sed vltra fantasma
tibus oībus corporalib⁹ abiectis specieb⁹. solo mētis acumine fidei
q̄ auxilio inuestigare qd̄ sit. Sed qui a sup̄ficie caret & corpore. & li
nea & puncto. nulloq; fantasmate fingit̄/ nō genere/ nō spē/ nō dif
ferentia includit̄: nullo p̄cipio nec fine terminat̄/ nō mō aliquo.

Can. v.

5

Sap. iij.
Sap. v.
Eccl. ix.
Eccl. xxi.

D

De vicio

aut figuravel ordine circūscribitur sola fidei tabula. quasi fracta nā
 ue totius cognitionis intellectus enatat supportatus: in altitudine
 maris venies: vbi mirabiles cernūtur elationes diuinarū perfectio
 num. Cum enī accedit ad cor altū homo creaturas oīno transcendēs
 exaltatur de⁹: demergitur tēpestate/ eo q̄ maiestatis scrutator op̄
 primitur ab improporcionata intellectui hoīs gloria. ¶ O alta p̄
 funditas: quis adinueniet eam? Hic laborat in ocioſo corpore vigi
 lans intellectus cupiēs cōprehendere per speciē quod iam per fidē
 apprehēdit: illiq; per caritatē adherere/ quem sup̄ oīa diligibile cre
 dit resiliare discedere atq; oīo segregari preoptat ab oībus que in ce
 lo & in terra sunt. deficiente p̄ nimia caritate animovt ei adhereat
 cui adherere bonū est. eo q̄ sit de⁹ cordis/ & portio fidelis aīe/ deus
 eterna portio quidē nō in terra morietū sed viuētū. ¶ An non la
 borat/ cuius panes lachryme sunt quotidiane querentis deū suum? In
 vna eadēq; simplicissima deitatis substantia inuestigat/ quō tres
 multiplicētur p̄sone nō multiplicata essentia. At rur⁹ nasci ex pa
 tre filiū & ab vtroq; spirari paracitū/ nulla tēporis aut nature vel
 dignitatis aut maiestatis prioritate/ sed originis tm̄ intercedente
 & postremo idē esse generantē & genitum/ & ab vtroq; paracitū
 procedentē. nectm̄ generare genitū: aut spirare paracitū actiue
 (cum eiusdē sint cū patre potestatis) admirat. ¶ Ad quidditatez
 vero personarū acie vertens intellect⁹: p̄ fonb⁹ remanet hebes. nec
 inuenit quo ingrediatur ostiū vel modum. Nō illucitur cum scala
 ḡnitatis vel gradib⁹ qualitatis aut specieb⁹. Immēsa est & inaccessi
 bilis lux/ ad quā sola potest fides accedere. Oipotentē vero om̄is
 scientē summe bonū & iustum esse/ & ip̄m quidē necesse eē/ facile
 silogizat. Qualis vero sit illa pulchritudo & ifinita gloria/ neq; ap
 prehendit. ¶ Laborat igit̄ clamans nō voce sed mēte: laborat nō
 manu sed affectu: nō mēbris s; desiderii: & ibi deficit caro & cor/
 quia non oculus vidit nec auris audiuit nec in cor hoīs ascēdit. Nō
 satiatur oculus visu/ nec auris implef̄ auditu/ non sensu quouis ori
 tur diuina cognitio. Itaq; cū non inueniat simplex aīe columba vbi
 pedez figat: volare cupit vt requiescat. sed corpore grauata gemit
 atq; liberari petit de morte corporis hui⁹: sed prolongatur incolas
 tus/ vt extēdatur affect⁹ qua extēsiōne fit ex speculatio intellect⁹
 practicus/ & qm̄ (licet extēsus) nunq̄ sic figit̄ vt stabilis p̄ermaneat
 donec stabiliatur: indefesse laborat.

¶ Et qm̄ immensa illius maiestatis glōria
 (veluti excellens intelligibile) opprimit intellectum & radius suis

ps. lxxvii.

ps. xcii.

ps. lxxv.

p. xxi.

ps. lxxvii.

ps. cxli.

ps. xli.

3

i. Th. vi.

R

Isa. lxxvii.

Ecclesi. i.

Gen. viii.

ps. lxxv.

Isa. lxxv.

Ro. viii.

ecclesi. lxxv.

oboccat intuentiū oculos. Ad creaturas sese animus (ne ocio mar-
ceat) facile conuertit: ordinem. speciem. atq; multiplici-
tate cōsideras
Et quia pure materialē aliquā: aliquā vero spiritu & corpe mixtā
intuetur: esse aliam oīno spiritualē arguit. Et qm̄ se hec intelligere
actu reflexo intelligit: participē se eius quā intelligit glorie beato-
rū spiritū credit. Esse nāq; ordinē intelligentis oportet ad intel-
lectum & siue proportionē siue analogia similem fieri posse saltem
participatione aliqua. Cūq; creata oīa siue ad vsū siue ad volup-
tatem hoīs percipit esse facta: intelligit se meliorem hīs que ipsius gra-
tia facta sunt. Est ei finis melior hīs que ad finē. Homo vero quo-
dāmodo finis est oīm: non tñ propter hominē angeli precise (licet
homini deseruiant) facti sunt. Habent siquidē meliores alias (ab
administratione hominum) operationes. veluti diuine beatitu-
dinis fructiōem. Non est igitur angelis melior homo: cui angeli
seruiunt. Cetera vero omnia homini subiecta sunt: angelus autē
homini prestat. A deo vt minor quilibet angelus: maximo prestat
cuiuslibet hominum.

Heb. ij.
ps. viij.
2da. xviij

¶ Est alius grauissimus animi labor: quo

redemptionis misteria repescam⁹. Nec est aliud quo vehemēt⁹ af-
fligatur piū hoīs cor: nec est leuis labor vitā discutere atq; ordinare
Recordamur siquē cū gemitu atq; pnia trāsfacte in potis vite & in
amritudine cordis recogitam⁹ pteritos annos: sed vtilis amarus
hic labor est. Qui vero dieb⁹ ac noctibus animū occasione misera
bilis exercent auaritie: seu cuiusuis scelesti facinoris cupiditate se-
metipfos affligunt: miserrimi oīm sunt hominū. Hanc pessimam
esse afflictionē Eccliaſtes dicit: que procul a viris bonis esse suauit

20

Esa. xxx
viij.

Ecclia. iij

¶ Et sunt qui inutilibus licet non malis occupant laboribus ani-
mum: vt qui rebus omnino inutilibus indagandis vacant. Vt so-
phiste atq; astrologi & inutilium studiosi lectores aut composito-
res historiarum. ¶ Est nihilominus omni in scientia voluptatis
aliquod premium: quo fit vt nunq; omnino sit inutilis quelibet
scientia / inutilis tamē dicitur scientia eorum qui hīs animum oc-
cupant scientiis: que nihil ad beatam conducunt vitam. Vnde &
inutiles existimo quasdā nouorum theologorum questumculas
que vanitatem potius q̄ sanctitatem redolere videntur: & minue-
re plusq; augere mentibus hominum fidem veracissimā possunt.

Die. xliij

¶ Utilissima super omnes est ea que mētis &

corporis est ociositas. qm̄ ipsi quoq; brutis viliorē efficit homi-

11

De vicio

nem. Siquidem ad pastum saltim querendum sese bruta exercēt. Sunt tamen quidam natura pigri (vt flegmatici) multum: quorum excusabilior est defectus.

Temporale damnū incurrunt pigri: quā

Puer. x. egestate vt plurimū opprimuntur. nec enim dignum accipiunt cibum/qui laborem recusant. Infamia quippe notant/qui aliorum
Ps. lxxij. sudoribus vitam fouent ociosam. Sed qui laborem fugiunt hoim
Ps. xlvij. ta. Laborabit in eternum (inquit) & viuet adhuc in finem. quā pe
nales inferni labores/ nulla sequitur vlllo tempore quies. Indigni
sunt quibus offeratur panis ociosi homines. Propter frigus (inqt
puer. xx. Salomon) piger arare noluit/ mendicabit igitur in estate nec da
bitur ei. Ad fornice mittit exemplū pigrum quēuis hominē:
puer. vj. que dum pulcrā habet estatis diem: indefesse laborat/ ostēdens
iuuenem tēpore apto debere id querere/ quo possit lassa frui sene
cta/ dum tempus habemus operemur bonū (inquit Paulus) nec
ij. cor. vj. in vacuum gratiam dei recipiamus. ¶ Non est vlla hominibus
concessa maior inter viaticas gratia: q̄ temporis. quod pretermis
sum/ omnino irrecuperabile est. Fluit enim more labentis aque:
nec que preterit iterum reuocabitur hora. Non est igitur maior
vlla q̄ temporis iactura/ qua nichilominus vix alia minus negli
gitur. eo q̄ non magno percipiatur sensu/ quod imperceptibiliter
ac sensim defluit.

Damnabilis illa est qua sal⁹ negligēti ani

Eta. vij. me & omnino cauenda pigricia. Succrescunt enim subito male
cia. xxxij. vicionum in animo herbe: ni frequenti purgentur virtutis atq̄ pe
presq̄ criminum suapte natura indefinenter ascendunt. Nimirū
ps. xxiiij. igitur si replent pigri hominis agrum spine atq̄ vrtice. Nam &
deserte domus munitus araneisq̄ complentur. Sic & neglecta ho
minis conscia/ pectus facile adimplet. ¶ Sed sunt plurimi forinse
ca diligentissime exercentes opera: intrinsecus vero seipsos negli
gentes. Cum sit extreme signum dementie/ sic extraneorum cu
ram gerere: vt propria atq̄ intima negligātur. Stultum certe eo
rum reminisci: per que tuiuspius obliuiscaris. Licet em̄ sibi p̄sentior
sit q̄ cetera q̄ ab se intelligit foranea intellect⁹ (neq̄ enī eq̄ intima
illi esse p̄nt quecumq̄ intelligit vt sibi ipse est) attē quia non semp
obiectaliter sibi est animus ipse p̄sens: extranea q̄libet sibi obie
ctaliter p̄ntata/ multo clari⁹ q̄ seipm̄ intelligit. Non ei circa seipm̄

dum forinseca tractat negociatur. q̄obrem negligētiore^s circa se-
ip̄os existunt: qui seruētius exteriora procurāt negocia. ¶ Sollici-
tudo laudabilis illa est. q̄ sic negocia curat externa: vt intrinseca nō
obmittat: & sic tp̄alia peragit: vt nō postponat eterna. Sic igit̄ trā-
seamus per bona temporalia: vt non amittamus eterna.

Difficile autē quilibet negocians a negli- Eccl̄. xj.

gentia excusatur. qm̄ vix perfectum oī ex parte audit opus. Sed est
circa aliqua culpabilior negligētia. vt q̄ maiora respiciūt modera-
mina. Veluti ea q̄ platorum & principū assoleat frequenter esse de-
fidia ad quos inferiorū plerūq̄ referunt̄ culpe/qa incorrecta sumūt
augmentū crimina. ¶ Sed hodierno tpe vix vlla est platorum cir-
ca subditos vigilātia. Nō em̄ cognoscere gregē curant: sed lanam
tōdere satis est. Non vicia corrigere sed lucra cōquirere iuuat/sibi-
ipsis nō subditis officiū prestat. ¶ Sed & principū ea est condicio.
vt sibiipsis nō aut populo vtilitatē debere autument & cōmoda fa-
cere. Et absq̄ merito debitū sibi putent honorē atq̄ gratiam princi-
patus. ¶ Neq̄ ei prelati & principib⁹ debet̄ honor nisi ipsius qd̄
obtinēt officiū gratia. Quod si frustra atq̄ sine fructu recipiunt: oīo
indigni mercede illius fiunt. Propter onus etem̄ confertur honor:
& cōmodum obsequio cōpensatur. Maximā igitur diuino in cons-
pectu culpa obligantur officia sine opere retinētes. A pastore gre-
gem requirit dñs: & a principe sanguinē miserorū. Vigiles itaq̄
pastores esse oportet eo q̄ speculatores positi sint a deo super vni-
uersum populum eius. p. xxvij.
Eccl̄. xxx
iij.

Sed omnē profecto speculationez a diui-

nis ad hūana: a celestib⁹ ad terrena/ a spiritualib⁹ ad carnalia trās-
mutatam conspicio. Deditos ei diuinis rebus oportet esse oēs eos
qui diuinis enutriūtur alimētis. ¶ Nam & apud egiptios & apd̄
caldeos atq̄ persas olim presbiteri & sacerdotes hii soli fiebant qui
diuinis apti mysteriis siue theologie aut astronomie studiis inten-
ti vacabant. Quorū vt esset liberior anim⁹: omni ab hūano pene
absoluti erāt exercitio: nullā rei familiaris curam aut publicorum
gerebant negociorū. Omni quoq̄ celsu & seruitute expediti/publi-
cis aut cōmunib⁹ aut regalibus enutriebant̄ impensis: vt iocundā
nacti animi corporisq̄ quietē: solis diuinis intenderent animū stu-
diis. Quo exemplo tractatam existimo ecclesiasticorum liberta-
tem/que hodiernis amplificata est diebus. Sed non eadem studio-
rum disciplina atq̄ dignitate perdurauit. Siquidē perseuerat facer-
dotū libertas aucte quoq̄ opes & gloria est. sed non diuinorū per-

Die. xij.
Ps̄. ix.
Eccl̄. iij.

De paga-
norum
olim pres-
biteris.

De vicio

manferūt studia / q̄ nimia opū inundatione vidētur extincta. Ob
diuinas religiones parte sacerdotib⁹ opes diuinorū studia atq̄ de
uotionē suffocarunt. Dolēduz certe xpianis sacerdotib⁹ min⁹ esse
res diuinas cure q̄ paganis. ¶ Que autē detestabilior inueniri abu
sio potest: q̄ enutritos ob diuina hoīes opulēter nihil aut sapere di
uinorum aut exercere. quin potius acceptis christi muneribus atq̄
stipēdiis diabolo militare? Quos impiissima damnari proditio
ne nullus eque negabit. Ni forte videatur equum darii stipendiū
alexandro milicie obsequiū prestare. Quāobrem euomituros de
uoratas hoc pacto diuitias q̄q̄ scriptura minatur.

Job: xx.

¶ Ad iocum vero conuertens sermonem di

cam nō esse mirum potius humana q̄ diuina speculari sacerdotes:

&

eo q̄ humanas quidē personas corporea inspiciunt visione. veluti
mulieres / que ad viros maximam habent similitudinē. Conforta
tionem quoq̄ accipit hmōi speculatio gratissime vocis auditu / &
suauissime attractionis interuentu: deum vero sola intellect⁹ ab
stractione / (semota omni sensatione) speculātur. Cuius verba qua

Ps. xvi

si tenebrosa in nubibus atris aqua / nimiam habent obscuritatem
que nulla sui replicatione nouam afferunt voluptatē: q̄admodum
ea que inter virum & mulierē solet haberi locutio. Renouantur si
quidem inter colloquētes multe propositiones / que nouo concitat
animum desiderio. Diuina vero verba semper eadem que ab in
itio semel prodierunt absq̄ vlla permanent nouitate. varias em̄ cu
dunt doctores eliciendo sententias. sed nouas educere propositio
num radices nequaq̄ possunt: q̄obrem non eam afferūt diuine scri
pture voluptatem / quam viuia hominum colloquia. ¶ Celestium
quoq̄ speculatio remotissima a sensibus intellectum fatigat homi

Sap. ix.

nis. Difficilis est em̄ eorum que in celis sunt inuestigatio / terreno
rum autē propinquior est atq̄ sensibilior perscrutatio. quibus pedē
figit humana cōsideratio / que sensationib⁹ sustentat. Inuisibiliz
autē eo difficilior est cōtemplatio quo intellectus nullo sensui ful
tus auxilio sola sui ipsius virtute negociatur. Quāobrem pauciss
me sunt que diu inuisibilium cōtemplationi vacare possint mētes.
ni aliquo sensuum aut fantasmatum iuuamine subleuētur. ¶ Ni

Phil. iij.

mirum igitur si terrena sapiunt in eorū confusionem ecclesiastica ce
lestia deserētes. qm̄ terrena quidē speculantur r̄ quomodo acquirat:
practice vero q̄ grata sit eorum possessio experiuntur. Speculantur
siquidē gratius auruz q̄ solē: & laqueariis intextas auratis domos
libentius q̄ celū intuentur. Electos faleris equos aurotextis optos

xlviij. vi. si
cut huj.

iocundius q̄ angelos cōtemplantur. & preciosas auro infixas arte
 minifica gēmas multo auidius q̄ sanctorū reliquias specularē. Ca
 rior est illis nummorū q̄ virtutū accumulatio. ¶ **R**elinquunt igitur
hic celi celi dñō & terram possident datā filiis hoim. Nec est illis
 cure que sursum sunt sapere sed q̄ super terrā: obteperantes illi sen
 tēcie que phibet altiora se homini querere: autumātes esse meli⁹
 videre que cupiant: q̄ desiderare que nesciant. Et fortasse verentur
 ne nimia celestiu cōtēplatione ad infamiā reducantur. ¶ **S**piri
 tualem vero vitam ducere difficilimū est. qm̄ legi corporis alliga
 ta est anima. cui cōplacere (quasi viro vxor) debet. qm̄ ea est inter
 vtrosq̄ vnionis dilectio: vt sese psequi mutuo nequeāt odio. Neq̄
 em̄ quisq̄ carnē suam odio habere pōt. teste aplo. Si qui spirituales
 ducere eniti⁹ vitam / carnis oīa desideria perficere phibetur. Quā
 obrē (veluti inter discors matrimoniū) querele litēsque oriunt̄. Non
 em̄ bene potest cum psalterio cithara cōcordare. ¶ **C**um igitur ap
 petibilior sit pax q̄ bellum: rati meliorē elegisse partē / pleriq̄ sacer
 dotum carnalibus assentiunt desiderijs: quib⁹ iocunda effici⁹ ho
 minum vita. Quid em̄ iocundius esse hoī potest: q̄ gaudere iocun
 dissima amicorū & amicarum p̄sentia? & vertulantes inspicere mu
 lierum oculos angelicosq̄ vultus & delicata non modo intueri sed
 & amplecti atq̄ deosculari corpora? Spiritus vero nec visibiles nec
 tāgibiles oīno sunt. ¶ **E**t ea que dicūt spiritualis esca nō custodit
 (q̄admodū carnalis solet) hominis vitam. Itaq̄ oīs merces labo
 ris hominum / solus est fructus ventris. Deum igitur suum pleriq̄
 ventrem existimauere / eo q̄ ad eum cuncti hominū labores refe
 rantur / nec absq̄ corporali cibo subsistere diu in corpore anima pōt
 Lege. ora. specularē. lachrimas funde penitētia seu deuotione per
 fulus: meditationib⁹ insta diuinis / & age q̄damq̄ spiritus velit: fi
 naliter ad cibū redeas corporalem necesse est: nil dulcius q̄ viuere.
 ¶ **E**st etiam fortassis alia causa quare spiritualē in carnalem ple
 riq̄ speculationē conuerterint: quia melancolici esse spirituales so
 lent atq̄ tristes: carnales vero pleni sunt leticia que vitam produce
 re hoibus solet. Solent em̄ nimium spirituales viri fantasticos ha
 bere conceptus & dissonos vite hūane mores: carnales vero hoies
 aptiores hūane sunt societati. nec fantasmata: sed res ipsas (q̄ ma
 nib⁹ apprehēdi possunt) insequunt̄. ¶ **Q**uid mirū igit si spūale de
 serūt vitā hoies q̄ stultorū videt esse supstitutio q̄dā iutilis & mole
 sta? Insup mutasse correctiōis & doctrine speculationē platos in p
 placetiā & seguitiē: nō videt absurdū: qm̄ correctiones odia labo
 resq̄ pariunt. An non melius est atq̄ iocūdius epulari cū subditis

ps. cxliij.

Colo. iij.
 Eccli. iij.
 Eccli. v.

B
 Ro. viij.

Ephē. v.
 Gala. v.

E 7 8 de.
 con. c. di
 uersis fal
 lacijs. c.
 qd ad te.

Ecclesiasti
 ci. xxx.

Bronia.

De vicio

& gaudiose conuersationis habere fructum/ q̄ continuis agitari li-
tibus/ & rixas odiq; mouere? Prudenter igitur pmittunt plati si-
ne regula labare subditos/ & gratissimis amonibus/ cū subiectis si-
liabus alligantur. capientes (q̄diu vita potiuñ) dies bonos: qui
Job. xxi. forsitan boni possent dici. si non in puncto ad infernum descende-
rent/eterna passuri tormenta. vbi q̄am deliciarum perceperunt:
penarum accipiāt equationem. Mori apostolus dicit eos qui fm
apo. xviij.
Ro. viij.
1. cor. ij.
id carnem insensati vixerint/ quos non diuinus capere sermo potest.
qm̄ non percipit animalis homo que dei sunt. ¶ Etum vero dī-
stent ab humanis diuina: eo saltim pandimus argumento q̄ nobi-
lior est que non capī q̄ que sensibus pōt apprehendi substantia. Et
circa nobilius obiectum profecto nobiliore elicit intellectus actū
q̄ circa ignobilem. Quāta igitur est inter diuinam humanamq;
substantiam differentia: tanta est circa earum speculationes intel-
lectus nobilitatis actus differētia. Seipsam enī conformat ei/ cir-
ca quod mens hominis negociatur. Terrenorum quoq; tanto est
vilior adamatō: q̄to vilior est terra q̄ celum. & horū quidē vnum
permanens: aliud vero transitorium est.

Indulgentia vero seu negligentia corre-
ctionis (nisi diuino subesset dānanda iudicio) forsitan equo foret
animo toleranda. Et profecto satius gaudere & in aliis leticiam q̄
mesticiam pducere bonum esset: nisi extrema gaudiū perpetuus
occuparet luctus: & amara fieret in finem voluptatis potio bibē-
tibus illam. ¶ Vigilantia igitur prelatīs & sollicitudo necessaria
est/ quibus sicut pre ceteris maius promittitur (si recte rexerint)
Sap. vi. eternitatis premiū: sic durius (si male fecerint) manet eos perpe-
tue gehenne tormētum. ¶ Sunt autē in desidia culpa prelati/ nō
exhortantes ad bona opera populum. Est enim prelatīs commīs-
sa celestis verbi dispensatio. Ve illis si tacuerint. quibus precipi-
tur abq; cessatione tubarū more perstreperē: & peccata hoīm argue-
re. Sed plures inueniuntur canes muti quos vel conscientia pecca-
torum propriorū restringit/ vel desidia opilat/ vel ignorātia peni-
tē sine voce reddit. Quos dñs cecos vocat speculatores. Quapro-
pter dati sunt illis in auxiliū mendicantes religiosi/ qui nihil p̄ter
panis frustra reportantes lucri/ discurrūt amore christi/ per pagos
& oppida/ sepe aut frigore congelati/ aut madētes imbribus/ aut
estiuīs adusti caloribus: nunq̄ tamen lassī vigilum more canū in
peccata hominum & vicia oblatrare. Et nihilominus fructus ec-
clesie ocio marcentes & nihil dignum officio faciētes prelati/ hos
pauperculos christi seruos impediunt. ne peccatorum animas ad

penitentiam reuocent/ & salutaribus imbuant documētis. Si enī ob laborem posita est merces: nonne dignius beneficia conferent operantibus in vinea christi/ q̄ sedētibus in domo ociosis? Cum igitur debita suis laboribus beneficia (xpi amore) recusent paup- culi mendicantes: nōne maximā conferūt prelatis indigne bñficia possidentibus grām? Quare ergo despiciuntur ab hīs: quibus honorem & cōmoda linquūt? Si pingue possiderem bñficiū: pfe- cto dignum me honore cēseres. Si vero xpi amore bñficia opesq̄ contēno/ an digne a te contēnor? Nū mea virtus & sc̄titas/ me tibi vituperabile reddit? Nōne virtutis maxime opus est opes & bñficia (q̄ meis digne laboribus conferrent) abnuere? Cur ergo despiciam virū ob virtutē? pauperem contēnis xpi sectatorē? an nō poti⁹ a te & a quolibet venit eā ob cām honorandus? Si igit̄ ob meam virtutē sequor pauperiē atq̄ humilitatē amplector: an iuste tu me prosternes? Neq̄ enī mea humilitas voluntarie sumpta (que virtute & xpi gratia plena est) supbiendi in me tibi occasione pstat. sed si bene intelligis/ q̄to me mag⁹ ip̄e despicio: tibi honorabilior fio. Sed non vt ab hominib⁹ honorificemur: humilitatem sequimur. Non igitur cupio vt me honores tu: sed si tu me despexeris/ profecto male agis: michi vero nil ingratum efficies. Non itaq̄ tuam insipientiam arguo vt michi profit: sed ne tibi obsit. Doceo quidem quid tu agere debeas: sed non ambio honorem quem tu bene instructus offeras: a xpo non ab homine hūilitatis mee atq̄ paupertatis & laboris mercedem expecto. ¶ Sunt etiam in culpa desidia prelati non corrigentes vicia & publica peccata cōmissa/ quos eadem que hely manet diuine vltio iustitie. ¶ Sunt etiā culpabiles qui rempu. segniter agunt. quorum inertia/ siue dom⁹ siue cetera detrimentū patiuntur.

¶ Que autem sit principum culpabilis negligentia/ haud erit inutile breui compendio declarare. Est enim officio subdita potestas omnis: & principatus omnis laborem habet. Vñ & rex dicitur a regendo. Non tamen qui regunt iunctos aratro iugales/ aut equos domant & bruta cetera: sed soli hominum rectores dignū regis nomē sortiunt̄. Vnde cū hesternā die sacrari nouū hunc regem nostrum Franciscum Remis (quo me sua maiestas aduocauit) leto susceperem vultu/ & dilatato nimis (pre leticia) animo/ imponi verendum capiti dyadema/ sceptrū quoq̄ regiū suis tradi manibus contēplarer: & circumdari coronatorum numero pariū/ ceterasq̄ merito datas homini gl̄ias: ingēti p̄fusus gaudio/ diligentius considerarem (siquidē innata mihi ad

f. reg. iiii.

scz. die
puerisio
nis. f.
Pauli
anno.
1515.
more
romāo
putan
do.

De vicio

suam maiestatem inest amicitia) inter amplissima illa (quibus enatabat cor meū) gaudia: cepi conferre mecū/ q̄ grauior sit imposita cernicibus sollicitudinis cura: q̄ auro gēmis fulgēs corona/ & q̄ forte solidūq̄ brachium oporteat illud esse/ quo immobile rectumq̄ iustitie sceptrum sustineatur/ & q̄ deceat piam atq̄ moderatam esse manū/ que gladii illius micatissimi nudam accepit potestatem. Si quidem nudus micans oblatus regi gladius/ absoluitam significat regis auctoritatem/ & merū aiaduertendi in omnes imperium. Cūq̄ p̄strepere cū clamorib⁹ vulgi tubas tympanaq̄ alacri concipere sono: cogitabam q̄ graue sit homini tante multitudinis (que suo letabatur honore) moderamina digne subire. Nā sicut in eum totius populi vota voces oculiq̄ feruntur (veluti ad sue pacis moderationis & protectionis asilū) sic vniuersorum hīe sollicitudinē/ & prauē gestorum sui negligētia rōnem coram deo reddere. ip̄e vnus pro oībus obligat. ¶ Et quidem difficilior est hoīm q̄ brutorū domatio. Illa quidē vi: hoīes vero arte reguntur. Et si brutorū q̄q̄ regimen arte indiget/ sufficit tñ vim semel eorum exuperasse: postea nō semp eadē ducunt arte. vt freno equi. Homines autē sicut ad noua semp intēdunt aīos: sic diuersis oportet artibus regi. Nomis eteni adinventionib⁹ diuersa & noua adhibere remedia necesse est. ¶ Quocirca p̄ncipibus maxia est necessaria sollicitudo atq̄ prudentia: neq̄ alterū sine altero satis est. Prudentia siquidē absq̄ sollicitudine & vigilātia (quasi sepultus in terra thesaurus) oīno inutilis est. Et sollicitudo sine prudentia (quasi palpians in tenebris hō furens) periculosa est. Dux enī prudentia indigēs: opprimet plurimos. Est enī quasi freno ammisso equus. aut sicut inter fluctus absq̄ naudero fatigata nauis/ que facile scopulis illiditur impetu obiecta tēpestatis. Sic princeps absq̄ prudentia/ quocūq̄ spūs impulerit furoris/ absq̄ ordine preceps/ cum sui vel alterius ruit damno.

¶ **Culpanē negligētia p̄ncipes: si diuinos** permittāt nī? aboleri. Ad p̄ncipes ei maxie spectat summū oīm principē venerari. q̄obrē principū opus est reformationē p̄curare vniuersalis ecclie. q̄ in p̄fundū (nī releuet) viciorū abissas. Desides etiā p̄ncipes nisi diuinis digne vacēt aduocationib⁹ arguunt quos circa diuina cerimoniosiores pre ceteris esse dignū est. Nam cūctos orbis victores & in sūma elatos fastigia p̄ncipes/ legimus diuinorū maxia obfuisse diligētia leges. atq̄ ritus exoluisse. Nec faustū aliqd sperasse: qd̄ contēptu deorū fieret cultus. Et nūc reges intelligite: & erudimini q̄ iudicatis terrā. Seruite dño (ingr) int̄

3
ff. de iuris
di. oīz iu.
l. impius

7

2

p. p̄viii

20

p. 3. q.

more & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam ne quando irascatur dominus: & pereatis de via iusta. Et scitote quoniam quicumque dominum honorificabunt: honorabiles fient. Et qui eum contemnerit: erunt ignobiles. ¶ Et turpe est inter diuina principem garrulis prebere verbis aurem: & sine modo diuinis assistere. aut ad ea peritus non venire? Non existimo tamen vtilem rei publice nimiam principum religionem. que ab necessaria rerum moderatione tempus animique auerit. Aliam siquidem a religiosorum conuenit principum vitam esse. Nam quod uni conuenit: alteri obest.

Negligentia pariter illa est culpabilis et danosa / qua inuestigare (quibus committant officia) principes negligunt. Eorum siquidem post hec rei sunt / que per officarios fiunt mala. Industriam itaque personarum omnium in officio deligere obligatur: aliis imputatur eis / qui inidoneos elegerunt. Si vero adhibita sollemni diligentia mendacium relatione decipiuntur (qui doctos attestantur & iustos ac bonos: inscios iniquos & malos) donec ad eorum rite noticiam abusus peruenerit / excusantur. Non igitur fauoribus danda sunt officia sed probis equa iustitie lance dispensanda. Nec personis sed officiis est providendum. ¶ Est itaque utrum dum hominibus secundum propriam conditionem. Neque enim armigeri bene gerent officium iudex. nec iudicis miles: calceus enim pedi bene seruit / & pileus capiti. sed non conuenit capiti calceus: nec pedi pileus. Eodem modo princeps hominibus uti secundum idoneitatem debet eorum / nec quem sine officio deferet. quam quod non congruit capiti / congruet pedi. Multa enim officia diuersos requirunt ministros. ¶ Sed ille maximus est abusus. quo qui minoribus congruunt: maioribus perficiuntur officiis. nec sunt sua sorte contenti homines: quorum ambitio maior est idoneitate. Si enim quisque proprium gratie munus agnosceret: nihil super vires attemptare deberet.

Culpabilis quoque illa est negligentia qua perquirere (an iuste exerceat officia iudices ceterisque ad rempublicam ordinati) negligunt principes. ¶ An vero id inquirere nulla intercedente subditorum querela teneatur / questio esse potest. Et melius ante omnem querelam inquireret: quoniam id notum satis est: non posse semper vel presumere subditos oppressionem detegere principum. nisi ipse inquirendo prebeat ausum. Cum enim officiariorum iniquitatem copererit: nisi debitum adhibeat remedium: in culpa est eorum que postea male fient. Offerre igitur seipsum quicquid populo princeps in publico debet. ita ut facile ad eum querele deferantur.

ff. de usufruct. l. sed si quid.

ff. ad l. ac qui. l. id est turis.

De vicio

12

Illa nec minus est culpabilis negligentia

qua punire pauperū simulat oppressores velut armigeros / q̄ nimia insolentes licentia / pauperū substantiā effusissime vorāt / hostilia inter eos exercētes: quorū donati sunt p̄tectioni atq̄ tutele. Et hii quidem ferociam in domesticos exercēt / quā in hostes ostēdere nō presumunt. nec defensores sed oppressores rusticorū aut ciuitatū existunt. Neq̄ em̄ peiora preter mortē inferre hostib⁹ possunt q̄ domesticis inferunt. Et in hostes quidem transitorium: in domesticis continuum est oppressionis malum.

*l. de offi.
p̄fec. p̄ro.
affri. l. in
noie dñi.*

Est & alia culpabilis in principe negligentia:

qua cōsiliū negligit eruditorum: & prouidere vt pacem foueat patrie / ob quam causam oratores huc illucq̄ sepius mittere atq̄ pecunias quandoq̄ largiri necesse est. Et sepe vnius diei aut parue summa pecunie dilatio / multorū affert annorum expensas & damna. Vigilem itaq̄ ad oīa oportet esse principē: cui nūq̄ pacifice dormitionis occasio tuta seu plena prestatur. Non em̄ vacat mens prouidi principis a continuis rerum meditationib⁹. q̄ob rez cōuenientius quidā effigiari cogitabūdū censuit principē. Non vi deo quō vacet ociari / aut ludis intēdere principi. Plura em̄ recipit q̄ ferre aut expedire possit negocia. Nil igitur illi plusq̄ tēpus deest si animi habeat sufficientiā. ¶ Non tñ adeo semper occurrentibus prestare tēpus omne negociis tenetur princeps: vt nihil ad iocunditatē atq̄ necessitatē retineat. als em̄ si semper intēdere (q̄diu offerūtur) velit negociis: nec tēpus ad cibum inueniet aut somnū. qm̄ infinita cōtinue superueniunt que expeditionem semper maxime requirant.

Ecclēsiasticozū multiplex est circa diuinū

cultum negligentia / aut quia non hora debita (matutinum precipue) laudes p̄soluant debitas / aut q̄ irreuerēter atq̄ distracti aīo diuina celebrant / aut quia purgandis non digne insistant animis / aut quia orationi atq̄ contemplationi haud seruenter intendunt / aut quia crapule longam accommodāt mensam / aut quia somno indebite obligantur / aut quia murmurationi & ocio vacāt. Et nō modo ecclesiasticorū sed & omniū illa est detestanda fatuitas: qua ludis aut iocis preterire sine fructu volunt tempus.

Plurimi autē ea culpantur negligentia:

vt que conducere ad salutem anime possunt / negligant operari.

*Ecclo. ix
Eccī. xiiij*

Non attendentes / q̄ nec sensus nec operatio apud inferos valet. quo miseri properamus. Ante mortem (inquit) operare iustitiam:

quia non est apud inferos inuenire cibum. O q̄ dolenda temporis
 iactura est: que nullo potest precio compēfari. Et quidem breues
 sunt hominis dies. quos nichilominus ac si longissimi essent inu- Job. xiiij
 tiliter homines expendūt: fructus boni operis ammittētes. ¶ Est
 nichilominus eorum que obligationis & eorum que supereroga-
 tionis sunt negligentie differentia. Ea enī que obligationis opa
 respicit negligentia proportionabiliter ad obligationē: peccatum
 habet. Si enī ad mortale obligatio est: mortalis est negligentia.
 Veluti sacerdos si horas neglexerit persolvere canonicas incidit
 mortale peccatum. debet enī piger penas sue desidie pati. ¶ Su- L. de pos-
ti. l. vlt.
 pererogationis autem si negligantur opera: nō mortale inducūt
 peccatum. sed tamē priuationis meriti haud contemnendū infe-
 runt damnum. ¶ Felices qui quodcūq; possunt bonum incessan- Ecclesi. ix.
 ter operantur: & quasi continuis ad bene operandū stimulis agi-
 tantur. Hiis enī tanto maior in celo merces paratur: q̄to plus ope- Ecclesi. ix.
 rum in terra peregerit. optimorūq; laborum fructum quietis per-
 cipiet tpe. Opa enī illorum sequuntur illos. Apo. xiiii. & in portis
 extremi egressus: & ingressus eterni/laudabunt eos opera digne
 facta. qm̄ tunc vnusquisq; mercedem recipiet fm̄ proprium labore Co. de ad
uo. diuer.
iudi. 7. p.
vl.
 (teste apostolo) In ingressu siquidem portarum extreme atq; vl- I. cor. iij.
 time habitationis/ quid quisq; secū ferat operū perscrutabitur/ &
 retributio fiet vnicuiq; fm̄ opera sua. Esa. iij.

¶ Sequitur de Neglectu reipublice.

Cum singuli homines vigilan-
 tissime singula tractare propria studeant ne-
 gicia (quorum successus gaudium: casus vero
 mesticiam parit) dolendum certe est/ vix ali-
 quem (qui cōmunia reipū. zelātī suscipiat aio)
 reperiri. Viunt profecto nunc homines/ ac si B
 vnusquisq; sola sui ipsius non autem aliorum
 causa/ nati videantur. Quo fit vt cōmunem (que hominibus nia-
 xime conuenit) societatem pleriq; vel irritam ducant vel infidā.
 Sane qui conforcia fugiunt aliorum hominū/ vt ociosam (quam
 elegerint) vitam ducant: si religionis habeant intentionem/ ne- Exi. q. i. d
vere.
 qua q̄ digno priuantur honore: quoniam deicolarum nomen pre-
 stantissimum sortiuntur. Amplioris enī est glorie diuinis q̄ hūa-
 nis occupari negociis/ quoniam ea est dignior animi opatio que

De vicio

dignioribus vacat / sunt autem celestia terrenis digniora / ad que
Colo. iij. sursum tendere animum monet apostolus terrenis oblitus. & felici-
Phil. iij. nem edepol existimo hominem / qui celestem animo cōuersatio-
(que celos adeat) reperimus. aggrauat enim corruptibile corpus
Sap. ix. captiuam quam detinet animam. Quāobrem sepe gemunt car-
Rom. viij. nis pressi pondere iusti homines. vt Paulus qui se (donec liber fieret
mortis corpore) infelicem dicebat. Et aquile pennas sibi dari
Ps. lxxij. psalmista poscebat. donec optatam volaret afflictus ad quietem.

B **Q**ui vero solitudinem nacti nil excellentioris circa diuina ani-
mi habent: ocio forsitan demissum dedentes animū: aut vilibus
intenti rebus. veluti fere seu bruta quedam (indigni humanita-
tis nomine) veniunt estimandi. Necesse est igitur solitarium aut
deum: aut bestiam reputari.

C **S**unt alij qui non religionis causa / sed
C quia hominū nequeūt corruptos ferre mores ad ocium profugiūt
ne fortassis assidua peruersorum consuetudine peruertantur. Qd
licet virtutis habeat speciem (neq enim nisi virtutem colerent /
vicia perhorrent) nichilominus argumētum est debilis / ad re-
sistendum malis / animi. Non enim vincitur fortis peccatorum al-
xxvij. q. i. lectione / licet difficilis vnius contra plures sit victoria. Sepe enim
resecādē. malorum consortia etiam bonos corrumpūt: & multo magis eos
qui ad vicia proni sunt.

D **E**t sunt qui non peruersionis timore:
sed impatientia vicioꝝ fugiant peccatorum contubernium (vt
ij. reg. ix. Helyas / & Hieremias) qui se in solitudinem diuersorum dari vi-
Diere. ix. atorum orabat ob deceptiones & infidelitatem hominū. **Q**ui
vero indignabundi aut alienorum impatiētes morum / sciungū-
tur ab hominum contubernio / superbia atq; fragilitate notantur.
Et hii quidem suos quocunq; ierint mores ferunt: quibus etiam
sibiipsis molesti sunt. Nam vbicunq; fuerit iracundum atq; super-
bum virum impatientia superbiq; vexabit. etiam si alium non

Ps. cxj. habeat / sibiipsi irasceť: atq; proprio sibi iuncto vicio contabescet.

E **C**utuperabiles autem omnino sunt. qui
Ps. lxxij. sola quietis causa labores hominum fugiunt: & priuatis volunt
gaudere marcentis vite voluptatibus / nulla labentis continuo
temporis gloriosa post se monimenta relinquentes. Quos im-
Phil. iij. pinguatis segnibusq; porcis haud iniuria cōparauerim. qñ quideꝝ
ps. cxvj. talium deus venter est: cuius omnē faciunt esse operis mercedem.

C **S**unt quidam qui nec religionis: nec fu-

giendi laboris causa reipublice despiciunt fructum & onera vitæ
sed priuatum publico commodum preferentes. Que pestis opu-
lentissima fere omnia deiecit imperia: & munitissimas reddidit
inanes patrias atq; vrbes. Dum enim proprio quisq; dat operam
commodo/commune deseritur. Quo deficiente nec ipsa possunt
priuata subsistere. Publice siquidem innituntur utilitati (que si
mul iuncte ipsam efficiunt) particulares. veluti simul collecti/ex-
ercitum constituunt milites/si autem ad propria quilibet dilabā-
tur: annullato exercitu: singuli facile vinci ab hoste possunt. qui
simul iuncti/ non modo repellere sed potuissent vincere hostem.

¶ Stare igitur simul Esaias monet. Sicut em̄ deficiēte (cui vni-
uersa innitē edificiū moles) colūna/ruit edificiū: sic pereunte pu-
blico/priuata quoq; bona decidūt in ruinā. Quid autē pdest in su-
perioribus ornare māfiones/si quod eas sustinet corruat fundamē-
tum? Natura em̄ (imminēte solet necessitate) ad cor vitale hoīs
principium/reuocare sanguinem. atq; vitales per cetera effusos
membra (que tunc destitunt) succurrens cordi/spiritus. Quo mo-
nemur exēplo/priuata (si exigat necessitas) p̄moda negligere cō-
seruande reipublice gratia. ¶ Nempe p̄ponendū cōmune bonū
priuato/iura oīa clamāt. vt ex. de reg. & tran. ad religio. licet. viii.
q. ii. dilectissimi. ff. de re. di. l. riparū. insti. eo. ti. §. littorū. in auctē.
de nō alie. §. quia. v. glo. in. l. de pupillo. §. securitat. sup. vbo. si qs
riuos. ¶ Vñ epus ecclie utilis/nō debet cedēdi obtinere licentiā.
ex. de renū. nisi cū pridē. & qui reipublice cā abest/nō videt abesse
ex. de cle. nō resi. ad audientia. & ff. ex quibus cau. ma. l. itē. & l. fi.
Intelligēdum tñ sic est. vt qui p̄ponit publicū bonū priuato. parti-
ceps sit eius. fm̄ Sco. Qm̄ (teste philoso. i. mora. c. i.) non est tra-
ctandum de bono in vniuersum. sed de nobis bono.

¶ An vero arguatur imprudētie qui reipu-
blice bonū (cui⁹ est expers) vel suo fit dāno/p̄aret/aduertendū
erit. ne si eo gñe boni sit expers qđ operat̄ alio recōpenset. Vtpu-
ta si diuiciarū ammissione gloriā adipiscat̄ vel si corporali dāno aut
morte/vite psequat̄ eterne meritū. vt sc̄i martyres. q. testimonio
fidei ad roborandos aliorū aīos amifere vitā. Neq; enī si latuisset
pprie parcētes tpali vite/cōem fidei sacre utilitatē dilexisset. quia
nequaq; vitati illi⁹ reddidissent testimoniū. nec eterne (debitū cō-
fessionī vitatis) vite p̄mīum obtinuisent/quod nec passione mor-
tis condigne pōt p̄mereri. Qm̄ (teste ap̄lo.) non sunt condigne
huius tpis passiones ad futurā gloriā. Digne tamen christi p-
missione atq; passionis eius merito /p̄mereri bonis openbus

De bicio

eterna potest beatitudo. q̄tomagis qui vitā (qua nūl maius hō habet) amore xpi effundunt? Maiorem siquidē hac dilectione nemo habet: vt aiām p amico exponat. Igitur benigne cōfidentib⁹ se xps cōfessionem able in cōspectu eterni patris repromisit. ¶ Sācti ergo martires si priuatū temporalis vite commodū/cōmuni hoim vtilitati (que testimonio mortis eorū facta est) preposuissent/nec proprio nec cōmuni tandē cōsuluissent. qñquidē amātes perdidissent (quam odiētes custodierunt ne ineternū periret) aiām. ¶ Nō sunt igitur publice vtilitatis (licet morte finiant⁹) expertes. qm̄ amplior est future q̄ presentis reipublice gloria. cuius nonnisi cōmune bonū preponēs priuato: participes esse possunt. qm̄ participatio eius in idipm̄ dicitur. Igitur nonnisi tribulationū socii consolationū quoq; habebunt⁹. qm̄ iniustū est eos cōmoda percipere: qui ipsarum rerum dāna recusarunt. Que sententia oib⁹ vulgata est legibus. vt. C. de cadu. tol. l. vnica. § pro scdo. Vbi diciturnō ferendus qui lucrum cōtempto damno cōplectitur. Qui em̄ sentit onus/debet sentire & cōmodū. de reg. iur. li. vi. Nec debet a mercede repellī/qui ad onus eligitur. ex de preben. & dig. cum fm̄ apostolum. & xii. q. i. caritatem.

¶ **At vbi nulla penitus esset eius (qui rēpublicam suo damno procuraret) vtilitas cessaret quidē preponende cōmunis vtilitatis priuate ratio. sed impossibile est euz qui sic egerit non assequi ipsa animi liberalitate gloriā: que nihilominus ad actionē minime obligat.** ¶ Codrum huic damus rei nobile exemplū. qui rex atheniensīū oraculo monitus nōnī regis atheniensium morte ab acheis illata/habituos de acheis victoriā athenienses/volūtarie sepius sese obiecit morti. quem gnari apollinis oraculi edicto publico achei vitabāt ne occideret. Quos vt falleret codrus mutato in plebeyum regio cultu sese proripuit in hostes/a quibus facile incognitus (quam pro salute reipublice querebat) excipit mortem. Hūc codrum Samuelis regnasse temporibus nōnūllī asserunt. ¶ Brutī quoq; tempore curtium romanū sedande deorum ire causa (qua exercitus tracone abissali facile in profundum mergebatur.) in aperte hyatum terre sese armatus iniecit. Erat ei responsum oraculo non aliter q̄ absorto in armis milite apertam posse recludi terram. ¶ Publius decius visa romanorum (que a latinis fiebat) fuga: deorum in se iram (que destinata vniuerso erat romanorum exercitui) vt salua respublica fieret/conuerti precat⁹ est. Qua effusa oratione presso calcaribus equo feruens animo in

Joh. xv.
Joh. xv.

Ps. cxxi
1. Cor. i.

Codrus.
2

Curtius.
2

Publi⁹
Decius.
2

latinorum iniectus est aciem. vbi gloriosa functus vita/triumphū
 cōtulit victorie locis. Quem filius alter pu blius decius pari voto
 atq; fortuna/contra sātitas bellum pera gens imitatus est. ¶ Si
 igitur his quibus nulla future beatiudinis fuit expectatio/tāti res-
 publica visa est vt gloriosum ducerent morte pro patria occum-
 bere: quomodo possunt qui eterne premium glorie/certa expectāt
 fide tam inertes ferre aīos: vt reipublice gloriosos effugiāt labores
 quorum gloriosior erit fructus nullo marcessibilis euo? ¶ Sed for-
 tassim excusandi veniūt qui maiora subire pericula reipu. causa cō-
 temnunt. veluti leonidas ille lacedemoniorum magnanimus rex
 qui trecentis militibus plus aīo q̄ armis armatis comitatus. lx. per-
 sarum millibus obuiare atq; armis resistere ausus est. vt gloriosa
 morte occumbens: patrie finibus hostes profigaret. Quo territi
 miraculo perse fortissimis rati viris/qui pro nihilo mori ducerent
 greciam tutari: penitentiā indicti grecie belli susceperūt. ¶ Sunt
 & alia memorabilium exempla virorū. qui mori reipu. causa/ma-
 xime astipularūt glorie. Idq; gaudentes/quasi honestissimū hono-
 noris munus: auide susceperunt. ¶ Sed quomodo possunt illi vi-
 tare ignomiā: qui nō modo extrema vite pericula (ad que reipu-
 blice virget necessitas) fugiūt: quin & faciles absq; damno labores
 ignauo: declinent animo vel incuria cōtemptuq; communis boni
 quod negligunt: vel proprii affectione com modi qd minus est. ma-
 ximas reipu. postponunt utilitates?

¶ Est autem multiplex (quare reipu. vtilita
 tem homines negligent) causa. Particulari siquidem auaricia ta-
 cti plures commune vel ledunt vel postponunt bonū. Ledunt autē
 plerumq; deputati publicis reipu. officiis: duz priuati gratia com-
 modi (quod tueri augereq; debuissent) cōmune dānificāt bonum.
 Nec est aliud maius in repu. malum q̄ domesticorum auara infis-
 delitas. Hinc proditiōes patrie. hinc familiaria exurgūt furta. q̄
 bus paulatim (rapiente quolibet partem) ad nihilum omnino res-
 ducitur cōmune bonum. ¶ Est autē grauior eorū impietas qui sa-
 cra ledunt. qua nonnulli maiores prelati dānabiliter inficiuntur. q
 preciosa monasteriorū edificia siue abbacias (quas detinent in cō-
 mendā.) vt priuatas impleant crumenas: patiūtur dānosam ves-
 nire in ruinam. Periniquum certe est ad se cōr unem trahere vti-
 litatem: nec est alia rapina peior. Non enī vt sibi (damno reipu.)
 consulant/ preponunt in administrationib⁹ homines: sed poti⁹ ei
 quam susceperē gerendā. Quāobrem grauiore notātur furti infas-

De vicio

A mia/commisere reipū. bona dilapidantes/aut propriā ad vtilitates
conuertētes. ¶ Nunc vero regnare hanc pestem in oēs conspicio
status: vt vix fidelis quisq̃ inueniatur reipū. administrator/aut ser
uus dñi sup suam familiā cōstitutus. Ea em̃ intētiōne suscipiūt offi
cia vt nō ei quā recipiūt parādā reipū. s; sibi ip̃s rectores cōsulāt.
Iuuatq; sepi⁹ occasione inferēdi reipū. dāni sumpsisse/vt sibi p̃sint.

Odio sepe alterius inuise partis nōnulli
vel ledunt vel negligunt publicas vtilitates. Quod pleniq; militū
ducibus inter se discordantib⁹ accidit: vt alter alterius inuidens fe
licitati oportū nolit in tempore necessitatis cōferre subsidium:
ne illius bene gesta res ascribat glorie q; gerēde onus accepit. quā
sepe occasione fundi furgi⁹ contingit (qui als victoriam facile re
portaret) exercitum. ¶ Non est aliud maius euentēde reipublice
periculū q̃ discordia principū. Victus est exercitus quē ducum dis
sidia diuidūt. Nec iuuat corporū si desit vnitas animorū: qm̃ nullū
intestino peius bellum. Nam fortissimos vicere populos dissidē
tes: vniti debiles hostes. Nō em̃ possunt in externos & in domesti
cos simul esse feroces. ¶ Cuius rei est duplex ratio. Primū quidē
difficile est cōtinuare in diuersos impetum animi. Ex alia em̃ re
mittitur cōcitatus vnā in partē spirit⁹. neq; eodē ferri contra diuer
sos impetu hostes potest. qm̃ diuiditur effusus in plures intentus
actiones: atq; in singulas minui⁹ vis maxime intētionis: in vnum
vero collect⁹ respectū (oibus simul coactis virib⁹) fortissime inten
diē quē eo modo concitatū ferre difficillimū est. ¶ Alia est rō. q̃
dissidentū ea est natura: vt gaudeat alter alterius malo. Ad qd sū
mouēdū neq; efficaces admoueāt man⁹: q; lesione alterutra letāf.

Principū
discordia
pessima.

eccl̃s. viij

Indignatiōe nōnulli maxima reipū. dā
na attulere/psertim si bñmeritos als sese contēptui p̃onerint datos
iri. Qd frequēter his qui publicas exercent amministrationes acci
dere solet. Est em̃ ea multitudinis natura vt vel odio vel ingrati
tudine suos rectores prosequatur. quē multorum fuit clarissimorū
causa peruersionis virorū. Molestissima est ei bene gestorū ingra
tudo: & quē ferocissimos eneruet amministratiū animos. Quis
est tam fortis animi/ac in rempublicam zelosi affectus: qui nō de
dignetur impartiri ingratis beneficium? Profecto maxima est ir
ritatio animi cuiuslibet virtute prediti contumeliā pro laude pati
& pro benemeritis odia atq; comicia tolerare. Est autem assueta
hec vtiliter rempū. administrantiū finalis compensatio: vt pro be
ne gestis tandē inuidia detractionibusq; & persecutionib⁹ munere

¶

tor. ¶ In promptu est affricani scipionis exēplū. qui post subactas maximis periculis atq; laborib⁹ hispanias domitq; affricam romano imperio. ad vltimū vili accusatū infamia tribunicie potestati / populari subiectus extitit voto. Qua offensus iniuriā voluntariū egit exilium. detestās merito ingrātā nimis patriam atq; urbem: in quā etiā mortui ossa ferri vetuit. ¶ Coriolanus vero si- mili offēsus iniuriā postq; egregiā contra volscos nauauerat operam: pulsus vrbe romanis infestissimus factus est hostis: & eousq; extremitatis deduxit natiuā urbem / vt nisi maternis deuictus extitisset precib⁹: ad exterminiu / feroci tactus atq; exestuās indignatione / rem romanam perduxisset.

Scipio.
Coriolanus.

¶ Exoro autē ego gnarus nature multitudinis / vtiles eius presides atq; moderatores. ne subditorū ingratitude tempu. eiusq; vtilitates deferant. qm̄ non ab hoibus sed a deo huius diuine amministrationis dignū expectatur premium: sed nec ingratitudine p̄sentiu debita sc̄tis opibus apud posteros gloria sepeliatur. Que em̄ p̄sentib⁹ inuidiam pariunt benegesta operarū futuris glorie perpetuā relinquet causam. Sepe cōtingit ea que modernorū oculis inuisa sunt / posteris amabilia fieri. qm̄ stat boni habens perpetuam rationē opus egregie patrātū. Nam & gloriosiores nobis videntur martirū passiones: q̄ quorū cōspectib⁹ exhibebantur. Quāobrem remittere virtuosorū aīos a publicarum percuratōne vtilitatū ingratitudo nō dē. Vix tñ adeo heroica viuunt q̄sq; mente hō: vt cōtemptu bene a se gestorū nō aliquali dolore afficiatur. Cupimus em̄ notā hoibus fieri nostre virtutis gratiā: respondiq; (saltem cognitione beneficii) grates. Sed vbi hec defunt / amplioris gratie munus a deo expectandū est. qui relictam ab hoibus mercedem boni operis: abundantius munerabit.

¶ Sunt qui humilitatis gratia declinēt publice amministrationis auctoritatē. Et hec quidē humilitas / si am-

bitum tantūmodo secludat honorabilis est. eo q̄ nemo sibi digne honorē sumit. Repellendi em̄ sunt qui dignitatib⁹ sese ingerūt im- portune. Non em̄ honeste honores peti possunt: sicut oblati honeste accipi. Qm̄ tullio teste (quē imitat⁹ Augu.) Is locus regiminis quo carere nō pōt pplis honeste accipiat atq; amministret: nō tñ decenter appetit aut postulat. Quāobrem nō nisi resurgente & inuitū leges fieri sinūt ep̄s. C. de epi. & cle. l. si quēq; al̄s q̄ p̄matū q̄rit in terra p̄fusione expectet i celo necesse est teste Criso. ¶ Si vero p̄ti- tina ciā habeat hūilitas: iā virt⁹ eē definet. Sic igiē erit seruāda hui-

Hebre. v.
1. q. v. ff.
cut. 16. ff.
d. v. 7. c. ff.
or. cog. l. 1.
p. proide.

xl. vi. mul

De vicio

*Et de re
nunc. nisi
cū p̄dem.* **E** militas: vt neq̄ sublimis ambiatur locus: neq̄ omnino (neglecta obedientia) pertinaciter recusetur. A superbia quidem procedit ois pertinacia: licet hūilitatis videat̄ habere cām. ¶ Quāobrem vituperabiles maxie sunt qui dura ceruice iniūcta recusant suscipere officia. vt nōnulli solent pleni proprio sensu religiosi/ cōmissum prelationis officium contumaciter recusare. Quod quidem contumacie genus non eos occupat: qui lucrosis prelationibus onerantur. Mendicantium tantūmodo est huiusmodi pterua p̄lationum recusatio: & eorū quidem qui maiore videri volūt fungi deuotione. Quib⁹ profecto p̄ponendi sunt. qui (licet indecēter) officia religionis ambiunt: eo q̄ vtiliores reipu. sint qui ambitu subeunt: q̄ qui viciosa humilitate aut ignauia recusant necessaria prelationis onera. ¶ Nec mioris est supbie pertinaciter recusare q̄ dignitates indecēter ābire. Et eo melioris est p̄ditionis q̄ ambitu prodest: proteruius aut abnegator oīno inutilis est. Quob̄re neq̄ bonorū reipu. participes esse debēt: qui labores pro ea necessarios

p̄s. lxxij. **p̄s. lxxij.** vitant. in labore (inquit. p̄s.) hoīm nō sunt. Et hii sunt qui malio lis carpunt sermonibus officia (q̄ ipsi recusauerint) digne administrantes. Ambitionis in eis accusant viciū: indigne talib⁹ collatū arguūt p̄lationis officiū: indebite eos iniūctū exercere rephendūt ministerium. eo q̄ supbia inflati nil (nisi consilio fiat eorū) bene fieri posse arbitrantur. Et cum nulla ipsi emineāt virtute: ceterorū virtuosas gratias vicio superbie (detrahentes) ascribunt. alienas virtutes contemnunt/ quibus carent. Nec aduertunt maximam ipsorum temeritatem atq̄ superbiam: qua ex virtutibus nature malos esse homines iudicant: suamq̄ bonitatis atq̄ gratiarum carentiam/ aliorum copie preponere non erubescunt. ac si melior sit habitu priuatio. Feliciores enim se putant/ quo nullo gratiarum genere decorant̄: & infelices qui pluribus fulgent gratiis nature donis. ¶ Non sunt culpabilia in homine nature donā: sed perversa male vtentis voluntas. que nichilominus etiam absq̄ donis gratiarum inesse homini potest. Et illa quidem grauissima est superbia: que nuda virtutib⁹ nature nascitur. Est nāq̄ tollerabilior/ qui sumpta q̄ qui nulla occasione supbit. Que enim pōt difformi dari excusatio/ si more formosi supbiat̄: aut pauperi si more diuitis? vel indocto si more docti? q̄obrem detestatur sapientis superbū pauperem. Est aut pessima virtutum pauperies quibus indigēs miserior est q̄ qui diuiciis.

Eccl. xxi. **Eccl. xxi.** **Miserrimi igitur oīm sunt hominū: qui**
nullo virtutum dotati munere: carpūt egregia nauantes ad vti-

litate reipu. opera. Qui vero proprie imperfectionis gnari laudib⁹
excellētes effertunt viros / & magnificāt reipu. (cui⁹ nequeunt ipfi
esse tutatores: infirmitatis atq; gratiarū penurie nullū iuste patiū
tur vituperium. extingūt enī propriā (aliorū laudibus) ignominia
Qm̄ excellētia nature dona neq; culpa sua hoībus defunt / neq; oī
bus equa lance distribuuntur: sed recognoscere sublimiorib⁹ orna
tos nature dotib⁹ (p̄sertim si ad cōmunē vtilitatē exerceātur) mi
nores necesse est / & velut bñficos honorare. ¶ Qd paulus edocet
asserēs duplici honore dignos q bene p̄sunt. Digni nāq; primū sunt
honore: qā excellūt virtutib⁹. demū qā dignitate ad quā medio vir
tutis ascenderunt. At s enī vilissim⁹ reputat⁹ qui nō virtutib⁹ simul
ad dignitate precessit. Est alia tertio honoris ratio: qā beneficium
impendūt subditis reipu. digni administratores. Inuigilāt enī ra
tionē corā dño reddituri. Heb. vi. Nō modo igit duplici sed tripli
ci inueniūtur honore digni q bñ p̄sunt quos q pati nequeūt primū
quidē ingratitudinis vicio corripit⁹ / eo q beneficium ingratū susci
pian. Scdō superbia notant⁹. eo q reuereri digniores nolint. qd di
uino humanoq; indictū est iure. ¶ Diuina enī prouidētia in vnā
quāq; gentē p̄positi rectores sunt (Ecclī. xviij.) quib⁹ impedere ho
norē subditi teneātur. xxiii. q. v. regū. Humanis etiā legib⁹ nil edi
citur clarius. vt. ff. de offi. p̄s. l. observādū. C. de offi. p̄fec. vrbis. l. i.
vbi mādāt inferiorē gradū debere meritū supioris agnoscere. Quā
sententiā glo. sing. educit ex. l. i. §. sed & si vicin⁹. ff. de plu. aq. ar. &
C. de offi. p̄to. puin. l. potioris grad⁹ iudicib⁹: ab inferioribus cōpe
tēs reuerētia tribuat⁹. & l. singuli. C. de offi. diuer. iudicū. dī. Singu
li q; iudices sciāt celsiorib⁹ viris honorificentia esse p̄standā. & l.
se. dicif q trinis auri libris mulctant⁹. q honoratis viris denegaue
rint in salutatione reuerentia: ¶ Canones vero priuari eterno bñ
tutinis p̄mio dicunt / negātes excellētionib⁹ reuerentia. Preterea
mōdos se virtute ostendūt: q virtutes in eas habētib⁹ nō honorāt.
¶ Patientur ergo se ab viris regi clarissimis: nec in eos iactēt ob
scura (tecti malignitate) cōiicia. quib⁹ regēdi rēpu. est grā dene
gata. Honorēt egregia p̄ditos virtute viros: quos nature imbeci
litas infirmiores videt edidisse mūdo. ¶ Venerētur fulgētes vti
liscietia: q p̄slos sese caliginosa sentiūt ignorātie nocte. Recogno
scāt p̄identia bñficia: q subiectionis quiete fruūtur. Cōpatiant⁹ gra
uissimo reipu. pressis onere: q platonū exuti sollicitudine libero aīo
priuatis negociis occupantur.

Thi. v.
Z

l. q. i. vili
simus.

&

xxiij. q. v.
regum.

¶ Sequitur de falsitatib⁹ hominum.

Tractatus

Considerans quecumq; in mun-
do fuit/nihil magis q̄ fallaciam valere cōperio.
que velut inundās fluuius vniuersum humani
generis agrū miro adpleuit modo. Raros exi-
stimo (quos tanta extulerit veritatis altitudo)
mōtes/nō hoc oppressos cathaclisuo. In arcam
certe noelis imissos esse oportet / quos vniuersi

sale hoc diluuiū nō submerserit. Solos em̄ cruci inixos xpī. reor fal-
sitatis neq̄cia nō coignatos. Als ei in oēs hui⁹ misere vallis icolas
hec perniciosissima defluxit lues. qua terre germina in ppria sunt
radice infecta. vt iā vix aliquē veritatis pducant fructus. Veritas

ps. lxxxvii.

isa. lix.

ps. lxxxv.

mic. vi.

luc. viii.

osce. iiii.

ps. cxv.

iere. ix.

abdic.

ps. xl.

ps. liii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

ps. lxxxvii.

quidē semel de terra orta est: xpō exvirgine inter hoies prodeunte
Sed post hec in platea cornuit veritas / extincto per mortē dño / quo
post resurrectionē iterum in celū redeūte / secū ad nubes veritatem
(q̄ ab hoibus nimio psequēbā odio) reduxit. Quo fit. vt inueniri
inter hoies vix possit veritas atq; fides. quā veniens fili⁹ hois vix
se in terris asserit reperturū. Mendaciū vero inundauit in terra vt
digne dicat ois hō mendax. q̄obrem habere in nullo fiduciā Hie-
remias hortat. qm̄ sepe panē comedētes tuum insidias (inquit ab-
dias) ponēt subter te / q̄ edebat (ingr̄ ps) panes meos magnificauit
sup me supplantationē. Veniat igitur mors sup illos & descendat
in infernū viuētes. qm̄ sunt in corde eorū neq̄tie. ¶ In ore siquidē
& ope ois cōsistit fallacia: cordis vero nulla esse falsitas pōt. qm̄ deū
fallere nemo cordis potest fictione. Cognoscit ei eos q̄ recto nō gra-
diuntur corde / in conspectu eius. Si igit̄ hoies mutuo respectu cor-
dium intelligerēt abdita: nequa q̄ fallacie aut mēdacio locus esset.
Nēq; ei bonū se ostēdere (vbi malū fuerit) cor hois vllō pōt modo
Sed quia occulta est hoiz malicia cordis / exteriori bonitatis induit-
tur signo / quo q̄ exteriora tm̄ modo cōprehendit / falsa bonitatis de-
cipiē ostēdione. ac si xpiano indut⁹ amictu / machometista q̄sq; aut
iudeus inter fideles in cognit⁹ cōuerfēt. Sic viciū sepe fallit le occu-
lens imāgie quadā ostēse virtutis. In exteriorib⁹ ergo sola latet iū-
qtatis fallacia. ¶ O vtinā auri argētiue modo / tactu lapidis corda
cognosca hoim possēt. Sed soli deo reseruata est hūani agnitio cor-
dis. licet angelic⁹ (nisi diuina impediāt volūtatē) agnoscere hoim
cogitatiōes intellect⁹ possit. Est ei angel⁹ mere spūalis oīo substā-
tia: cui spūale q̄libet creatū / veluti adequatū naturali pportione
obiectū / suapte natura intelligibile reddīt. Hic existimo mētales
hoim ofones / eque vt vocales ab āgelis in celū añ diuinū p̄sentā-
Tob. xij. das p̄spectū (docēte nos thobie scriptura) deferri. Nō ei dignū est

quos ad dei laudē atq; hoīm salutē exercēt impediri naturales angelorū actus. Ad laudē vero dei hoīm salutē spectat: angelis notas hoīm esse pias cogitationes / & que presertim cum innotescē di desiderio ad deum referuntur.

Sicubi autē arguūtur in scriptura dupli Ecc. ii. 4.

tes aio: nō simpliciter aīm / sed ai ficti arguit apparentiā. Neq; em̄ duplicē simul habere actū anim⁹ cōtrariū pōt. Est nihilominus ea duplicitas ai: qua vel falsū pferre sermonē vel amicitie demonstrare signū & queis intētiōi vltimate cōtraria cogit argumēta. Necesse est em̄ imperare voluntatē sensui: vt actū amicitie simulē fingat. Cū igit & nocere velit & obsequēdi fingat desideriū: duplicitas argui pōt. Vult ei p̄traria simul: nocere videlicet & amici signū p̄tendere. sed respectu finis vltimi nō cōtraria s; eadē ai est intētiō.

Nā eo fine signū p̄stat amicitie vt noceat. Itaq; nō nisi vt nocumētum inferat / amicitia fingit. Vt si em̄ fictione amoris vt ad intētiō pueniāt officiēdi. Nō aut diuersificat itētiō diuersitate mediōrum quib⁹ ad finē perducat intētiō.

In verbis igit & signis fallacia oīs cōposita est. Verborū aut fallacia nō modo mēdacio: sed & veritate cōfingi pōt. si vel alliciendi ad illicita vel retrahendi ab honesto & bono / intētiōne p̄ferat qd verū est. Quo quidē modo fallū q vel formā vel gratias quaslibet alias / ea intētiōne laudant in hoīe: vt ad p̄ctā & maleficia deducat. Et hii pprie adulatorum nomē fortiunt iniquū. Decipiunt ei & in errorē mittūt hoīes. Fallunt etiā q vera malo aio cōmendant facta. vt q peccatis fauēt hoīz laudātes qd arguere debuissent. Et hii quidē assentatorū accipiūt nomē eo q impie assentiāt operātib⁹.

Talibus replete sunt pri- Esa. iij. 18. 19. di. xlvj. sunt non nulli.
cipuz curie / nec prosperū expectet quicq; / quisq; in curia nescit adulatoris officio fungi. Neq; em̄ principes alio q venenato adulationibus vescuntur cibo. Mirum certe delectari principes venenatis elcis: & amare viros / qui venena illis omni in poculo ciboq; porrigant. Hii soli larga suscipiūt munera / hiiis lucra quelibet vnde quaq; proueniūt / hiiis gloriosa cōferunt officia / hereditates hii captāt alienas / hiiis honor oīs offertur / & prospere cācta succedūt. **S**ed fortassis nō est mirū si vera de se p̄dicata principes credāt. peior certe illa est eorū demētia & adulatorū nequicia: qua falsa pro veris accipiunt. Et hii simulatores ore amicū decipiunt / qm̄ simulant q

puer. xj. non sunt. Est em̄ simulatio eius quod non est fictio. Sed memento glo. in. l. (sm̄ esopum) vulpis adulatione conum amisisse caseum ex ore i. ff. de cōs. cussi. Esopus. dū philomene credit se catū habere Quo adulationis genere capiūtur facile mulieres. que laudibus forme gracionūq; oblectantur

De vicio

falso tamen oblati. Plurime vero falsis corruptorum decipiuntur promissionibus. hinc ille nuptias spondet: alius ingentem alteri promittit dotem: alter defuturum se nullo vnq̄ tēpore vouet amice. pluribusq̄ aliis verborum simulationibus fraudes fabricant/ quibus pene totus impletus est mundus. Quocunq̄ aures porrigo. fraudum querelas audio. Nec videtur huius tēporis homines nisi ad fraudes nati in mundum educendas: que nouis indies audientur officinis.

Pincipi
fallacia.

S

Verborum autem fallitatem ante omnia

Ps. cxi
Ps. cxvij.
Ps. cxliij.
Ps. v.
Eccl. v.

principes euitare debent/ quoniam nō sit alia turpior in principe macula q̄ fraudis & fallitat. Sed hii sepe promissiones amplissimas angustissimo compensant facto. Multi etenim nimium fidentes principum promissionibus: ad extremas deducti sunt miseras & calamitates. Nolite igitur confidere in principibus (inquit ps.) & filiis hoim in quibus non est salus. Melius certe est sperare in dño q̄ in principibus. qm̄ fidelis est deus in verbis suis. In ore autem hominū non est veritas. Ablata em̄ est fides & perit de ore eorū: perdet tñ dñs om̄es qui loquunt̄ mendaciū: quod est opprobrium in homine neq̄. & furis exuperans pessimam conditionē. In anime siquidem hominis periculum: principes persepe mentiri solent. Exponunt enim suis promissionibus ad mortem homines. Igitur qui fallunt promissa negligentes: obscuritatem & infamiā atq̄ odia & maledictiones incurrunt maxias. Amabilis aut̄ atq̄ semper honorabilis est princeps: qui fidele obseruat promissum/ nec dolum habet in ore eius/ xpi regum regis exemplo. Veritatē enim diligit deus quam precipit homini cui libet loqui cū proximo suo. non decipiet (inquit) vnusquisq̄ proximū suum.

I. Pe. ij.
Zach. viij.
Leui. xix.

Curialiū vero fallacia est multiplex. Hii

D

Eccl. xix

quidem & verbis persuadere suauissimis amicitiam. & moribus pretendere honorificis gratiam apprime norunt: interiora vero plena sunt dolo. quibus vix vnq̄ adhiberi fides potest. Sepe enim qui tuam se futuros pmittunt causam: contraria penes principē ceterosq̄ tuo fauori & verba producent & facta. Sese curiato poplite/ manibusq̄ birro munitis/ lato vultu ad om̄e tuum offerent obsequium/ qui necessitatis tempore/ quasi nunq̄ te cognouerint/ derelinquent. Si fauor tibi principis assit: cōtinuo te famulatur psequentur. Si vero decideris/ etiam pedibus te stratum cū densu calcabunt. Quamobrem non est alia curialium conditio inferior. Siquidem ad omne principis votum (quasi ad aque impetū rota)

volumitur. Pullo similes. qui in cāpanilium sūmitate ad omnem
vertitur ventū. Et hūi quidē tamdiu gaudium honorēq; hnt q̄diu
benigno eos princeps inspexit oculo. Letanturq; supra modum
ex ore principis habuisse alicuius beniuolentie verbū: referuntq;
q̄ leto eos princeps aspexit vultu. Si vero frigido se modo inspe-
ctos intellexerint aut rudiore repulso verbo: in febres pene atq;
dolores animi decidunt/atq; extraneitatis ruborē mestissimo im-
bibunt vultu: longissimos ab principis sese gratia repieriētes. qui
paulo ante propinquissimi esse rebant. Hiis malis additur inuidia
conspectis aliorum honoribus. vel forsitan qui eorum substituti
sunt loco ineuntium gratiam. Hiis malis & aliis plunbus/plena
est curialium vita.

Iudicum falsitas in ferendis iniuste sen-

tenciis evidens fit sepe/sep̄ius/& sepissime. Hii sunt qui om̄e re-
ctum (teste Michea) peruertūt: in munerib⁹ plusq̄ in legib⁹ iudi-
cantes. Excecant em̄ (q̄ maxie diligūt) muneribus. Esa. i. Quā-
obrem vetat lex munera iudices capere que sapiētes etiā subuertūt
& iudiciū excecant oculos. Fallūt nec min⁹ iudices/victorie spem
signis aut verbis quadā promittentes arte. quā (post accepta mu-
nera) aduersario tradunt. ¶ Hui⁹ fallacie precipui mḡi sunt ad-
uocati atq; paratores. q̄ oēs (licet iniquissimas) quasi iustas susci-
piunt causas) victoriā oīno p̄cessus promittētes & leges falsis in-
terpretationib⁹ viciātes. In infinitū quoq; extendētes litium p̄ces-
sus: donec miserū reddiderint causatorem.

Militum vero ea est iniquissima falsitas

qua principi fidem violatā/sive transfugiēdo/sive hosti castrades-
cendo/aut alio quouis modo reddunt. Quorum nulla (etiā apud
eos quib⁹ proditiōne fecere vtilē) gratia nec fides esse solet.

Mercatorum autē est multiplex falsitas.

tum verborū. tum mercū corruptarum. Neq; enī seruāt fidele p̄-
missum: quo multo plus q̄ opibus fierēt honorabiles. Nihil enī in
negociatore ditius: q̄ verbū verax. cui sepe plus q̄ toti substātie ap-
penditur mercū. Sed hii moderno tempore linguam suā docue-
re mendacium: non veritatem. Et non modo verbis fallunt men-
tientes dum carius emisse merces appositis asseuerant iuramen-
tis aut promissa frangendo. sed etiam corruptione seu prauarum
cōmixtione mercium.

Malorum vero ecclesiasticorū ea est per-

F

R

**Mich. iij
Ecci. xx.**

**Deu. xvj:
Ecci. xx.**

**Esa. r.
L. de ius
di. l. ppe
randum.**

R

M

eccij. xx.

Diere. ix.

R

k

Tractatus

nicioſiſſima falſitas / qua ſub xpianitat / vmbra repleti opibus atq
vacare deliciis querunt. ſtipendia quidē ab ipſo recipiētes chriſto
cuius pre ceteris inimici exiſtunt capitales. Et nunc inter hominū
deceptorum impias manus / vniuerſa eccleſie beneficia deducun-
tur. Nec videt cōueniens honeſtos & ſanctos epiſcopat⁹ / aut alia
eminenti eccleſiaſtica ſungi dignitate. In manib⁹ impiorum ter-
ram datam eſſe Iob recte dixit.

Iob. ix.

Religioſos autem non preterit impia hy-
pocriſis falſitas: qua qui vti nescit / nullius inter fatuū reputat ſan-
ctitatis populū. Vult enī decipi vulgus. apud quod nunq̄ veraces
aperti⁹ hoies in precio habiti ſunt / eo q̄ ſupficiem tm̄modo conſi-
deret / non autē ipſam rerū veritatē. Neq̄ em̄ eam callet vulgus
prudētiam. vt ex exteriorem apparatus iudicare aliquid poſſit.
Nam & ſi apertiſſima videatur hypocriſis / non ſatis habet limpi-
dos ad hanc agnoſcendā oculos. Cum igitur comparatiōe pri-
dentum infinitus ſit ſtultorum numerus: hypocritarum ſemper
ampliſſima erit laus. quoniam & ſi a prudētibus pauciſſimis de-
prehendantur / ab innumeris tamen inſipientibus laudabuntur.
Quo fit. vt pleriq̄ ſectentur hypocriſim / & iniquam colant ſimu-
lationem. gaudētq̄ popularem ad ſe fauorem fictis attraxiſſe mo-
ribus / aut verbis ſimulatam callentibus ſancitatem decepiſſe eū
qui ſic velit decipi mundū. **N**il pfecto facili⁹ q̄ vulgus decipe.
Sequitur enī quaſi monſtrū aliquod nouū ſimulata om̄ia. q̄obres
nouū aliquid ſemp fingunt hypocrite / ſiue in moribus / ſiue in de-
clamationis modo / ſiue in ſectarū institutione / aut quibuſuis ad
inuentionibus: vt opinionem ad ſe hominū trahant. Cōſueta ve-
ro nil admirationis habent ſed noua. **I**gitur ad extrema ſemp
tendūt hypocrite / vt auſteritatis maiore habeant opinionē. Repe-
tiatis vtunſ aut abbreviatis / aut viliorē q̄ deceat panno induunt
veſtibus. Alii quo magis appareat pedū nuditas / ligneis glianſ
calepodiis. Alii miros hūilitatis & mortificationis p̄tendunt ge-
ſtus. demittunt ſup humeros tortū collum: & enitunſ triſtem of-
ferre hoibus aspectū: oīno riſum & omne alacritatis effugiētes
ſignū / ac ſe rediſſe cū Lazaro ab inferis opinari volunt. vocē ver-
baq̄ ad increpandam hoīm leticiam cōponunt. Om̄ia quaſi deri-
ſui habentes / que ab hominibus in leticia ſiunt. Quecunq̄ timo-
rem autumant poſſe hominibus ingerere: ſemp in ore ferūt. Hor-
rendo in ſermonibus clamore vicia deteſtantur hominū / quibus
tormenta cōminantur abſq̄ villo parata remedio. Eſt enim indo-
ctorum cōſuetudo predicatorū / audacter dānare hoies & ſine de-

lecti ad mortale omnia reducere vicia. Doctorum vero atque prudentium moderatio est lingua & examinata ut argentum eloquia. nil turpe aut inconueniens vel indiscretum sonant. Siquidem argenti lucidus est sonus, & sicut preceptum domini lucidum est, sic & docti predicatoris verbum irrephensibile est. Declaratio (inquit ps) sermonum tuorum illuminat & intellectum dat paruulis. Non tamen vehemens mentiam predicatoris arguo moderatam: sine qua vix etiam doctissima proficit predicatio (virax enim esse oportet verbum dei, quod medullas attingere possit peccatricis anime) sed ineptos & fictione plenos improbos nonnullorum gestus, & sine moderamine verba.

C Nec solos existimamus hypocritas, qui vel forditate vel austeritate sanctiore fingunt vitam: sed etiam eos qui veritatem habentes horum opinionem quunt hominum per similia facta. Sunt enim hypocrite quia cum hec ad deum velint opinari ab hominibus esse relata: ipsi ad homines ea ficto referunt animo. Non enim honorabiles apud homines fierent si agnoscerent talia propter homines facere & solam querere hominum opinionem: quam se omnino fingunt abdicare. **C** Sunt quoque illi numero ascribendi hypocritarum, qui licet publica exerceant maleficia seu alienam ab omni religione ducant vitam: nihilominus falso teguntur religionis amictu, & contraria sue operantur vocationi. Quos aliqui ex parte occultis existimo peiores hypocritas, eo quod occultis quidem hypocrite saltem bonum prestant populo exemplum: hii vero sicut subipsis damnosi sic & populo scandalosi existunt. **C** An vero hypocritarum censeantur nomine, qui distractis persistere videntur in oratione animis, & ecclesiasticis assistentes mysteriis, que mundi sunt fixa mentis intentione cogitant: dubium esse potest. **C** Et dicendum, si primo ea intentione ut mysteriis intenderent diuinis aduenerunt: si postea mente occasionaliter distracta que mundi sunt cogitent, non censeri hypocritarum numero, eo quod finis alius ab hypocrisi est. Si vero ut deuotionem fingeret prima aduenerunt intentione inter deuotorum choros: vel locum deuotionis ea intentione occurrerunt: censeri iuste hypocritarum nomine, quam ut opinionem generarent hominibus falsam: hec inchoarunt.

C Grauis est hypocritarum laus viris bonis, & grauius est aliquid ob eam facere simulationem. Sed ne prebeatur hominibus obloquendi occasio & materia scandalis: sepe non nihil ad ostentationem austeritatis (egro tamen animo) viri boni & prudentes agunt. Oportet enim & ab hiis qui foris sunt habere testimonium secundum Pauli sententiam. Et hic quidem ab hypocritarum numero segregatur, qui ob eam vocationis sue modum aliquid ad ostentationem

Tractatus

E faciunt sanctitatis. veluti minores fratres / qui ob cōmunē eorū vi-
uendi modū pedes exhibēt denudatos hoibus inspicendos: quos
fortassis qñq; domi calciatos ob necessitatē habent. ¶ Aliqua siq;
dem diuino in cōspectu sine culpa facimus / que ante hoīm oculos
graue scandalū generarēt. Nō em̄ nostras cognoscunt hoies (q̄ad-
modū deus) necessitates. Excusabile siquidē est apud deū quicq;
vrgente sit necessitate. quā quia hoies nō agnoscunt: nō excusant.
Ad opinionē itaq; hoīm cōuenit nōnulla prudētes & viros bonos
qñq; facere. Et quidē in hac vita plus opinione viuū q̄ re. Et plus
valet apud hoies opinio: q̄ veritas. ¶ Sit vir iustus sanctus & bo-
nus / perfecta mūdi & sui abnegatione ceterisq; oibus virtutib⁹ di-
uino pollens iudicio: qui vitā nihilomin⁹ teneat cōmunem: nihil
magne opinionis apud indoctū habebit vulgus. Fugit em̄ vir bo-
nus & sanctus oēm (qua estimari nimīū sanct⁹ inter hoies potest)
apparentiā / & cōmunis vult apud hoies cēferi vite / ne singulari cō-
uersatione nimīā sc̄tūtatē opinionē sui / apud hoies faciat. Sit ali⁹
inflāmat⁹ superbia & ambitione turgidus: infectus inuidia atq;
omni plenus nequitia: q; singularem p̄tendat cōuersationis auste-
ritatem: subito magnū fortietur in populo nomen sanctitatis / &
adorabitur quasi deus.

E **Plurimi autē falsitatem fecte habēt ami-**
citie: quos falsificatoribus monetarū peiores philosophus censet.
Eccl̄. ix. Peius etenim est cor falsificare q̄ es. Est ei vnūq;q; tanto peius q̄to
cōtra meli⁹. amico autē fideli nulla est digna cōparatio / quē q; repit
iter plures quasi p̄ciosū inter acervos lapidē vnū appreciari debet
nec ob nouū quēpiā cōmutare. Qm̄ sicut musto pausatū est vi-
ff. l. cer. num vtilius atq; melius: sic vetus solet melior esse amicus q̄ nouel-
pe. l. viii lus. ¶ Patebit autē amicitie falsitas aduersitatis & necessitatis tpe
Eccl̄. xij prosperitatis autē tempore (quasi scabies puelle pulchris in die ve-
stibus tecta) fallax amicitia palliatur / nocte vero spoliata scabies
innotescit. Sic & aduersitatis nox falsum demonstrabit amicū.
Rara est autē verax hoīm amicitia. Puto non minimā habere fe-
licitatis partem / qui toto vite decursu vnū sibi veracē perfecte ami-
cum cōparauit. ¶ Sunt quidā negatiue trā amici / qui nocere nul-
lomodo velint / sed prodesse nihili curant. Sunt alii qui prodesse q;
dem volunt / sed non vsq; adeo sunt amici. vt subire labores profi-
ciendi causa velint. Sunt qui paulo antecedunt: ita vt lenissimos q;
dem nō abnuant / graues vero recusant (ob amicū) labores am-
plecti. Qui vero quicumq; (ac pro seip̄is) ob amicū faciunt gratiam

veraces amici possunt appellari.

Non sunt ab fallitate alieni oēs medici c
 qui lanitatein qñq̃ promittunt desperatam/quo fit.vt pleriq̃ ab
 intestato & infecta decedant cōfessione. Non dico tamen oīs esse
 pereuntis reum (qui curationi subiacet) medicū. Non est enī in
 medico semper releuetur vt eger. Nunquid medici suscitare oēs
 infirmos possunt? Imputatur autē medico quod p̃ imperitiā fe-
 cerit aut fallaciā. Que grauior pre ceteris est/ eo q̃ vitam conspi-
 ciat hoīs. Nocentior certe est medici q̃ causidici aut rethoris im-
 peritia: sed adeo multiplicata est medicorū turba/ vt necesse sit
 q̃plures inter eos abq̃ sufficienti reperiri doctrina. Fallacia vero
 culpabilior est/ que detrimentū facit languentis aīe.

Quartus.
p̃s. lxxx
vii.
L. de offi.
p̃s. l. cons-
gruit. §.
licet me-
dico.

Apotecariorum vero illa est puniēda fal- D
 sitas/qua corruptione aut fallitate radicā seu drogārū/ad morteꝝ
 sepe miseros deducunt hoīs.

Artificum etiam plurimē sunt fallacie. E

Nam cerdones: sutores:& cirothecarii innexos sepe ducunt pun-
 ctos:quo citi⁹ ad nouas oporteat redire merces. Horologiarii sēs
 per aliquid imperfectū deserunt/quo assidue ad horologii aduo-
 cētur dispositionem. Sic & fabri equorum habbata sine debita lo-
 cant repercussione/vt citius cadant/& consequenter ceteri omnes
 in fraude versa ntur

est p̃mille

Mulierum vero fallacias in viros misce- f

re cum hiis quas viri quoq̃ in mulieres frequēter exercere solent
 (ne mulierum sola sit ad fraudes ingenui laus aut vituperiū) cen-
 sui. Non intēdere mulieris fallacie Salomon nouellos erudit iu-
 uenes. Distillant (ingt) fauū meretricis labia sed extrema illius
 absinthio amariora. Expert⁹ ip̃e adinuenit/qui alibi morte ama-
 riorem asserit mulierē reperisse. Nec satiari posse videtur mulie-
 rum oblocutione. veluti solent qui tibia aut capite lapidem offe-
 derint eius rei quā lesionem acceperint maledictis non cessare.

puer. v.
ecc̃s. vii.

Sed mirum certe piscibus:auibusq̃ stolidiores nonnullos esse
 homines. Semel enī (teste Ouidio) captus piscis ab hamo.oibus
 era obisvna subesse putat. Et auis:quo semel capta est:laqueum
 curat effugere. Hoīs vero (licet sepius mulierū decepti fallaciis)
 ad eandem iterū decipiendi q̃ libētissime redeūt. Inculpāt atq̃ ma-
 ledictis lacefant:quas p̃tinuo insequunt̃ officio. Discerpūtq̃ vere-
 bis:quas inseparabili affectu comitantur.

Quidius
puer. vi.

Tractatus

¶ Prima mulierum ea est fallacia qua blā-
dicis impellunt viros ad maleficia/prout diuinū transgredi mā-
datum Eua mater primo omnium persuasit patri. Fortissima si-
quidem ad alliciendos virorum animos/importuna mulierum
est persuasio/nec est aliud quo facilius trahantur virorū corda vin-
culum. Simillima em̄ viro est mulier/ & cui nulla gratior potest
esse q̄ mulieris consuetudo. Siquidem viri in mulierem naturalis
est habitudo/ & ad eam conuenientissime omnia viri defluunt
membra. quasi ad locum optime quieti sue preparatum. Non enī
est alia gratior viri auribus q̄ mulieris vox/nec femine auribus q̄
viri viuax verbi enuctatio. Nil visui placidius vtriusq̄ conspectu
Sordent arte licet minifica depicte ymagines/earum (que inuicē
verba faciunt) comparatione. Silent philomenici atq̄ musicales
quicunq̄ soni. mutue virorum ac mulierum colloctionis respec-
tu. Strident serico atq̄ omnes pleni suauitate/femineis in viros
comparatione cōtactus. Nec est aliud quodcunq̄ animal cui ple-
niore cohereat aut infideat membrorum omniū apparatu vir q̄
in coniunctam sibi similem feminā. Quo fit. vt explicatis vtrinq̄
in voluptatem sensibus/efficacior exurgat alterutra dilectio. que
ad mutuos trahit immo & cogit consensus amantium corda.

Salubre
nora re-
medium.

¶ Obrem nullum potius q̄ iurga delinquendi feminarum oca-
sione viris esse remedium potest. Delectabitur em̄ (licet inuitus)
quisquis feminarum producet aliq̄tis per habitudinem. quoniam
impossibile est non moueri potentias/presente (quod maxie con-
uenit) obiecto. Passiuo siquidem approximato actiuo sufficiēter
disposito (si nō intenueniat impedimentū) actio sequetur. vtcūq̄
possibilis. Et licet (ne in totalē ad ex defluat actionē) ratio sensū
q̄nq̄ cōtineat:ptinere tñ ne ab intra oblectef cōuenientibus ipsa
naturalis potentia nequaq̄ pōt. Non em̄ freno detinent̄ aliquo ne
vel saltim insurgāt ab intra passiōes/que cū in actu sunt. emolliūt
ad quelibet puenientia illis maxime aim. & hec est illa precipue
causa. q̄ denegare nil pōt femine vir/actui vacans libidinoso vel
proximā habes ad actum illā dispositionem. Arrecti enī omī ex
parte sensus quo magis intensas habet actiones:proculdubio re-
missiores eius (que rōnalis dicitur) vires cōstituant. q̄obrem vix
liberum habet rationalis voluntas imperium:sensualitate pleno
vrente dominio.

¶ Sed non sole fallunt eo tempore mulie-
res:ab viris earū quas petierint cōsensum obtinētes rerū: sed etiā

virī sepe hac occasione mulierum precordia exhauriunt intima. Nam & fallendi mentē & obtinendi grām habet capaciore qui impellitur: q̄ qui impellit ad libidinem. Et qm̄ virorum solet violentior in feminas esse compulsio q̄ feminarū in viros: igitur quasi moderatioris animi femine/ fallendi viros frequentiore hnt grām/ sed nō desiderii aut volūtatis est defectus in feminis/ quominus impellant viros ad libidinem: sed honestatis potius detinentur gratia/ ne conceptū aio effundant furorē. quocirca letātur sepe vim fingentes quo dehonestent inuenisse. At ubi pandere aliquando furentē ausint aim: in viros quasi lenē/ feroci exurgunt modo: nec est qd negandū putet postulantib⁹. Et sepe hoc medio astutissimas viri quidam deceperunt feminas. Hanc ob causam inter virū & vxorem donationes fieri leges prohibent equissime quoniam sine modo cogeret inordinatus amor fieri donationes/ quibus exheredarentur inopes filii.

Viror in mulieres fallacia.

Decipiunt sepe feminas iniqui quidam

virī/ fingentes (que longe sunt ab animo) sponsalia: quo stuprationi assensum prebeant misere virgines. At vbi libidinis expleuerint desiderium/ dehonestatas turpiter iridentes despectui habent. Sunt nichilominus que talium colore deceptionum gaudent optatam expleuisse luxuriam. quibus sufficit colorem allegare consensus in sedum prestiti factum promissionem nuptiarum. Et sunt que ad tumidi excusationem ventris accusant illatam ab stupratore violentiam: quam nichilominus patientissimo sustinere animo. Incuset illa violentiam: que stupratoris oculos/ genasve vngibus morsuve discerperit: aut acceptum ab eo vuln⁹ aliquid patefecerit. vel saltim clamoribus viciniam excitauerit. cui si nullus auxilium tulerit oportuno in tempore: veniet excusanda. **C** Sed forte pudoris causa dicet aliqua indulsisse clamori. Non valet excusatio debilis. quoniam multo magis incusando q̄ patiēdo corruptorem pudori consuluisse. Nonne maius est pudoris damnum corruptione q̄ clamoribus acquisitū? Paucas igitur existimo violentia opprimi virgines.

Decipiunt autem per sepe miseros femine

amatores: oculorum nutibus aut verbis duplicibus siue litteris admodum graciosis amorem fingentes. **C** Nempe respectibus & dulci colloquio Hammantes infigunt sagittas cordibus amatorum. quos dum rhetibus captos (velut aues visco inextricabi-

puer. vis.

Tractatus

li) viderint: irident atq; despiciunt. Sunt enim quēdā m honestioris vite mulieres/ sedum omīno respuētes opus: sed seruitorū gaudentes adfectione/ letanturq; plures amoris prehenso earum laqueo. ad maximā spectare putātes gloriam/ amatorū multitudinem. ¶ Decipiuntur nihilomin⁹ qñq; loco capte congruo: quē dū incaute sunt ingressē locum effugere nequeunt. ibi quod minime sperabant obligatissime patiuntur.

20 ¶ **Decipiunt & ipse stolidos amatores ad expectationē** sepe frustratoriā deducentes. vbi vel imbre vel vento aut saltim longa (que summū affert languorē) expectatiōe/ oculis in locis multo cum timore/ noctem fortasse absq; vlla transigūt tuta quiete. ac si ceruū lepūve (qui nūq; adueniat) audī⁹ expectet die tota venator. Illa quidem lecto decubat molli deridēs frigido in solo aut inter altos tremētē parietes neophitū amatorē. Postea vero excusationes dabit innumeras/ nec minore se afflictam dolore ob cōiunctionis defectū/ assertionē finget mēdacissima. ¶ **Pesior autē illa est fallacia** qua in discrimen vite vel honoris adducūt viros. Veluti ea que virgiliū publico dedit spectaculo pēsūm: aut que ad ea deducūt loca miseros amatores: vbi passuros eos dama na optime norunt.

¶ **Quotidiana vero illa est mulierum fallacia** qua novos superinducūt prioribus amatores. Vnicuiq; em̄ si dem solitarie pstant amicitie/ & dū quisq; solus potiri amice amoribus credit: incognitā habet sociorum catenā. Quātis vero & q; bus in domo vtantur ad decipiēdos maritos siue parētes fallaciis haud breui posset congeri tractatu. Habēt em̄ more dyabolico mille fallendi artes. Adeo vt (nisi velint) seruari nequeant vllō modo. ¶ **Inuestigabilem omnino adultere mulieris viam** testatur Salomon. que tergens os suum dicit/ non sum operata malū. Explicat em̄ tersam (licet rugatā crimibus) frontē. latoq; oculo quasi nil mali fecerit audaciam tum verbo tum gestu demonstrat. Sepe quos domesticos habent amatores fingunt odisse: peregrinos vero edocent aliqd cū mariis cause habere: quo domū honesta frequentare valeat occasione. ¶ **Peregrinationū colore** nōnūq; oportuna suis tēpora atq; loca reperiunt inter cōmūnia sepe vel oculorū nutibus sagittario more. vel pedum lusu/ textorū modo. telā ordiuntur nexu validissimo. Sciuntq; imperceptibiliter alicuius necessitatis occasione socias elabi. & occulta nāscī loca deliciis furtiuis accōmoda. Nec desunt q; tensis operiātur tapetis imagines viuaci mo-

Virgili⁹.

puer. pe.

ludentes imaginib⁹ operiētes que sensu careant & motu: nec ac-
citant que fede fiunt ipsis pſentibus opera. Non defuerunt q̄ men-
tita infirmitate copiā habuerint amatoris: aut extinctis quasi for-
tuito luminarib⁹ tenebroso in loco res dignas tenebris operantur
Quā ficta vltimo loco e camera egrediendi causa / premiffis que
impedimēto fuissent: raptis fruūtur osculis. & quo breuiore artāē
tēpore / eo gratius atq; auidius ludunt nihil oīno tps amittentes.
Neq; em̄ verbis eo vtuntur tpe sed factis. gaudētq; furtiuas rapuis *puer. ix.*
se aquas. ¶ Sunt que ludū publice incipiant aut manuū ictib⁹ aut
puncturis siue alio quolibet modo. vt in se viros ad vltionē prouo-
cent: quos optime sciunt occulta veneris loca subito petitu-
ros. Et qm̄ publica multorū impediūtur pſentia: fugā ad semota dirigūt
loca. quo sequentes viri aptum gratissimo lusui adinueniāt modū
ita etiam vt assistentiū sepe fallant industriā colore ioci: quē vltra
ceterorum opiniōē sepe ducunt ad plenū. Hec em̄ frequēter inter
artos accidunt parietes. quib⁹ omni ex parte & aspectus priuatur:
& impeditur accessus aliorū. vt in lecti viculo.

Habent & alias que nequeāt explicari fal-
lacias. quibus omnē hoīm solent eludere curam. ¶ **F**efellit adam *Gen. iij.*
iniquo suasu eua. In quam horrificus serps fallendi primū infudit
venenū. ¶ **L**oth filie sefellērit inel: riātes quo patris stupro frue- *Gen. xix.*
rent. ¶ **A**bimelech regē atq; Pharaonē sara decepit: callido soro- *Gen. xxi. & xxij.*
ris vtēs noīe. quo melius Abrahe foret marito. ¶ **T**hamar (scor- *Genes.*
ti sumpta publici forma) Iudā incesto sefellit coitu. ¶ **R**uth quieta *xxviij.*
actacita corporis approximatione booz ad sui attraxit amoris con- *Ruth. iij.*
cubitū. ¶ **L**ya se loco rebecca nocturnis i tenebris collocās: Iacob *Ge. xxix.*
suo sefellit falso concubitu. ¶ **B**ersabee lauacri sumpta occasione *ij. Re. xj.*
dauiticos sefellit oculos: quib⁹ se obtulit intuendā. Quogdē modo
sepe mulieres sumpta q̄nis occasione pulciores corporis partes dis-
scoopere atq; viris p̄bere visendas letant. Nam dissolui cōposi-
tos crines (modo flauī sint) per quēpiā colludētē oblectant. ¶ **D**a- *Judi. xvj*
lida secretum hauriēs importuna petitione: sanlonē hostiū tradi-
dit manibus: qui vtrīq; priuat⁹ oculis in derisum fortissimus ille
vironum vniuerso dat⁹ est pplo. ¶ **M**ulieres excellentissimū illud *ij. Re. xj.*
sapientie lumē diuina succensum gratia salomōē extinxere & op-
timū antea cor ei⁹ feda deprauatū idolātria corruerūt. ¶ **I**udith *Judith.*
ornatu se parans meretricio: deceptū holofernē tacita cōfecit nece *xij.*
capite amputato. ¶ **R**ebecca sollicitū labā patrem propriū amī-
sos recuperandi deos suos aureos: mentita sefellit infirmitate. *Ge. xxxi.*
¶ **L**abel receptū hospicio sifara infixō tpi clauo dormientē inter: *Judi. iij.*

Tractatus

Semit. **S**emiramis prima regni post ninuz deceptione obtinuit
 sceptrā. **T**hamiris victorē illum gentiū atq; orbis terrorē cinz/
 bellica circūentū arte peremit. **C**andaule vxor propria ob con-
 spectam illius nuditatē/per ipsum q iussu candaulis eam inspexer-
 Rat gigem/fallaci iteremit modo. **S**ic & **R**osimūda viro haud
 penitus perperā indignata (q potum ex craneo occisi patris more
 patrie eā coegit haurire) ministerio amici militis fortissimi nece;
 parauit. Que post hec pari ludēs in eum ioco coacta eundē potuz
 sumere/vna cum viro turpē obiit mortē. **T**yndaridis vero atq;
 medee fraudes explicare nō oportet. notissime em̄ sunt pueris oī-
 bus. **Q**uid veterum exēpla recolimus? Scio tpibus nostris eas
 mulierū patratas fraudes/q ad feminarū facile odium prudentes
 sufficiāt viros allicere. Cognosco feminā q mirabili psecuta est vl-
 rum importunitate (cui⁹ amore flagrabat) quē quia omni fraude
 temptatū nō potuit vincere/cōuertens in eum (q ipsa patrauerat)
 peccata: infamē enixa est ipsa infamis efficere. quē deus quasi alte-
 rum Ioseph eodē pene modo tutatus est. **C**ognosco aliā ingeni-
 te peruersitatis feminā/q cupiens ad infamiā viruz quendā mihi
 pariter optime notū deducere: finxit per plures ānos diligere quē
 implacabili prosequabatur odio/vt saltim familiari colloquio qp-
 piam (veluti fidelissime dictuz amice) secreti acciperet/quo famā
 illius ceno macularet iniquo. At vbi sine ruga intellexit virum/
 neq; posse factis rebus obscurare: impiissimis litterarum exem-
 plis per vniuersuz diffamare orbem sategit vinum/plurimis egre-
 gie factis vbiq; notissimum. Tandem impio conuicta facto iudici-
 bus equis reuocare in seipsam obprobrium viro inique ingestum
 coacta est.

Conficere iniqua oīa nouit mulier impia
 que nil inausum relinquit. Habēt em̄ aptissima femine ad decipiē-
 dos viros ingenia: & que subitaneis in rebus promptissimas adin-
 ueniant cautelas. Est igitur mulieris primū qnq; vtile consiliū qd
 mira discurret ingenii celeritate. lucet autē subito & raptim fulgur-
 ris more. Si vero aliq; tūp superfedeat: immediate tepescit. qm̄ nō
 sufficit ad perseverantiā cerebri virtus. q̄obrem uariabiles diantē
 femine. Sunt ei similes suranensi optimo vino/quod primo sum-
 ptum in tempore placidissimo afficit sapore gustum/quando cete-
 ra multi ad huc immaturā retinent potationē. Seruatū vero ni-
 mia sui delicatura cito deficit atq; euanescit. Aut florum quoq; te-
 neritudini facile comparantur: qui mane gratissimuz referūt sua

mitatis odorem/quem vespere decidentes ammittunt.

¶ Ea quoq; fallacia sepissime vtuntur mulieres. vt cum defecerint priores in virum (vt fileat) habeant querelas. Mouentq; rixas quas moueri in seipsas metunt. **¶** Fallere nec minus consuevere viros fictionibus atq; fictis sepe ornamentis. quibus vel transactam longe putant reuocare iuuentutem: vel confectum iam enituntur decorem renouare. Virginalem nonnunq; simplicitatem atq; verecundiam fingere satagunt/que pudoris omnia diu signa in campo veneris amisere. **¶** In exemplum illam adduco/que decepta corruptoris fide fingens alteri similibus affueto fallacis pudicitia nonnisi post nuptias oblaturā contraxit matrimonium. Iurauerat enim vir eam solam se in vxorem traducturus/que nullis persuasionibus pudiciam obtulisset. Cum autem existimans virginem traduxisset: aliquando inter colloquia retulit se plurimas sponfalium titulo sefellisse: eam vero imperuasibilem solam que non fuisset deceptibilis reperisse. Cui notabile vxor responsum dedit. A te (inquit o marite) fallenda nequaquam veniebam: que iam simili fueram deceptione preuenta.

¶ Nolo longius pennā seminarum edisserendis fallaciis extendere. Siquidem laudes potius q̃ vituperia feminei sexus dilatare sed pudet non satis habere laudis materie quod valeam explicare. Vtinam se offerret in feminas laudū cumulus. Nam quicquid honoris est in feminis audivissime audio: mala vero restringenda puto. Nec putemus omnes malas esse feminas. Sunt enī que precellant viros etiā bonitate sicut & malicia: nec puto minores esse feminarū q̃ quorundā virorū infidelium fidem. Et si datum esset feminis (quēadmodū viris) describere hoīm mores: fortasse peiora de viris edicerent q̃ de mulieribus viri descripserint.

¶ Non obmittā cauponum presertim ita-
lorum fallacias/qui peregrinis equitibus obuios sese maxima cū industria offerunt: inuitantq; certatim hospiciū quisq; suū capere. Spondentes paradisiacā domū atq; regio dignā hospitio supellectilem/niueas mappas & linthemia luce mundiora. diuinis dignum dentibus cibum & belnense vinum melius. Capones optimos/perdices atq; fefanos/cū pullorū atq; amiculorum maxima copia. Nil (inquiūt) deesse putes. O indite hospes. Voluptatis est locus & plen⁹ deliciarū/q̃ a me duceris. Huic tam mirra tanti alius eris audivior (atq; inuidia tact⁹) illico supuenit dicēs. (post reuerētissimā vt decet salutationē.) Nequeo tua tract⁹ dile-

Tractatus

ctione (nobilissime hospes) deceptū te huius mendacissimi gar-
cionis iri verbis/nihil horū que spopōdit expectes. Seruus hic est
nec tenere promissa poterit. Ego ꝛo hospitis alteriꝝ diuissimi filiꝝ
quecūq; mendax hic garrulus ꝓmisit/ mea in domo tibi o ꝓclā-
rissime dñe obseruabo. Mecū igitur securus accede/bonā domus
mee grām reportaturus. Cū vero domi fueris/defertū omī rerū
copia inuenies habitaculū. Et quidē initium bone forsitan addu-
cens mense caduceator ille neq; /qui te adduxit/multa se cū gratia
ostentans dicet. Nōne veracem atq; virum bonū me dñe habes?
Post hec ꝛo nūq; tuo visibilis oculo/inter alienas deferet manꝝ.
Cunq; teneri ꝓmissa petes: rñdebit alius: nil tibi ꝓmissum. Fru-
stra autē ducem ꝓpellabis tuū. quem sibi alius (eo nequior) dicet
ignotum. Solues tripli aut quadruplum q̄ pepigeris. Videto ne
monetarum fallaris ꝓmutatione. Hac em̄ maxime vtuntur falla-
cia hospites stabularii. ¶ Porrectā quoq; equis annonā/si vel
modicū abscesseris/optime norūt auferre. Nec defunt: qui equos
rum pedes aut clauis: aut modo alio vulnerēt/ vt claudos hospes
tristis deferat stabulario nutriendos: aut salū vili venūdet ꝓ-
cio bestiam multo ere dignissimam.

¶ Adulatorum quoq; dānosissima est fal-
lacia/qua blādo atq; ficto smone quicqd est ī simplici hoīe secretū
exhauriūt. Ex multa enī loquela tēptare homies solēt. vt platum
eccl̄. xliij. (quo noceāt) verbū accipiāt. ¶ Silentii reor maxie ꝛtuosum &
vile. q ꝛo linguā laxāt effrenē: loquacitatꝝ patientꝝ effuse damni
Non ei oī est interrogāti rñdendū ad oīa/ neq; apiendū oī hoī cor.
reconditū alta mēte tuū tibi tene secretū. Siquidē formidabilio-
res sunt hostes inuisibiles atq; incogniti. q̄obrem & demones ma-
xime formidamꝝ & eos quorū nobis incognita est mēs & ꝓfuctu-
do. Sic etiā taciturni maximā de seipis (etiā frustra sepe) ꝓstāt
expectationē. Solent em̄ pacato decurrētes fluxu aque ꝓfundiora
hīe vada: hīs que impetu tumultuosēq; fluūt. Non tñ semp ꝓru-
dentiores existūt q̄ taciturni. qm̄ sepe sola illis hec suffragat ꝓru-
dentia. vt sciant & possint ꝛbū ne turpiter erūpat ꝓtinere. Et sepe
defectu scīe silent. quibus maxia esset mētis afflictio loqui.

¶ Sunt qui venundandis lapidibus ma-
ximas committūt fallacias. cūꝝ rei summā callent iudei maliciā.
Politos quippe fictos preciosorum loco sepe ostentant lapides.
quibus facile minus cautos decipiunt christianos. Alii quoq; de-
auratum cupri fructum pignori donant auri loco purissimi.

Cinuentus est qui ambianis dignam memoria peregerit deceptionem. Optime deauratā pignori cathenam se donaturū ostētās anulum ex eadē cathena / vnū vere aureum abstraxit. quē aurifabri pmisit iudicio. Probata igit̃ aurei illi⁹ anuli veritate: putauit is q̃ pecuniarū pignus cathenā recipiebat / ceteros eiusdē bonitatis esse anulos (qui nihilominus argentei erant.) Securus itaq̃ petitiā mutuo expēdiuit pecuniā: credens nihil alterius abscessu sese amissurum. Tardāte vero vltra conductā diem viro / qui pecunias relictas deportauerat cathena. Volens mutuator sua pro necessitatibus vti pecunia: cathenā ad aurifabrū / detulit excindēdā. Quam ille argenteā nō auream adinuenit / quo deceptus ludo mutuator tristem deinceps vitam duxit: q̃ propinqua morte abscesa est.

Alium noui alkimie deditum: ad quē hispanus quidā pānosus / quasi secretissimo se contulit modo: asserēs veracē alkimie sciam reperisse / nihilq̃ illi nisi massā deesse auri q̃ veritatē adinueniente probaret scientie / nilq̃ oīno damni eā posse asserere experiētiā. qm̃ igni nil esset cōmittendū: sed vasi tātummodo plumbeo impositū aurum solis exciperet ab oriente radios. im mixta vasi modica cū auro distillata ignibus aqua / que vniuersam auri massam. xl. dierū termino liquefaceret. cuius liquoris postea virtute cuprū in aurū. & stannū in purissimū verteret argētum. Qz si nihil horū cōtingeret / nihil piculi habere auri dñm qd̃ penes suā semp̃ retineret potestātē. Assensit auid⁹ eris fatuus alkymista / & multorum summā attulit ducatorum / quos hispani man⁹ lubrica p̃sente dño fingeat (immo & videbat) in vas illud imponere plūbeum. Sed reuera subtili nimis arte in aliū deponebat locum. Expleto autē ducatorū numero. mox sigillo vasis os obserauit / & in fenestra que solis exciperet ortum collocandū censuit. neq̃ omnino ante. xl. diem moueri. Interim peregre se asserunt profecturum postulas nōnullas iterū sibi mutuo dari pecunias / & equū atq̃ nouis indui vestimētis / que oīa infcius alkymista facile (reditū expectans) concessit. Cumq̃ prefixa transisset dies: nec (qui fortassis he sperias iam trāsnauauerat oras) hispanus adesset: ad aperiendū vas alkymista accurrit. quo auri massa reperto vacuo: in febres (q̃ bus tristē finiuit vitam) homo incidit.

Non obmittā trecensi tunc gardiano fratri philippo lulierio haud ignote fame viro / fallaciam rustici exhibitam ingenio. Delata siquidē ad eum (quasi volens cōsulere secreto cōscientie) auri petiā / sinxit se plenum similib⁹ frustis testē vas

Actoris Elogium

reperisse alieno in solo. velleq; cōsilio vti tam reuerēdi patris in dī-
tribuendo hmōi ere. Quē credulus pater mira honestauit hospī-
talitatis gratia: ostendēs q̄ futura in loco parabat edificia/posse
haud parū mereri eum/q̄ ceptis ad honorē diuinū edificiis hmōi
manus porrigeret adintrices. quas rustic⁹ ille largissimas sese spō-
debat exhibiturū. Sed ne in publicum veterem auri cogeretur ex-
ponere petiā/cuius occasione forsitan detinere ē donec vbi fodisset
aurum cōfiteretur: rogauit deuotionē patris gardiani ad mutuan-
das a patre spirituali cōuentus aliquales pecunias extēdi. quas lar-
ga cito refunderet manu. Quibus receptis/ bene pastus/ abiit rusti-
cus: qui nūq; eo in loco comparuit. ¶ Ex parte matris abbatisse
nostrarum clarissarum attrebati quidā fictus ad quendam singu-
larem loci amicu accessit. asserens matrem abbatissam tunc maxi-
ma esse in necessitate nōnullari causa pecuniarū/ quae (quia citis-
sime virum misit) absq; litteris sibi mutuo per eū donari instantis-
sime rogabat. nec dubitaret subito redditionē fieri. Credidit bona
fide deceptus homo: tradiditq; pecunias ignoto nuncio. Quas cū
intimasset abbatisse donatas/ obstupuit mater. Quere rei penitus
ignara/nihilomin⁹ ob fidem & affectum ab viro prestitam/ resti-
tuere (si recipere voluisset) parata erat.

& ¶ Audi alios pene innumeros fallendi mo-
dos/ quos exponere foret longissimū. Sunt em̄ diuersa hoīm inge-
nia: quae diuersos adinueniāt fallendi modos. prout occasio tēpūq;
& loca intellectus venas aperiūt. Felix qui tēfos vbiq; laqueos de-
ceptionum euasit. Post hunc summe obtinet gradū prudentie: qui
semel deceptus eodē nūq; decipitur modo. Sciamus autē fallendi
maxime auidos: qui semel impune se fefellerint. ¶ Sūt nihilomin⁹
aliqua in quib⁹ fatius est falli q̄ fallere. vt in hiis quae pietatis pten-
dunt causam. Si em̄ apparenti misero (ne fallar) nega uero ele-
mosinā fortassis fallā eūq; vere miser est. Sāctius itaq; fallunt qnq;
plati q̄ fallāt eos q̄ proprias (licet falso) exponūt miseras. mō cer-
ta nō sit deceptio. Solus est de⁹ q̄ nec fallere nec falli potest. hoīem
vero vtrq; liberū fallaciā vix repies. Necessē est em̄ cum sepe falli
nobis. §. qui nult oīno fallere. Et qui nūq; vult falli/ sepe fallit. Et est multo
peior/ quae sub specie boni q̄ q̄ aliter cōtigit fallacia. Nunq̄ te fallāt
animi sub vulpe latentes. Impia sub dulci melle venena latent.

¶ Eū sen.
ex cō. c. Et
nobis. §.
nos igit.

¶ Sequitur de tristitia.

De tristitiam libens atq; coact?

veluti ad eū (quo maxime p̄mor) dolorem con-
uerto dictatū. Cogor ei reuerēdissime pater vī-
gente malo id tractare libēs / quo magis angus-
tor. p̄pensiorq; ad ea est anim⁹ / q̄ fortius nocēt
Sicut em̄ circa dolorosum vertit semper dentē
lingua / & man⁹ ad egrum dirigitur membrū:
sic dolore quīq; suum libentissime tractat. Et vniciq; suum videt
maximū esse malū / eo q̄ sua q̄q; vulnera sentit. Cogor igit̄ libēter
malorū meminisse meorū: ac si pruriētē scalpere aliqñ iuuēt pla-
gam. ¶ Cuz aut̄ innumeris veluti filia quadā / vndiq; vallatū an-
gustiis me cōspiciam / & repletū amaritudine cor quasi felle absin-
thio ve sentia conuolutū: verba dolore plena / & que tristitia sonēt
inimicā leticie libenter eructo. Socius em̄ ei⁹ sum / qui dixit se tri-
bulationem & dolore iuuenisse. quinimmo cū xp̄o veraciter dicā /
tristis est aīa mea vsq; ad mortem qm̄ angustia me possedit / qua
cor pene meum em̄ arcuit. Addit̄ em̄ continuus nouisq; dolor do-
lori meo qui renouatur indies. Impletq; distendēs iam plena viscē-
ra (quo latiora maiorem concipiāt merorē) vt dicere cū p̄s. possim
In tribulatione dilatasti me. Sed non vsq; adeo dilatari spirit⁹ po-
test / vt oīm sit irruentium in me capax malorū. Est quidem reple-
ta malis anima mea. Sed recipere descendentes in me oēs tribula-
tionum fluctus nequaquā sufficit. qm̄ apertis cataractis super me vi-
dentur defluere: vt dicere queā dño. Oēs fluctus tuos induxisti sup̄
me. Et si vela darem qnq; mesto atq; oppresso angustiis animo: sa-
cile in Iobianam decurreret sententiam / que desperatorū esse vi-
detur dicens. Pereat dies in qua natus sum. Et cur me genuit ma-
ter vinum rixe in vnīuersa terra? Sed cum diuinam super me con-
spicio manum (qua cunctis dirigo me in operibus atq; oportu-
num semper in tribulatione prestatur auxilium) iam semilaxatas
impatiente retineo habenas: & quasi me vincentem deicio tristit-
iam cum p̄s. clamans. Quare tristis es anima mea & quare con-
turbas me? Spera in deo qm̄ adhuc confitebor illi. In quem spera-
bo etiam si me occiderit: qm̄ melior est misericordia eius sup̄ vitas
Quāobrem libenter gloriabor in tribulationibus meis. sciens qm̄
tribulatio patientiam operatur: patientia vero sp̄s: q̄ nō confundit
eo q̄ per eā in cordibus hoīm diffunditur caritas p̄ influxū spiritus
scī. ¶ Hec igit̄ cogitans apud me & credens qm̄ immortalis pata-
et hoīgia / cuius non sunt condigne huius tp̄is passionēs conso-

Esa. liij.
Job. vi.p̄s. cxliij.
Ma. xxvjEsa. xliij.
Psalmo
xxxvij.

P̄s. liij.

Psalmo.
lxxvij.
Psalmo
lxxvij.Job. liij.
Ier. xv.

P̄s. ix.

P̄s. xliij.
Job. xliij.ps. liij.
II. cor. xij.

Rom. v.

Sap. viij

Ro. viij.

Actoris Elogium.

Job. vi. labor. quoniam affligens me dominus dolore non parcat. vt con-
Mal. iij. flatns afflictione: purgatus inueniar atq; probatus in fornace val-
Ecci. x. lantiū me tribulationū. que flāmarum me diffusarū more vnde-
vij. quas conueniūt. Inter quas potens est afflictam seruare animam

Dasi. iij. qui trium puerorum vestes corporaq; custodiuit inter ardētes for-
natis flāmas illesa. Et fortassis cū per ignem aquāq; transiero/in-

Ps. lxxv. troduret me in refrigeriū. Sic enī recipit omnem quē diligit filiū
Deb. xij. quoniā quēcumq; amat corripit & castigat. In eius itaq; correptio-
Apo. iij. ne (ipso me iuuante) nō deficiam. Corripe autem me dñe in mi-
Diare. x. sericordia & non in furore ne forte ad nihilum redigas me. Et mi-
serere mei domie qm̄ infirm⁹ sum/ & anima mea valde turbata

Ps. vi. est/ quia persecut⁹ est inimicus aiām meam humiliās in terra vi-
ps. cxlij. tam meā. Collocauit enī me in obscuris sicut mortuos seculi/glo-

Ps. vij. riam meā deducens in puluerem. Non est igitur mirū si anxiat⁹
ps. cxlij. est spiritus me⁹ in me atq; turbat⁹ est cor meum. Spoliavit enim

Job. xix. me gloria mea/ & factus sum opprobrium hoīm & abiectio ple-
ps. xxi. bis. adeo qd oēs videntes me deriserunt me labiis loquentes capi-

Job. xxx. taq; mouentes. Comparatus enī sum luto & assimilatus sum fa-
ps. cxij. uille & cineri. Sed scio quia potens es dñe suscitare de terra pau-

ps. xxxij. perem & de stercore conculcatum erigere. Ergo respice in me &
ps. xxxij. miserere mei dñe quoniam vnicus & pauper sum ego/ & tribula-

ps. xxxij. tiones cordis mei multiplicatae sunt. Circumderunt enī me ma-
la quorum non est numerus/ sed nō dereliquit me cor meum spe-

ps. xvij.rans in te/ & lumen oculorū meorum (quod est fides illuminans
tenebras meas) ad huc mecum est. Quo signatus aliqualem reci-

ps. iij. pio in corde meo leticiam/ credens qm̄ nō in eternū proiciēs me/
ps. lxxv. nec cōtinebis in ira misericordias tuas. Mutabis em̄ cum volue-

ps. lxxv. ris dexteram tuā & conuerteris in gaudium luctū meum (scisso tri-
Dexter. sticie sacco) circūdabis me leticie vestimēto. nec despero quin hu-

ps. xxi. miliatum in terram & cinerē. adhuc quasi sponsum corona deco-
ps. xxi. res sempiternae glorie. Et pro tribulatione/ retribuas iocūditatem

Ecci. xl. que durabit in eternum.
Esa. lxi.

Bar. iij. **B** **T**risticia est anime passio que & meroꝝ di-

Tristicie
diffinitio. citur/ opposita gaudio/ ex odiosi confurgens obiecti presentatiōe:
aut elongatione dilecti/ contrahēs aim euocatione spirituum ab

vniverso corpore. sed oblectationis viuacitate destitutum despe-
ratione dissoluit. **Q**uā igitur est anime passio innata: cohiberi
oīno ne insurgat a principio nequit/ existente causa. Quemadmo-
dum adueniente fistulis flatu/ cohiberi non pōt sonus/ nec plena
vento tacebunt organa/ si tangant: sic obiecto presente/ impossibile

est non excitari passionibus. Mouet enim potentiam presens obie-
ctum. Intrinsicca est autem passionis ratio/que celari ne prodeat
foris vix (si magna fuerit) omnino potest. Prudentum tñ rigidior
disciplina est frenande passionis/quā et si ab intra omnino nequunt
superare ne insurgat: ad extra tñ ne prodeat enituntur. Fatuorū
vero sicut nulla est in frenandis passionibus regula ne insurgant:
sicne foris prodeant nulla est modestia. Tobrem & parce rursula-
chrymisq; vtūtur sapientes. Stulti vero siue in leticiam: siue in me-
rorem sese intēperanter effundunt. qm̄ non vtuntur (quo se tem-
perant) rationis freno. Igitur effusus in leticiam cachinn⁹ & im-
moderatus dolor: alienus est a sapiente. Ob quam causam existi-
mo xpm̄ virginemq; matrem (licet maximis anxiatos dolorib⁹)
nequaq; incōpositos ostendisse mores/aut clamores emisisse strid-
entes. Quod Esa. de christo premonstrauit dicens. Nō audietur
vox eius foris. Et beatus Petrus p̄pletum id esse testatur. d. Cum
pateretur non cōminabatur ¶ Sed & om̄is que grauissima est tri-
sticia (contractione animi) vires clamoris atq; immodeste actio-
nis aufert. Non sunt igitur maxima cōfecti tristicia qui clamores
tollunt in aera/ seu manibus tundunt pectora/ vel torquent absq;
modestia incompósitos artus. Ficta sepe maioribus demonstra-
ta clamoribus est tristicia/ eo q̄ apparendi causa extorqueant vi-
(quas non haberent sponte) lachrymas. Vexant enī oculos hu-
more coacto. Quemquidem dolorē sepe fingunt mortuos (quos
viuere nollent) redamando deplorantes. Ploratur autem lachry-
mis amissa pecuniā veris. In feminis faciles & false sunt lachry-
me. In pueris vero faciles quidē sed veraces. Non em̄ fingūt (ve-
luti mulieres) pueri lachrymas/ quas humorū generat habūdā-
tia. Fēmine siquidem & pueri maxime habūdāt humoribus. q̄
facilitatis est lachrymarū causa. Sunt etiam viri quidā ad lachry-
mas nimium faciles: quod effeminati est animi signū. nec multū
distare arbitror a muliebri aīo virū ad lachrymas facilem.

¶ Sunt autem quidam natura tristes atq;
melancolici/ quibus minor est tristicie culpa. qm̄ suapte natura se-
per tristia/ animo tractāt. ludiciū extremi terrorem atq; inferni
penas/ quasi semp habent presentes. q̄admodum Hieronym⁹ Cli-
macus multiq; alii sctitate celebratissimi viri. Et hii quidem in-
genio maxime pollent: eo q̄ nō effundantur seu dissoluantur eo-
rum spiritus: sed collecti coalescant atq; viuacitatem sumant. Cō-
trahit enim tristicia spiritus atq; ab externis aduocat erroribus

Ecclesi. xxi.

Esa. xlii.

1. Pe. ii.

Iuuenat

Iuuenat

D

Actoris Elogium.

Eccl. ij.

E

Eccl. xxx

ps. lxxv.

puer. iij.

sap. xiiij.

puer. ij.

ps. xcvi.

Mala. iij.

Mat. v.

Eccl. vij.

f

Eccl. xxx

vij.

ps. xliij.

Eccl. xxx

6

b

ad quos gaudium dissoluens emittit / quasi gregē ad pastū. Quā obrem gaudiū reputabat errorem Salomon. ¶ Existimo tamē moderatam animi leticiam plurimū acutendū prestare ingenis. Immoderata vero (nulli dubium) resoluit minuitq; spirituum vi uacitatem / sicut nimia quoq; tristitia remittit ingenū & minuit vitam. quam sapiens abiiciendā (velut inutilem) censet. Quātem tristes esse sapientes dicit: nō extreme tristes sed diminutos excessiuo intelligit gaudio / quo ps. rennuit cōsolari / eo q; sit ignominiosa stultorum exultatio / qui dum letantur insaniunt exultātes in rebus pessimis / quas oderint sapientes. Odiunt enim mala que diligunt deum. Ideo tristes ambulāt in cōspectu domini. Sed beati qui sic lurgent: quoniam ipsi consolabuntur. Est igitur cor sapientum ubi tristitia. & cor stultorū ubi leticia.

¶ **P**resentatione autē odiosi obiecti. tristitia exurgit que causa est positiua. quoniam ponit malum. vel elōgatione dilecti / que causa est priuatiua. Poniť autē homini multiplex malum aut in affectu ipso contrariante atq; odiēte. vt cum ad memoriam reuocatur qđcūq; odiosum est. Quāobrem ingrati omēs sunt ad memoriā reuocātes tristia. pellūtq; principum domib⁹. ¶ Nec est alia talis tristitia utilis nisi que pctorū oritur cōmissorum recordatione. Quo modo Ezechias recogitasse dicitur in amaritudine annos vite sue. qm̄ noscens talē amaritudinem cor / purum (cui extraneus nō miscebitur) habebit gaudium. Stulti autem sunt qui mētem tristibus sine causa inuoluūt. Et hec est quam sapiens docet tristitiam abiicere inutilem. Presentata nihilominus christo tormenta atq; horrida mors: tristēm fecit vsq; ad mortem eius animā. Nec est possibile homini presentata non tristari morte. si vt proxima tñ apprehendatur / quoniam que longinqua expectatur non tristitiam sed timorem potius parit. ¶ Et in hoc differūt timor & tristitia / qm̄ timor futuris & iminētibus (dubie tñ) excitat malis. Tristitia vero presentibus atq; ineffugibilibus. Quobrem licet morituros sese homines expectēt / non tamen donec proxima sit mors atq; propofita oculis: tristantur immo nec timent.

¶ **S**ensibus etiam presentata q̄cūq; odiosa tristitiam pariunt / vt odiosus homo / vel genus quodlibet tormenti seu mortis ymago: etiam effigiata quelibet tristia obiecta oculis. Et hoc modo presentata reo gehenna & damnato patibulum / seu caruifex: tristitiam excitat. Sic astare coacti ante christi

tribunal damnati peccatores tristitiam cōcipient maximā. Omnes enim cum videbunt sed non equis oculis/quoniam peccatores quidem videntes turbabuntur timore horribili. Electi vero in eum prospicere desiderabunt/quem in decore videbunt regem cū splendido vultu suo/adimplentem se diligentes immensa leticia. **¶** Quamquidem aspectus diuersitatem: diuersitas efficiet animorum. Cum amore siquidem iusti graciosum illius deprecabuntur vultū. qui soli tunc erunt meritis & gratia in plebe diuites. Impii vero cum odio maiestatem illius horrendam/inanes omnino dimissi bonis/trepidi suis iniquitatibus quem spreuerant intueri cogentur. Et qui speciosus est forma pre filiis hominum & totus desiderabilis/peccatoribus horribilis extenuas terre deos apparebit/quos turbabit in ira sua/qui tamē cum tranquillitate iudicium facit. quoniam nō est quasi homo vt moueatur deus. Immutabilis enī permanens in seipso/mutabilibus diuersas im-
primit formas.

¶ Auditū quoq; percepta vox odiosa tristitiam gignit. vt discrepans armonia seu stridorem afferēs vel denūciata amici calamitas aut propria. Quamobrem inuiti denūciant curiales principibus mala. Bonum vero nuncium/quisquis potest/prior afferre cupit. Patiētē Iob delata calamitatum renunciatio in maximam deiecit animi tristitiam. Nec est qui leto malum suscipiat nuncium animo. **¶** Inter ceteras autem maxima est que iudicii voce damnātis tristitia percipitur. Vt cum reo lata mortis proxime refertur sententia. Nimirum igitur si timebunt audientes horrendi reges ex ore summi iudicis procedentem more tonitruī terribilem sonum. Ite maledicti in ignem eternum. Illa erit omnium vltima maximaq; tristitia/que nulla vnq; lenietur consolatione. **¶** Et illa erit perfectissima cōsummataq; leticia/que nunq; vlla mestitia viciabitur/que dulcissima voce illa percipietur. Venite benedicti patris mei vt regnum possideatis vobis ante mundi cōstitutionem paratum. **¶** Excitat etiam tristitiam audita quelibet contumelia seu illatum damnum in se vel in amicum.

¶ Gustui vero aut odoratui siue tactui obiectum odiosum aliqd/nō tristitia proprie sed displicentiā parit. quoniā non est adeo grauis in sensib⁹ illis perceptio que sufficiat excitare tristitiam. **¶** Tactu tñ grauiissimi sepe p'surgūt dolores q̄ tandē pnt lāguore nimio gnare tristitia. q̄obre sapiēs potiozem ecci. xxx.

11. cor. v.
Apo. i.
Sap. v.
1. Pe. i.
Esa. xxxij.
Ps. xv.

¶

ps. xliij.
Luce. j.
Eze. viij.
ps. xliij.
Cant. v.
Eoph. ij.
Ps. ij.
Sap. xij.
Aggei. ij.
Sap. vij.

3

Sap. vi.
1. viij.
Iob. xxx
vii.
Mat. xxv

¶

R

Actoris Elogium

perseuerante langore dicit mortem. In ipso tñ actuali tactu vehemens dolor nō finit aim remitti vt corruat in tristitiam/quinimo tristitia oppressum quasi sopitum euigilat vehemens tactus. vt vera plageq. Non aut capit vehementē tristitia spiritui: dum actu vehemens est: sed remissum segnēq. cōuoluit atq. vincit. Nec superat vigilē tristitia aim: sed occidit ignauu3/ac si meticulosus quem fugeret liberū: stantemq. timeret: iacentē vinctumq. necet vinum fortissimū. Esto igit̃ vigil/& si potes semp incūbe officio/& libereris a tristitia. ¶ Generaliter igitur cōtrariās volūtati proprie seu illatū in personā in honorē in opes in amicos dānū gignit tristitiā.

1. Pe. v.

¶ Elongatione vero dilecti obiecti tristitia

2

quoq. causatur. Que quidē elongatio duplici cōtingit modo. Aut si auferatur habitū. v. el si elongē habendum seu cōcapitū. ¶ Primo modo tristat̃ quisquis amittit cā amore possessa/ siue hoīem/ siue aīa/ siue honorē vel opes. Iusta ei mēsurā q̃tum pcepit leticie in possidendo: tñ recipiet tristitiē in amittendo. qm̃ equalē mēsurantur amor & dolor. Quo em̃ plus habitū diligimus/ amissum plus dolem⁹. Et quidē preualet exceditq. leticiā dolor/ qm̃ trāsit pcepta ex rei amisse leticia: remanente perpetuo amissionis dolore. Secum em̃ trahit perpetuā comitem dilecte amissio rei tristitiam. Possessio autē non nisi temporale q̃diu insuit leticiā prebuit. Superat igitur semp leticiā dolor vbi tempus dolorē nō finit. ¶ Va-

Secū. f.

nitatis itaq. temporalia omnia merito arguuntur/ que sui destitutione plus afferunt doloris/ q̃ possessione cōtulerint gaudii. Sequa mini (o homines) ea que semel accepta nūq. amitti possunt bona/ que celesti continentur in patria. ¶ Secundo modo capitur elongatio desiderate rei dilatio seu desperatio. Dilatio autem que secū spem retinet afflictionem potius q̃ tristitiā generat. Affligit enī animum dilata spes: sed cum spes habendi omnino amittitur (desiderio remanente) tristitia generatur/ que damnatorū erit tristitia. Quibus felicitatis continuū atq. perpetuū manebit desiderium absq. vlla obtinendi spe/ qm̃ peribit impiorum spes. Tristantur autem qui opes appetunt impossibiles. Ad quas erigere oculos prohibet solomon. Sic & in tristitiam decidunt sepe/ qui feminas concupiscunt. ad quas nequeant pertingere/ & ecōuerso. femine viros/ quiq. honorum dignitates ambiunt impossibiles/ & victorias amittunt desideratas.

puer. xij

Ps. f.

Ps. xij.

¶ Inter hec omnia illa salubris est tantummodo tristitia/ que amissione christi gratie concipitur: & dilatio

20

nis aperte visionis merore conficitur. Nihil enim tam summum de pe. vi.
 efficit dolorem q̄ amille recogitatio gratie/ quoniam amarus est h.c. sunt q̄
 valde dominū reliquisse p̄ gaudio mūdi. Dilatum vero fructio- Diere. ij.
 nis desiderium languorem potius q̄ tristitiam gignit. eo q̄ spem
 non amiserit/ que nō compatitur omnino tristitiam. quoniam le-
 tificat spes animū. Nō igitur omnino est tristis qui spei habet le- Rom. xij
 titiam/ nec amor tristitiam gignit sed potius gaudium: quotiens
 attingere dilectum potest/ cui cū coniungitur parit delectationē/
 que nichil aliud est/ q̄ convenientiā perfecta coniunctio seu confur-
 gens ex coniunctione hmōi actus. ¶ Q̄to igitur ardentius habē
 di est desiderium: tanto grauius est dilationis tedium: eo q̄ impa-
 tiens sit repletus amore animus. nec moras equo ferre animo po-
 test. Itaq; dissolui & esse cum christo cupiebat apostolus. & prolo- Phil. i.
 gatum ps. suum gemebat incolatum. Qui alibi suum sitienti cer- Ps. cxix
 uo aquas comparabat desiderium. & donec optato frueretur desi- Ps. xli.
 derio/ tristem se animā ferre dicebat. Amore siquidem languens Cant. ij.
 anima tristis esse videtur: quoniam proximus est tristitie languor
 Remittit enim spiritum more tristitie. licet non eodē modo op-
 primat/ quia spes (que amorem comitatur) ne in profundū cor-
 ruat mesticie/ defendit.

¶ Est igitur lata inter tristitiam: languo-
 rem: timorem: displicentiam: & dolorem: differentia. ¶ Displicē-
 tia enim est subita rei contrarie approximatio irritans animū vt
 cito repellat. ¶ Dolor vero est aliquid maius. Est enim dolor ani-
 me passio: corpis excita lesione/ cōmouens vitales in homine spi-
 ritus ad compassionē lese partis/ & accendens iram contra inferē-
 tem malum. Accipit etiam dolor pro merore qui est passio me-
 lancolica: surgens ex quocunq; offendente aim. ¶ Languor vero
 est aie sperantis afflictio ex lōga desiderii dilatiōe. ¶ Timor autē
 est considerate lesionis proxie suspicio supans terrore aim. Est eni
 effugibile atq; dubiū omne qd̄ timef. Igitur magnanim⁹ non vin-
 citur timore periculi: q̄ pusillanimis absorbet. ¶ Tristitia autē est
 mali p̄ntis despata liberatio/ emortuū reddēs paciēt. aim. ¶ Oia
 tñ ista sunt sp̄m p̄tractiua. In p̄mo gradu p̄trahit displicētia. In
 scdo dolor. In tertio timor. In quarto meror. In quinto languor. In
 sexto tristitia. Que in tātū p̄tractū extenuat sp̄m: vt plerūq; addu-
 cat mortē. Nam cōtractione nimia spūs exinanit⁹ & deficit. q̄ob̄re
 Iob post attenuationē spūs breuiari dicebat dies & nichil p̄ter se Job. xxij
 pulchrū fuisse. Destituunt⁹ enī mēbra recedēte spū quo solo fo-

Actoris Elogium.

uentur. Cū igitur aduocant cōtrahente passione spūs ad cor (veluti ad egri principis obsequiū) destitunt ceteros art⁹. Quo fit vt labent carētia viribus membra: ac si trāco rami abscisi decident.

Ps. liiij.

Hinc lumitur tremoris ex timore ratio. cōcomitat⁹ enī timorē tremor. Non pōt igitur meticulosi & tristib⁹ inesse corpis aut ai virtus aliqua. Cōsiliū enī & robur aufert supueniens aīe timor. Sicut enī candela dū pleno fulget lumine/domū illustrat vniuersam/extenuato autē filo vel cera miores emittit radios/ donec oī no psumpta deficiat. Sic & anim⁹ q̄diu liber est passionib⁹ & presertim timore/vniuersū viuificat corp⁹. Qui si trahat⁹/extremis tates destituit membrorum.& sese glomerās ad cor (perseuerāte passione) paulatī cōstrictione sui ipsius euanescit.

Tristitia
vitā hoīs
absūmit.

Nihil est igit⁹ qd magis absumat hoīs vitā/q̄ tristitia vel timor assiduus: sicut ecōuerso nihil est quo magis amplifice⁹ q̄ gaudio/quo dilatat⁹ spiritus. Vnde videmus gaudio cogi hoīs ad risum/quo meat⁹ oēs aperiuñt atq̄ dilant⁹/q̄s tristitia opilat atq̄ reducit. Nunq̄ igit⁹ possunt lōgeui esse tristes. Iocundorū autē est sepe longior vita. nisi se voluptatibus (ad quas prouisi sunt) numeri abscindāt annorum suorum. Si qñ supare tristiū vitam annorū nūero videri iocundorū scito non cōplexionis esse cām sed morū. Nā iocundorū pfusa est ad voluptates natura/quas odiūt melācolici vel saltem nō effulse amant.

Vitā vo-
luptates
abbrevi-
ant.

Voluptatib⁹ autē pars maxia hoīm perit. Quo fit vt q̄ naturali pplexione lōgeui esse pñt iocūdi hoīs: absorpti voluptatibus breui finiāt termino vitā.& q̄ breuioris vite sunt. voluptatibus liberi/vltimū sue mete terminū psequant⁹. **M**eticulosi q̄ plexior est sepe q̄ magnanimi vita. nō ordine pplexionis: sed occasionis moriēdi fuga. Nō enī fugit magnanim⁹ pericula/q̄bus honeste mortis hēat gham. quin libēs in illa se prīpit si detur occasio Meticolosus nō fuga turpi vitā tue⁹ ignauā. Si bñ cōcedat meticolosus lōgeuus erit/qm cibo fouebit vitā: quā periculorū fuga seruabit.

Qui etiā nulla detinent⁹ sollicitudine lōgeui sunt/qm inanis est & sine laude vita. Nihil enī a brutorū differunt natura: qui solum cogitant vite alimētum. Laudantur nichilominus ab sibi similibus quasi prudentes: ac si solius vite longeuitatis causa sint nati homines. Hos quasi non natos dicit sapiens/ eo q̄ virtutis nullum post mortem valeant signum ostendere. ad sui nominis monumentum.

Ecclesi. xx
liij. & sap
v.

Quāobrem nō me penitet assumpte (nec tamen quesite) sollicitudinis. qua licet tristibus continuis angar occasionibus: non tamē inertem videbor vitam duxisse. Stabunt operum (deo seruante) monumenta/que fidem nati hominis fa-

cient. Quid autem inuabit in leticia exegisse pluribus annis vita que cum defecerit/nec secum enutrita deferet gaudia/nec que sui renouent memoriam relinquet signa? Perinde post mortem erit homini in tristitia & erumnis/sive in leticia & deliciis venisse ad finem. Sed eorum qui nichil predari relinquentes transierint:nulla erit laudis memoria. Eorum vero qui rerum pressuram honorifico euaserint cursu/digna milicie insignia defigentes in seculo cum laudib⁹/perpetua stabit atq; in benedictione memoria.que non modica est in tribulatione certantium cōsolatio. Cum enim omni penitus me destitutū consolatione/repletum uero tristi tribulatione conspiciam:hac tamen leticia (quam nulle possunt auferre tribulationes) michi ipsi condelector. q̄ dignus mala pati reperiō pro christi amore/& q̄ me (licet indignum) exercere suis in operibus velit. Nulla enim alia re dignum me cēseo sanctorum confortio/nisi quia laborum tribulationumq; & contumeliarum quas passi sunt (als infelix ego & miser) adiungor. Nam grādis est michi gloria/et si non ad virtutum grām corum/ad conuicia tñ & mala quasi socius euocari.

Loqui libet in amaritudine aīe mee qm̄ coartat me spūs vteri mei. Loquēdo enī respirabo paululum:ac si feruens olla fumū discooperta euomat calidissimū. Te igit o aīa mea cōpello/vt cās tue proferas tristicie.nec verearis queq; qm̄ sola es:solo contēplante vitatis iudice deo. ante cuius oculos execrabile est oē mendaciū. Dic ergo qd te in abyssum tristicie p̄cipitat? An relicta mundi glia in religionis pmutata hūilitatē? An p̄fic dilectio qua te volutariū exulē ob xpī amorē egisti? An affiniū carus amor/quos lōgissimo a tpe nō vidisti:nec ultra te visurū p̄ponis/ne laqo iterū affectionis mūdane capiaris quē semel effugisti dicēs.laqueus contritus est & ego liberatus sum? An forsitan te penitet voluptatum priuationis.quibus abundantissime frui poterās si voluisses? An paupertatem religionis horres? An hūiles socios? An griseam vestem armatam cucullo? An religionis austeritate grauaris? Nūc tedet induta dormitio/frequēs ieiunium/nocturne vigilie/tenuis mēsa/cōuersatio solitaria? Neq; enī alia tristicie tibi esse potest occasio. Neq; enī liberos aut vxorē habes: quorū importunitate grauēris aut malicia. Nō opes nec dignitates. quarū ablatiōe tristeris. Nō amor feminarū tuo infidet aīo/q̄ crucienis. Dic igit qd horū tam egrā tuā affligit mentē? Certe nihil horū que memorasti me quolibet affligit/qm̄ sicut spontanea

Assumen
di macra
mentū la
boris in p̄
senti vita,

puer. f.

eccl. xlvj.

Job. x.

Job. xxx

4.

hinc est
hinc est

hinc est

Actoris Elogium

fuit eorū renunciatio: sic voluntaria pseuerat cōtinuatio. Elegi em̄
psal. lxxxiij. abiectus viuere in domo dei magis q̄ honorari in tabernaculis pec-
treh. lxx. catori. Neq̄ me alicuius rei magis penitet. q̄ nō tulisse iugum ab
Mat. xxi. adolescentia mea. Quodquidē mihi q̄to grauius est corpori: tāto
 suauius est spiritui. ¶ Quomodo em̄ me peniteret abiecte mūdi
 glorie. qui oēs mihi gloriā reputo assimilari atq̄ ptingere ad igno-
 miniam xp̄i? Sola quidē mundi despectio mea est honoratio: qm̄
Eccl. xxiij. gloria est magna sequi dñm. Patriam vero deseruisse multo plus
 leticie nunc affert q̄ doloris in deserendo contulerit. Non em̄ aliter
ps. liiij. liberari ab hiis qui me appropinquabāt possibile erat/ quib⁹ q̄dīu
Virgil. fuissē cōuersatus: nunq̄ xp̄i fuissē seruius. Libens igitur patrie
 fines atq̄ dulcia deserui ania fugiens/ vt ignotus inter externos &
ps. liiij. elōgatus in solitudine habitare. Voluptates autē (sicut agnosces
 pestiferas) abnegauī: sic nunc diuine cōtrarias delectationi (plena
 mētis acie) detestor. Ea em̄ mihi sola est voluptas/ xp̄i passionib⁹
Col. viij. adimpleri & in eius cruce gloriari. Paupertatem vero eo aio letio-
 re complector/ quo liberiorē illius me gratia conspicio/ & xp̄i pro-
 pinquiore subnitor exemplo. glorians me in camino paupertatis
Est. xlvij. electum. Humiles autē socios tanto carius amplector: q̄to magis
 christi discipulis esse similes arbitror. Dormire vero iuditis vesti-
 bus/ eo min⁹ me grauat/ q̄ sepe armis grauiorib⁹ (bella ducēs) ia-
 cere indutus solebam/ atq̄ hiemis tēpore primā lecti frigiditatem
 non caro sed panni excipiunt: neq̄ cum surgo/ terere in componen-
 dis vestib⁹ oportet tempus. Excussis em̄ auriculis (more canum)
 paratus ad iter sum: nullis adminiculis egens. Vigilijs autē atq̄
 ieiunia vellem perpetua posse (ob lucrū tēporis) obseruare.

Sunt alia [reuerēde dñe] que meum affli-
 gunt aim maiora hiis/ cōtinua sollicitudo qua ne deo vacē (vt solū-
 tus erā) impediōr. Et hinc timor exurgit: ne distract⁹ elōger a dño
 Dubito em̄ ne forsitan peccatis meis hanc sim meritis distractio-
 nem. q̄ tanta indies negocia vomit: vt vix ordinādis rebus succes-
 suus ordo consilij sufficiat. Sed tristem me reddit inopia (quibus
 maxime indigeo) hoim. Neq̄ em̄ solus dilatatas vbiq̄ reforma-
 tiones manutenere diuinūq̄ cultum agere possum. Insurgūt etiā
 odio me persequētes iniquo aduersari absq̄ numero/ qui mihi des-
 trahunt qm̄ sequor bonitatē. Multiplicati em̄ sunt sup capillos ca-
 pitis mei q̄ oderūt me gratis. Hiī me cogunt (q̄s plurimū horreo)
ps. lxxviij. mundanos adire iudices. & principes frequētare. q̄ nostris (quibus
 edificari debuerant) monibus atq̄ cōtentionibus scandalizantur.

ps. xliiij.
psalmo.
xxvii.
ps. lxxviij.

Est enim mihi bellum cum hiis qui me ad opera bona iuuare debuissent. qui simile mecum habent professione Sed dolent a me reformationes fieri atque bona opera. Sese mihi ubique bonum vident me oportet aggredi (quasi armati hostes) opponunt Quos vel superare oportet vel opus bonum relinquere. Hiis mala mihi querunt innumera. famam dilacerant. horrenda (falso tamen) imponunt crimina. suscitant emulos atque falsiloquos pertradentes mihi. subvertunt amicos. quorum pios animos colloquiis corrumpunt malis. Pericula vite penitus continua patior. Nulla mihi reges lasso prestatur. Horatim nuncios (quibus nouis corurbationibus exiliat) recipio. Totque locis me video necessarium / ut sepius quam primum iter arripiam ignoro. Curioris more huc illucque agor. Nunquam me vnus obtinet labor solus. Vident enim super me aperto celo fluere turbationes / ac si plurius tela vnus suscipere homo sine cessatione volatilia compellatur. **S**icut scyphola ille apud dirrachium cesarianas fouens partes clipeo suo ducta & xxx. pompey. minorum tela excepisse fertur. Sic me vndique premunt catenatim defluentes continue tribulationes: inter quas ea sola cordis intima penetrauit: quae falsa castitatis criminatione integerrimum antea honorem meum fedauit. Quae videns nullo posse remedium sufficenter aut integre quo ad hominum opinionem reparari: tristis usque ad mortem (quae citato me occupat gressu) vitam plenus amaritudinis censeo me ducturum. Sed neque mortis termino sparsa finietur difamatio. Et hoc est quod maximam prebet animo tristitia. quam quae ceteris imponit finem erumnis mors / non potest imponere finem infamiae / quae etiam mortuum sequitur hominem.

Quas vero minas persecutionesque ois generis hominum / ob eas (quas deo volente) peregi reformationes sum passus: haud facile dixerim. **P**rimum quidem ledere famam omni difamationum genere non pepercerunt inuidi. orbe in toto execratis me detractionibus reddentes notissimum / ac si frustatim disceptum vbique bonifacium seminareret. **I**nter mee conditionis ignaros illiteratum spuriumque predicare ausi sunt / quasi non liqueret virum nobili ortu progenie & legitimo thoro natum: ingredi minorum fratrum religionem. Ego quidem ignorantie haud molestus habeo nota: legitimo tamen thoro me natum credo. **A**libi pauperie pulsum asserbant adisse religionem. Anteriore vero vitam rapacibus bellis atque morte hominum & patriarum incendiis exegisse. Fateor enim turcarum me sepius bella tulisse / terrarumque fines eorum incurfando. in quorum sepe corpora gladius strinxim. Religionem vero (qua potui) paupertatis sumpta for-

Job. xvj.
1. Cor. xv.
T. re. vlti.

23

Scyphola

scyphola

scyphola

scyphola

scyphola

Actoris Elogium

ma (ne deinceps in hoim deuenirem noticiā) ingressus suz: sed nō adeo fracte opes erant/quin ad meam meorumq; alendam vitam seruatum sufficeret patrimoniū. ¶ Inuocatorem postea demonū ea me verborū efficacia predicanunt: vt vastatas qnq; grandine vineas/meo coloni putauerint maleficio. Relatumq; mihi est/si eū tunc pagum adire contigisset/vincolas obrutum me lapidib⁹ nec caturos. Erat autē prope bisuntinos ager & eo (quo bisuntinam re formare religionē sum nifus aggredi) tēpore. ¶ Illic nec min⁹ *violatas a me* virgines propalabāt. Quod eo minus habet veritatis q; neq; spōtaneas vllō vnq; tpe nosse volui. citoq; patuit malignantiā falsitas: qm̄ vix diu seipm̄ potest fouere mendaciū. ¶ Depredari me sacras reliqas ac ecclesiarū iocalia (colore reformatiōis) alii vbiq; dicebant. Hiis iocalia ipsa pro responsione offerebā. Testis est mihi deus: q; longe meo ab aio semp se auaricia continuit: nec vlla me rerū mundanarū spectacula q̄tumlibet p̄ciosa aut pulchra mouerūt. ¶ Alii vero me arte quadā ad deceptionē hoim & *cap*piendis mulierū aīs colloquio quasi rhetibus vti/nec quālibet posse omnino laqueos meorū sermonū effugere promulgabāt. Adeo vt pleriq; timentes/meo abstinerint sepe cōsortio: nec ausi appproximare: quasi monstrū aliquod marinū alonge taciti admirantes intuerentur. ¶ Nigromanticū (eo q; plura euaserim pericula & varia p̄ter cōmunē hominū diligentia percurrerim loca) me quoq; censebant. Nec est aliquod conuiciorum genus in me ociosum relictum.

¶ **Attemptata vero mihi pluries mors est/** obsidentibus p̄sepe insidiantib⁹ vias. Conuersos vero in fugā qnq; nonnullos eorum cepi. quibus facta dicēdi libertate/vellēt ne morti me dedisse. Respondit vnus/triginta id opus cōiurasse & priusq; mecum conspexisset vultū/ingentem illi quidē fuisse ad mea perniciem aīm. Sed postq; vidit virum moresq; & verba contemplatus est: dolere plurimū pristinae voluntatis nec oīo velle deinceps machinari malum contra virum/qui sibi vite gratiam reddidisset. ¶ Nonnunq; campane sono commota est bisuntina ciuitas aduersus eos qui mihi mortē sermocinati inferre parabāt. delatusq; huiusmodi exiti nimia ingentiū pressura. ¶ Trecentem etiā conuentum reformatas irruentē sustinui populū. ¶ Tulli quoq; simili intentus reformationi pericula vite tumult⁹ intulit furetis populi. reformatiōes tñ vtrāq; (deo cooperāte) peregi. ¶ Abbas ille capi

bilum me celebrante cōiuratorū periculosa nimis apparuit factio
 vbi ducentorū pene hominum vita tenui filo pependit. Surrexere
 haud secus in me q̄ in Iulium cesarē coniurati: sed exaudito inter
 oppidanos tumultu/repēte captis armis/accurrere meum in auxi-
 lium ingens multitudo cepit. Que fractis extēplo ianuis ingressa
 conuentum/nō nisi me prius viso incolumi/ sinē fecisset cedis pro-
 ditorum. Capti ad vnum in vincula oēs coiecti: mox mea indulgē-
 tia liberati sunt. ¶ In oppido sancti odomari (tunc burgundioni-
 bus custodito militibus) relatum est de me per iniquū quendā fra-
 trem capitaneo/ francū in veste cordigera ducere cum militibus
 simili veste tectis ingressos oppidū. Quo excitū rumore burgundi
 milites: accitis oppidanis ad hospiciū accessere meum nocte me-
 dia. parati cūctos eo receptos hospicio/crudeli ferro excindere. Iāq̄
 fores pene obtinerant domus/cum excitus armis strepētibus ho-
 spes nobilis Philippus bachimōdus lecto citus exsurrexit/relicta
 (que lateri eius adherebat) vxore/febris eo correpta timore. Is
 maiore oppidi inter ceteros cognitum voce cōpellauit (vix tū dicē
 di potestate facta) quid cause tumultus hmoi pericūtat? intellecta
 fraude/solum cum socio receptū hospicio fratrem Bonifaciu (nō
 autem francos milites) asseuerauit. Quo veriti oēs responso/vim
 oēm atq̄ ferociā repressere. Prolapsi subito in sua quic̄ loca/paca-
 tam nobis domū reliquere. Vigiliam beati Bartholomei ea cole-
 bam⁹ nocte/quā mihi memorabile insigne periculū fecit. ¶ Bru-
 gis vero bello ingenti ac longiore lacescit haud negligenda tuli
 pericula/que longiore forent enudeanda sermone. ¶ Nogēti autē
 egredientē (vbi cenā inuitatus a dñā loci feceram) castro/magna
 pessimorū homicidarū manu coacta quidā me apostate (mortē in
 ferre putantes) aggressi sunt. Fugientibus autē hiis qui me tedīs
 accensis comitabātur: solus inter hostes & tenebras derelictus/so-
 la diuina ope illesus inter arma telasq̄ permansi. ¶ Alia pene in-
 numera (deo propicio) contempsī pericula. quibus inuidi bonorū
 operum (vt a ceptis abstinere) terrere aut me potius extingues-
 re conati sunt. Sed id mihi cor deus dedit/ vt nil vnq̄ diminutum
 animi sit ad ea que ceperam diuina opera perficienda. ¶ Non est
 omitteūdū fraude maxima nōnullos Iulio pōtifici maximo retu-
 lisse (& articulos q̄i a me positos (q̄ nūq̄ meo infederāt aio) p̄fen-
 tasse/heretica suspectos opinione. q̄b⁹ & ip̄s pōtificē videret hereti-
 cū p̄denare. Ab aduersariis frīb⁹ hoc p̄cessit cōmētū iniquū. Qua
 vero colera q̄ve furore pōtifex visis articulis & auditis falsis cōtra
 me testib⁹ exciduerit/ his (q̄ viri bilim nouerāt) iudiciū relinquo

Actoris Elogium.

¶ Confecere post hec aduersarii fratres libellos publica impres-
sos officina/quibus per vniuersum excōmunicatus/degradatus/
officio depositus/priuatus dignitate/postremo in effigie depicta
combustus rome publicabar: nichil horum veritate comitante.

¶ Christianissimo francorū regi sepius me quasi partes impera-
toris fouente ac proditorem nōnulli accusarunt. ¶ In curia vero
austrie principis/ alii veluti franconum tenentem partes infumū
labant.

¶ **Nūc nūc** vero nouissimū prestat inuidia
bellum/ eo acrius: quo fedius. Publicauit sparsis hincinde quarū-
dam litterarum duplis veluti a me scriptis: iudicio reseruatā diui-
no Abbatisa quedam malis ab infantia moribus educata & tin-
cta infami vita: infame cum quadam monasterii religiosa me
habere commercium. Quā turpi fama vniuersa francie regio cō-
pleta est. Summo mihi hanc existimo infamiam dedecori/ que
meam primū quidem i deum fidem: postremo quicquid religio-
sitatis esse in viro potest/ videtur omnino violare. Nam licet ori-
ginalium defectu litterarum (quas ostendere nequaquā pōt) dupla
illa minorem habeant (ad faciendam rei fidem prudentib⁹ viris)
efficaciam: nichilominus vulgarium multitudini (que superficiē
tūmodo rerum considerat) facile dupla illa fidem faciunt/ ac ob-
loquendi in Bonifacium prestant occasionem. Non enim sciri vñ
hmoī littere ortum habuerint est possibile. quas ab ignoto quodā
fatetur se abbatissa recepisse. ¶ Nunc vero licet conuictā reddi-
derim infamatricem (quam dignitate simul & honore sua facino-
ra priuauere) purgatus quoq; iudicium sententia meum tueri ho-
norem vbicunq; fuerit oportunum clarissime possim: nichilomi-
nus lōge lateq; vulgata vix reparari potest infamia, que multo fa-
cilius (q̄ reparatio) diffusa est. Neq; enim adeo facilis promptaq;
est bonorum/quemadmodū malorum diuulgatio. Prompte siq;
dem suscipitur arrectis auribus & cōcupiscenti animo/prolatum
quodlibet ad alterius infamiam: quod vero gloriam honoremq;
tueſt/ ignauo remissoq; auscultatur spū. nec volant celeres ad bo-
num sicut ad malum homines audiendum. Quo fit vt vbiq; mi-
chi videar quempiam audire latrantem. & suspicor quocūq; tras-
eo aliquem sup me cū derisū mouere caput. & labiis pmere tortis
triste verbum atq; opera carpere sancta. ¶ Ha mulier/q̄ male cō-
sulta nephas commisisti tantum: & michi tibiq; contulisti irrepa-
rabile damnum. Veniam a me petis/quam xpi amore dono. sed

manet eterna doloris pudorisq; insita plaga. quam nec lenire verba/nec sanare medicamina possunt. Quatumlibet vero mulier hec diffuse diffamationis in me causa fuerit: & monasterii illius reformatione aperto Marte impugnauerit: nihilominus inuito dyabolo & contradicentibus ministris eius plurimis/ fauente virtuosissima atq; illustissima Maria luxeburga vindomienfis dñi (cuius amplissima est inter viduas deuotionis atq; omnium virtutum laus) quiperitissimi dñi Adriani gemelli Archidiaconi laudunensis. salubri in spiritualibus consuevit uti consilio & cui digne conscientiam commendaui suam reformationem locum. introducta virtuosissima atq; omni digna laude religiosa sorore yolant luxeburga. quam loco alterius institui abbatissam comitantibus eam ex reformatissimo nouo monasterio (illuc enim assumpsi eam) quinque aliis multa peditis religione fororibus. Quorum usus opera/ monasterium antea vacuum religiositate in regulam viuendi formam reduxi. Quo quidem facto excanduit nobilis quidam foror illic habes & filiam & veluti castellum quoddam plenum machinis/ igne diffamationum falsissimarum omni ex parte (nimia crepans superbia atq; odio plenus) euomuit. Ipse enim est qui falsas protulit litteras mee infamationis inique. Expiari tamen vero iudicio crimine/ publica reuocationis facta per diffamatores cedula/ notariorum testimonio confirmata: atq; iudicum prolata sententia. quia ceteris fui d. tunc presentissime hiis annexa destinare/ quo plenus rei pondus valeas estimare. Verum mea in perpetuum apud multos grauita persistit opinio. quod meo mortiferum infligit cordi dolore/ & usque ad mortem tristis me anima manet. Deceui tamen ob illius amorem/ qui nudus in cruce pependit/ patienti cuncta animo ferre. Conscius enim meus in excelsis est deus/ & gloria meam mecum habeo testimonium conscientie/ quo me purum & mundum aperta possum fronte coram deo & hominibus demonstrare. quod obrem existimo id maxime mihi astipulari glorie: quod in eo persertim infamer ubi maiorem scio me continentiam a deo acceptam obseruasse.

Job. xvj.
4. Cor. 1.

Nec putes (dignissime presul) mee humiliter diffamationis notam gallie finibus introductam: que veluti cathadis finis vniuersum pene inundauit christianitatis orbem. Habeo enim vtriusque modi fratres. qui me summo persequuntur odio. Alii ob reformationis inuectae: alii ob vniionis quesite rationem. vniuersusq; adimplentes orbem: summo quicquid famam potest meam ledere suscipientes desiderio & latissimo diffundentes ore. nec sufficit generaliter in omnes deferre prouincias/ offuscans aerem impies.

Actoris Elogium

tatis caligine detractio: nisi etiam per domos sese inferentes vitium vomant in singulos. Confunditur autē comperti mēdaces, & effudisse tabem liuoris facile cognoscuntur. Neq; em̄ quisq; caritate mouetur vt malum querat proximo/aut proclamet quod alterius famam possit ledere. Ab inuidie atq; odii prodeunt erario detractiones: & quęcumq; ad infamiam alterius proferuntur. Profecto linguarū moneta suo se stigmate pandit. Que em̄ benedictionis habet imaginē/ab officina prodit caritatis: quę vero maledictionis habet effigiē: iuidie odiiue malleo sculpta dinoscitur. Sed non meam leuat infamiam diffamatorū nequitia. Vix em̄ reperient ea preditos virtute animi homines/qui peccatū obtreccationis in ipsos retorquere audeant obtreccatores. & corripere/ licet agnitum/velint malum. Plures vero qui credulas prestēt infamiationi aures vbiq; adinuenient. Doleo igitur vix nullibi tutam desincept vix me habiturū integritatis opinionem. qm̄ ignotos vbiq; patiar emulos. & verebor ne latens quispiam retrorsum: sancta/ si que a me prodierint/ opera: veluti sermonū declamationes publicas. aut gratissimas deo totiq; salubres mūdo reformationes: liuidocarpate dente. Scio ei plurimorū sepius habiturū me consuetudinem/ qui neq; patefacient eam quam pectore inclusam mei habebūt opinionē. Nec mihi suadebit honestas aperire causam atq; excusationē inferre. nulla satis oblata fandi occasione. ¶ Longum tibi/meritissime presul/sermonē mee feci tristitie/ quia & actuales nūc patior stimulos omni me impetu purgentes/ & ab ea/ (que presentior mihi est) cura mentem diuertere: haud facile est. Nūc etiam nouo p̄mor dolore ~~ob necem~~ illius religiosissime quam prefeceram in illo monasterio abbatisam fororis volant. Miri certe deum pati demonia preualere. vt cito morte succumbant qui reipublice maximas afferunt cōmoditates. & diutius viuāt q; malis omnibus aditum parant. vt hec iniqua mulier tantorū causa maiorum. Anxior ei nunc quomodo inibi aliā/ (que digne presideat) abbatisam imponā. cui⁹ rei gr̄a nouū mihi video certamē oriri.

Sola mihi hec relinquitur consolatio: cū christo tristem viuere animā/ q̄d iu miserum hoc informabit corp⁹. Iam diu em̄ vana quelibet huius mundi gaudia meo reieci ab desiderio & deliciis mee anime oēs reposui dolente in christo Iesu. cui non modo condolere sed et commori viuens exopto. Nunc vero commissorum antea dolori facinorū atq; christi mestissime cōpassioni/ dilationis quoq; fruendi diuinis epulis langoroso desiderio/ additus est nou⁹ dolendi modus. & proprior atq; presentior se

se obtulit tristitie causa que tediosiore deinceps meam efficiet
 mihi ipsi vitam / & intimiore ad christi passiones meum redhibe-
 bit spiritum / atq; promptiore ad celestia restituet ambienda.
 Nam & spe subleuor (haud inani) ampliorib⁹ me in domino gau-
 diis fruturum. q̄ in homine valeam dolorum grauamina quolibet
 experiri. Memor em̄ eius sum verbi (quo sepe vtor) cum Psalmi-
 sta dicens. scdm multitudinem dolorum meorū in corde meo con-
 solationes tue letificabunt animam meam. Sic te (piētissime pa-
 ter) in domino cupio consolari. vt nihil ad intra lāgoris aut tedio-
 sum: nihil ad extra doloris aut molestum (nisi ob christum) persen-
 tias. & post hec ad gaudia pertingas eterna. Amen.

¶ Viaticis Excursionibus finis

(auspice deo) Parisius imponitur Opera in-
 dustrii viri Magistri Bartholdi Rebolt cal-
 cographi eximii. Expenfis vero honesti mer-
 catoris Iohannis parui. Anno dñi. 1515. ad
 Idus mayas.

¶ Sequuntur errata post impressionē animaduersa / per numerū
 foliorum / pagine / & linee / deprehendenda.

¶ Fol. i. pagina. i. linea. x. in margine. dic. Iob. xl. ¶ Fol. i. pagina.
 ii. linea. xxx. dic. etholiā. pa. ¶ Fol. vii. pagina. i. linea. i. vbi libens
 dic. liberos. ¶ Fol. ix. pa. i. linea. xi. dic. p̄cipib⁹. Ibidē linea. xxxiii
 dic. cōtexte p cōtextum. ¶ Fol. x. pagi. i. linea. xxxvi. p inuitas dic
 inuitat. ¶ Fol. xv. pa. i. linea. xxxiii. vbi obedientā dic. obediētā.
 ¶ Fol. xviii. pa. ii. linea. xviii. p. superficē dic. superficiē. ¶ Fo. xx.
 pa. i. linea. xxiii. p. vt dic. &. ¶ Fol. xxiii. pa. i. linea. xxii. vacuo spa-
 cio excidit hec dictio. q̄. ¶ Fol. xxv. pa. i. linea. xxxv. p. quin dic. qm̄
 Et linea sequēte. p. inuidie dic. inuide. ¶ Fol. xxxiii. pa. i. linea. x.
 vbi sermo dic. seruo. ¶ Fo. xxxiiii. pa. ii. linea. i. dic. p̄p̄s p. populū.
 ¶ Fol. xlvi. pa. i. linea. xi. vbi excessum dic. excessum. Ibidē linea.
 xxiii. dic. deficit em̄ in fine hois vite merces. ¶ Fol. li. pa. i. in mar-
 gine dic. Iob. vii. Fo. lii. pagi. ii. linea. viii. dic. dispositis p̄disposita.
 Ibidē linea. xviii. dic. ipudice p. impudici. Fol. lv. pa. i. li. viii. dic. li-
 bidis. ¶ Fol. lxiii. pa. i. li. xx. dic. maxima p. ā. ¶ Fol. lxvii. pa. ii.
 quotē in margine. iii. Re. xix. ¶ Fol. lxix. pa. i. linea. i. dic. inuect⁹
 p. iniectus. ibidem pa. ii. hec dictio q̄a. cernit̄ versa. ¶ Fo. lxx. pa. i.
 linea. xxxvi. dic. refugientē p. te. ¶ Fo. lxxiii. pa. ii. li. finali. dic. q̄-
 cunq; p. q̄cunq;. ¶ Fo. lxxix. pa. i. linea. ii. dic. deauratā p. deauratā.